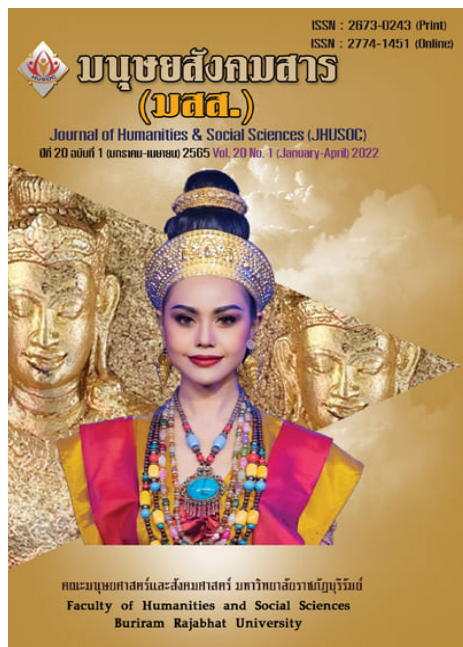
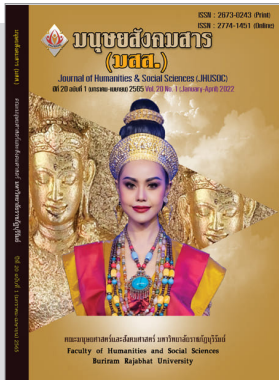

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน) 2565

■ ชื่อเดิม	วารสารวิชาการ รมยสาร / ISSN 1686-0101
■ เจ้าของ	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
■ ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ	รศ.มาลินี จุโฑปะมา
■ กองบรรณาธิการ	ศ.ดร.ประยงค์ แสนบุราณ ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง ศ.ดร.วัชรระ งามจิตรเจริญ ศ.ดร.กิตติศักดิ์ เจริญศิริประเสริฐ รศ.ดร.ประสาธน์ เนื่องเฉลิม รศ.ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์ รศ.ดร.อัญชลี วรรณรักษ์ รศ.ดร.เอกฉัตร จารุเมธีชน ผศ.ดร.อภิศักดิ์ สุขยิ่ง รศ.ดร.ศุภกรณ์ ภูเจริญศิลป์ รศ.ดร.โกวิทย์ พิมพวง ผศ.ดร.นวมินทร์ ประชานันท์ ผศ.ดร.หทัย เจริญทรัพย์
	<p>มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอีสาน   มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอีสาน</p> <p>มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์</p> <p>มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต</p> <p>มหาวิทยาลัยมหาสารคาม</p> <p>มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ</p> <p>มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี</p> <p>มหาวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์</p> <p>มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย</p> <p>มหาวิทยาลัยมหาสารคาม</p> <p>มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์</p> <p>มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์</p> <p>มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์</p> <p>สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์</p>

มนุษยสังคมสาร (มสส.)

ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน) 2565

ISSN 2673-0243 (Print)

ISSN 2774-1451 (Online)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Prof. Dr. R. Michael Smith

Prof. Ni Ni Hlaing

Prof. Dr. Ted Yu-Chung Liu

Prof. Dr. Irom Gambhir Singh

Niagara University, U.S.A.

Mandalay University of Distance

Education, Myanmar

National Pingtung University,

Republic of China (Taiwan)

Manipur University, India

■ ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาถ้อยแถลงขอรับรองบทความประจำฉบับ

ศ.ดร.กิตติศักดิ์ เจริมสิทธิประเสริฐ

ศ.ศรีณัฐ ไทรหมขุนพุก

รศ.ดร.ประกาศิต สิทธิธิดากุล

รศ.ดร.ประสาธน์ เนื่องเฉลิม

รศ.ดร.ณัฐวงศ์ พูนพล

รศ.ดร.กตัญญู แก้วหานาม

รศ.ดร.เอกฉัตร จารุเมธีชน

รศ.ดร.เอมอร แสนภูวา

รศ.ดร.สุพจน์ แสงเงิน

รศ.ดร.ทิวดี มณีโชติ

รศ.ดร.สมมาตร ผลเกิด

รศ.วิไลลักษณ์ พรหมแสน

ผศ.ดร.อนิวัช แก้วจันทน์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

นักวิชาการด้านพัฒนาชุมชน

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

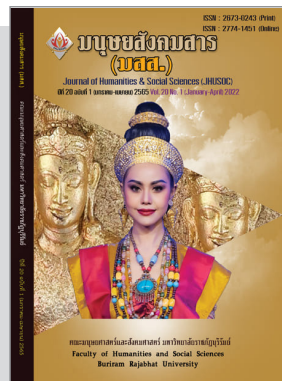
มนุษยสังคมสาร (มสส.)

ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน) 2565

ISSN 2673-0243 (Print)

ISSN 2774-1451 (Online)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ผศ.ดร.ชนสิทธิ์ สิริสูงเนิน
ผศ.ดร.ปฏิพันธ์ อุตยานุกูล
ผศ.ดร.นิษฐา หุ่นเกษม
ผศ.ดร.สราวุธ ณ พัทลุง
ผศ.ดร.ประเสริฐ จิมท้วม
ผศ.ดร.สมบัติ เวชกามา
ผศ.ดร.กัญญา ภูเทศ
ผศ.ดร.ภูมิพงศ์ จอมหงส์พัฒน์
ผศ.ดร.จารุวรรณ บุตรสุวรรณ
ผศ.ดร.สุภัทรธร ทวีจันทร์
ผศ.ดร.เสนีย์ พวงยามณี

มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

■ บรรณาธิการ

รศ.ดร.อักรพนธ์ เนื้อไม้หอม

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

■ รองบรรณาธิการ

ผศ.ดร.คำภีร์ภาพ อินทะนู

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผศ.ศุภกิจ ภูวงค์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

อาจารย์เฉลิมเกียรติ เข็นเพชร

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มนุษยศาสตร์ (มสส.)

ปีที่ 20 ฉบับ 1 (มกราคม - เมษายน) 2565

ISSN 2673-0243 (Print)

ISSN 2774-1451 (Online)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

■ ตรวจสอบภาษาอังกฤษ

Mr. Smith Gasi Takeh Azah

■ เตรียมต้นฉบับและจัดทำรูปเล่ม

นางสาวจรัลรัตน์ อุ่นรัมย์

■ ประชาสัมพันธ์และกราฟิกดีไซน์

นายสุรพงศ์ กันธัด

■ กำหนดการพิมพ์เผยแพร่

ปีละ 3 ฉบับ (ม.ค.- เม.ย. / พ.ค.- ส.ค. / ก.ย.- ธ.ค.)

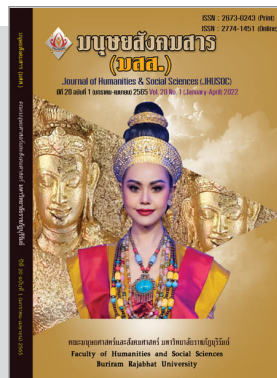
Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)

ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน) 2565

ISSN 2673-0243 (Print)

ISSN 2774-1451 (Online)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

■ **Former Name:** Rommayasan/ISSN 1686-0101

■ **Publisher**

Faculty of Humanities and Social Sciences

Buriram Rajabhat University

■ **Editorial Advisor**

Assoc. Prof. Malinee Chutopama

President of Buriram Rajabhat
University

■ **Editorial Board**

Prof. Dr. Prayong Saenburan

Mahamakut Buddhist University
Isan Campus

Prof. Dr. Bunthan Dokthaisong

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Prof. Dr. Watchara Ngamjitcharoen

Thammasat University

Prof. Dr. Kittisak Jernsittiparsert

Dhurakij Pundit University

Assoc. Prof. Dr. Prasart Nuangchalem

Maharakham University

Assoc. Prof. Dr. Cholvit Jeanrajit

Srinakharinwirot University

Assoc. Prof. Dr. Anchalee Wannaruk

Suranaree University of Technology

Assoc. Prof. Dr. Ekkachai Jarumetheechon

Buriram Buddhist College
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Asst. Prof. Dr. Apisak Sukying

Maharakham University

Assoc. Prof. Dr. Supakorn Phoocharoensil

Thammasat University

Assoc. Prof. Dr. Kowit Pimpuang

Kasetsart University

Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)

ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน) 2565

ISSN 2673-0243 (Print)

ISSN 2774-1451 (Online)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Asst. Prof. Dr. Nawamin Prachanant

Prof. Dr. R. Michael Smith

Prof. Ni Ni Hlaing

Prof. Dr. Ted Yu-Chung Liu

Prof. Dr. Irom Gambhir Singh

Buriram Rajabhat University

Niagara University, U.S.A.

Mandalay University of Distance

Education, Myanmar

National Pingtung University,

Republic of China (Taiwan)

Manipur University, India

■ Peer Reviewers of the Issue

Prof. Dr. Kittisak Jermisittiparsert

Prof. Sreenath Caichompoonoppakull

Assoc. Prof. Dr. Pragasit Sitthitikul

Assoc. Prof. Dr. Prasart Nuangchalerm

Assoc. Prof. Dr. Nattavong Poonpool

Assoc. Prof. Dr. Kathanyoo Kaewhanam

Assoc. Prof. Dr. Ekkachat Jarumetheechon

Assoc. Prof. Dr. Emon Saenphuwa

Assoc. Prof. Dr. Suphot Saengngoen

Assoc. Prof. Dr. Thiwat Manichot

Assoc. Prof. Wilailux Promsen

Asst. Prof. Dr. Aniwat Kaewjomnong

Dhurakij Pundit University

Community Development Expert

Thammasart University

Maharakham University

Maharakham University

Kalasin University

Buriram Buddhist College Mahachula

longkornrajvidyalaya University

Sisaket Rajabhat University

Phranakhon Rajabhat University

Panyapiwat Institute of Management

Lampang Rajabhat University

Thaksin University

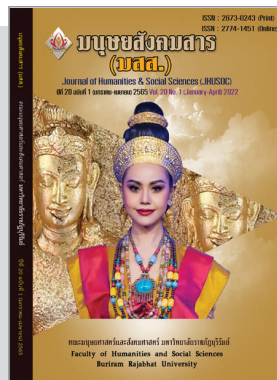
Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)

ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน) 2565

ISSN 2673-0243 (Print)

ISSN 2774-1451 (Online)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Asst. Prof. Dr. Chanasith Sithsungnoen

Asst. Prof. Dr. Patipan Utayanugul

Asst. Prof. Dr. Nitta Roonkaseam

Asst. Prof. Dr. Sarawut Napatalung

Asst. Prof. Dr. Prasert Chimtoum

Asst. Prof. Dr. Sombat watchkama

Asst. Prof. Dr. Pinyo Puthed

Asst. Prof. Dr. Bhumbhong Jomhongbhibhat

Asst. Prof. Dr. Jaruwan Butsuwan

Asst. Prof. Suphatsorn Thaaweechan

Asst. Prof. Dr. Senee Puangyane

Silpakorn University

Chiang Rai Rajabhat University

Phranakhon Rajabhat University

Phranakhon Rajabhat University

Chandrakaseam Rajabhat University

Uttaradit Rajabhat University

Nakhon Sawan Rajabhat University

Ubon Ratchathani Rajabhat University

Rajabhat Mahasarakham University

Sisaket Rajabhat University

Rajamangala University of
Technology Suvarnabhumi

■ Editor in Chief

Assoc. Prof. Dr. Akkarapon Nuemaihom

Faculty of Humanities and Social Sciences,
Buriram Rajabhat University

■ Deputy Editors

Asst. Prof. Dr. Khampheeraphab Intanoo

Faculty of Humanities and Social Sciences,
Buriram Rajabhat University

Asst. Prof. Suphakit Phoowong

Faculty of Humanities and Social Sciences,
Buriram Rajabhat University

Mr. Chaleomkiet Yenphech

Faculty of Humanities and Social Sciences,
Buriram Rajabhat University

Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)

Vol. 20 No. 1 (January-April) 2022

ISSN 2673-0243

ISSN 2774-1451 (Online)

Faculty of Humanities and Social Sciences

■ English Editor

Mr. Smith Gasi Takeh Azah

■ Manuscript Preparation and Journal Design

Miss Jaralrat Oonram

■ Public Relations and Graphic Design

Mr. Surapong Kuntud

■ Periodicity

Three issues per year (January-April, May-October, September-December)

มนุษยสังคมสาร (มสส.)

ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน) 2565

ISSN 2673-0243 (Print)

ISSN 2774-1451 (Online)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

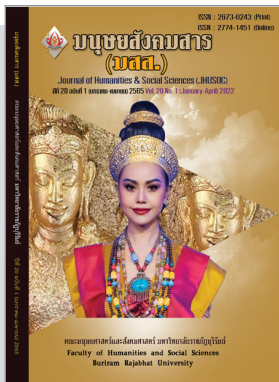

“มนุษยสังคมสาร” คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มีนโยบายในการรับตีพิมพ์เผยแพร่บทความที่ครอบคลุมสาขาวิชาหลัก (Main subject Category) คือ Social Sciences และจะต้องอยู่ใน 3 กลุ่มสาขาวิชา (Subject areas) คือ 1) Arts and Humanities, 2) Economics, Econometrics and Finance, 3) Social Sciences ซึ่งจะต้องอยู่ใน 5 กลุ่มย่อย (Sub-subject areas) คือ 1) General Arts and Humanities, 2) Language and Linguistics, 3) General Economics, Econometrics and Finance, 4) General Social Sciences, 5) Sociology and Political Sciences

“มนุษยสังคมสาร” มีกำหนดการเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ (มกราคม-เมษายน / พฤษภาคม-สิงหาคม / กันยายน-ธันวาคม) แต่อาจจะออกเป็นฉบับพิเศษ (Special issue) ในการร่วมประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติกับทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ไม่เกินปีละ 2 ฉบับ บทความใน “มนุษยสังคมสาร” จะต้องผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer reviewer) ในสาขาที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นบุคคลภายนอกจากหลายสถาบัน อย่างน้อย 3 คน โดยผู้ทรงคุณวุฒิไม่ทราบชื่อผู้ต้นฉบับบทความนั้น (Double-blind peer review) ทั้งนี้ เพื่อให้บทความมีคุณภาพ และได้มาตรฐานทางวิชาการ บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ใน “มนุษยสังคมสาร” จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้ต้นฉบับบทความจะต้องปฏิบัติตามระบบการอ้างอิงเอกสารและหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยอย่างเคร่งครัด

ผู้ต้นฉบับที่จะส่งบทความมาตีพิมพ์เผยแพร่ใน “มนุษยสังคมสาร” จะต้องส่งผลการคัดลอกหรือลอกเลียนผลงาน (Plagiarism) ด้วยโปรแกรมอักษราวิสุทธิ์ ผ่านเว็บไซต์ <http://plag.grad.chula.ac.th> โดยร้อยละของดัชนีความซ้ำซ้อนของบทความไม่เกินร้อยละ 10 ทั้งนี้ ให้ผู้ต้นฉบับแนบผลการคัดลอกหรือลอกเลียนผลงานส่งมาที่วารสารพร้อมกับบทความด้วย

ข้อความภายในบทความที่ตีพิมพ์ใน “มนุษยสังคมสาร” ทั้งหมด รวมถึงรูปภาพประกอบ ตาราง เป็นลิขสิทธิ์ของ “มนุษยสังคมสาร” การนำเนื้อหา ข้อความหรือข้อคิดเห็น รูปภาพ ตารางที่ปรากฏในบทความไปจัดพิมพ์เผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ ต้องได้รับอนุญาตจากกองบรรณาธิการวารสารอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร วารสารอนุญาตให้สามารถนำไฟล์บทความไปเผยแพร่ต่อเพื่อประโยชน์ทางวิชาการได้ แต่ต้องแสดงที่มาจากวารสาร โดยห้ามแก้ไขเปลี่ยนแปลงเนื้อหาใด ๆ ที่ปรากฏในวารสารนี้ ทั้งสำเนาและความคิดเห็น ตลอดจนข้อผิดพลาดใด ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในบทความใน “มนุษยสังคมสาร” ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้ต้นฉบับบทความนั้น โดยไม่เกี่ยวข้องกับกองบรรณาธิการ

Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)

Vol. 20 No. 1 (January-April) 2022

ISSN 2673-0243

ISSN 2774-1451 (Online)

Faculty of Humanities and Social Sciences

Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC) is the academic journal of the Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University. The journal is published three times a year: January-April, May-August and September-December. Its aim is to disseminate innovation and a new body of knowledge obtained from academic and research works, including the following areas: Language, Linguistics and Literature, Philosophy and Religion, Ethnicity, Folklore, Library and Information Science, Music and Performance Arts, Fine and Applied Arts, Tradition and Culture, Tourism, History and Archaeology, Anthropology, Law, Politics, Public Administration, Economics, Sociology, Psychology, Education, Technology and Learning Innovation and other disciplines relevant to Humanities and Social Sciences.

All articles in this journal have been reviewed by at least two peer reviewers in the relevant fields. More importantly, the authors' and reviewers' identities are concealed from each other (Double-blind peer review) in order to have the articles with high quality and academic standards. The articles submitted for publication in Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC) have not already been published

บทบรรณาธิการ

ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน) 2565

ISSN 2673-0243 (Print)

ISSN 2774-1451 (Online)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วารสารวิชาการ “มนุษยสังคมสาร” ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ฉบับนี้เป็นฉบับที่ 1 ของปีที่ 20 (มกราคม-เมษายน) ซึ่งในฉบับนี้มีการปรับเปลี่ยนในเรื่องของการเขียนเอกสารอ้างอิงโดยให้ผู้นิพนธ์ ใช้การอ้างอิงตามรูปแบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 7 (7th edition) นอกจากนั้น ยังได้กำหนดกรอบสาขาวิชาของบทความที่จะส่งมาตีพิมพ์เผยแพร่ใน “มนุษยสังคมสาร” ว่าจะต้องครอบคลุมสาขาวิชาหลัก (Main subject Category) คือ Social Sciences เท่านั้น และจะต้องอยู่ใน 3 กลุ่มสาขาวิชา (Subject areas) คือ 1) Arts and Humanities, 2) Economics, Econometrics and Finance, 3) Social Sciences ซึ่งจะต้องอยู่ใน 5 กลุ่มย่อยด้วย (Sub-subject areas) คือ 1) General Arts and Humanities, 2) Language and Linguistics, 3) General Economics, Econometrics and Finance, 4) General Social Sciences, 5) Sociology and Political Sciences ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามที่ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) ได้มีหนังสือแจ้งไปยังบรรณาธิการวารสารเพื่อขอความร่วมมือคัดเลือกสาขาวิชาย่อย (Subject-areas) ของวารสารในฐานข้อมูล TCI โดยให้แต่ละวารสารเลือกสาขาวิชาย่อยตั้งแต่ 1-5 สาขาวิชาย่อย นอกจากนั้น กองบรรณาธิการขอเรียนแจ้งให้ทราบว่าตั้งแต่ฉบับที่ 1 ของปีที่ 20 เป็นต้นไป “มนุษยสังคมสาร” จะดำเนินการตีพิมพ์เผยแพร่บทความในลักษณะของรูปแบบออนไลน์ (เว็บไซต์) โดยใช้หมายเลขเป็น Electronic ISSN (e-ISSN) อย่างไรก็ตาม “มนุษยสังคมสาร” อาจจะเผยแพร่ในลักษณะรูปเล่ม (Print ISSN) ด้วยก็ได้ในโอกาสพิเศษต่าง ๆ เช่น การเผยแพร่ออกเป็นฉบับพิเศษ (Special issue) หรือ การจัดพิมพ์เผยแพร่ร่วมกับงานประชุมวิชาการทั้งระดับชาติและนานาชาติ โดยจะใช้หมายเลขเป็น Print ISSN

บทบรรณาธิการ

ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน) 2565

ISSN 2673-0243 (Print)

ISSN 2774-1451 (Online)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

“มนุษยศาสตร์” ฉบับนี้มีทั้งหมด 14 บทความ โดยเป็นบทความที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษ จำนวน 2 บทความ และบทความภาษาไทยจำนวน 12 บทความ ทุกบทความวิจัยได้ผ่านการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกอย่างน้อยบทความละ 3 ท่านแล้ว พร้อมกันนี้ทุกบทความได้ผ่านการตรวจสอบการคัดลอกผลงาน (plagiarism) ด้วยโปรแกรมอักขราวิสุทธิ์แล้ว ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของดัชนีความซ้ำซ้อนไม่เกินร้อยละ 7 ในส่วนภาพปกของวารสารฉบับนี้ได้นำมาจากบทความวิจัย เรื่อง “เทวะ ภูพระอังคาร: การสร้างสรรค์นาฏกรรมร่วมสมัยจากโบสถ์วัดเขาพระอังคาร จังหวัดบุรีรัมย์” โดยได้ขออนุญาตจากผู้นิพนธ์บทความแล้ว

กองบรรณาธิการ ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้พิจารณาทั้ง 14 บทความจนได้มาตรฐานทางวิชาการ และขอขอบคุณผู้นิพนธ์บทความจากหลากหลายสถาบันที่ได้ให้ความสนใจส่งบทความมาตีพิมพ์เผยแพร่ใน “มนุษยศาสตร์” ทางกองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งจะได้รับความไว้วางใจจากนักวิจัยทั้งในและต่างประเทศส่งบทความเพื่อมาตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์อย่างต่อเนื่องเหมือนเดิม

รองศาสตราจารย์ ดร.อัครพนท์ เนื้อไม้หอม

บรรณาธิการ

สารบัญ

ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน) 2565

ISSN 2673-0243 (Print)

ISSN 2774-1451 (Online)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

หน้า

ทေး ภูพระอังคาร : การสร้างสรรค์นาฏกรรมร่วมสมัยจากใบเสมา
วัดเขาพระอังคาร จังหวัดบุรีรัมย์

1

**Thewa Phupra Angkan: The Creative Contemporary Dance
from Battlements' Wat Khao Pra Angkhan in Buriram Province**

ธัญญนันท์ เนาวรัตน์ / ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ

Tanyanan Naowarat / Pattamawadee Chansuwan

การสร้างสรรค์นาฏกรรมประกอบวงดนตรีลูกทุ่งในงานมหกรรมดนตรีเทิดไท้
คีตราชน

21

The Creative Performing Arts of Country Bands in King's Music Festival

สุรศักดิ์ สุยประโคน / อูรารมย์ จันทมาลา

Surasak Huiprakhon / Ourarom Chantamala

หมอลำหมู่: การปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดงสู่แพลตฟอร์มใหม่
ในช่วงวิกฤตการณ์ไวรัสโควิด 19

41

**Mor Lum Mu: Changing the Show Format to a New Platform during the
COVID-19 Crisis**

อิทธิพล มะเสน

Aitthiphon Masen

สารบัญ

ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน) 2565

ISSN 2673-0243 (Print)

ISSN 2774-1451 (Online)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

หน้า

การพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานจากคันทับหัว เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัด
สุพรรณบุรี

64

**The Development of Basketry Products from Water Chestnuts for
Tourism Promotion in Suphanburi Province**

อัครพล ไวเชิงคำ / กาญจนา เฟื่องศรี

Akkarapol Waichiangkha / Kanchana Fuangsri

การสื่อความหมายในคำขวัญโฆษณาของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

83

Interpretive in Advertising Slogans of Tourism Authority of Thailand

พัชรารักษ์ คชินทร์

Pacharaporn Kachin

ความสัมพันธ์ของประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้และการสะท้อนคิด
ของนิสิตครู

103

**Correlation between Learning Design Experience and Reflection among
Pre-service Teachers**

กัญญารัตน์ โคจร/ กัญญารัตน์ สอนสุภาพ

Kanyarat Cojorn / Kanyarat Sonsupap

หน้า

การปรับตัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19	124
---	-----

The Adaptation of Prince of Songkla University, Trang Campus Students during the COVID-19 Pandemic

ปรารธนา หลีกภัย

Pradthana Leekpai

Factors Affecting Chinese Undergraduate Students Studying in Bangkok's Willingness to Purchase Smart Phones in Thailand	142
--	-----

Jirangrug Samarkjarn / Xiaoxiong Cui / Wittaya Ekwirunphon

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน ที่มีต่อสื่อบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ กรณีศึกษา: บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน)	165
---	-----

Cabin Crews' Learning Achievement and Satisfaction toward E-Learn- ing Media: A Case Study of Thai Airways International

วิลาส ดวงกำเนิด

Vilas Duangkumnerd

สารบัญ

ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน) 2565

ISSN 2673-0243 (Print)

ISSN 2774-1451 (Online)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

หน้า

จากศัตรูสู่มิตร : การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาแนวทาง
การจัดการหนี้สินของชาวนา

185

**From Enemy to Friend: Participatory Action Research to Develop
a Farmers' Debt Management Approach**

ปิยพร ทำจิน / สุมาลี ไชยศุภรากุล / ศิรส ทองเชื้อ

Piyaporn Thacheen / Sumalee Chaisuparakul / Siros Tongchure

ความสามารถในการปรับตัวของครัวเรือนชาวนารายย่อยในพื้นที่ชลประทาน
จังหวัดชัยนาท ต่อปัญหาความสามารถ ในการชำระหนี้ตามแนวทางเศรษฐกิจ
ชุมชน

209

**Adaptability of the Peasant Households in the Irrigational Areas in Chainat
Province toward the Problems of Debt Payment Ability Based on the
Community Economy Concept**

ธีรพงศ์ ไชยมังคละ

Teerapong Chaimangkla

ความสัมพันธ์ระหว่างจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีกับประสิทธิภาพการทำงาน
ของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

228

**The Relationship between Code of Accounting Professional Ethics and
Work Efficiency of Accountants in the Northeastern Region**

สุพัตรา รักการศิลป์ / เอมอร แสงวโรตม์ / ผกามาศ บุตรสาดี

Supatra Rakarnsin / Em-on Sawaengwarot / Pakamat Butsalee

แนวทางการพัฒนาการดูแลผู้ใช้บริการในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี

249

**Ways of Developing Care of Service Users in Nonthaburi Protection Center
for Helpless People**

สุกิจ อยู่ในธรรม / รุ่งนภา เกษกัลยา / นิฤมน รัตนะรัต

Sukit U- Naidhamma / Nirumon Rattanarat / Rungnapa Choeiklay

**Community Participation Network Guidelines for Water Hyacinth
Removal in Khlong**

267

Rangsit Pathum Thani Rath Chombhuphan / Chaiyasit Punfujinda / Krittin

Chumkaew / Chanakarn Ruangnarong

**ทေး ภูพระอังคาร : การสร้างสรรค์นาฏกรรมร่วมสมัยจากใบเสมา
วัดเขาพระอังคาร จังหวัดบุรีรัมย์**

**Thewa Phupra Angkan: The Creative Contemporary Dance
from Battlements' Wat Khao Pra Angkhan in Buriram Province**

ธัญญนันท์ เนาวรัตน์¹ / ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ²

Tanyanan Naowarat / Pattamawadee Chansuwan

¹ นิสิตปริญญาโท สาขาศิลปการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Master's Degree Student, Performing Arts Program,

Faculty of Fine-Applied Arts and Cultural Science, Mahasarakham University

² รองศาสตราจารย์ ดร., ที่ปรึกษาหลัก สาขาศิลปการแสดง

คณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Associate Professor Dr., Principal Advisor, Performing Arts Program,

Faculty of Fine-Applied Arts and Cultural Science, Mahasarakham University

Received: March 20, 2022

Revised: April 18, 2022

Accepted: April 22, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาของศิลปกรรมบนใบเสมา
วัดเขาพระอังคาร จังหวัดบุรีรัมย์ และเพื่อสร้างสรรค์นาฏกรรมร่วมสมัยจากภาพ
ทิวทัศน์บนใบเสมาที่วัดเขาพระอังคาร จังหวัดบุรีรัมย์ งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิง
คุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยและข้อมูลภาคสนาม จากประชากร
จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีสุ่มเลือกแบบไม่เจาะจง กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผู้รู้ จำนวน
6 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติ จำนวน 6 คน และกลุ่มประชาชนทั่วไป จำนวน 20 คน โดยใช้วิธี
สัมภาษณ์เชิงลึก เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสำรวจ แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมแบบ

สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง ผลการศึกษา พบว่า ศิลปกรรมที่พบใน ไบเสมา วัดเขาพระอังคาร จังหวัดบุรีรัมย์ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เริ่มถูกลดคุณค่าและหมดความหมาย เมื่อถูกถอดถอนจากบริบททางวัฒนธรรม ซึ่งศิลปะนี้ไม่อาจดำรงอยู่ได้ด้วยตัวเอง โดยปราศจากการยึดโยงจากชุมชน รวมทั้งการถ่ายทอดส่งต่อกันมา บนพื้นที่แห่งนี้พบการทับซ้อนทางวัฒนธรรมก่อให้เกิดประวัติศาสตร์ศิลป์ส่งผลให้เกิดทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย นำมาสู่การสร้างสรรค่านาฏกรรมร่วมสมัยให้มีอัตลักษณ์และมีความสมบูรณ์ โดยสามารถสะท้อนความเป็นตัวตนของชุมชนนั้นได้ การสร้างสรรค่านาฏกรรมร่วมสมัยจากไบเสมา วัดเขาพระอังคาร จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า “นาฏกรรม” สามารถยึดโยงความสำคัญของพื้นที่ในชุมชนให้เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ และเป็นพื้นที่แห่งความทรงจำสามารถรองรับการท่องเที่ยวได้อย่างมีคุณค่าควบคู่ไปกับการต่อยอดเศรษฐกิจในชุมชนและเห็นคุณค่าของทรัพยากรชุมชนนั้น เป็นจุดขายอย่างหนึ่งทางด้านการท่องเที่ยวที่สะท้อนองค์ความรู้ รูปแบบแนวคิด และกระบวนการสร้างสรรค์

คำสำคัญ: เทวะฐพระอังคาร, การสร้างสรรค์, นาฏกรรมร่วมสมัย, ไบเสมา, วัดเขาพระอังคาร

Abstract

This research aimed to study about Sema art at Khao Phra Angkhan Temple in Buriram, and to create contemporary art performances from divine person in Sema at Khao Angkhan Temple in Buriram province. This is a qualitative study based on research and field data from a group of 30 people, using a non-probability sampling method. Six enlightened persons, six practitioners, and twenty general people were the sample groups. The in-depth interview method, questionnaires, non-participant observation, structured and unstructured interview forms were used as instruments in

this research. The results revealed that historical evidence of Sema art at Khao Phra Angkhan Temple in Buriram was beginning to be devalued and useless when isolated from its cultural context, indicating that this art cannot live on its own without a relationship to the community. As cultural overlap was discovered during transmission in this area, there was a varied cultural art history, leading in the establishment of contemporary art performances with identity and integrity, which can reflect the community's identity. Sema's contemporary art performances at Khao Phra Angkhan Temple in Buriram discovered that "art performances" may solidify the area's importance in the community as a holy and memory landmark that can leading to increased tourism. Along with continuing to grow the local economy and recognizing the importance of the community's resources, it represents wisdom, conceptual ideas, and creativeness and also one of the tourisms promoting features.

Keywords: Thewa, creative, contemporary dance, battlements, Wat Khao Pra Angkhan

บทนำ

โบราณสถาน หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ร่องรอยทางวัฒนธรรม เป็นองค์ความรู้เชิงประวัติศาสตร์ ที่สามารถนำสู่การสร้างสรรค่านาฏกรรม จะทำให้พื้นที่เหล่านั้นกลับมาชีวิต ด้วยบอกเล่าเรื่องราว วิถีชีวิต ความเชื่อ ความศรัทธาผ่านการแสดง โดยมีนักสร้างสรรค์งานศิลปะการแสดง ได้ใช้หลักฐานเหล่านี้มาสร้างสรรค์การแสดง เช่น ระบายโบราณคดี ระบายทวารวดี ระบายลพบุรี ระบายอัสสัมชัญบุรีรัมย์

บุรีรัมย์ เมืองแห่งความรื่นรมย์ตามความหมายของชื่อจังหวัด อันหมายถึงความรุ่งเรืองมาแต่อดีต จากการศึกษาของนักโบราณคดี พบว่า มีการตั้งที่อยู่อาศัยของมนุษย์มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ดินแดนอันเป็นที่ตั้ง มีเมืองและชุมชนโบราณอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งปรากฏร่องรอยคูน้ำ ขันดินและโบราณสถานอยู่ทั่วไป พื้นที่

จังหวัดบุรีรัมย์นั้นเคยเป็นที่ตั้งของอาณาจักรที่รุ่งเรืองมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ สมัยทวารวดีต่อเชื่อมถึงสมัยลพบุรี ในพุทธศตวรรษที่ 11-18 (Siriamphankul, 1996, pp. 34-36) หลักฐานที่พบ เช่น หม้อดินเผา พระพุทธรูป ใบเสมา และปราสาทหิน โดยมีนักสร้างสรรค์งานศิลปะการแสดงได้ใช้หลักฐานนี้มาสร้างสรรค์การแสดง เช่น ระบายลพบุรี ระบายอัปสรบุรีรัมย์ และยังมีภูเขาไฟมากที่สุดในประเทศไทย ได้แก่ ภูเขากระโดง ภูเขาพนมรุ้ง ภูเขาปลายบัว ภูเขาดอก ภูเขาหลุมและภูเขาพระอังคาร บนภูเขาพระอังคารเป็นภูเขาไฟเพียงลูกเดียวในจังหวัดบุรีรัมย์ที่พบศิลปวัตถุสำคัญ ใบเสมาหินบะชอลล์ที่ทำจากหินภูเขาไฟในสมัยทวารวดี

ภูเขาพระอังคาร เดิมชื่อ “ภูเขาลอย” เหตุที่เรียกว่าภูเขาพระอังคาร อ้างอิงถึงตำนานหลายแห่งแห่งพระธาตุพนมที่กล่าวไว้ว่ามีการนำพระอังคารธาตุมาประดิษฐานบนภูเขาแห่งนี้ ต่อมาจึงเปลี่ยนเป็น “ภูเขาพระอังคาร” ตำนานว่าสร้างก่อนปราสาทพนมรุ้ง (Chanda, 1993, p. 11) เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของแหล่งอารยธรรมโบราณ 2 วัฒนธรรม คือ วัฒนธรรมทวารวดีและวัฒนธรรมขอม และยังพบใบเสมาที่มีการสลักภาพรูปทิวขลุ่ยหรือเทวรูป รูป ดอกบัวและธรรมจักร จำนวนมากถึง 15 แผ่น เกือบทุกแผ่นสลักเป็นเทวรูปยืนถือดอกบัว แต่งกายตามแบบความนิยมของคนในยุคนั้น คือนุ่งผ้าสั้น มีชายพก ประทับยืนบนฐานดอกบัวและแท่นสี่เหลี่ยม ด้านหลังมีพัดโบก และฉัตรอยู่ด้านบน (Chotchwang, 2016, p. 14) แต่ใบเสมาบางส่วนถูกทำลาย ได้มีการสกัดส่วนศีรษะออก แต่หากดูจากลักษณะของการแต่งกาย โดยเฉพาะท่อนล่างเป็นลักษณะแบบท้องถิ่นที่ไม่พบที่ใดมาก่อน จะว่าเป็นขอมหรือเป็นทวารวดีเสียทีเสียไม่ได้ เป็นความเชื่อที่ผสมผสานกันมา (Sanguansareewanich, 2014, p. 9) และพื้นที่แห่งนี้ยังมีเรื่องเล่า ตำนาน ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นต่อไปเสมอ ซึ่งเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถนำมาผสมผสานประกอบสร้างเป็นงานศิลปะการแสดงจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในรูปแบบ 3 มิติ สู่การประกอบสร้างสรรค์การแสดงในรูปแบบ 4 มิติ ถ่ายทอดจินตนาการผ่าน ภาพ แสง สี เสียง และการเคลื่อนไหว จึงเป็นการสร้างสรรค์งานในรูปแบบนาฏกรรมร่วมสมัย

การสร้างสรรค์งานนาฏกรรมทำให้เกิดเป็นการแสดงทั้งดงาม มีแนวคิดและรูปแบบที่หลากหลาย แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่โดดเด่น แสดงความเป็นพื้นที่ชัดเจน สามารถนำมาเป็นแนวคิดในการสร้างนาฏยประดิษฐ์ที่ผสมผสานความเป็นท้องถิ่นกับจริยของนาฏศิลป์ไทยได้อย่างลงตัว และทำให้เกิดอัตลักษณ์เฉพาะตน (Chansuwan, 2015, pp. 69-76) ซึ่งจากบริบทพื้นที่ที่แล้วสามารถนำต้นทุนทางวัฒนธรรมบนพื้นที่วัดเขาพระอังคาร เช่น ความเชื่อ เรื่องเล่า ตำนานมาประกอบสร้างสรรค์เป็นงานนาฏกรรมร่วมสมัยที่เป็นภาพสะท้อนปรากฏการณ์บริบทพื้นที่ คติชนในลักษณะต่าง ๆ ได้

จากข้อมูลข้างต้น ศิลปกรรมที่พบบนใบเสมา หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เริ่มถูกถอดคุณค่าและหมดความหมาย เมื่อถูกถอดถอนจากบริบททางวัฒนธรรม ซึ่งศิลปะเหล่านี้ไม่อาจดำรงอยู่ได้ด้วยตัวเอง โดยปราศจากการยึดโยงจากชุมชน รวมทั้งการถ่ายทอดส่งต่อกันมา การเห็นคุณค่าของศิลปกรรมและเรื่องราวประวัติศาสตร์ผ่านการสร้างสรรค์นาฏกรรมจะสามารถยึดโยงความสำคัญของพื้นที่ในชุมชนให้เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และเป็นพื้นที่แห่งความทรงจำ ที่สามารถรองรับการท่องเที่ยวได้อย่างมีคุณค่าควบคู่กับไปการต่อยอดเศรษฐกิจในชุมชนได้อย่างมีคุณค่า

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของศิลปกรรมบนใบเสมา วัดเขาพระอังคาร จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อสร้างสรรค์นาฏกรรมร่วมสมัยจากภาพทิวขุมคูลในใบเสมาที่วัดเขาพระอังคาร จังหวัดบุรีรัมย์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยงานเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ขั้นตอนดำเนินงานวิจัย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้การลงพื้นที่สำรวจกลุ่มประชากร ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับวัดเขาพระอังคาร ในลักษณะการสุ่มเลือกแบบไม่เจาะจง ตำบลเจริญสุข ตำบลถาวร อำเภอเฉลิมพระเกียรติ ตำบลหนองไทร อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์จำนวน 30 คน โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาดังนี้

2.1) กลุ่มผู้รู้คือ กลุ่มนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์และด้านดนตรีจำนวน 6 คน โดยใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) 2.2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) ได้แก่ กลุ่มอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญและนักออกแบบสร้างสรรค์จำนวน 5 คน โดยการเลือกเจาะจง (Purposive Sampling) 2.3) กลุ่มประชาชนทั่วไป (General Informants) ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับวัดเขาพระอังคารจำนวน 20 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยใช้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากเอกสารวิชาการ บทความ และงานวิจัยต่าง ๆ การลงพื้นที่ภาคสนาม นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยผู้วิจัยได้กำหนดกระบวนการสร้างสรรค์นาฏกรรมร่วมสมัย 10 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การกำหนดแนวคิด 2) รูปแบบการแสดง 3) การออกแบบลีลาท่ารำ 4) การบรรจุมusic 5) ออกแบบเครื่องแต่งกาย 6) อุปกรณ์การแสดง 7) การออกแบบการเคลื่อนไหวบนเวที 8) การออกแบบแสงสำหรับการแสดง 9) นักแสดงที่ใช้สำหรับการแสดง 10) การนำเสนองานสร้างสรรค์นาฏกรรมร่วมสมัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสาร การเก็บข้อมูลภาคสนาม การสัมภาษณ์ และการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล นอกจากนี้ยังใช้การสำรวจ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบไม่มีโครงสร้าง โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้รู้ 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ 3) กลุ่มประชาชนทั่วไป ซึ่งแบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ ได้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือแล้วนำมาดำเนินการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าจากแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ แหล่งบุคคล และนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ พร้อมจัดระบบหมวดหมู่ นำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเสียง บันทึกภาพและการจดบันทึก มาสรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่วางไว้ นำข้อมูลทั้งที่เกี่ยวข้องมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล นำข้อมูลไปให้อ่านหรือกลับไปสอบถามผู้ให้ข้อมูลซ้ำอีก เพื่อให้ข้อมูลตรงกับความเป็นจริงและนำมาเรียบเรียงตามความมุ่งหมาย สำหรับการสร้างสรรค์นาฏกรรมร่วมสมัยชุดเทวะ ภูพระอังคาร

5. นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการศึกษาครั้งนี้ โดยผู้วิจัยนำเนื้อหาที่วิเคราะห์ได้มานำเสนอตามความมุ่งหมาย นำข้อมูลที่ได้มาสร้างสรรค์แสดง ด้วยกระบวนการสร้างสรรค์ 10 ขั้นตอน ทดลองให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาแล้วนำผลมาพัฒนา และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบวิดีโอทัศนและบทความ

ผลการวิจัย

1. ความเป็นมาและศิลปกรรมบนใบเสมา วัดเขาพระอังคาร จังหวัดบุรีรัมย์

เมื่อ พ.ศ. 2519 พระอาจารย์ปัญญา วุฒิสโร เป็นพระสงฆ์สายวิปัสสนากรรมฐานที่ปฏิบัติธุดงค์บริเวณจังหวัดอุดรธานีได้นิมิตว่า เห็นเสด็จปู่วิริยะเมฆ ซึ่งเป็นผู้สำเร็จอรหันต์ นิมิตพระปัญญา วุฒิสโร ให้มาธุดงค์ทางทิศใต้ จะพบภูเขาลูกหนึ่ง ให้ท่านมาทำการก่อสร้างปฏิสังขรณ์ปูชนียวัตถุอันล้ำค่า โดยมีลักษณะสำคัญ 4 ประการดังต่อไปนี้ 1) มีซากปรักหักพังของพระอุโบสถ 2) มีหีบห่อพระอังคารธาตุ 3) มีใบเสมา 4) มีรอยพระพุทธรูปของพระพุทธเจ้า ซึ่งบริเวณแห่งนี้พบใบเสมาตั้งอยู่รอบบริเวณพระอุโบสถที่ปรักหักพัง ใบเสมาทำจากหินบะซอลต์ ตั้งวางแปดทิศเหนือพื้นดิน ช่วงเดือนมกราคม พ.ศ. 2520 พระอาจารย์ปัญญา วุฒิสโรได้เดินธุดงค์มายังภูเขาแห่งนี้ก็ได้พบเห็นโบราณวัตถุตามที่เสด็จปู่วิริยะเมฆนิมิตไว้ทุกอย่าง ต่อมาจึงได้จัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรม มีญาติโยมมาปฏิบัติธรรมอยู่เป็นประจำเสมอมาและได้เริ่มบูรณะให้มีความสวยงาม โดยสร้างพระอุโบสถหลังใหม่ในลักษณะครอบทับฐานพระอุโบสถ

หลังเก่าไว้และได้นำพระอังคารธาตุแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกนำมาโปรยรอบพระอุโบสถและส่วนที่สองนำมาบรรจุไว้ในมณฑปกลางของพระปรางค์หลังปัจจุบัน ในส่วนของพระอุโบสถและโบสถ์ได้รับความร่วมมือจากผู้นำชุมชน ผู้มีจิตศรัทธาทั้งภาครัฐและภาคเอกชนร่วมกันบูรณะ ส่วนโบสถ์เสด็จปุริยะเมฆนั้นให้เป็นองค์ประธานเพราะมีเรื่องเล่าว่า มีกลุ่มนักโจรกรรมได้ทำลายโบสถ์ เจาะโบสถ์แต่ไม่สำเร็จ เนื่องจากมีอิทธิฤทธิ์ป้องกันตัว ไม่สามารถทำลายได้ จึงทำให้โบสถ์ขึ้นนี้มี ความสมบูรณ์มากที่สุดในบรรดาโบสถ์ทั้ง 15 โบสถ์ กลุ่มชาวบ้านจึงตั้งเป็นองค์ประธานของโบสถ์ทั้งหมดและเมื่อบูรณะเสร็จสิ้นแล้วก็ได้มีการบวงสรวงบูชาต่อสถานที่แห่งนี้ (Klaokiang, 2021) ในส่วนของความเชื่อที่มีต่อโบสถ์บนพื้นที่แห่งนี้ สามารถแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบดังนี้ 1. ความเชื่อแบบพระพุทธศาสนา คนไทยมีการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ โดยมีหลักมาจากความเชื่อในศาสนาพุทธ แต่เนื่องจากศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่ปฏิรูปมาจากศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ประการหนึ่ง และเนื่องจากวรรณคดีพราหมณ์ที่เผยแพร่เข้าสู่ประเทศไทยประการหนึ่ง จึงทำให้ความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนาของไทยมีความผสมผสานระหว่างศาสนาพุทธศาสนาพราหมณ์ และฮินดู 2. ความเชื่อแบบท้องถิ่น สามารถแบ่งออกเป็น 3 กระแสดังนี้ 2.1) ความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณธรรมชาติมนุษย์เชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างในธรรมชาติมีจิตวิญญาณจึงเรียกและปฏิบัติต่อธรรมชาติเหล่านั้นเสมือนมีชีวิตคือมีการบูชา อ้อนวอน 2.2) ความเชื่อเรื่องผีและวิญญาณ เป็นความเชื่อที่มีต่อสิ่งที่มองไม่เห็นแต่สัมผัสได้ เช่น เทวดา อารักษ์ ผี สายตระกูล และความเชื่อเรื่องดวงวิญญาณ (Atthemeth, 1992, p. 162) และ 2.3) ความเชื่อเรื่องหมาและเครื่องราง ความเชื่อในเรื่องเครื่องหมาที่กลายมาเป็นเครื่องรางของขลังเป็นความเชื่อที่เกิดจากการนำวัตถุสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ตนพอใจ เช่น จีตร้อยคอ เสด็จปุริยะเมฆ และโบสถ์ (Jantarajumnong, 1997, p. 7) ดังภาพ 1 และ 2

ภาพ 1

วัดเขาพระอังคารในอดีตและปัจจุบัน

ภาพ 2

กิจกรรมความเชื่อที่พบบนพื้นที่วัดเขาพระอังคาร

ศิลปกรรมที่ปรากฏบนใบเสมา วัดเขาพระอังคาร จังหวัดบุรีรัมย์ สามารถจำแนกหมวดลายที่พบในใบเสมาทั้ง 15 ใบ ออกเป็น 7 ประการ อันประกอบไปด้วยสลักรูปภาพทิวชนวนุคคลและสิ่งของที่ถือ, กรวยบายศรี, ธรรมจักร, รั่ม-ฉัตร, เครื่องสูง, และรูปแบบการนุ่งผ้า ซึ่งสามารถแบ่งโดยละเอียดได้ดังนี้ 1) ภาพทิวชนวนุคคลจำนวน 11 ใบ โดยแบ่งออกเป็น มีมือ 2 มือจำนวน 10 ใบ และมีมือ 4 มือจำนวน 1 ใบ 2) สิ่งของที่ถือ

โดยแบ่งออกเป็น ถีอดอกบัวจำนวน 10 ใบ ถีออวฐ 1 ใบ 3) กรวยบายศรีจำนวน 4 ใบ 4) ธรรมจักรจำนวน 1 ใบ 5) ร่ม-ฉัตร จำนวน 7 ใบ 6) เครื่องสูงจำนวน 5 ใบ 7) รูปแบบการนุ่งผ้าจำนวน 11 ใบ แบ่งเป็นรูปแบบการนุ่งผ้าระดับได้เข้า มีชายพกห้อยไปทางขวาจำนวน 9 ภาพ และการนุ่งผ้าระดับได้เข้า มีชายพกห้อยไปทางซ้ายจำนวน 2 ภาพ ซึ่งใบเสมาทั้ง 15 ใบมีความหมายที่แฝงดังนี้ ทิพยบุคคลหรือเทวดาที่ดูแลรักษาพื้นที่, ดอกบัวเป็นสัญลักษณ์แห่ง “พุทธะ” เป็นเครื่องหมายถึงบ่งบอกถึง “การรู้ ตื่น และเบิกบาน” เนื้อกาลเวลา, เขตพื้นที่อันศักดิ์สิทธิ์ของทางพระพุทธศาสนา, การประดิษฐ์บายศรีถวายบูชา, สัญลักษณ์ของน้ำไว้สำหรับสังเวทหรือบวงสรวงศักดิ์สิทธิ์, ธรรมจักรแสดงถึงแสงสว่างแห่งธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ทรงหมุนให้ขับเคลื่อนไปในจิตใจต่อพื้นที่แห่งนี้และแสดงให้เห็นว่าพื้นที่แห่งนี้มีการนับถือพระพุทธศาสนา, ความอุดมสมบูรณ์ และความเจริญรุ่งเรืองด้วยพระพุทธศาสนา, ความร่มเย็น ความอุดมสมบูรณ์จากการปกป้องรักษาจากทิพยบุคคล ซึ่งศิลปะทวารวดีที่ปรากฏตามภูมิภาคต่าง ๆ นั้น แม้จะมีศิลปะรูปแบบร่วมกัน แต่ในรายละเอียด มีความแตกต่างกัน ด้วยอิทธิพลของศิลปะท้องถิ่นเกิดจากการแพร่กระจายของศิลปะทวารวดีเป็นการรับอิทธิพลทางวัฒนธรรมและศาสนาพุทธร่วมกัน ดังนั้นช่างหรือศิลปินจึงมีอิสระในการสร้างสรรค์งานให้มีความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและตนเอง โดยสามารถนำศิลปะกรรมต่าง ๆ ที่แฝงไปด้วยความงาม ความหมาย ความเชื่อและความศรัทธาที่มีต่อใบเสมา มาประกอบสร้างเป็นชุดการแสดง

ดังภาพ 3 และ 4

ภาพ 3

ใบเสมาวัดเขาพระอังคารในอดีต

ภาพ 4

ใบเสมาวัดเขาพระอังคารในปัจจุบัน

2. การสร้างสรรค์นาฏกรรมร่วมสมัยจากการศึกษาภาพทิวทัศน์ในใบเสมา ที่วัดเขาพระอังคาร จังหวัดบุรีรัมย์

การสร้างสรรค์นาฏกรรมร่วมสมัยผ่านกระบวนการการสร้างสรรค์นาฏกรรม
ร่วมสมัย 10 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดแนวคิด มีแนวคิดในการสร้างสรรค์นาฏกรรมร่วมสมัยจาก
การศึกษาภาพทิวทัศน์ในใบเสมาที่วัดเขาพระอังคาร ศิลปกรรมที่ปรากฏในใบเสมา
บนพื้นที่แห่งนี้มีความทับซ้อนทางวัฒนธรรมสมัยทวารวดีและขอม และความเชื่อ
ความศรัทธาที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ เชื่อมโยงให้เกิดการสร้างสรรค์นาฏกรรมร่วมสมัย
สร้างสรรค์การแสดงตามจินตนาการอย่างอิสระ ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการ

สร้างสรรค์นาฏกรรมผ่านหลักการ แนวคิดและทฤษฎีทางนาฏศิลป์ จึงเกิดการ
สร้างสรรค์นาฏกรรมร่วมสมัย ชุด เทวะ ภูพระอังคาร

2. รูปแบบการแสดง ได้กำหนดรูปแบบการสร้างสรรค์นาฏกรรมร่วมสมัย
โดยให้ประยุกต์จากจิตรกรรม นำเอกลักษณ์ท่ารำนานาฏศาสตร์ นาฏศิลป์ไทย
จากแสดงระบำโบราณคดีชุด ระบำทวารวดี และระบำลพบุรี มาผสมการเคลื่อนไหว
และการสร้างสรรค์ท่ารำนเพื่อสื่อความหมาย ผสมผสาน เรียงร้อย เชื่อมโยงท่ารำ การ
เคลื่อนไหวดนตรี ให้เกิดความลงตัว โดยแบ่งเป็น 3 ช่วงดังนี้ ช่วงที่ 1 ความงดงาม
การแสดงที่สื่อให้เห็นถึงความงามของทิพยบุคคล ศิลปกรรมที่ปรากฏในใบเสมา
อาถรรพ์กริยาการเยื้องย่าง กริยารายของทิพยบุคคล ช่วงที่ 2 ความเชื่อ แสดงถึงความเชื่อ
ที่เกิดขึ้นบนวัดเขาพระอังคาร ช่วงที่ 3 ความศรัทธา แสดงถึงความศรัทธาที่มีต่อใบ
เสมา ดังภาพ 5

ภาพ 5

รูปแบบการแสดง 3 ช่วง

3. การออกแบบลีลาท่ารำ จากการศึกษภาพทิพยบุคคลในใบเสมาที่วัดเขา
พระอังคาร จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้นำทักษะของการแสดง 2 สกฤตมาผสมผสานจนเกิด
ลีลาที่นำมาใช้ได้แก่ 1) นาฏศิลป์ไทย (Thai Dance) อาศัยการศึกษาท่ารำนานาฏลักษณ์
จากการแสดงระบำโบราณคดี อันได้แก่ ระบำทวารวดี และ ระบำลพบุรี 2) นาฏศิลป์
ร่วมสมัย (Contemporary Dance) ลีลาการสร้างสรรค์นาฏกรรมร่วมสมัยในครั้งนี้ เช่น
การเอนตัวไปด้านหลัง การกดปลายเท้า ไม่เหมือนกับข้อเท้าบัลเลต์ที่มีการกดข้อเท้า

หรือเรียกกันว่าพ้อยเท้า แต่ใช้ลักษณะการวางเท้าหลังเปิดส้นเท้าแบบนาฏศิลป์ไทย
ดั่งภาพ 6

ภาพ 6

การออกแบบเบลีลาท่ารำ

4. การบรรจเพลง มีการออกแบบเสียงและดนตรีที่ใช้ในการแสดงในแบบ
วัฒนธรรมทวารวดี วัฒนธรรมขอม และวัฒนธรรมพื้นเมือง โดยออกแบบแนวคิด
ในการใช้เสียงและดนตรี แบ่งออกเป็น 3 ช่วงคือ ช่วงที่ 1 ความงดงาม ดนตรีที่สื่อถึง
ความงามของศิลปกรรมที่ปรากฏในใบเสมาที่วัดเขาพระอังคาร ที่พบใบเสมาบนพื้นที่
อีสานใต้ ผู้วิจัยจึงได้เสียงระนาด ขับขานในการเปิดการแสดง และเสียงซอกันตรึม
เพื่อสื่อถึงบริบทพื้นที่และผสมผสานดนตรีไทยปี่พาทย์เครื่องห้า ช่วงที่ 2 ความเชื่อ
ใช้เรียบเรียง เสียงประสานดนตรีในจังหวะช้า บรรเลงด้วยดนตรีไทย ราวการแสดงด้วย
เปิงมางคอกและตามด้วยวงดนตรีปี่พาทย์มอญ เพื่อสื่อถึงวัฒนธรรมทวารวดี และ
ช่วงที่ 3 ความศรัทธา บรรเลงเพลงดนตรีต่อเนื่องโดยใช้จังหวะเร็วขึ้น เพื่อเกิดจังหวะ
ที่หลากหลาย โดยสื่อถึงความศรัทธาที่มีต่อใบเสมาในทางพระพุทธศาสนา

5. ออกแบบเครื่องแต่งกาย ในการออกแบบเครื่องแต่งกายประกอบด้วย
การออกแบบ 3 ส่วน อันประกอบไปด้วย 1) ทิราภรณ์ คือ เครื่องประดับศีรษะ
2) กัสตราภรณ์ คือ เสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม และ 3) ถนิมพิมพาภรณ์ คือ เครื่องประดับ

อันได้แก่ สร้อยคอ ต่างหู รัตตันแขน กำไลข้อมือ เข็มขัด และกำไลข้อเท้า ทั้งนี้ยังรวมไปถึงการแต่งหน้าและการทำผม โดยการออกแบบเครื่องแต่งกายนั้นต้องคำนึงถึงหลัก 6 ประการ คือ 1) หน้าที่ใช้สอย 2) รูปแบบการแสดง 3) นุคลิกตัวละครของผู้แสดง 4) การสร้างเครื่องแต่งกาย 5) การถอดเปลี่ยนเครื่องแต่งกาย 6) ความประหยัด ดังภาพ 7

ภาพ 7

การออกแบบเครื่องแต่งกาย

6. อุปกรณ์การแสดง ในสร้างสรรค์ชุดนี้ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ 1) อุปกรณ์ประกอบการแสดง และ 2) อุปกรณ์ประกอบฉาก ในการสร้างสรรค์นาฏกรรมร่วมสมัยชุดนี้ ผู้วิจัยใช้ 1) อุปกรณ์ประกอบการแสดง ตามที่ปรากฏในใบเสมาคือ ดอกบัว และ 2) อุปกรณ์ประกอบฉาก ผู้วิจัยใช้ ภาพสลักใบเสมา เพื่อสื่อความหมายในทางตรง ใช้ชุมชนประตูปราสาทหิน เพื่อสื่อความหมายถึงจังหวัดบุรีรัมย์ อันมีปราสาทหินเป็นจำนวนมาก และฐานดอกบัว อันสื่อถึงการเคารพ ในทางพระพุทธศาสนา ดังภาพ 8

ภาพ 8

อุปกรณ์การแสดง

7. การออกแบบการเคลื่อนไหวบนเวที สำหรับการแสดง เพื่อสื่อให้เห็นถึงการสร้างสรรค์นาฏกรรมร่วมสมัย ผู้วิจัยได้ใช้พื้นที่โรงละครเล็ก คณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นสถานที่สำหรับการแสดง โดยใช้ทฤษฎีการเคลื่อนไหวเพื่อนำมาขยายความเพิ่มขึ้น และการแปรแถวหรือการเคลื่อนไหว ในทิศทางของการสร้างสรรค์เป็นส่วนหนึ่งที่ สื่อถึงลีลาและความหมายของการแสดงได้มากขึ้น อีกทั้งยังมีอิทธิพลต่อผู้ชมในการสร้างสรรค์นาฏกรรมร่วมสมัย จากการศึกษาภาพทิพบุคคลในใบเสมา ใช้การแปรแถวตามรูปแบบการแสดงที่สื่อความหมาย 3 ช่วงของการแสดง คือ ความงดงาม ความเชื่อ และความศรัทธา

8. การออกแบบแสงสำหรับการแสดง ได้กำหนดแนวทางการออกแบบแสงไว้ดังนี้ Position และ Scene โดย Position เป็นตำแหน่งบนเวทีการแสดงประกอบไปด้วย ตำแหน่งของนักแสดงและการเคลื่อนไหวของนักแสดง Scene เป็นบรรยากาศที่ใช้ประกอบการแสดง ในการแสดงบนเวที และได้แบ่งการใช้แสงดังนี้ ช่วงที่ 1 ความงดงามใช้โทนสีเข้ม เพื่อสื่อถึงความมืด แล้วให้มีแสงรำไร เพื่อให้เกิดอารมณ์น่าค้นหา จากนั้นเพิ่มแสงไปยังนักแสดงเพื่อให้สื่อถึงความงดงามที่ปรากฏอย่างชัดเจน ช่วงที่ 2 ความเชื่อ ที่มีความเชื่อที่หลากหลาย จึงใช้แสงบนเวทีให้เกิดความสว่างที่ยังคงมีความมืดผสมผสาน เชื่อว่าเป็นทิพบุคคล จึงใช้แสงที่สาดส่อง

มายังนักแสดงให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เชื่อว่าเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์จึงให้แสงสว่างไสว ชัดเจน เพื่อสื่ออารมณ์แห่งความอบอุ่น ช่วงที่ 3 ความศรัทธา เป็นการใช้แสงไฟที่สว่าง มองเห็นการแสดงชัดเจน เพื่อสื่ออารมณ์ความศรัทธาที่เกิดขึ้นบนพื้นที่แห่งนี้ ดังภาพ 9

ภาพ 9

การออกแบบแสงที่ใช้ประกอบการแสดง

9. นักแสดงที่ใช้สำหรับการแสดง การสร้างสรรค์นาฏกรรมร่วมสมัย ในครั้งนี้ ได้สังเกตเห็นว่านักแสดงคือองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการสร้างสรรค์ผลงาน เพราะนักแสดง เป็นผู้ที่ถ่ายทอดรูปแบบการแสดงผ่านการสื่อสาร อารมณ์ ความรู้สึก ที่ต้องการนำเสนอต่อผู้ชม ดังนั้นจึงให้ความสำคัญต่อการคัดเลือกนักแสดง โดยใช้ นักแสดงหญิงล้วนจำนวน 8 คน พิจารณาจากความเหมาะสมกับบทบาท ความสามารถ มีเกณฑ์คัดเลือกนักแสดงให้ตรงกับชุดการแสดง เทวะ ภูพระอังคาร ดังนี้

- 1) เป็นผู้ที่มิมีทักษะนาฏศิลป์ไทย และนาฏศิลป์ร่วมสมัย 2) เป็นผู้ที่มิมีภูมิกาน ไหวพริบ สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ 3) เป็นผู้ที่สื่ออารมณ์ตามการแสดงได้ตามความต้องการของผู้สร้างสรรค์

10. การนำเสนองานสร้างสรรค์นาฏกรรมร่วมสมัย ได้วางแผนดำเนินการ โดยแสดงต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา แล้วนำผลจากการแสดง ในแต่ละครั้งมาพัฒนางาน เพื่อให้เห็นพัฒนาการตามลำดับขั้นของ

การทดลองและสร้างสรรค์งาน ร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์ เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์
การแสดง ก่อนที่จะนำเสนอต่อคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

อภิปรายผล

จากการศึกษามีข้อค้นพบที่นำมาอภิปรายได้ดังนี้

ความเป็นมา ใน พ.ศ. 2519 พระอาจารย์ปัญญา วุฒิสโ ได้มีมติเห็นเสด็จปู่
วิริยะเมฆ ให้มาจุดธูปทำการก่อสร้างปฏิสังขรณ์ปูชนียวัตถุอันล้ำค่า โดยมีลักษณะ
สำคัญ 4 ประการ ประกอบด้วย 1) มีซากปรักหักพังของพระอุโบสถ 2) มีหีบห่อพระ
อังคารธาตุ 3) มีใบเสมา 4) มีรอยพระพุทธรูปของพระพุทธเจ้า ช่วงเดือนมกราคม
พ.ศ. 2520 พระอาจารย์ปัญญา วุฒิสโ ได้เดินทางมายังเขาภูนี้ จึงได้จัดตั้งสำนัก
ปฏิบัติธรรมและได้เริ่มบูรณะให้มีความสวยงามและเหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม โดย
สร้างพระอุโบสถหลังใหม่ในลักษณะครอบทับฐานพระอุโบสถหลังเก่าไว้ ในการ
บูรณะนั้นได้ขอความร่วมมือจากชุมชนและประชาชนบริเวณใกล้เคียง ผู้ศรัทธาทั้ง
ภาครัฐและเอกชน โดยมีแกนนำในขณะนั้น ในส่วนของใบเสมาเสด็จปู่วิริยะเมฆ เป็น
องค์ประธานก็เพราะมีเรื่องเล่าว่า มีกลุ่มนักโจรกรรมได้ทำลาย เจาะ ใบหน้าแต่ไม่
สำเร็จ เนื่องจากมีอิทธิฤทธิ์ป้องกันตัว จึงไม่สามารถทำลายได้ ทำให้ใบเสมาชิ้นนี้มี
ความสมบูรณ์มากที่สุดในบรรดาใบเสมาทั้ง 15 ใบ ศิลปกรรมที่ปรากฏบนใบเสมา
จากภาพสลักหินบุคคล การแต่งกายที่ปรากฏมีการทับซ้อนทางวัฒนธรรมทวารวดี
และวัฒนธรรมขอม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Sanguansareewanich (2014, p.
9) ได้กล่าวว่าลักษณะของการแต่งกายที่พบในใบเสมา โดยเฉพาะท่อนล่างเป็นลักษณะ
แบบท้องถิ่นที่ไม่พบที่ใดมาก่อน จะว่าเป็นขอมหรือเป็นทวารวดีเสียทีเดียวไม่ได้ เป็น
ความเชื่อที่ผสมผสานกันมา จากเรื่องเล่า พลังแห่งความเชื่อและความศรัทธาในพื้นที่
พิธีกรรมให้เป็นพื้นที่แห่งความศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Attthemeth
(1992, p. 162) ได้กล่าวว่าความเชื่อในสังคมไทยโดยแบ่ง ความเชื่อเป็น 2 ระดับความ
เชื่อในศาสนาที่มีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดพิธีกรรมและวิถีชีวิตของคนในชุมชน

และความเชื่อแบบท้องถิ่น ซึ่งเป็นความเชื่อที่มีการผสมผสานกัน ระหว่างความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณธรรมชาติ และความเชื่อเรื่องผีและวิญญาณ เทวดาอารักษ์ และบนพื้นที่แห่งนี้ยังพบความเชื่อที่อยู่ในไบเซมามีการสร้างวัดมงคลเครื่องรางของขลัง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Jantarajumnong (1997, p. 7) ได้อธิบายไว้ว่า ความเชื่อในเรื่องเครื่องหมายที่กลายมาเป็นเครื่องรางของขลังเป็นความเชื่อที่เกิดจากการนำวัตถุสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ตนพอใจต่อมากภายหลังได้พัฒนามาเป็นเครื่องรางของขลังซึ่งผู้ที่ศรัทธา นั้นจะมีความเชื่อว่าจะสามารถป้องกันอันตรายและบันดาลโชคลาภความสำเร็จให้แก่ตนได้ ด้วยเหตุผลเหล่านี้นำมาสู่การสร้างสรรค่านาฏกรรม

การสร้างสรรค่านาฏกรรมร่วมสมัยจากการศึกษาภาพทิพยบุคคลในไบเซมาที่วัดเขาพระอังคาร จังหวัดบุรีรัมย์ โดยผ่านกระบวนการและขั้นตอนการประเมินผลในรูปแบบของการนำเสนอานาฏกรรมร่วมสมัย 10 ขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Siriamphunkul (1996, pp. 14-15) ได้แสดงทัศนะว่านาฏศิลป์ร่วมสมัย เป็นการเดินรำที่ผสมผสานแนวคิด รูปแบบวิธีการที่ไม่ใช่รูปแบบของนาฏศิลป์คลาสสิก นำเสนอตามแนวความคิดของผู้สร้างสรรค์ผลงานการสร้างสรรค่านาฏกรรมร่วมสมัย อาจเกิดจากแนวคิดที่มาจากการรวมนาฏศิลป์ 2 สกุลเข้าด้วยกัน จึงเกิดนาฏศิลป์ร่วมสมัย หรือนาฏกรรมร่วมสมัย และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Makpa (2008, pp. 214-215) การศึกษาค้นคว้าข้อมูลและการใช้องค์ความรู้ดั้งเดิมมาประยุกต์ใช้ การบูรณาการข้ามศาสตร์ โดยการแสดงนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยเป็นการนำนาฏศิลป์ไทยผสมกับนาฏศิลป์สกุลอื่นเพื่อต้องการความแปลกใหม่

ในการศึกษาความเป็นมา ศิลปกรรมบนไบเซมาและการสร้างสรรค์นาฏกรรมร่วมสมัยจากการศึกษาภาพทิพยบุคคลในไบเซมาที่วัดเขาพระอังคาร จังหวัดบุรีรัมย์ทำให้เห็นการทับซ้อนทางวัฒนธรรมก่อให้เกิดประวัติศาสตร์ศิลป์อันส่งผลให้เกิดต้นทุนทางทรัพยากรที่หลากหลายสู่การสร้างสรรค่านาฏกรรมให้มีอัตลักษณ์และความสมบูรณ์ โดยสามารถสะท้อนความเป็นตัวตนของชุมชนได้ และยังพบว่า “นาฏกรรม” เป็นจุดขายอย่างหนึ่งทางด้านการท่องเที่ยวที่สะท้อน

ประวัติศาสตร์ เรื่องราวที่เกิดขึ้น ผ่านการสร้างองค์ความรู้ รูปแบบแนวคิด กระบวนการสร้างสรรค์ ซึ่งเกิดจากการศึกษา ค้นคว้า จากต้นทุนทางวัฒนธรรม เชื่อมโยงสู่การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดเศรษฐกิจในชุมชนและยังเป็นตัวชี้วัดการอนุรักษ์ การมีคุณค่าของทรัพยากรชุมชนนั้นได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

วัดเขาพระอังคาร จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นพื้นที่ที่ทับซ้อนทางวัฒนธรรมการ สร้างสรรค์นาฏกรรมร่วมสมัยสามารถตอบบริบทของพื้นที่ชุมชนนั้นได้อย่าง หลากหลาย การสร้างสรรค์นาฏกรรมร่วมสมัยด้วยเลือกใช้นักแสดง ถือเป็นหัวใจ สำคัญของการแสดง เพราะผู้แสดงจะมีความสามารถขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของผู้แสดง เพื่อสื่ออารมณ์ ความรู้สึของการแสดงให้ได้ถึงผู้ชม

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาแนวทางการนำเสนอ การสร้างสรรค์นาฏกรรม ในช่วงสถานการณ์ โควิดระบาด ให้คงอยู่กับชุมชนและสังคมต่อไป

References

- Atthameth, R. (1992). *Folkloristics*. Chiang Mai: Humanities and Social Science, Chiang Mai Rajabhat University. [in Thai]
- Chanda, P. (1993, 18 September). Khoa Angkhan Temple's Sema. *Thairath*, 11. [in Thai]
- Chansuwan, P. (2015). Strategies for creating Thai dramas from the local literature of Isan. *Journal of Humanities and Social Sciences Mahasarakham University*, 34(5), 69-76. [in Thai]

- Chotchwang, B. (2016, 5 March). Khao Phra Angkhan Buddha Place, a thousand-year-old Sema, contemporary architecture. *Siam Rath*, 14. [in Thai]
- Jantarajumnong, S. (1997). *Views of the human being in religions and philosophies*. Bangkok: Sukkapabjai Press. [in Thai]
- Makpa, P. (2008). The Synthesis of Thai dance researches (Research reports). Bangkok: Srinakharinwirot University. [in Thai]
- Sanguansereewanich, P. (2014, 24 January). Explore “Phu Phra Angkhan” “ancient city” on the holy volcano crater. *Matichon*, 20. [in Thai]
- Siriamphunkul, P. (1996). *History and local culture of Buriram*. Buriram: Rewatpriniting. [in Thai]

Authors

Mr. Tanyanan Naowarat

Performing Arts Program, Faculty of Fine-Applied Arts and
Cultural Science, Mahasarakham University

81 M. 18 Ban Khok mung Tombon Jo Ra Ka Mark

Amphoe Prakhonchai Buriram Province 31140, Thailand

Tel.: 08-6323-9707 E-mail: Tanyanan2536@gmail.com

Assoc. Prof. Dr. Pattamawadee Chansuwan, Performing Arts
Program, Faculty of Fine-Applied Arts and Cultural Science,
Mahasarakham University Kantharawichai District,
Mahasarakham Province 44150, Thailand
Tel.: 063-456-3241 E-mail: Pattamawadee.c@msu.ac.th

การสร้างสรรค์นาฏกรรมประกอบวงดนตรีลูกทุ่งในงาน
มหกรรมดนตรีเทิดไท้คีตราชน
The Creative Performing Arts of Country Bands
in King's Music Festival

สุรศักดิ์ สุขประโคน¹ / อูรารมย์ จันทมาลา²

Surasak Huiprakhon / Ourarom Chantamala

¹ นิสิตปริญญาโท ศิลปกรรมศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Master's Degree Student, Performing Arts Program,

Faculty of Fine-Applied Arts and Cultural Science, Mahasarakham University

² รองศาสตราจารย์ ดร., ที่ปรึกษาหลัก สาขาศิลปะการแสดง

คณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Associate Professor Dr., Principal Advisor, Performing Arts Program,

Faculty of Fine-Applied Arts and Cultural Science, Mahasarakham University

Received: March 21, 2022

Revised: April 18, 2022

Accepted: April 22, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและศึกษา
การสร้างสรรค์นาฏกรรมประกอบวงดนตรีลูกทุ่ง ในงานมหกรรมดนตรีเทิด
ไท้คีตราชน งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัย
และข้อมูลภาคสนาม จากวงดนตรีลูกทุ่งของโรงเรียนที่ได้รับรางวัลชนะเลิศของงาน
มหกรรมดนตรีเทิดไท้คีตราชน ประจำปี 2560 - 2562 จำนวน 3 โรงเรียน โดยใช้วิธี
เลือกแบบเจาะจง กลุ่มตัวอย่างคือ กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป จำนวน
35 คน โดยใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึก เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสำรวจ แบบสังเกตแบบไม่มี

ส่วนร่วม แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้างผลการศึกษา พบว่า การจัดงานเป็นการประกวดวงดนตรีคอมโบพร้อมวงเครื่องซิงด้วยพระราชทานสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยเทศบาลเมืองบุรีรัมย์ร่วมกับจังหวัดบุรีรัมย์และองค์การบริหารส่วนจังหวัดบุรีรัมย์ เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2549 จนถึงปัจจุบัน ในปี พ.ศ. 2560 - 2562 มีการแข่งขันแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้ 1) ประเภท ก วงที่เคยได้รับรางวัลระดับประเทศ 2) ประเภท ข วงดนตรีลูกทุ่งหน้าใหม่ ยังไม่มีประสบการณ์ในการแข่งขันเวทีระดับประเทศ จัดขึ้นในวันที่ 1- 5 ธันวาคมของทุกปี ณ บริเวณลานอเนกประสงค์ Buriram Castle สนามช้างอารีนา โดยพบว่ามี 9 ขั้นตอนในกระบวนการสร้างสรรค์นาฏกรรมประกอบวงดนตรีลูกทุ่งในงานมหกรรมดนตรีเทิดไท้ศึตราชน โดยผลจากการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงรูปแบบและแนวคิดการในการสร้างสรรค์นาฏกรรม โดยสามารถที่จะศึกษาและพัฒนาต่อยอดได้ในหลายหลายด้านไม่ว่าจะเป็นด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น การนำไปเป็นแนวทางพัฒนารูปแบบการแสดงวงดนตรี รวมไปถึงการสร้างรายได้ให้กับชุมชนที่เกิดจากการสร้างสรรค์นาฏกรรม

คำสำคัญ: การสร้างสรรค์, นาฏกรรม, วงดนตรีลูกทุ่ง, งานมหกรรมดนตรีเทิดไท้ศึตราชน

Abstract

This research aimed to study the history and creativity of creative performing arts of county bands in the King's Music festival. It is a qualitative study based on data from research articles and field data from selected country bands from three schools that won first place at the King's Music Festival in the 2017-2019, using the purposive sampling method. An in-depth interview was used to interview 35 people from three groups: experts, practitioners, and general informants. Research

instruments included a survey, non-participant observation, and organized and unstructured interviews. According to the findings of the study, Buriram Municipality held a combo band with dancers' contest in collaboration with Buriram Province and Buriram Provincial Administrative Organization in order to win a royal cup bestowed by King. It has been held every year since 2006 until now. There were two categories of contests in 2017-2019: 1. Type A, who has received national awards 2. Type B, new country bands that have no experience competing in the national contest. It is held on December 1st -5th of every year at the Buriram Castle Multipurpose Ground, Chang Arena. It was found that there were 9 steps in the process of creating the creative performing arts of country bands in King's Music Festival. The finding of this study revealed a style and concept for creating performing arts that can be studied and developed multilaterally, such as local cultural conservation and as a guideline for the development of musical band performances, including generating income for the community as a result of performing arts creation.

Keywords: creative, performing arts, country bands, king's music festival

บทนำ

นาฏกรรมเป็นส่วนหนึ่งของศิลปะซึ่งเป็นการแสดงที่เกี่ยวกับการรำ การเต้น การทำท่าหรือการแสดงที่ประกอบขึ้นเป็นเรื่องราวและรวมถึงการแสดง (Wirulrak, 2004, p. 27) ยังเป็นส่วนหนึ่งที่บ่งบอกถึงวิถีความเป็นอยู่ การแต่งกาย ความเชื่อของคนไทยในอดีตจนถึงปัจจุบัน จากการละเล่นของชาวบ้านเพื่อสร้างความบันเทิงให้สนุกสนานจนนิยมมากขึ้นจึงคิดประดิษฐ์การแสดงให้เป็นเรื่องราวกลายเป็นโขนละคร ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นนี้เรียกว่า นาฏกรรม (Kaewsai, 2016, p. 1) และมีพัฒนาการตาม

ยุคสมัย โดยผสมผสานอัตลักษณ์ของท้องถิ่น จึงทำให้เกิดรูปแบบของการสร้างสรรค์นาฏกรรมใหม่ ซึ่งมีคุณค่าด้านสังคมและความเป็นชาติไทยคือ การนำเอาเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของชาติเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการแสดง ผู้สร้างสรรค์ผลงานต้องอาศัยความสามารถเพื่อสะท้อนถึงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของชาติตน มักจะได้รับการยอมรับจากผู้ชม (Boonpeng, 2013, p. 40) เพลงลูกทุ่งพัฒนาขึ้นมาจากเพลงไทยสากลมีการผสมผสานเข้ากับทำนองเพลงทุกประเภท ตั้งแต่เพลงไทย เพลงพื้นบ้านจากภาคต่าง ๆ ของไทยไปจนกระทั่งทำนองเพลงจากต่างประเทศ โดยมีเนื้อเพลงสะท้อนสภาพชีวิตสังคมและวัฒนธรรมของคนไทยด้วยภาษาที่ตรงไปตรงมาเข้าใจง่าย โดยเพลงลูกทุ่งนั้นมีองค์ประกอบหลัก 4 ประการ ได้แก่ ทำนองและจังหวะ คำร้อง เครื่องดนตรีและหางเครื่อง (Damronglerd, 1990, pp. 68 - 93) โดยวงดนตรีลูกทุ่งมีความสำคัญซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมดนตรี การผสมผสานการร้องกับการแสดง มีการบริหารเป็นเรื่องของธุรกิจบันเทิงที่มีเครือข่ายกันในระดับประเทศ มากกว่าคณะการแสดงพื้นบ้านประเภทอื่น ๆ ส่งผลให้วงดนตรีลูกทุ่งนิยมในช่วงเวลาหนึ่งของสังคมไทย (Srisura, 2014, p. 5) ซึ่งวงดนตรีลูกทุ่งได้แพร่กระจายสู่ระบบการเรียนในสถานศึกษา ในช่วงแรกเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่แสดงภายในและภายนอกโรงเรียน ซึ่งวงดนตรีลูกทุ่งมัธยมศึกษาได้ก่อตั้งและพัฒนาอยู่เนื่อง ๆ ในปี พ.ศ. 2544 มีการจัดประกวดวงดนตรีลูกทุ่งมัธยมศึกษาครั้งแรกในรายการ “ยามาฮาลูกทุ่งคอนเทสต์” ถือว่าเป็นการสนับสนุนอย่างเป็นทางการ (Vannatham, 2014, p. 28) การประกวดวงดนตรีลูกทุ่งในประเทศไทยมีการจัดแข่งขันลดน้อยลง ดังจะเห็นได้จากเวทีที่คงอยู่ เช่น งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน งานดนตรีลูกทุ่งดาวรุ่งลูกทุ่งมอดินแดง จังหวัดขอนแก่น งานดนตรีลูกทุ่งดาวรุ่งลูกทุ่งนเรศวร จังหวัดพิษณุโลกและ การประกวดมหกรรมดนตรีเทิดไท้คีตราชน จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเวทีมหกรรมดนตรีเทิดไท้คีตราชนนั้นเป็นพื้นที่ที่มีการประกวดตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2549 และเป็นพื้นที่ที่มีการแข่งขันสูงมากโดยเฉพาะ สาย ก เป็นการประกวดของโรงเรียนที่มีชื่อเสียง ผลจาก

การประกวดทำให้หลายโรงเรียนได้มีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนประสบผลสำเร็จมีผลงานโดดเด่นอยู่ในระดับต้น ๆ ของประเทศไทย

จากการศึกษาวงดนตรีลูกทุ่งประกอบด้วย นักร้อง นักดนตรี และแดนเซอร์ ซึ่งทั้งสามส่วนมีความสำคัญเท่า ๆ กัน โดยในปัจจุบันวงดนตรีลูกทุ่งมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเกิดจากการประกวดบนเวทีมหกรรมดนตรีเทิดไท้คีตราชัน อันเป็นปรากฏการณ์ ที่สะท้อนให้เห็นถึงกระแสการสร้างสรรค์นาฏกรรม โดยวงดนตรีลูกทุ่ง มีการแสดงออกด้านนาฏศิลป์ ดนตรี ทัศนศิลป์ จึงส่งผลให้โรงเรียนหันมาให้ความสำคัญสนับสนุนกิจกรรมการแข่งขันวงดนตรีลูกทุ่ง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาค้นคว้า เกี่ยวกับการสร้างสรรค์นาฏกรรมประกอบวงดนตรีลูกทุ่งในงานมหกรรมดนตรี เทิดไท้คีตราชัน ดังความเป็นมาและการสร้างสรรค์นาฏกรรมประกอบวงดนตรีลูกทุ่ง สาย ก ของวงที่ได้รับรางวัลด้วยพระราชทานย้อนหลังสามปีและมีอิทธิพลก่อให้เกิด กระแสรูปแบบการสร้างสรรคในการแข่งขันวงดนตรีลูกทุ่งของประเทศไทยที่สามารถ นำมาเป็นต้นแบบในการนำไปใช้เพื่อการสร้างสรรคนาฏกรรมประกอบวงดนตรีลูกทุ่ง ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของการประกวดวงดนตรีลูกทุ่ง ในงาน มหกรรมดนตรีเทิดไท้คีตราชัน
2. เพื่อศึกษาการสร้างสรรค์นาฏกรรมประกอบวงดนตรีลูกทุ่ง ในงาน มหกรรมดนตรีเทิดไท้คีตราชัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยงานเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีวิธีการดำเนินการ การวิจัยดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์

การสังเกตการณ์จากภาพถ่าย วิดีทัศน์และการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล นอกจากนี้ยังใช้การสำรวจ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบไม่มีโครงสร้าง โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้รู้ 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ 3) กลุ่มประชาชนทั่วไป ซึ่งแบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ ได้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือแล้ว นำมาดำเนินการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าจากแหล่ง เวลา แหล่งสถานที่ แหล่งบุคคลและนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2. ขั้นตอนดำเนินงานวิจัย ใช้การคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจากงาน

มหกรรมดนตรีเทิดไท้ถิธรำชนปีพุทธศักราช 2560 - 2562 โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ 2.1 กลุ่มผู้รู้คือ ผู้ที่มีองค์ความรู้ด้านการออกแบบทำเต็นท์จำนวน 3 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) 2.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติคือ กลุ่มผู้สร้างสรรค์นาฏกรรมในวงดนตรีลูกทุ่ง จำนวน 12 คน โดยการเลือกเจาะจง (Purposive Sampling) 2.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไปคือ บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับข้อมูล ประชาชนทั่วไป กลุ่มผู้ชมการแข่งขันจำนวน 20 คน ทำการเลือกกลุ่มบุคคลที่มีคุณลักษณะตรงกับความมุ่งหมายที่ตั้งไว้เพื่อนำมาดำเนินการวิเคราะห์

3. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารการสัมภาษณ์ พร้อม

จัดระบบหมวดหมู่ นำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเสียง บันทึกภาพ การจดบันทึกและ วิดีทัศน์มาสรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่วางไว้ นำข้อมูลทั้งที่เกี่ยวข้องมาตรวจสอบ ความถูกต้องสมบูรณ์ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล นำข้อมูลไปให้อ่านหรือกลับไปสอบถามผู้ให้ข้อมูลซ้ำอีก เพื่อให้ข้อมูลตรงกับความเป็นจริงและนำมาเรียบเรียงตามความมุ่งหมาย

4. นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลของ

การศึกษครั้งนี้ โดยผู้วิจัยนำเนื้อหาที่วิเคราะห์ในลักษณะเชิงพรรณนาวิเคราะห์ ตาม

ความมุ่งหมายของการวิจัย ด้วยกระบวนการการสร้างสรรค์นาฏกรรมทั้งหมด 9 ข้อ
แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปบทความ

ผลการวิจัย

1. ประวัติความเป็นมาของการประกวดวงดนตรีลูกทุ่ง ในงานมหกรรม ดนตรีเทิดไท้กัศราชน

การจัดงานมหกรรมดนตรีเทิดไท้กัศราชนเป็นการประกวดวงดนตรีคอมโบ้
พร้อมทางเครื่องซึ่งด้วยพระราชทานสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยเทศบาลเมืองบุรีรัมย์
ร่วมกับจังหวัดบุรีรัมย์และองค์การบริหารส่วนจังหวัดบุรีรัมย์ เริ่มจัดตั้งแต่ปี 2549
จนถึงปัจจุบัน ซึ่งการจัดงานครั้งที่ 13-15 ปี พ.ศ. 2560 - 2562 มีคณะกรรมการตัดสิน
ดังนี้ นายประยงค์ ชื่นเย็น นายบุญชื่น บุญเกิดรัมย์ นายชุตติเดช ทองอยู่ นายชนพล
ศิริชาติ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นชาติ โดยมีสถาบัน
พระมหากษัตริย์เป็นจุดศูนย์กลางร่วมความสัมพันธ์ของ สถาบันหลักของชาติ และการ
ปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) เพื่อน้อมรำลึก
ถึงพระปรีชาสามารถด้านดนตรีของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล
อดุลยเดช 3) เพื่อให้เด็ก เยาวชนและประชาชนได้พักผ่อนหย่อนใจและใช้เวลาว่าง
ให้เกิดประโยชน์หันมาเล่นดนตรีไม่ไปมั่วสุมกับยาเสพติด และส่งเสริมการอนุรักษ์
ดนตรี ศิลปวัฒนธรรม โดยการแข่งขันแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้ 1. ประเภท ก
วงที่เคยได้รับรางวัลระดับประเทศ 2. ประเภท ข วงดนตรีลูกทุ่งหน้าใหม่ ยังไม่มี
ประสบการณ์ในการแข่งขันเวทีระดับประเทศ จัดขึ้นวันที่ 1-5 ธันวาคม ของทุกปี
ณ บริเวณลานอเนกประสงค์ Buriram Castle สนามช้างอารีนา โดยแบ่งการทำงาน
ออกเป็น 8 ฝ่ายเพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้เข้าประกวด
วงดนตรีลูกทุ่งต้องเป็นนักเรียนหรือนักศึกษาที่กำลังเรียนในระดับที่ไม่เกินมัธยมศึกษาปี
ที่ 5 หรือเทียบเท่าและจะต้องเรียนในสถานศึกษาเดียวกัน โดยกติกาการประกวดดังนี้
1. สมาชิกในวงได้ไม่เกิน 45 คน 2. นักร้องไม่เกิน 2 คน 3. มีนักเต้น 4. มีนักดนตรี

5. พิธีกรไม่เกิน 2 คน 6. ให้แสดงสดห้ามใช้โปรแกรมช่วยในการเล่นดนตรี 7. ผู้ช่วยนักแสดงไม่เกิน 5 คน ทางกองประกวดจะจัดเตรียมเครื่องดนตรีส่วนกลางไว้ให้ 8. ใช้เวลาไม่เกิน 20 นาที 9. ต้องนำเครื่องดนตรีประจำตัวมาเอง ได้แก่ กีตาร์ เบส คีย์บอร์ด และเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าและเครื่องประกอบจังหวะ เพลงที่ใช้ประกวดดังนี้

1. เพลงพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 9 จำนวน 1 เพลง
2. เพลงช้าจำนวน 1 เพลง
3. เพลงเร็วจำนวน 1 เพลง โดยเกณฑ์การให้คะแนนแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ด้านนักร้อง ด้านนักแสดง หางเครื่องและด้านนักดนตรี

2. การสร้างสรรค์นาฏกรรมประกอบวงดนตรีลูกทุ่ง ในงานมหกรรมดนตรีเทิดไท้คีตราชัน

การสร้างสรรค์นาฏกรรมประกอบวงดนตรีลูกทุ่ง ในงานมหกรรมดนตรีเทิดไท้คีตราชัน มีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงคือ โรงเรียนที่ชนะเลิศสาย ก ประจำปี 2560 - 2562 จำนวน 3 แห่ง ดังนี้

2.1 วงดนตรีลูกทุ่งโรงเรียนอ่างทองปัทมโรจน์วิทยาคม จังหวัดอ่างทอง ชนะเลิศ สาย ก ปี พ.ศ. 2560

การบริหารวางแผนแบ่งออกเป็น 4 ฝ่ายคือ หัวหน้านักดนตรี หัวหน้านักร้อง หัวหน้าแดนเซอร์และหัวหน้า ART โดยบทเพลงที่ใช้คือเพลงแผ่นดินของเรา เพลงขวัญ-เรียม และจะขอรับขอ ตามลำดับ ดังภาพ 1

ภาพ 1

การแสดงนาฏกรรมโรงเรียนอ่างทองปัทมโรจน์วิทยาคม

2.1.1 รูปแบบการสร้างสรรค่านาฏกรรม

วงดนตรีลูกทุ่งโรงเรียนอ่างทองปัทมโรจน์วิทยาคม จังหวัดอ่างทอง มีกระบวนการสร้างสรรค์ดังนี้ 1) การสร้างแนวคิด (Concept) ผู้ออกแบบได้มีแนวคิดจากที่ได้ชมภาพยนตร์เรื่องแผลเก่าแล้วนำมาเป็นโครงเรื่อง โดยมีผู้ออกแบบนาฏกรรมคือ นายสุชาติ จันทวาด ซึ่งมีแนวคิดดังนี้ ฟังเนื้อหาของเพลงแล้วจึงตีความหมายต่อด้วยการสร้างจินตนาการ แล้วจึงนำผลลัพธ์มาผ่านสื่อการแสดงละคร (Drama) ผู้สร้างสรรค์เป็นนาฏกรรม 2) การคัดเลือกบทเพลง (Song) คณะครูได้ร่วมกันเลือกบทเพลงจากนั้นนำบทเพลงซ้ำที่ได้รับความนิยมให้นักร้องเลือก 5 เพลงโดยที่นักร้องมีความมั่นใจร้องมากที่สุดและคณะผู้ควบคุมวงดนตรีมาประชุมเพื่อสร้างเป็นนาฏกรรมที่มีความต่อเนื่องและเรื่องราว 3) การคัดเลือกนักร้องและนักดนตรี (Singer and Musician) คัดเลือกนักร้องจากนักเรียนที่สามารถร้องได้ถูกทำนองและจังหวะของเพลง สื่ออารมณ์ได้ คือ นางสาวไพลิน โพธิ์ย้อย ส่วนนักดนตรีนั้นมาจากนักเรียนในชุมนุมวงดนตรีลูกทุ่ง ชุมนุมวงโยธวาทิต นักเรียนที่สนใจความสามารถพิเศษกลุ่มวิชาเพิ่มเติมดนตรี มีเวลาในการฝึกซ้อม 4) การคัดเลือกแดนเซอร์ (Dancer) คัดจากการเต้นได้ นับเป็นจังหวะได้ดีและต้องมีลักษณะ รูปร่าง ส่วนสูง ที่ใกล้เคียงกัน และแดนเซอร์เป็นผู้ที่สามารถสวมบทบาทเป็นตัวละครหรือถ่ายทอดเรื่องราว 5) กระบวนการสร้างสรรค์ท่าเต้น (Dance Create) และการใช้พื้นที่ (Acting Area) การออกแบบท่าเต้นซึ่งมีทั้งท่าที่แข็งแรง แสดงพลังของกลัมน้ำของแดนเซอร์ชายและท่าทางที่พลิ้วไหวของแดนเซอร์หญิง โดยท่าเต้นมาจากการตีความเนื้อหาของเพลง โดยเน้นการโชว์อุปกรณ์ มีการใช้ท่าของบัลเลต์ นาฏศิลป์ไทย ส่วนการใช้พื้นที่จะนิยมออกแบบแถวเป็นหน้ากระดานและแถวสลับหว่าง 2 แถว ตามบริบทของเวที ช่วงที่เป็นการแสดงละครจะนิยมแปรแถวเป็นขั้ว 6) การออกแบบเครื่องแต่งกาย (Costume) โดยจะคำนึงถึงเนื้อหาว่าตัวละครคือใคร ทำอะไร เหตุการณ์อย่างไร ในเพลงซ้ำชุดย้อนยุคเป็นผ้าพันอกตัดเย็บแบบสำเร็จรูป ส่วนล่างเป็นโจงกระเบน และจุดสำคัญความเรียบง่าย โดยคำนึงถึงการเปลี่ยนง่าย รวดเร็ว พร้อมทั้งจะเป็นชุดเพลงเร็ว ในส่วนของ

ชุดเพลงเร็วคำนึงต่อการเคลื่อนไหวร่างกาย และการเคลื่อนที่จึงได้ออกแบบชุดให้สั้น และใช้สีสันทันที่จุดขาด 7) อุปกรณ์การแสดง (Props) ใช้อุปกรณ์เป็นลักษณะมือที่ใช้เดิน และอุปกรณ์ประกอบฉากล้อเลื่อน โดยคำนึงถึงเนื้อหาในบทเพลงว่ากล่าวถึงอะไรและ เลือกใช้อุปกรณ์ที่ช่วงส่งเสริมการแสดงให้เกิดความสมบูรณ์ ในบทเพลงช้าใช้ต้นไม้ จำลองมาร่วมประกอบ ใช้อุปกรณ์ฉากล้อเลื่อนวาดภาพสถานที่ 8) แสง สี (Light) แสง ช่วยเสริมให้การแสดงดูสวยงามและเสมือนจริงได้ สีของแสงที่ใช้ในการแสดง คือ สี ทอง แดง ฟ้า มีการข้อมแสงเพื่อให้บรรยากาศเป็นตามเวลาที่กำหนด (เช้า, บ่าย, เย็น) 9) การฝึกซ้อม (Practice) มีการเข้าค่ายซ้อมเป็นเวลา 1 เดือน ซึ่งเป็นการสร้างทักษะ อย่างต่อเนื่อง ดังนี้ 1. ซ้อมหลังเลิกเรียนใช้เวลาประมาณ 5-6 ชั่วโมง 2. ซ้อมในช่วงเช้า 1 ชั่วโมงเพื่อเตรียมวงโยธวาทิตมาบรรเลงเพลงชาติ 3. ซ้อมวันหยุดในช่วง เช้า- กลางวัน-เย็น

2.2 วงดนตรีลูกทุ่งโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการนนทบุรี จังหวัด

นนทบุรี ชนะเลิศ สาย ก ปี พ.ศ. 2561

การบริหารวงดนตรีลูกทุ่งแบ่งออก 3 ส่วนดังนี้ ครูผู้ช่วยควบคุมวง ที่ปรึกษา วงดนตรี และหัวหน้างานอนุรักษ์ลูกทุ่งไทย (ผู้ควบคุมวงและผู้ฝึกสอน) ซึ่งส่วน สุดท้ายนี้แบ่งย่อยได้อีก 5 ฝ่ายดังนี้ หัวหน้า Brass Section หัวหน้า Saxophone Section หัวหน้า Rhythm Section หัวหน้านักร้องและหัวหน้านักเต้น โดยเพลงที่ใช้แสดง คือ ทูยจำ คำแล้วและเพลงลูกทุ่ง ตามลำดับ ดังภาพ 2

ภาพ 2

การแสดงนาฏกรรมโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการนนทบุรี

2.2.1 รูปแบบการสร้างสรค่นาฏกรรม

1) การสร้างแนวคิด (Concept) ได้ร้อยเรียงเป็นเรื่องราว โดยมีผู้ออกแบบการแสดงคือ นายพิพัฒน์ วิเชียรทัศน์ โดยร้อยเรียงนาฏกรรมเป็นเรื่องราว นำเอาลักษณะการแสดงละคร (Drama) มาตีความหมายและสร้างนาฏกรรมให้เห็นภาพพจน์ที่ชัดเจน ซึ่งมีแนวคิดดังนี้ ฟังเพลงแล้วจึงตีความหมายต่อการสร้างจินตนาการ แล้วจึงนำผลลัพธ์มาผ่านสื่อการแสดงละคร (Drama) ผู้การสร้างสรค่นาฏกรรม

2) การคัดเลือกบทเพลง (Song) คณะผู้สร้างสรค่นาฏกรรมร่วมกันเลือกเพลง ศึกษาประวัติผู้เคยรับรางวัลชนะเลิศ พิจารณาคณะกรรมการ คู่แข่ง จากนั้นให้นักร้องเลือกบทเพลงเข้าและบทเพลงเร็วที่ตนร้องออกมาดีที่สุดอย่างละ 5 เพลง จากนั้นมาประชุมเพื่อออกแบบการนาฏกรรม

3) การคัดเลือกนักร้องและนักดนตรี (Singer and Musician) คัดเลือกนักร้องจากคนที่กล้าแสดงออก มีความมั่นใจ ใช้ภาษาที่ถูกต้อง จังหวะแม่นยำ ตีความบทร้องได้ชัดเจนและสวมบทบาทเล่นละครตามบทได้ มีเทคนิคในการร้องและสามารถร้องเข้ากับผู้บรรเลงได้ สรรระสมส่วน ทั้งยังเป็นผู้นำได้ นักร้องนำเพลงช้า เพลงเร็วได้แก่ นางสาวแพรวทอง ดันสิน นักร้องเพลงพระราชนิพนธ์ได้แก่ นางสาวณัฐจิรา จิตรหาญ ส่วนการคัดเลือกนักดนตรีคือ ทศนคติดี ไกรภัก ชื่นชอบเสียงดนตรี

ช่วงสังเกตในการบรรเลง 4) การคัดเลือกแดนเซอร์ (Dancer) ลำดับแรกต้องคัดจากการเต้นได้ นับเป็นจังหวะได้ดี มีความสามารถทางด้านการเต้นและการกล้าแสดงออก ซึ่งให้รุ่นพี่แดนเซอร์ในวงมาปฏิบัติให้ดู 2 รอบแล้วให้ปฏิบัติตาม เมื่อเลือกได้แล้วจึงมาคัดที่ส่วนสูง หน้าตาและความพร้อมทางด้านร่างกาย จิตใจและมีร่างกายที่ยืดหยุ่นได้สูง 5) กระบวนการสร้างสรรค์ท่าเต้น (Dance Create) และการใช้พื้นที่ (Acting Area) ลายเต้นมีลักษณะที่ผสมผสานกับรูปแบบนาฏศิลป์สากลทำให้ลายเต้นเป็นเอกลักษณ์ เช่น การหมุนตัว การถิกขา การเตะขา การวาดมือ การยกตัว การต่อตัว การหมุนตัวขณะลอยตัว และการดีลังกา มีการผสมผสาน ประยุกต์ใช้ท่าเต้นพื้นฐานจากบัลเลต์และคอนเทมโพลารี ในส่วนของการใช้พื้นที่จะนิยมออกแบบแถวหน้าสามเหลี่ยม ตั้งซุ้ม แถวแบบหน้ากระดานเต็มเวที และแถวอิสระซึ่งเป็นเอกลักษณ์มาก 6) การออกแบบเครื่องแต่งกาย (Costume) ได้ออกแบบกระโปรงให้มีความทั้งตัว เครื่องแต่งกายเพลงช้าต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนชุดรอบเพลงเร็ว ส่วนของชุดเพลงเร็ว คำนึงถึงความสะดวกในการเคลื่อนไหวร่างกาย และการเคลื่อนที่ของนักแสดงเลยได้ออกแบบชุดให้สั้นและใช้สีสันทันทีดูฉลาด ปักตกแต่งด้วยแถบด้นสีสันท่าง ๆ และตกแต่งด้วยเพชรสีสันท่าง ๆ 7) อุปกรณ์การแสดง (Props) มี 2 ประเภทคืออุปกรณ์ที่ใช้มือกับอุปกรณ์ที่เป็นจากโดยมีล้อเลื่อน เช่น ไม้คั่น ไม้แขวนเสื้อ อุปกรณ์ล้อเลื่อนมาเป็นฉากจำลอง ส่วนของเพลงเร็วนั้นมีการออกแบบนาฏกรรมเป็นท้องทุ่งนาใช้ก้อนฟาง ข้าวอัด แคร่ เป็นอุปกรณ์เสริม จึงทำให้มีความเป็นท้องทุ่งนา 8) แสง สี (Light) ใช้โทนแสงและสีคือ สีเหลือง สีชมพู เพื่อสร้างความสว่างให้กับแดนเซอร์เพราะชุดแต่งกายมีสีดำ รวมทั้งใช้ไฟฟลอร์ส่องนักร้องและตัวละครหลัก 9) การฝึกซ้อม (Practice) มีการฝึกซ้อมเป็นประจำทุกวันและเข้าค่ายซ้อมเข้มข้นเป็นเวลา 1-2 เดือน ซึ่งเป็นการเสริมสร้างทักษะอย่างต่อเนื่อง ดังนี้ 1. ซ้อมหลังเลิกเรียนในวันจันทร์-ศุกร์ใช้เวลาประมาณ 2-4 ชั่วโมง 2. ซ้อมในช่วงเช้า 1 ชั่วโมงเพื่อเตรียมวงโยชวาทิตมาบรรเลงเพลงชาติ 3. ซ้อมวันหยุดเสาร์ - อาทิตย์ในช่วง เช้า-กลางวัน-เย็น

2.3 วงดนตรีลูกทุ่งโรงเรียนประโคนชัยพิทยาคม จังหวัดบุรีรัมย์ ชนะเลิศ

สาย ก ปี พ.ศ. 2562

การบริหารวงดนตรีลูกทุ่งแบ่งออก 4 ฝ่ายดังนี้ ฝ่ายแดนเซอร์ ฝ่ายดนตรี ฝ่ายนักร้องและฝ่ายฉาก ใช้บทเพลงคือ แผ่นดินของเรา อาลัยรัก และเพลง นักรบนิรนามตามลำดับ ซึ่งทั้ง 3 เพลงนี้ผู้ออกแบบท่าเต้นตั้งใจเลือกเพราะต้องการให้การแสดงออกมาเป็นเรื่องราวเดียวกัน ดังภาพ 3

ภาพ 3

การแสดงนาฏกรรมโรงเรียนประโคนชัยพิทยาคม

2.3.1 รูปแบบการสร้างสรค์นาฏกรรม

1) การสร้างแนวคิด (Concept) มีการร้อยเรียงเป็นเรื่องราว โดยมีแนวคิดที่ลูกทุ่งเป็นความตรงไปตรงมาของชีวิต ทั้งทางความสวยงาม ความไพเราะของบทเพลง นักร้อง นักดนตรี แดนเซอร์ บางครั้งต้องอลังการ แปลกใหม่ แตกต่างและเอาเสียงซอกันตรีที่เป็นเอกลักษณ์แสดงถึงท้องถิ่น โดยมีผู้ออกแบบการแสดงคือนายปรมินตรา บุญชม แนวคิดคือ ฟังเนื้อหาเพลงแล้วจึงตีความหมายใหม่ต่อการสร้างสรรค์จินตนาการ ผ่านกระบวนการแสดงละครหรือวรรณกรรมท้องถิ่น แล้วนำมาหาความแตกต่างโดยผ่านอัตลักษณ์ท้องถิ่นหรือพื้นบ้านอีสานได้ ผู้การสร้างสรรค์เป็นนาฏกรรม 2) การคัดเลือกบทเพลง (Song) มีการยัดนักร้องเป็นหลักและให้เลือกเพลง

ช้าและเร็วที่มีเรื่องราวน่าสนใจ 5 บทเพลง โดยใช้เวลาฝึกซ้อมเบื้องต้น 1-2 อาทิตย์ และมาร้องเพลงให้คณะครูเลือก ซึ่งเลือกเพลงช้าเป็นหลักและเลือกหาเพลงเร็วที่มีเนื้อหาเพลงที่สามารถประกอบสร้างเป็นนาฏกรรมที่เป็นเรื่องราว เข้าใจได้ง่าย 3) การคัดเลือกนักร้องและนักดนตรี (Singer and Musician) ได้มาจากการรับสมัครนักเรียนที่สนใจ รวมถึงการค้นหานักร้องในโรงเรียนระดับประถม โดยคัดเลือกจากขับร้องเน้นเสียงดี ทำนองและจังหวะถูกต้อง นักร้องนำเพลงช้า-เร็วได้แก่ เด็กหญิงญาณิศา ชมเชย นักร้องเพลงพระราชนิพนธ์ได้แก่ นางสาวรวิษา กล่อมแจ็ก ในส่วนคัดเลือกนักดนตรีมีการเตรียมตัวและทำความเข้าใจ เพื่อให้สามารถควบคุมการเล่นดนตรี มีเทคนิคการบรรเลง 4) การคัดเลือกแดนเซอร์ (Dancer) คัดจากการเต้นได้ นับเป็นจังหวะได้ดีและต้องมีลักษณะ รูปร่าง ส่วนสูงที่ใกล้เคียงกันและแดนเซอร์เป็นผู้ที่สวามิภักดิ์เป็นตัวละครหรือถ่ายทอดเรื่องราว เมื่อเลือกได้แล้วจึงมาคัดที่ส่วนสูง หน้าตา และความพร้อมทางด้านร่างกาย 5) กระบวนการสร้างสรรค์ท่าเต้น (Dance Create) และการใช้พื้นที่ (Acting Area) ลายเต้นมีลักษณะที่ผสมผสานกับรูปแบบนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานได้ จนเกิดเป็นรูปแบบลายเต้นที่เป็นเอกลักษณ์ ส่วนของท่าเพลงเร็วที่ใช้ในการเต้น มีดังนี้ 1. การโน้มตัวที่มากเป็นพิเศษ 2. ความแข็งแรงของท่าเต้นโดยใช้ท่าพื้นฐานจากศิลปะการต่อสู้แม่ไม้มวยไทย และการใช้พื้นที่ (Acting Area) ของวงจะนิยมตั้งแถวเป็นแถวสลับหว่าง แถวตอน ตั้งขุมและเคลื่อนที่ไปมาเกือบทั้งเวทีรวมถึงการใช้พื้นที่บริเวณหน้าเวทีด้านล่างด้วย 6) การออกแบบเครื่องแต่งกาย (Costume) ออกแบบเป็นโทนสีแสดดั่งที่ใช้ในเพลงอาลัยรัก นักรบนิรนาม ซึ่งทำให้มีพลังเครื่องขั้วมช่วยทำให้วัตถุสิ่งของโดดเด่น เมื่อสะท้อนกับแสงไฟและมีความโดดเด่นมาจากพื้นเวที ส่วนเพลงเร็วเลือกใช้เป็นกระโปรงที่เลียนแบบการนุ่งห่มนางชายพอก โดยมี การตัดเย็บในรูปแบบสมัยใหม่เพื่อง่ายต่อการเปลี่ยนชุด มีเครื่องประดับน้อยชิ้นโดยคำนึงการเคลื่อนไหว 7) อุปกรณ์การแสดง (Props) มี 2 ประเภท คือ อุปกรณ์ที่ใช้มีก๊อบ อุปกรณ์ที่เป็นฉากโดยมีล้อเลื่อน 8) แสง สี (Light) มีการใช้โทนแสงสีแสดการแสดงจึงออกมาในลักษณะของสีทึบ คือดุเดือด และผู้ชมมีการปรบมือและเสียงกรี๊ดร้อง โดยได้

เตรียมการเรื่องเสียงเชียร์มาดีใจทย์ โดยนำนักเรียนของโรงเรียนตนเองมาสร้างเป็นเสียงกองเชียร์ 9) การฝึกซ้อมการแสดง (Practice) มีตารางการฝึกซ้อมในช่วงเวลาหลังเลิกเรียนเพื่อไม่ให้ให้นักเรียนได้รับผลกระทบต่อการเรียน ทางวงได้ซ้อมช่วง 17.00 - 22.00 ทุกวันส่งผลให้เด็กนักเรียนได้ซ้อมเต็มที่ โดยเริ่มเก็บตัวเข้าค่ายเวลา 1 เดือน

สรุปได้ว่าวงดนตรีลูกทุ่งมีกระบวนการสร้างสรรค์ทำเต้นในรูปแบบที่เหมือนกัน คือ การเต้นจากการตีความหมายของเนื้อหาเพลง โดยไม่ตีความแล้วเต้นประกอบต่อคำร้องในวรรคนั้น ๆ หรือใช้ทำเต้นส่วน ๆ ทั้งบทเพลง แต่เพียงแค่ใช้ทำเต้นดำเนินเป็นโครงสร้างหลักและเกิดจากการจับประเด็นสำคัญของเนื้อหาเพลงมาสร้างสรรค์ทำเต้นผ่านการเต้น ดั่งซุ่มหรือทำภาพที่สื่อถึงให้ชัดเจนที่สุด โดยการออกแบบทำเต้นนี้ยังเป็นเครื่องมือของการสร้างสรรค์นาฏกรรมประกอบวงดนตรีลูกทุ่งที่สะท้อนถึงความเป็นพลวัตรของวงการออกแบบทำเต้น และการสร้างสรรค์นาฏกรรมประกอบวงดนตรีลูกทุ่งในงานมหรกรรมดนตรีเทิดไท้ทีตราชนทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของวงดนตรีลูกทุ่งซึ่งเกิดจากการประกวดบนเวทีแห่งนี้ ภายใต้วาะความเสี่ยงสูญหาย ซึ่งจัดขึ้นเพื่อสะท้อนให้เห็นการปรับเปลี่ยนรูปแบบของการท่องเที่ยวให้ทันต่อสภาพโลกาภิวัตน์ ตลอดจนเป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจ จึงส่งผลให้การท่องเที่ยวและการกีฬาจังหวัดบุรีรัมย์ต้องดำเนินการจัดหาประเพณี พิธีกรรม มหรกรรม เทศกาล กิจกรรมที่รองรับสังคมสำหรับการท่องเที่ยวในแต่ละเดือน เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวและรองรับกับการเจริญเติบโตของเมืองจังหวัดบุรีรัมย์และเป็นเวทีเพื่อสร้างคุณค่า เผยแพร่ และสร้างสรรค์ทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นประเภทต่าง ๆ ให้กลับมามีชีวิตอีกครั้ง

อภิปรายผล

การประกวดวงดนตรีลูกทุ่งในงานมหรกรรมดนตรีเทิดไท้ทีตราชน เริ่มจัดในปี พ.ศ. 2549 โดยมีผู้รับผิดชอบคือเทศบาลเมืองบุรีรัมย์ร่วมกับจังหวัดบุรีรัมย์และองค์การบริหารส่วนจังหวัดบุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นชาติ

โดยมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นจุดศูนย์กลางความสัมพันธ์ของสถาบันหลักของชาติ
 2. เพื่อน้อมรำลึกถึงพระปรีชาสามารถด้านดนตรีของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดช 3. เพื่อให้เด็ก เยาวชนและประชาชนได้พักผ่อนหย่อนใจและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Angkinun (2011, pp. 281-294) พบว่า วงดนตรีลูกทุ่งเกิดจากปรากฏการณ์ทางสังคมไทยยุคเปลี่ยนผ่านจากสังคมประเพณีและวัฒนธรรมของไทยไปสู่สังคมยุคใหม่ของการรับกระแสอิทธิพลวัฒนธรรมดนตรีที่ผสมผสานกันระหว่าง เพลงพื้นบ้าน เพลงร่วมสมัย ซึ่งเป็นผลผลิตของการผสมผสานนั้นได้และได้สั่นสลาย ถ้าหากวงดนตรีลูกทุ่งยังใช้ระบบทุนนิยมในการสร้างสรรค์อาจจะหายไปจากวงการเนื่องจากต้องใช้งบประมาณลงทุนค่อนข้างสูงเพื่อให้รูปแบบการแสดงนาฏกรรมมีฉากอลังการ มีอุปกรณ์มากจนเกินความจำเป็น ดังนั้นผู้ออกแบบจึงต้องคำนึงถึง เพื่อให้วงดนตรีลูกทุ่งยังคงรับใช้สังคมต่อไป

การสร้างสรรค์นาฏกรรมประกอบวงดนตรีลูกทุ่งเป็นกิจกรรมที่มีการบูรณาการกัน ในหลากหลายสาระวิชาของการศึกษาทำให้นักเรียนมีความสามารถที่หลากหลายและเป็นการเปิดเวทีเพื่อส่งเสริมให้เยาวชนชาวจังหวัดบุรีรัมย์และทั่วประเทศได้แสดงออกถึงศิลปวัฒนธรรมประเพณีในทางที่ถูกต้องและสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Vannatham (2014, pp. 221-229) โดยบริบทและปัจจัยสู่ความเป็นเลิศของวงดนตรีลูกทุ่งมัธยมศึกษาในประเทศไทยประกอบด้วย 5 ด้านดังนี้
 1. ด้านการจัดการ มีผู้บริหารและผู้บริหารปฏิบัติงานที่เป็นระบบส่งเสริมซึ่งกันและกัน
 2. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน 3. ด้านการสนับสนุน 4. ด้านผู้ปกครองอนุญาตให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม สนับสนุนทุน ทั้งนี้ทุกฝ่ายต่าง ๆ เห็นความถึงสำคัญในคุณค่าและการอนุรักษ์วัฒนธรรมเพลงลูกทุ่ง เป็นการส่งเสริมทักษะความสามารถของนักเรียน การประชาสัมพันธ์โรงเรียนและชุมชน นอกจากนี้การสร้างงานชิ้นในแต่ละการแสดงนั้นต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่าง เพื่อให้ประสบความสำเร็จ โดยมีการบริหารวงดนตรีลูกทุ่งทั้ง 3 โรงเรียนจะประกอบด้วย 3 ฝ่ายหลัก ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Bumrungsri (2014, pp. 138-140) วิธีการบริหารและการจัดการของวง

ดนตรีลูกทุ่งในประเทศไทย มีวิธีการบริหารจัดการตามหลักการบริหารแบบ 4 M ดังนี้ คือ ด้านบุคลากร (Man) ด้านการบริหารการเงิน (Money) ด้านกระบวนการบริหารจัดการจัดการอุปกรณ์ เครื่องมือ (Material) และด้านการบริหารจัดการ (Management) จะมีการบริหารจัดการโดยการกระจายอำนาจในการควบคุม ดูแล ซึ่งอำนาจศิลปินเจ้าของวงดนตรีจะเป็นผู้มีอำนาจในการสั่งการต่าง ๆ ผ่านการประชุม ลงมติและถ่ายทอดสู่บุคลากรต่าง ๆ ในวงดนตรีลูกทุ่งเดิม โดยมีกระบวนการสร้างสรรค์นาฏกรรมประกอบวงดนตรีลูกทุ่งในงานมหกรรมดนตรีเทิดไท้คีตราชัน 9 ชั้นตอนดังนี้ การสร้างแนวคิด (Concept) การคัดเลือกบทเพลง (Song) การคัดเลือกนักร้องและนักดนตรี (Singer and Musician) การคัดเลือกแดนเซอร์ (Dancer) กระบวนการสร้างสรรค์ท่าเต้น (Dance Create) การออกแบบเครื่องแต่งกาย (Costume) อุปกรณ์การแสดง (Props) บรรยากาศงานแสดง (Atmosphere) และการฝึกซ้อมการแสดง (Practice) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Ponsiri (2013, pp. 228-233) องค์ประกอบการสร้างสรรค์นาฏกรรมในวงดนตรีลูกทุ่งระดับมัธยมศึกษา จังหวัดมหาสารคาม เป็นนาฏกรรมเกิดจากการแสดงนาฏศิลป์ประยุกต์ที่นำทำรำนาฏศิลป์ไทยและท่าเต้นบัลเลต์ (Ballet) มาปรับใช้ให้เกิดเป็นกระบวนการท่าเต้นที่ผ่านการทดลองคัดเลือกเอานาฏศิลป์ 2 สกุลมาประกอบสร้างเป็นกระบวนการท่าเต้น ซึ่งการสร้างสรรค์จะประสบความสำเร็จเป็นผลงานได้ ต้องอาศัยองค์ประกอบการสร้างสรรค์นาฏกรรมดังนี้ 1. รูปแบบการแสดง 2. การคัดเลือกบทเพลง 3. การคัดเลือกนักร้อง 4. การคัดเลือกนักดนตรี 5. การคัดเลือกแดนเซอร์ (Dancer) 6. รูปแบบการสร้างสรรค์ท่าเต้น 7. รูปแบบการแปรแถว 8. การออกแบบเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย 9. อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบท่าเต้น 10. สถานที่ฝึกซ้อมการแสดง ซึ่งในงานศิลปะไม่ว่าจะเป็นดนตรีหรือนาฏศิลป์ไม่มีอะไรเป็นเครื่องมือวัดมาตรฐาน แต่เกิดจากความชำนาญที่เกิดจากการฝึกฝนเท่านั้น นอกจากนี้ต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Kaewsai (2016, pp. 220-221) ในรูปแบบการประยุกต์นาฏกรรมวงดนตรีลูกทุ่งในสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสร้างสรรค์มีองค์ประกอบดังนี้ 1. การสร้างแนวคิด เกิดจากการจับประเด็นสำคัญจากเนื้อหาของ

เพลงหรือบทร้องก่อน แล้วจึงกำหนดแนวคิดที่โจวจะนำเสนออะไร จะสื่อสารกับผู้ชมอย่างตรงไปตรงมา หรือให้คนดูถอดรหัสจากการโจวเพื่อให้เกิดการกระตุ้นให้เกิดความอยากรู้หาหรือติดตาม 2. รูปแบบของนาฏกรรมในวงดนตรีลูกทุ่ง ส่วนใหญ่เป็นการเต้นของแดนเซอร์ (Dancer) อาจเป็นการเต้นด้วยการใช้ร่างกายอย่างเดียว โดยไม่มีอุปกรณ์ (Prop) ใช้มือในการสื่อความหมายซึ่งมักจะเป็นเพลงที่แสดงและถ่ายทอดอารมณ์หรือเพลงที่มีทำนองช้า ส่วนเพลงที่มีทำนองเร็วสนุกสนาน อาจใช้อุปกรณ์ประกอบเรื่องราว (Story) ก็อาจจะเป็นละครสั้น ๆ (Drama) เพื่อให้ผู้ชมซาบซึ้งกับเนื้อหาของเพลง 3. การประคิษฐ์ทำเดินเป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญซึ่งจะตีความจากเนื้อหาของบทเพลง เพื่อกำหนดท่าและการกำหนดจังหวะของการเคลื่อนไหวของร่างกายให้สมดุลกับจังหวะทางดนตรี สิ่งสำคัญในการประคิษฐ์ทำเดินมีสัดส่วน (Proportion) ความสมดุล (Balance) จุดเชื่อมต่อ (Transition) การพัฒนาด้วยเหตุผล (Logical Development) แรงบันดาลใจ (Motif) และจุดที่สำคัญที่สุด (Climax) และจุดเชื่อมต่ออย่างประกอบความสำเร็จต้องมีเอกภาพ (Unity) ซึ่งขึ้นอยู่กับแนวคิดบางเพลงจะเป็นการผสมผสานกันระหว่างท่ารำไท่กับท่าเดินของสากลก็ได้ ขึ้นอยู่กับเนื้อหาและทำนองดนตรี 4. การออกแบบเครื่องแต่งกาย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 วงดนตรีลูกทุ่งเป็นกิจกรรมที่ควรได้รับการส่งเสริมภายในสถานศึกษา เพราะวงดนตรีลูกทุ่งได้บูรณาการทักษะต่าง ๆ และยังเป็นกิจกรรมเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ซึ่งถือว่าเป็นมรดกของชาติไทย จึงควรสนับสนุนให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในการพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษา

1.2 การสร้างสรรค์นาฏกรรมประกอบวงดนตรีลูกทุ่งแสดงให้เห็นถึงรูปแบบและแนวคิดในการสร้างสรรค์นาฏกรรม โดยสามารถที่จะศึกษาและพัฒนาต่อยอดได้ในหลายหลายด้านไม่ว่าจะเป็นในส่วนของการศึกษาสำหรับใช้เป็นข้อมูลใน

การออกแบบนาฏกรรมประกอบเพลงลูกทุ่ง รวมไปถึง ด้านการอนุรักษ์
ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น การนำไปเป็นแนวทางพัฒนารูปแบบการแสดงวงดนตรี
รวมไปถึงการสร้างรายได้ให้กับชุมชนที่เกิดจากการสร้างสรรค์นาฏกรรม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานมหรสพดนตรีเกิดให้คีตราชนมีการจัดขึ้นติดต่อกันมากกว่า 10 ปี แต่ไม่
มีการเก็บรวบรวมข้อมูลของกระบวนการสร้างสรรค์นาฏกรรมประกอบวงดนตรีลูกทุ่ง
จะมีเพียงรูปถ่ายหรือวิดีโอเท่านั้น ซึ่งผู้ออกแบบนาฏกรรมหรือผู้ที่เกี่ยวข้องควรมีการ
จัดทำเป็นเอกสารเพื่อประโยชน์แก่การศึกษาต่อไป

References

- Angkinun, P. (2011). *Look Tung Bands: The birth of bands, rise, and fall*,
[Master's thesis]. Mae Fah Luang University. [in Thai]
- Boonpeng, S. (2013). *Thai contemporary dance*, [Ph.D.'s thesis]. Mahasarakham
University. [in Thai]
- Bumrungsri, V. (2014). *The management of Luk Tung musical bands in Thailand*,
[Ph.D.'s thesis]. Mahasarakham University. [in Thai]
- Damronglerd, C. (1990). *Literature of country song*. Bangkok: Thai Khadi Research
Institute Thammasat University. [in Thai]
- Kaewsai, W. (2016). *The pattern of dramatic work application for country bands
in educational institutions for enhancing creative economy*, [Ph.D.'s
Thesis]. Mahasarakham University. [in Thai]
- Ponsiri, Y. (2013). *Creative performing arts in high-school folk song bands of
Mahasarakham Province*, [Master's thesis]. Mahasarakham University.
[in Thai]

- Srisura, K. (2014). *A study success factors of Look Tung Band Muang Khong School NakhonRatchasima*, [Master's thesis]. Mahasarakham University. [in Thai]
- Vannatham, N. (2014). *The way to be excellence of secondary school Luk Thung band in Thailand*, [Ph.D.'s thesis]. Mahasarakham University. [in Thai]
- Wirunrak, S. (2004). *Principles of Thai dramatics art conspectus*. Bangkok: Chulalongkorn University. [in Thai]

Authors

Mr. Surasak Huyprakhon

Performing Arts Program, Faculty of Fine-Applied Arts and
Cultural Science, Mahasarakham University

173 M 3 Bannongwa, Samrongthap District, Surin 32170

Tel.: 092-569-0319 E-mail: Surasak228484@gmail.com

Assoc. Prof. Dr. Ourarom Chantamala

Performing Arts Program, Faculty of Fine-Applied Arts and
Cultural Science, Mahasarakham University

Kantharawichai District, Mahasarakham Province 44150

หมอลำหมู่: การปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดงสู่แพลตฟอร์มใหม่ ในช่วงวิกฤตการณ์ไวรัสโควิด 19

Mor Lum Mu: Changing the Show Format to a New Platform during the COVID-19 Crisis

อิทธิพล มะเสน¹

Aitthiphon Masen

¹ สาขาวิชาดนตรีสากล คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Music Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University

Received: December 12, 2021

Revised: April 19, 2022

Accepted: April 22, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาผลกระทบของคณะหมอลำหมู่อีสานในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และ 2) เพื่อศึกษารูปแบบและแนวทางการเปลี่ยนแปลงของคณะหมอลำหมู่อีสานในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยคณะหมอลำอีสาน 3 คณะที่เลือกมาแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัย คือ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า คณะหมอลำหมู่อีสานหรือหมอลำเรื่องต่อกลอนอีสานได้รับผลกระทบจากมาตรการ ที่ออกโดยรัฐเป็นหลัก มีผลต่อเนื่องในการยกเลิกงานของเจ้าภาพผู้จ้างงาน ทำให้เกิดผลกระทบในด้านสวัสดิการของบุคลากรที่ต้องหยุดปฏิบัติหน้าที่ฉับพลัน ทำให้ขาดรายได้ในการดำรงชีพ การปรับตัวในบริบทที่เหมาะสมขององค์กรธุรกิจวัฒนธรรมเชิงพาณิชย์จึงมีความสำคัญในการรองรับสถานการณ์วิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 การจัดการแสดง

ออนไลน์และรูปแบบการปรับใช้แพลตฟอร์มเทคโนโลยีทางสื่อออนไลน์ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คณะหมอลำหมีอีสานสามารถสร้างรายได้ดำรงชีพและดูแลบุคลากรภายในคณะ ซึ่งรูปแบบการจัดการแสดงล้วนขึ้นอยู่กับการออกแบบของแต่ละคณะ เพื่อสร้างจุดขายและความน่าสนใจแก่ผู้ชม รูปแบบแพลตฟอร์มสื่อออนไลน์มีความหลากหลาย ทำให้ผู้คนสามารถเข้าถึงรูปแบบการใช้งานที่มากขึ้น ซึ่งเป็นผลดีต่อการพัฒนาการแสดงในรูปแบบออนไลน์ของคณะหมอลำในอนาคต

คำสำคัญ: หมอลำหมี, รูปแบบการแสดง, แพลตฟอร์มใหม่, วิกฤตการณ์ไวรัสโควิด 19

Abstract

The purposes of this research were 1) to study impacts on Isan Mor Lam Moo during COVID-19 pandemic; and 2) to investigate a format and change concept of Isan Mor Lam Moo during COVID-19 pandemic. The population and sample consisted of three Isan Mor Lum groups. The research tools were composed of structured interview, and non-participant observation. The obtained data were analyzed via content analysis. The findings of this study were found that Isan Mor Lam Moo or Isan Mor Lam Tor Klon groups have been affected mainly by government's measures which continuously caused the job cancellation from the host. This had an impact on the personnel's welfare so that it made them stop performing their duties abruptly and caused a lack of living incomes. Therefore, the adaptation to the appropriate context of businesses organizations of commercial culture was essential in response to the COVID-19 pandemic crisis. The online performance and the adaption model of online media technology platforms were the important factors allowing Isan Mor Lam Moo group to generate their living incomes and look after their personnel. The performance management style depended on the

design of each group in order to create a unique selling point and interest to the audience. Furthermore, there were various forms of the online media platforms providing audience more access to the performance that was beneficial for the development of online performances of the Mor Lam groups in the future.

Keywords: Mor Lam Moo, show format, new platform, COVID-19 pandemic

บทนำ

คณะหมอลำหมู่หรือที่รู้จักกันอีกชื่อหนึ่งคือหมอลำเรื่องต่อกลอน เป็นหมอลำประเภทหนึ่งที่ใช้ผู้แสดงครบตัวละครในท้องเรื่อง ยึดถือการแสดงในรูปแบบเรื่องราวและความสมจริงเป็นสำคัญ หมอลำหมู่หรือหมอลำเรื่องต่อกลอนเป็นหมอลำที่เรียกชื่อตามลักษณะ เพราะใช้นักแสดงหลายคน ท่วงทำนองสวดกลอนในแต่ละท้องที่จึงมีความแตกต่างกันไป อาทิ วาดซอนแก่น วาดสารคาม วาดอุบล เป็นต้น มีนักวิชาการได้ตั้งข้อสังเกตว่าหมอลำหมู่หรือหมอลำเรื่องต่อกลอนนั้นมีพัฒนาการมาจากหมอลำพื้นที่มีความชัดเจนด้านการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพในเชิงประจักษ์ ในยุคปัจจุบันกระแสนิยมของหมอลำหมู่มีมากขึ้นมีการนำเสนอวัฒนธรรมที่หลากหลายเข้าถึงผู้คนทุกช่วงวัย ถึงแม้จะเป็นธุรกิจประเภทหนึ่งแต่การรักษามรดกทางวัฒนธรรมยังคงเห็นเป็นรูปธรรมในศิลปะการแสดงแขนงหมอลำเช่นกัน วิถีชีวิตและวัฒนธรรมพื้นถิ่น เช่น ความเชื่อ ประเพณีหรือศาสนา ถูกนำมาปรับเพื่อความเหมาะสมในการแสดงหมอลำ หรือที่เรียกกันว่า “การเปลี่ยนแปลงเพื่อการอนุรักษ์” Sengpracha (1989, pp. 91-95) หมอลำหมู่หรือหมอลำเรื่องต่อกลอน ถือเป็นองค์กรขนาดใหญ่ที่มีทรัพยากรคนไม่ต่ำกว่า 200 ชีวิต มีการบริหารทรัพยากรงานอย่างมีระบบ อาทิ การบริหารคน การบริหารงบประมาณ การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและกระบวนการคิดสร้างสรรค์ เนื่องจากเป็นธุรกิจที่มีการแข่งขันค่อนข้างสูง สอดคล้องกับแนวคิดการขายวัฒนธรรมสำหรับเป็นสินค้าของ Puangmanee (2011, p. 73)

ที่กล่าวว่า “วัฒนธรรมต้องเข้าถึงคนส่วนใหญ่ ถ้าหากมีการสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ก็จำเป็นต้องมีสีสัน มีความแปลกใหม่และสวยงาม” จึงมีการพัฒนารูปแบบและรังสรรค์การแสดงโดยอาศัยเทคโนโลยีและส่วนประกอบอื่นๆ มาเป็นเครื่องมือเพื่อให้ตอบโจทย์แก่ผู้ชมมาก ยุคนี้ถือว่าเป็นยุคทองของหมอลำเรื่องต่อกลอนก็ว่าได้เพราะได้รับการตอบรับและเป็นกระแสสังคมของวงการหมอลำ

ในช่วงปลายปี 2562 ที่ผ่านมามีภาวะการระบาดอย่างแพร่หลายของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (Covid - 19) วิกฤตการณ์ระดับโลกนี้ ประเทศไทยก็เป็นหนึ่งในผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสาเหตุดังกล่าวเช่นกัน ซึ่งไม่มีผู้ใดจะกล้าคาดเดาโดยง่าย ต่อเนื่องมาจนกระทั่งเดือนกุมภาพันธ์ - เดือนมีนาคมที่ผ่านมา รัฐบาลได้มีมาตรการเพื่อยับยั้งเชื้อไวรัสดังกล่าว โดยได้สั่งให้ปิดสถานประกอบการต่างๆ การตั้งสรรค์และห้ามชุมนุมในสถานที่สาธารณะ ซึ่งมาตรการนี้มีผลกระทบทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมากและแนวทางในการเยียวยายังไม่เป็นที่สรุปชัดเจนมากนัก โดยเฉพาะธุรกิจที่มีความเกี่ยวข้องกับการให้ความบันเทิงจึงเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบเป็นอันดับต้นๆ ธุรกิจประเภทนี้จึงเกิดภาวะหยุดชะงักโดยที่ไม่ได้เตรียมตัวหรือแม้กระทั่งไม่มีสัญญาณเตือนล่วงหน้า เพื่อให้ผู้ประกอบการได้บริหารความเสี่ยง ธุรกิจหมอลำเรื่องต่อกลอนก็เป็นอีกองค์กรที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากวิกฤตการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส ไม่สามารถทราบได้เลยว่าสถานการณ์จะคลี่คลายไปในทิศทางที่ดีขึ้นช่วงเวลาใด ธุรกิจหมอลำหมู่หรือหมอลำเรื่องต่อกลอนนี้จะสามารถกลับมาทำการแสดงได้ปกติหรือไม่ในฤดูกาลนี้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาผลกระทบด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม การพัฒนารูปแบบการแสดงในช่วงวิกฤตการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 และแนวคิดการปรับเปลี่ยนแพลตฟอร์มการแสดงสู่อนาคต เพื่อการบริหารความเสี่ยงในสถานการณ์ที่ผันแปรของโลกที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมรูปแบบนิวนอมอลและรูปแบบแพลตฟอร์มการแสดงใหม่ในสังคมเสมือนเพื่อความอยู่รอดของหมอลำอีสาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบของคณะหมอลำหมู่อีสานในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
2. เพื่อศึกษารูปแบบและแนวทางการเปลี่ยนแปลงของคณะหมอลำหมู่อีสานในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง หมอลำหมู่อีสาน: การปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดงสู่แพลตฟอร์มใหม่ในช่วงวิกฤตการณ์ไวรัสโควิด 19 เป็นการศึกษาเฉพาะคณะหมอลำหมู่นาขนาดใหญ่และขนาดกลางในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 3 คณะ ได้แก่ คณะเสียงอีสาน คณะระเบียบวาทศิลป์และคณะหมอลำใจเกินร้อย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 คณะหมอลำอีสานที่มีการสำรวจจากสถิติความนิยมในรอบ 3 ปี ที่ได้รับการจ้างงานเจ้าภาพมากที่สุด จำนวน 3 คณะ ได้แก่ คณะหมอลำเสียงอีสาน คณะหมอลำระเบียบวาทศิลป์และคณะหมอลำใจเกินร้อย

1.2 ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย หัวหน้าคณะหมอลำหมู่อีสาน จำนวน 4 คน ดังนี้

- 1.2.1 คุณอุไร นิมหลวง ผู้บริหารคณะหมอลำเสียงอีสาน
- 1.2.2 คุณสุมิตรศักดิ์ พลกล้า ผู้บริหารคณะระเบียบวาทศิลป์
- 1.2.3 คุณภักดี พลกล้า ผู้บริหารคณะระเบียบวาทศิลป์
- 1.2.4 คุณพูนกัน ปุริสาย ผู้บริหารคณะหมอลำใจเกินร้อย

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลโดยมีขอบเขตเนื้อหา จำนวน 3 ด้าน คือ

- 2.1 ด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม
- 2.2 ด้านการพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดงในช่วงวิกฤตการณ์ไวรัสโควิด 19

2.3 ด้านแนวคิดในการปรับเปลี่ยนแพลตฟอร์มสู่อนาคต

3. เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงาน

3.1 การรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสาร ตำราวิชาการ บทความวิชาการ เอกสารงานวิจัย ฯลฯ

3.2 การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการได้มาซึ่งองค์ประกอบหลักเชิงเนื้อหาของข้อมูลในการศึกษา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ในช่วงระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - เดือนตุลาคม 2564 โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงศึกษาสังเกตและสัมภาษณ์ทั้งสิ้น 4 ครั้ง ดังนี้

4.1 ครั้งที่ 1 รวบรวมเอกสารเนื้อหาข้อมูลรูปแบบปฐมภูมิที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าข้อมูลในเบื้องต้น

4.2 ครั้งที่ 2 ลงพื้นที่สัมภาษณ์หัวหน้าคณะหมอลำในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิดในระยะแรกภายใต้มาตรการกักตัวของรัฐ ทั้ง 3 คณะเพื่อศึกษาผลกระทบทั้งภายในและภายนอกองค์กรและนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

4.3 ครั้งที่ 3 ลงพื้นที่สัมภาษณ์หัวหน้าคณะหมอลำสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนา รูปแบบการแสดงและการปรับเปลี่ยนแพลตฟอร์มสู่รูปแบบสังคมเสมือนในอนาคตและนำข้อมูลมาวิเคราะห์

4.4 ครั้งที่ 4 ลงพื้นที่สังเกตการณ์รูปแบบการแสดงหน้าเวที รูปแบบการแสดงในรูปแบบออนไลน์ และรูปแบบการแสดงออนไลน์โดยมีผู้คนเข้าร่วมชม เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้เพื่อมาวิเคราะห์และเก็บรายละเอียดเพิ่มเติมและสรุปผล

5. ขั้นตอนการดำเนินงาน

5.1 รวบรวมข้อมูลคณะหมอลำขนาดใหญ่และขนาดกลางในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและจัดอันดับจากสถิติการเข้าชมหมอลำในรูปแบบออนไลน์ของผู้ชมจำนวน 3 เดือน

5.2 การสัมภาษณ์หัวหน้าคณะหมอลำ เกี่ยวกับผลกระทบ รูปแบบการเปลี่ยนแปลงและแนวทางการดำเนินงานในอนาคตและข้อมูลอื่นๆที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย

5.3 การจัดทำข้อมูล ผู้ศึกษาได้รวบรวม ตรวจสอบและจัดการข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม จัดเรียงตามความมุ่งหมายของวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5.4 วิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการนำข้อมูลที่ได้อ่านด้านเอกสาร ข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ภาคสนาม ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกต มาทำการวิเคราะห์ตามวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

5.5 นำเสนอผลการวิจัย

ผลการศึกษา

ในการศึกษาเรื่อง หมอลำห่มุ: การปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดงสู่แพลตฟอร์มใหม่ในช่วงวิกฤตการณ์ไวรัสโควิด 19 ผู้ศึกษาได้จำแนกปัญหาและแนวทางการพัฒนารูปแบบการแสดงในมิติต่าง ๆ 3 ด้าน ได้แก่ มิติด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม มิติด้านการพัฒนารูปแบบการแสดงในช่วงวิกฤตการณ์ไวรัสโควิด 19 และแนวคิดในการปรับเปลี่ยนแพลตฟอร์มสู่อนาคต จากผู้บริหารคณะหมอลำจำนวน 3 คณะ ได้แก่ คณะเสียงอีสาน คณะระเบียบวาทะศิลป์ และคณะหมอลำใจเกินร้อย ได้ผลการศึกษาดังนี้

1. คณะหมอลำเสียงอีสาน

หมอลำคณะเสียงอีสานถือเป็นวงดนตรีคณะหมอลำที่มีความโดดเด่นในเรื่องนักแสดงที่มีผลงานเป็นที่รู้จักและประทับใจของผู้คนทั่วไป ในอดีตนั้นคณะหมอลำเสียงอีสานถือเป็นคณะหมอลำที่ได้รับฉายาหมอลำคิ้วทอง และยังเป็นจุดพลิกผันของวงการหมอลำให้เริ่มพัฒนาเข้าสู่สังคมเทคโนโลยีอย่างแท้จริง ในช่วงวิกฤตการณ์ไวรัสโควิด 19 ส่งผลกระทบในหลายส่วนหลายปัจจัยและมีแนวคิดในการพัฒนา

รูปแบบการแสดงของคณะหมอลำเสียงอีสาน ซึ่งนางอุไร จิมหลวง ผู้บริหารคณะหมอลำเสียงอีสาน ได้ให้ข้อมูลต่าง ๆ ไว้ดังนี้ (Shimluang, Manager of Seang-Isan Band, 6 September 2021)

1.1 มิติด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม

ในด้านการเมือง ผลกระทบที่เป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานของคณะหมอลำคือนโยบายของรัฐบาลที่กำหนดพื้นที่ในสถานการณ์ฉุกเฉินเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 การแสดงของคณะหมอลำจึงได้ยุติและเกิดภาวะหยุดชะงักทันที จากการประกาศพระราชกำหนดในสถานการณ์ฉุกเฉินและกำหนดพื้นที่เสี่ยง เจ้าภาพส่วนใหญ่ได้มีการเลื่อนทำการแสดงออกไปและบางส่วนได้ยกเลิกการแสดงเลยเนื่องจากไม่สามารถทราบได้ว่าการควบคุมโรคระบาดดังกล่าวจะเสร็จสิ้นลงเมื่อใด ด้านเศรษฐกิจช่วงวิกฤตการณ์ไวรัสโควิด 19 ของคณะหมอลำเสียงอีสานส่งผลกระทบในด้านการระดมทุนที่ไม่สอดคล้องกับรายรับ ประกอบกับการดูแลบุคลากรบางส่วนที่ทำงานในคณะ เมื่อรายได้ลดลงแต่รายจ่ายมีเท่าเดิมผู้บริหารคณะหมอลำ บุคลากรบางส่วนถูกลดบทบาทหน้าที่และแยกย้ายไปประกอบภารกิจส่วนตัวตามภูมิสำเนาช่วงระหว่างรอทำการแสดง ซึ่งบุคลากรส่วนนี้ต้องสูญเสียรายได้เป็นจำนวนมากและบางคนมีภาระครอบครัวที่จะต้องรับผิดชอบ

1.2 การพัฒนารูปแบบการแสดงในช่วงวิกฤตการณ์ไวรัสโควิด 19

การพัฒนารูปแบบการแสดงของคณะหมอลำเสียงอีสาน มีปัจจัยที่มีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการแสดงของวงเป็นอย่างมาก ประกอบกับคณะหมอลำเสียงอีสานประสบปัญหาทางด้านการค่าใช้จ่าย จึงได้มีการร่วมหุ้นส่วนเพื่อประคับประคองให้วงหมอลำอยู่รอด และได้มีการสร้างสรรค์และพัฒนารูปแบบการแสดงในรูปแบบออนไลน์ทั้งหมด โดยมีรูปแบบการแสดงในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

1.2.1 คอนเสิร์ตหมอลำกลุ่มปิดออนไลน์ เป็นรูปแบบการแสดงสดเผยแพร่ในกลุ่มปิดในแอปพลิเคชันเฟซบุ๊ก ซึ่งผู้ที่ประสงค์รับชมได้จะต้องซื้อบัตรหมอลำออนไลน์และเข้ากลุ่มปิดดังกล่าวเพื่อรับชม

1.2.2 คอนเสิร์ตหมอลำออนไลน์การกุศล มีการเปิดช่องทางให้รับชมในรูปแบบออนไลน์โดยไม่มีค่าใช้จ่าย บางส่วนได้นำไปทำบุญและประกอบกิจการกุศลสาธารณประโยชน์ อาทิ งานกฐิน ผ้าป่า โดยให้ผู้ชมรับชมและร่วมทำบุญอย่างอิสระ

1.2.3 คอนเสิร์ตหมอลำออนไลน์ในรูปแบบละครเวทีมิวสิคัล เป็นการแสดงรูปแบบใหม่ ลักษณะคล้ายละครเวทีแต่รูปแบบเพลงใช้เพลงหมอลำเป็นหลักแสดงเป็นเรื่องราวตามบทบาทเนื้อเรื่องของการแสดง

1.2.4 คอนเสิร์ตหมอลำออนไลน์ในรูปแบบซิตคอม มีลักษณะคล้ายละครเวทีแต่มีความแตกต่างในรูปแบบจาก เวที และการนำเสนอ เน้นการแสดงละครภาษาอีสานเป็นหลัก มีเพลงหมอลำประกอบเป็นบางฉาก นอกจากนี้ยังมีการสร้างโปรดัคชั่นเสมือนรายการซิตคอมทางสถานีโทรทัศน์ทั่วไป รูปแบบการแสดงต่างๆ ของคณะหมอลำเสียงอีสานถือเป็นรูปแบบใหม่ที่ยังไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนในวงการหมอลำอีสาน ซึ่งเป็นมิติใหม่ของการหมอลำ นอกจากนี้ คณะหมอลำเสียงอีสานมีรูปแบบการนำเสนอที่มีความน่าสนใจและมีนักแสดงรับเชิญร่วมสร้างสีสันในแต่ละช่วงของการแสดงด้วย

ภาพ 1

การแสดงรูปแบบออนไลน์คณะหมอลำเสียดอีสาน

หมายเหตุ. จากแฟนเพจการแสดงหมอลำเสียดอีสาน นกน้อย อุไรพร วันที่ 11 พฤศจิกายน 2564

1.3 แนวคิดในการปรับเปลี่ยนแพลตฟอร์มสู่นาटक

แนวคิดในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดงในอนาคต นางอุไร จิมหลวง ผู้บริหารคณะหมอลำเสียดอีสานให้ความเห็นว่า ในอนาคตหากมีการปลดล็อกมาตรการของรัฐให้ทำการแสดงได้ ทางคณะหมอลำก็มีความพร้อมและการแสดงคงดำเนินไปตามมาตรการทางสาธารณสุขกำหนด ส่วนรูปแบบออนไลน์นั้นยังคงดำเนินการประกอบควบคู่กันไป เพื่อเสริมรายได้สำหรับจุนเจือสมาชิกภายในคณะ ในส่วนรูปแบบการแสดงได้มีบุคลากรผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ อาทิ การแสดงเพลงเต้น การแสดงจินตนาการ การแสดงวัฒนธรรม หมอลำคณะเสียดอีสานได้ประสานงานผู้ที่เชี่ยวชาญและมีชื่อเสียงเตรียมความพร้อมฝึกซ้อมสำหรับออกทำการแสดงในฤดูกาลหน้าไว้แล้ว นอกจากนี้ นางอุไรยังกล่าวอีกว่าในอนาคตเทคโนโลยีจะเป็นส่วนสำคัญอย่างมากในวงการหมอลำ ทั้งเวที การแสดงหรือระบบแสงเสียงจะมีความอลังการและพัฒนาอย่างเต็มขีดจำกัดเพราะแต่ละวงหมอลำล้วนจะต้องนำเสนอความแปลกใหม่แก่

เจ้าภาพ ผู้ชมผู้ฟังให้ได้รับประสบการณ์รูปแบบใหม่ด้วย (Shimluang, Manager of Seang-Isan Band, 6 September 2021)

กล่าวโดยสรุป ผลกระทบของคณะหมอลำเสียงอีสานเกี่ยวข้องในด้าน เศรษฐกิจและนโยบายรัฐในการควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสเป็น หลัก ทั้งนี้ รูปแบบและแนวคิดการเปลี่ยนแปลงของคณะหมอลำเสียงอีสานมุ่งเน้นการ จัดการแสดงออนไลน์ในรูปแบบต่างๆ เพื่อสร้างสีสันและความน่าสนใจ เป็นกลยุทธ์ ของคณะหุ่นส่วนผู้บริหารงานของหมอลำเสียงอีสานในการวางแผนการดำเนินงาน ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางสังคม สอดคล้องกับงานวิจัย Nesusin (2007, p. 74) ที่กล่าว ว่า หมอลำได้มีการปรับเปลี่ยนตัวเองอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะในกระแสวัฒนธรรม สมัยใหม่ ซึ่งเป็นโลกไร้พรมแดนอย่างปัจจุบัน (Globalization)

2. คณะหมอลำระเบียบวาทศิลป์

คณะหมอลำระเบียบวาทศิลป์ถือเป็นคณะหมอลำที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในจังหวัด ขอนแก่น ทั้งยังเป็นคณะหมอลำที่มีจำนวนสมาชิกวงมากที่สุดในบรรดาคณะหมอลำ ขนาดใหญ่ในภาคอีสาน หมอลำระเบียบวาทศิลป์มีความโดดเด่นในด้านนักแสดงที่มี คุณภาพและเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายของผู้ที่ชื่นชอบศิลปะการแสดงแขนงหมอลำ จึง ถือได้ว่าคณะหมอลำระเบียบวาทศิลป์เป็นคณะหมอลำขนาดใหญ่ที่สืบทอดมากกว่า 60 ปี และยังคงได้รับความนิยมจวบจนปัจจุบัน ในช่วงวิกฤตการณ์ไวรัสโควิด 19 ส่งผล กระทบในหลายส่วนหลายปัจจัยและมีแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการแสดงของคณะ หมอลำระเบียบวาทศิลป์ คุณสุมิตรศักดิ์ พลกล้าและคุณภักดี พลกล้า ผู้บริหารคณะหมอลำระเบียบวาทศิลป์ได้ให้ข้อมูลต่าง ๆ ไว้ดังนี้

2.1 มิติด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม

ผลกระทบทางด้านการเมืองคือและด้านสังคมเป็นสิ่งที่อยู่ควบคู่และ ดำเนินการไปด้วยกัน สิ่งที่เป็นผลกระทบอันเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คณะหมอลำทำ การแสดงไม่ได้คือ การประกาศพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ ฉุกเฉินเพื่อควบคุมพื้นที่การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คณะหมอลำเป็น

ส่วนแรกที่ถูกระงับการแสดงต้องยกเลิกงานเข้าภาพทั้งหมด จากที่กำหนดการแสดงทั้งหมดกว่า 240 งาน เข้าภาพบางที่เลื่อนแบบไม่มีกำหนด เข้าภาพบางที่ยกเลิกการแสดง เพราะไม่สามารถคาดเดาถึงอนาคตว่าจะทำการแสดงได้อีกเมื่อใด ผู้บริหารคณะหมอลำต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในช่วงแรกเพราะเมื่อสถานการณ์ดีขึ้นก็จริง แต่กว่าจะได้ทำการแสดงได้ใช้เวลาเกือบ 6 เดือน เมื่อหลังจากทำการแสดงได้ปกติก็มีการแพร่ระบาดของระลอก 2 และระลอกใหม่ ทำให้ส่งผลกระทบและจำเป็นต้องให้สมาชิกเดินทางกลับภูมิลำเนาเพราะแบกรับภาระค่าใช้จ่ายไม่ไหว และทางรัฐบาลก็ไม่มีมาตรการดูแลเยียวยาบุคลากรของคณะหมอลำที่เป็นรูปธรรม ในด้านเศรษฐกิจ ผลกระทบที่ชัดเจนที่สุดคือกำลังการจ้างงานที่ถดถอยและขาดทุนทรัพย์ของเจ้าภาพ เป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบมากที่สุด เมื่อกลไกการทำงานขาดคุณธรรมก็ส่งผลกระทบในวงกว้าง กำลังการซื้อก็ลดลง หอพักหรือบ้านพัก ร้านค้าที่อยู่ในเขตบ้านพักคณะหมอลำก็ขาดรายได้ ส่งผลกระทบในทุก ๆ อาชีพที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับคณะหมอลำ (Phonlum, Manager of Rebiebvatasilp Bang, 15 August 2021)

2.2 การพัฒนารูปแบบการแสดงในช่วงวิกฤตการณ์โควิด 19

การพัฒนารูปแบบการแสดงของคณะหมอลำระเบียบวาทศิลป์ ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องถึงแม้ไม่ได้ออกทำการแสดงนอกสถานที่แต่ก็มีการภายในคณะหมอลำยังดำเนินการไปในทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง อาทิ ฝ่ายเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ยังมี การออกแบบชุดในรูปแบบต่าง ๆ ของนักแสดง ฝ่ายสื่อสารองค์กรหรือทีมประชาสัมพันธ์ได้ทำงานในรูปแบบเชิงรุกในสื่อสังคมออนไลน์มากขึ้น ฝ่ายฝึกซ้อมกลุ่มนักแสดงหลัก นักดนตรี และบุคลากรส่วนหนึ่งทำการฝึกซ้อมสร้างสรรค์รูปแบบใหม่ ๆ เพื่อการแสดงในรูปแบบออนไลน์ การทำงานยังดำเนินไปประกอบควบคู่กับการเป็นศิลปินรับเชิญให้กับคณะหมอลำวงอื่น ๆ ที่จัดการแสดงออนไลน์ รูปแบบการแสดงของคณะหมอลำระเบียบวาทศิลป์มีรูปแบบหลัก ๆ ดังนี้

2.2.1 คอนเสิร์ตหมอลำกลุ่มปิดออนไลน์ เป็นรูปแบบการแสดงสดเผยแพร่ในกลุ่มปิดในแอปพลิเคชันเฟสบุ๊ค ซึ่งผู้ที่ประสงค์รับชมได้จะต้องซื้อบัตร

หมอลำออนไลน์และเข้ากลุ่มปิดดังกล่าวเพื่อรับชม ซึ่งการจัดแสดงออนไลน์ของคณะหมอลำระเบียบวาทะศิลป์จะเกิดขึ้นไม่บ่อยนักเนื่องจากต้องเตรียมตัวฝึกซ้อมและเตรียมการแสดงทุกอย่างให้มีความสมบูรณ์แล้วจึงประชาสัมพันธ์เปิดขายบัตรเข้าชมในรูปแบบออนไลน์ ซึ่งแตกต่างจากคณะหมอลำคณะอื่นที่จัดการแสดงออนไลน์ในรายสัปดาห์ ด้วยกลยุทธ์นี้ทำให้ผู้ชมติดตามและสามารถจำหน่ายบัตรได้เป็นมาก

2.2.2 การแสดงหมอลำเดอะซีรีส์ ซึ่งเป็นการแสดงกึ่งละครแนวดรามามาก เพื่อเป็นอรรถกบพให้ผู้ชมสนใจและเฝ้าติดตามก่อนที่จะนำสู่รูปแบบการแสดงบนเวที ประกอบกับการนำศิลปินรับเชิญมาทำการแสดงประกอบในรูปแบบใหม่ที่มุ่งเน้นความอลังการเป็นหลัก ทำให้มีความน่าสนใจและน่าติดตาม

2.2.3 การเป็นศิลปินรับเชิญให้แก่คณะหมอลำอื่นที่จัดการแสดงในรูปแบบออนไลน์ เนื่องจากคณะหมอลำระเบียบวาทะศิลป์มีนักแสดงที่มีความโดดเด่นในวงการหมอลำอีสาน จึงมีความน่าสนใจและสามารถดึงดูดแฟนคลับแฟนเพลงให้ซื้อบัตรเข้าชมได้เป็นจำนวนมาก ซึ่งในการจัดการแสดงออนไลน์ของหมอลำคณะอื่นนักแสดงหลักของหมอลำระเบียบวาทะศิลป์ก็ทำหน้าที่เป็นศิลปินรับเชิญเพื่อสร้างยอดขายและสร้างสีสันของการแสดงได้

หมอลำระเบียบวาทะศิลป์เป็นคณะหมอลำกลุ่มสุดท้ายที่จัดการแสดงในรูปแบบออนไลน์ ด้วยสาเหตุหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้อง อาทิ เหตุกระทบอันเนื่องมาจากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 และมาตรการของทางจังหวัดในการควบคุมพื้นที่

ภาพ 2

การแสดงรูปแบบออนไลน์ของคณะหมอลำระเบียบวาทศิลป์

หมายเหตุ. จากระเบียบวาทศิลป์แผ่นเพจ วันที่ 20 ตุลาคม 2564

2.3 แนวคิดในการปรับเปลี่ยนแพลตฟอร์มสู่อนาคต

ในรูปแบบการปรับเปลี่ยนการแสดงในอนาคต คุณภักดี พลดีได้ให้ความเห็นไว้อย่างมีนัยยะสำคัญสำหรับวงการหมอลำอีสาน ว่า หมอลำเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสานอันควรภาคภูมิใจของคนอีสาน หมอลำระเบียบวาทะศิลป์ถือเป็นบ้านที่ผลิตบุคลากรทางด้านหมอลำเพื่อสร้างความสุขให้แก่ผู้คน ผู้บริหารคณะหมอลำหลายวงหลายคณะที่เคยสังกัดกับคณะระเบียบวาทะศิลป์ออกไปตั้งวงหมอลำประสบความสำเร็จ ระเบียบวาทะศิลป์จึงเปรียบเป็นบ้านหลังใหญ่ที่คอยดูแลและอยู่เบื้องหลังความสำเร็จของศิลปินหมอลำ คุณภักดียังให้ความเห็นอีกว่าในอนาคตสิ่งที่จะเปลี่ยนแปลงคือคนบริหารงานและบุคลากรภายในคณะหมอลำ ซึ่งมีผลกับทิศทางการทำงาน เพราะฉะนั้นหัวหน้าคณะหมอลำนอกจากเป็นทายาทผู้สืบทอดโดยสายเลือดแล้วยังต้องคลุกคลีและเรียนรู้ในทุกขั้นตอนของการทำงาน บุคลากรศิลปินมีการเข้าออกเป็นเรื่องปกติ เมื่อมีคนรุ่นใหม่เข้ามาคนรุ่นเก่าก็ย่อมต้องถอยให้ศิลปินรุ่นใหม่ได้แสดงศักยภาพ นอกจากนี้ตนยังมองว่าศิลปะการแสดงหมอลำจะมี

การพัฒนาว่าการแสดงในแขนงอื่น โดยมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่และการเรียนรู้รูปแบบแพลตฟอร์มใหม่จะมีผลต่อการทำงานในอนาคต (Phonlum, Manager of Rebiebvatasilp Bang, 15 August 2021)

กล่าวโดยสรุป ผลกระทบของคณะหอการค้าเบี๊ยะบาวาศิลป์ ส่วนหลักได้รับผลกระทบจากมาตรการรัฐในการควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 นอกจากนี้ยังได้รับผลกระทบจากการควบคุมโดยผู้นำท้องถิ่นอันเนื่องมาจากอยู่ในพื้นที่การแพร่ระบาดเนื่องจากการรวมตัวของสมาชิกวงเป็นจำนวนมาก ส่วนรูปแบบและแนวทางการเปลี่ยนแปลงของคณะหอการค้าเบี๊ยะบาวาศิลป์มุ่งเน้นการจัดการการแสดงออนไลน์ที่มีคุณภาพและเน้นการฝึกซ้อมที่แสดงให้เห็นถึงความพร้อมของการแสดง ประกอบกับการจัดแสดงให้ผู้ชมได้ชมฟรีเป็นรายครั้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Prungkumpa (2000, p. 165) ที่กล่าวถึง กลยุทธ์ในการใช้สื่อ เพื่อส่งเสริมการตลาดอย่างชาญฉลาดและส่งเสริมการขายโดยคำนึงถึงความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็นสำคัญ

3. หอการค้าเบี๊ยะบาวาศิลป์ บอย ศิริชัย

คณะหอการค้าเบี๊ยะบาวาศิลป์ นำโดย บอย ศิริชัย ถือเป็นคณะหอการค้าขนาดใหญ่ที่มีความโดดเด่นเป็นอย่างมาก คณะหอการค้าเบี๊ยะบาวาศิลป์ก่อตั้งวง 5 ปี ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ค่อนข้างน้อยแต่สามารถขึ้นเทียบชั้นคณะหอการค้าใหญ่ได้ในช่วงแรกของการก่อตั้งวงได้ดำเนินกลยุทธ์ด้านราคาเป็นหลัก เป็นคณะหอการค้าที่ค่าจ้างถูกที่สุดในบรรดามหาสมาคมใหญ่ ทำให้การตัดสินใจของเจ้าภาพง่ายขึ้นและการแสดงเหมาะสมกับราคาค่าจ้าง ในขณะนั้นสามารถทำสถิติการจ้างได้ถึง 238 งานจาก 240 วัน ใน 1 ฤดูกาล ถือเป็นสถิติที่ดีที่สุดของคณะหอการค้าที่ก่อตั้งขึ้นมาใหม่ จนกระทั่งช่วงก่อนที่มีการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 คณะหอการค้าเบี๊ยะบาวาศิลป์ได้มีการขยายการตลาดและฐานการแสดงในโซนภาคกลางและตะวันออกเพิ่มมากขึ้น ในช่วงวิกฤตการณ์ไวรัสโควิด 19 ส่งผลกระทบในหลายส่วนหลายปัจจัยและมีแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการแสดงของคณะหอการค้าเบี๊ยะบาวาศิลป์ คุณพู่กัน ปุริสาย (บอย ศิริชัย)

ผู้บริหารคณะหอการค้าใจเกินร้อยได้ให้ข้อมูลต่าง ๆ ไว้ดังนี้ (Purisai, Manager of Mor Lum Jai Kern Roi Bang, 3 October 2021)

3.1 มิติด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม

ผลกระทบทางการเมือง ในมุมมองของผู้บริหารคณะหอการค้าส่วนใหญ่เห็นพ้องไปในทิศทางเดียวกัน คือนโยบายของรัฐหรือการประกาศ พรก.ฉุกเฉินเพื่อควบคุมสถานการณ์ของรัฐบาลคือส่วนหลักที่ทำให้คณะหอการค้าต้องหยุดทำการแสดง และความไม่ชัดเจนของรัฐที่ปราศจากความจริงใจในการแก้ไขปัญหาทำให้ส่งผลกระทบต่อคณะหอการค้าเป็นอย่างมาก

ผลกระทบทางด้านสังคม คุณพู่กัน ปุริสายได้ให้ความเห็นว่า คณะหอการค้า คือองค์กรหนึ่งทางสังคมที่ขับเคลื่อนด้วยบุคลากรเป็นจำนวนมาก ดังนั้นผลกระทบเกิดขึ้นอย่างแน่นอน นอกจากบุคลากรส่วนใหญ่ของคณะหอการค้าที่เป็นคนในพื้นที่แล้ว ชุมชนรอบข้างก็มีส่วนเกี่ยวข้องเพราะถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้วย อีกประเด็นหลักสำคัญคือ ความน่าเชื่อถือของเจ้าภาพหรือผู้จ้างงานซึ่งมีเจ้าภาพที่หลากหลาย เช่น เจ้าภาพประจำ ผู้จัดการงานเอกชน บริษัทธุรกิจบันเทิงหรือแม้กระทั่งหน่วยงานราชการ คณะหอการค้าใจเกินร้อยมีเจ้าภาพในทุกรูปแบบ จึงมีผลกระทบในด้านความเชื่อมั่นทางสังคม

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ คณะหอการค้าใจเกินร้อยได้รับผลกระทบด้านเศรษฐกิจโดยตรง เพราะออกทำการแสดงไม่ได้อันเกิดจากสถานการณ์โควิด โดยเฉพาะคณะหอการค้าใจเกินร้อยเท่านั้น คณะหอการค้าในภาคอีสานทุกคณะได้รับผลกระทบทั้งหมด ผู้บริหารคณะต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายไว้ทั้งหมด ส่วนใหญ่จำเป็นต้องใช้วิธีตกลงกันและให้สมาชิกและบุคลากรบางส่วนกลับภูมิลำเนา ต้อง “ตั้งหลัก” กันใหม่ เพราะหากอยู่รวมกันโดยไม่มีการแสดง คณะหอการค้าเองอาจจะต้องปิดตัวลงในที่สุด

3.2 การพัฒนารูปแบบการแสดงในช่วงวิกฤตการณ์โควิด 19

คณะหอการค้าใจเกินร้อย ได้มีการพัฒนารูปแบบการแสดงอย่างสม่ำเสมอ ปกติคณะหอการค้าในภาคอีสานจะมีการปรับรูปแบบการแสดงในฤดูกาลแสดงนั้นปีละ 2

ครั้ง คือ ในช่วงก่อนเปิดฤดูกาลและช่วงกลางฤดูกาลแสดง ทำให้การแสดงไม่ซ้ำจำเจ รูปแบบเดิม คณะหอลำไใจเก็นร้อยเป็นหอลำขนาดใหญ่ที่เกิดขึ้นใหม่เต็มพัฒนาการที่รวดเร็ว เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางของผู้คน การพัฒนารูปแบบการแสดงทั้งด้านการแสดง ด้านดนตรี ด้านเวทีแสงเสียง มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบอยู่เสมอ โดยเฉพาะในสภาวะการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 คณะหอลำไใจเก็นร้อยก็มีการดำเนินกิจการโดยจัดการแสดงในรูปแบบออนไลน์เสมือนคณะหอลำอีสานคณะอื่น เพื่อนำรายได้มาเลี้ยงดูสมาชิกวงและดูแลกิจการของวง ในมิติของการพัฒนารูปแบบการแสดง คณะหอลำไใจเก็นร้อยมีการพัฒนารูปแบบอย่างเป็นรูปธรรม ดังนี้

3.2.1 การจัดคอนเสิร์ตหอลำกลุ่มปิดออนไลน์ เป็นรูปแบบการแสดงสดเผยแพร่ในกลุ่มปิดในแอปพลิเคชันเฟสบุ๊ก ซึ่งผู้ที่ประสงค์รับชมได้จะต้องซื้อบัตรหอลำออนไลน์และเข้ากลุ่มปิดดังกล่าวเพื่อรับชม ซึ่งการจัดคอนเสิร์ตของคณะหอลำไใจเก็นร้อย จัดสัปดาห์ละ 1 ครั้ง เพื่อให้มีเวลาในการปรับปรุงรูปแบบการนำเสนอแก่ผู้ชม

3.2.2 การนำศิลปินของคณะรับเชิญในการแสดงออนไลน์ของหอลำคณะอื่น คณะหอลำอีสานมีองค์กรหน่วยงานภาคีที่เป็นองค์กรควบคุมการดำเนินกิจการหอลำ คือ เครือข่ายหอลำเรื่องต่อกลอนภาคอีสาน มีสมาชิกคือ คณะหอลำขนาดใหญ่ในภาคอีสานมีคณะกรรมการบริหารจึงทำให้ผู้บริหารหอลำทุกคณะมีความรู้จักมักคุ้นและเอื้อเฟื้อต่อกัน ทำให้การรับเชิญเพื่อร่วมแสดงของคณะหอลำต่างๆ มีความคล่องตัวและดำเนินงานไปได้ด้วยความเรียบร้อย

คณะหอลำไใจเก็นร้อย เป็นคณะหอลำที่ออกทำการแสดงนอกสถานที่ได้เป็นวงแรกหลังจากที่มีการผ่อนคลายมาตรการจากทางรัฐ ผู้บริหารคณะกล่าวว่า ในช่วงสถานการณ์โควิดเป็นช่วงที่ลำบากแต่การเตรียมความพร้อมสำหรับการแสดงอยู่เสมอเปรียบเสมือนการพร้อมรับโอกาสที่มาถึงอันใกล้ เพราะฉะนั้น การเตรียมพร้อมอยู่เสมอเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากของคณะหอลำ

ภาพ 3

การแสดงรูปแบบออนไลน์ของคณะหมอลำใจเกินร้อย

หมายเหตุ. จากแฟนเพจคณะหมอลำใจเกินร้อย บอย ศิริชัย วันที่ 16 พฤศจิกายน 2564

3.3 แนวคิดในการปรับเปลี่ยนแพลตฟอร์มสู่อนาคต

คุณพุ่มกัน ปุริสาย ผู้บริหารคณะหมอลำใจเกินร้อย ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับประเด็นการปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดงในอนาคตไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

3.1 ในอนาคตอันใกล้หากสถานการณ์อยู่ในสภาวะปกติของสังคมที่ปราศจากโรคภัย สามารถทำการแสดงได้อย่างปกติแล้ว นอกจากการเดินสายทำการแสดงในรูปแบบปกติแล้ว การแสดงในรูปแบบออนไลน์ก็สามารถดำเนินการควบคู่ไปได้ โดยการจัดโปรแกรมการถ่ายทอดสดและให้ผู้ชมที่อยู่นอกพื้นที่เข้ากลุ่มปีติรับชม และกำหนดวันเวลาล่วงหน้าสำหรับประชาสัมพันธ์การแสดงออนไลน์ สามารถเพิ่มรายได้จากการจ้างงานแบบปกติได้

3.2 การนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบการแสดง อาทิ ด้านเวที แสง สี เสียงและระบบปฏิบัติการอื่นๆ ที่สามารถนำมาหุ่นแรงและสามารถแทนแรงงานคนได้ในบางส่วน สามารถลดการจ้างงานลงเพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายได้

3.3 ในอนาคตไม่สามารถบอกได้ว่ามนุษย์เราจะผลิตโปรแกรมแบบไหนมาเพิ่มเติมในการใช้ชีวิต โปรแกรมอิเล็กทรอนิกส์มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อน

ศิลปะการแสดงพื้นบ้านสู่สากลได้ ด้วยเหตุปัจจัยนี้คณะหมอลำต้องมีความทันโลกทันยุคสมัยอยู่เสมอ (Purisai, Manager of Mor Lum Jai Kern Roi Bang, 3 October 2021)

กล่าวโดยสรุป ผลกระทบของคณะหมอลำใจเกินร้อย ส่วนหลักคือด้านเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากบุคลากรภายในคณะส่วนใหญ่คือคนในพื้นที่เป็นหลัก นอกจากนี้ยังได้รับผลกระทบจากนโยบายรัฐในการควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสเช่นเดียวกับหมอลำคณะอื่น ส่วนรูปแบบและแนวคิดการเปลี่ยนแปลงของคณะหมอลำใจเกินร้อยคือการมุ่งเน้นจัดการแสดงออนไลน์ในแพลตฟอร์มเฟสบุ๊กในรายสัปดาห์เป็นหลัก อีกประการคือการเตรียมความพร้อมอยู่เสมอในการแสดงปกติหากสถานการณ์คลี่คลายไปในทิศทางที่ดีขึ้น เพราะโอกาสเกิดขึ้นสำหรับผู้ที่มีความพร้อม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Panpradub (2012, p. 70) ที่กล่าวถึง การบริหารจัดการ องค์ประกอบ พัฒนาการและโอกาสในการดำรงอยู่ของคณะหมอลำ การปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์อยู่เสมอทั้งรูปแบบดนตรี รูปแบบ การแสดง ชุด เครื่องเสียงและเทคนิคอื่น ๆ รวมถึงการประยุกต์ใช้กลยุทธ์ต่างๆ ในการนำเสนออย่างเหมาะสม

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง หมอลำหมู๋ : การปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดงสู่แพลตฟอร์มใหม่ในช่วงวิกฤตการณ์ไวรัสโควิด 19 พบว่า โดยสภาพปกติของหมอลำหมู๋ เป็นศิลปะการแสดงคู่สังคมิอีสานมาช้านาน บริบทพื้นฐานของคณะหมอลำหมู๋มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเพื่อสร้างรูปแบบความน่าสนใจในแต่ละฤดูกาล สำหรับรองรับการจ้างงานจากเจ้าภาพ เพื่อความอยู่รอดในทุกสถานการณ์ของสังคม ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคณะหมอลำอีสานทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกในด้านต่าง ๆ ปัจจัยภายใน ได้แก่ ด้านบุคลากรที่มีการเปลี่ยนแปลงปรับลดเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อลดภาระด้านค่าใช้จ่ายและความสมดุลด้านการเงิน ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรซึ่ง

เป็นหน้าที่ของผู้บริหารคณะหอการค้าที่จะต้องหาแนวทางเพื่อดูแลทรัพยากรบุคคล การเงิน อุปกรณ์เครื่องมืออำนวยความสะดวกต่างๆ สำหรับใช้งานในคณะหอการค้า ซึ่งเป็นปัจจัยที่สามารถควบคุมและแก้ไขให้สอดคล้องเป็นไปตามสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ในปัจจุบัน ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและด้านการเมือง โดยเฉพาะประกาศพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน เพื่อควบคุมพื้นที่ในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสในระลอกที่ 2 และระลอกใหม่ เปรียบเสมือนข้อผูกมัดที่ไม่สามารถควบคุมได้อื่นเนื่องมาจากมาตรการของรัฐที่ประเมินสถานการณ์ภาพรวมของสังคม ซึ่งปัจจัยดังกล่าวเป็นตัวกำหนดความอยู่รอดของคณะหอการค้าหมู่อีสาน

การเปลี่ยนแปลงทางทางสังคมในสภาวะการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 2019 หอการค้าหมู่อีสานมีการบริหารจัดการทรัพยากรในคณะทั้งด้านบุคลากร ด้านการเงินเพื่อให้ห่วงจรงอยู่ได้ภายใต้สภาวะการณ์ปัจจุบัน ที่สอดคล้องกับงานวิจัย Phaopat (2021, p. 25) ที่ได้นำเสนอต้นแบบการบริหารทรัพยากรอย่างยั่งยืนในยุคโควิด 19 เพื่อให้เชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงภายนอกองค์กรไว้ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การสรรหาและคัดเลือกบุคลากร 2) การรักษาและสร้างความผูกพันของความสัมพันธ์ภายในองค์กร 3) ฝึกอบรมและพัฒนาทักษะความเป็นจริงในยุคเทคโนโลยี 4) การสร้างแรงจูงใจกับการบูรณาการกับความเป็นอยู่ที่ดีในงาน ซึ่งอาจหมายถึงการรักและศรัทธาในบทบาทของตน อีกประการรูปแบบการปรับใช้แพลตฟอร์มเทคโนโลยีทางสื่อออนไลน์ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คณะหอการค้าหมู่อีสานสามารถสร้างรายได้และปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการแสดงเข้าสู่ระบบออนไลน์ทั้งหมด ที่สอดคล้องกับงานวิจัย Sangsawangwatthana et al. (2020, p. 371) ที่ศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิตใหม่และการปรับตัวของคนไทยหลังโควิด - 19 ด้านธุรกิจมีการดึงเครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยในการดำเนินงานเพิ่มขึ้น การบริการในรูปแบบต่าง ๆ ต้องอยู่ในรูปแบบออนไลน์ บริการลูกค้าในทุกขั้นตอน ใช้เทคโนโลยีให้มากขึ้น อาจกล่าวได้ว่า คณะหอการค้าเป็นองค์กรด้านธุรกิจบนเวทีที่สามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยในทุกกระบวนการ

ทำงานหรือการเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงได้ ทั้งนี้ รูปแบบการจัดการแสดงทั้งการออกแบบโชว์และการแสดงดนตรีล้วนขึ้นอยู่กับกรออกแบบของแต่ละคณะ เพื่อสร้างจุดขายและความน่าสนใจแก่ผู้ชมผู้ฟัง และในอนาคตอันใกล้ รูปแบบแพลตฟอร์มสื่อออนไลน์มีความหลากหลายมากขึ้น ทำให้ผู้คนสามารถเข้าถึงรูปแบบการใช้งานที่มากขึ้น ซึ่งเป็นผลดีต่อการพัฒนาการแสดงในรูปแบบออนไลน์ของคณะหมอลำ ในอนาคตอันใกล้รูปแบบการใช้ชีวิตวิถีใหม่ในรูปแบบสังคมเสมือนอาจเข้ามาแทนที่การใช้ชีวิตรูปแบบเดิม การทำธุรกิจคณะหมอลำคงเป็นองค์กรทางวัฒนธรรมที่สามารถสร้างอาชีพสร้างรายได้แก่หัวหน้าคณะหมอลำและสมาชิกคณะหมอลำเพื่อสร้างเศรษฐกิจในรูปแบบชุมชนต่อไปได้

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้ศึกษาเห็นว่ารูปแบบการแสดงออนไลน์ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างรายได้หลักแก่คณะหมอลำในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เมื่อรัฐคลี่คลายมาตรการและสามารถแสดงได้ตามปกติ คณะหมอลำสามารถใช้การแสดงรูปแบบออนไลน์ควบคู่กับการแสดงปกติได้
2. ผู้ศึกษาเห็นว่าด้านดนตรีมีส่วนสำคัญในการออกแบบการแสดงในภาพรวม ด้วยเหตุนี้ เครื่องดนตรีและนักดนตรีเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการ หากพัฒนาคุณภาพนักดนตรีและเครื่องดนตรี โดยมุ่งเน้นดนตรีในรูปแบบร่วมสมัยมากขึ้นเพื่อส่งเสริมการออกแบบการแสดงให้น่าสนใจยิ่งขึ้น
3. ผู้ศึกษาเห็นว่าแพลตฟอร์มออนไลน์ในปัจจุบันมีให้เลือกใช้อย่างหลากหลาย คณะหมอลำสามารถพัฒนารูปแบบลงสื่อออนไลน์เพื่อสร้างรายได้ในหลายช่องทาง อีกทั้งยังสามารถสร้างการเรียนรู้แก่บุคลากรในคณะหมอลำให้รู้จักการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างทั่วถึง
4. ผู้ศึกษาเห็นว่าความเตรียมความพร้อมสู่เทคโนโลยีสมัยใหม่ ในโลกสังคมเทคโนโลยี คณะหมอลำสามารถนำรูปแบบเทคโนโลยีสมัยใหม่มาปรับใช้ในรูปแบบ

การแสดงบางส่วน ในอนาคตอันใกล้นี้จะเห็นรูปแบบการพัฒนาการแสดงที่ใช้แสดง มนุษย์และเสมือนจริงอย่างโปรแกรมโฮโรแกรม ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร คณะหมอลำด้วย

References

- Nesusin, S. (2007). *Performance development Mor Lum Mu Khon Kaen melody of Rabiebvatasilp band in Khon Kaen Province*. Mahasarakham: Mahasarakham University. [in Thai]
- Panpradub, N. (2012). *Lumplern: Composition and development*. Mahasarakham: Mahasarakham University. [in Thai]
- Phaopat, N. (2021). *Opportunation and challenges in post COVID-19 era for sustainable human resource management and development*. Manpower Potential Development Institute Journal for Eastern Economic Corridor. Chonburi: Burapa University. [in Thai]
- Prungkunpra, C. (2000). *Mass communication strategies for promotion sales tape Pleng Thai company*. Bangkok: Chulalongkorn University Printing house. [in Thai]
- Puangmanee, T. (2011). *The traditional identities of Phi Ta Khon, Phi Khon Nam and Ploral Float Local Parade: An image creation into series performance for promoting tourism in Loei Province*. Bangkok: Department of Cultural. [in Thai]
- Sangsawangwatthana, T., Sirisaiyas, N., & Bodeerat, C. (2020). “New Normal” A new way of life and adaptation of Thai people after Covid-19: Work education and business. *Journal of Local Governance and Innovation*. Surin. Surin Rajabhat University, 4(3), 371-386. [in Thai]

Sengpracha, N. (1989). *Fundamental of Thai culture*. Bangkok: O.A.Printing. [in Thai]

Author

Mr. Aitthiphon Masen

Music Program, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Buriram Rajabhat University

439 Jira Rd., Nai – Muang, Muang District, Buriram 31000, Thailand

Tel.: +6699 – 264 – 1462 E- mail : Vrgrammy_kk@hotmail.com

การพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นแห้ว เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ในจังหวัดสุพรรณบุรี

The Development of Basketry Products from Water Chestnuts for Tourism Promotion in Suphanburi Province

อักรพล ไวเชิงคำ¹ / กาญจนา เฟื่องศรี²

Akkarapol Waichiangkha / Kanchana Fuangsri

^{1,2} หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ โรงเรียนการเรือน มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
วิทยาเขตสุพรรณบุรี

Bachelor of Arts, School of Culinary Arts, Suan Dusit University Suphanburi Campus

Received: February 4, 2022

Revised: April 24, 2022

Accepted: April 25, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชุมชนตำบลวังยาง อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี 2) เพื่อพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นแห้ว เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดสุพรรณบุรี และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ประกอบอาชีพจักสานต่อผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นแห้วเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดสุพรรณบุรี ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ กลุ่มผู้อาวุโสที่ประกอบอาชีพจักสาน จำนวน 5 คน และผู้ประกอบอาชีพจักสาน จำนวน 20 คน โดยสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ วัสดุ/อุปกรณ์ที่ใช้ในการพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยมีดังนี้ 1) ตำบลวังยาง อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่มมีฝนและอากาศชุ่มชื้น เหมาะแก่การทำเกษตรกรรม รวมทั้งตำบลวังยาง

มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวและมีกิจกรรมเกิดขึ้นในชุมชนได้ คือ การทำนาหัวครวงจร โดยนักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาเรียนรู้กิจกรรมจากประสบการณ์ตรง สามารถลงมือปฏิบัติเพื่อสัมผัสประสบการณ์จริงในนาหัว นอกจากนี้ชุมชนยังมีการจัดการความรู้และพัฒนาชุมชนด้วยกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการจักสานรูปแบบชะลอมสำหรับให้นักท่องเที่ยว เพื่อใช้ในกิจกรรมการเก็บเกี่ยวหัวเป็นของฝาก โดยมาจากการรวมกลุ่มกันในชุมชนที่มีการผลิตใช้เองในครัวเรือน อยู่แล้ว 2) การพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นหัว มีจำนวน 4 รูปแบบ คือ ชะลอมจุก ชะลอมหูหัว ชะลอมหูหัวทรงรี และแข่งชะลอมกลม และ 3) ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นหัว ด้านผลิตภัณฑ์จักสาน และด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวพบว่า ผู้ประกอบอาชีพจักสาน มีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นหัว โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนาผลิตภัณฑ์, ผลิตภัณฑ์จักสาน, ต้นหัว, การส่งเสริมการท่องเที่ยว, จังหวัดสุพรรณบุรี

Abstract

The purposes of this research are: 1) to study is basic information about Wang Yang sub-district community Si Prachan district Suphanburi Province, 2) to develop a prototype of basketry products from water chestnuts stem promote tourism in Suphanburi Province, and 3) to study the satisfaction of basketry weavers by using basketry products from Water Chestnuts stem in promoting Suphanburi Province. The population used in the research is five senior elders that are basketry and 20 wicker workers in particular. The research instruments are the interview forms, materials / equipment is using in product prototype development and questionnaires. The statistics is using for data analysis: content analysis, frequency, percentage, mean and

standard deviation. The research found that as follows: 1) Wang Yang Sub district, Sri Prachan District Suphanburi Province were mostly flatland areas with rain and moist air suitable for were farming Including Wang Yang Sub-district, there were tourism resources that can be a tourist attraction and have been activities in the community which to make were integrated poverty. Which tourists can be come to learn activities from direct. The experience can be practiced to experience the real in the river. Within addition, the community also has been know ledged management and community development through tourism activities. Which was a form of Chalom basketry for tourists for used in truffle harvesting activities as souvenirs. By coming together in a community that already was produced in the household. 2) With was to make integrated poverty which tourists can be come to learn activities from direct experience and them can be practiced to experience the real in the river. And 3) Satisfaction with the products of basketry were from the water chestnut tree and basketry products and in the aspect of tourism promotion, it was found that basketry. It was satisfied with the products from basketry the water chestnut. Overall was at a high level.

Keywords: product development, basketry products, water chestnut trees, tourism promotion, Suphanburi Province

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564 ใน ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขัน ได้อย่างยั่งยืน ซึ่ง การพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ มีแนวทางส่งเสริมการสร้างรายได้จาก การท่องเที่ยว โดยดำเนินการส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวโดยใช้ประโยชน์จากอัตลักษณ์และเอกลักษณ์แห่งความเป็นไทยที่

สะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่นและวิถีชีวิตชุมชน อาทิ การท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ซึ่งจะเป็นการกระจายรายได้ไปสู่คนในชุมชนและท้องถิ่นทั่วประเทศอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม รวมทั้งส่งเสริมการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศเพื่อให้เกิดความสมดุล และยั่งยืนในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย ตลอดจนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มนุษย์สร้าง ขึ้นเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวคุณภาพจากทั่วโลก นอกจากนี้ยังพัฒนากลุ่มคลัสเตอร์ท่องเที่ยว ตามศักยภาพของพื้นที่ เชื่อมโยงกับกิจกรรมการท่องเที่ยวตามความต้องการของตลาด อาทิ การท่องเที่ยว โดยชุมชนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวทางทะเล การท่องเที่ยวสีเขียว การท่องเที่ยวเชิงศิลปะและวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและนิทรรศการ การท่องเที่ยวเชิงกีฬา และการท่องเที่ยวกลุ่มมุสลิม รวมทั้งฟื้นฟูความเชื่อมั่นและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของการท่องเที่ยวในสายตาโลก และดำเนินกลยุทธ์ทางการตลาดทั้งเชิงรับและเชิงรุก ในตลาดเป้าหมายทั้งตลาดศักยภาพเดิมและตลาดใหม่ โดยมุ่งเน้นนักท่องเที่ยวคุณภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นให้เกิดความคุ้มค่าต่อประสบการณ์มากกว่าการท่องเที่ยวที่คุ้มค่าเงิน รวมทั้งสนับสนุนให้คนไทยเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศมากขึ้นเพื่อลดการพึ่งพิงตลาดต่างประเทศ (Office of the National Economic and Social Development Council, 2020)

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่สร้าง รายได้เป็นตัวเงินให้กับประเทศชาติและประชาชนในทุกระดับ เมื่อมีแหล่งท่องเที่ยวก็จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามา ซึ่งจะเกิดการใช้จ่าย แล้วทำให้เกิดการหมุนเวียนของรายได้ ปัจจุบันการท่องเที่ยวของประเทศไทยได้มีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น และแหล่งท่องเที่ยวภายในประเทศได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นด้วย เนื่องจากประเทศไทยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายทางทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า ชายฝั่งทะเล แนวปะการัง และทรัพยากรการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน วัดวาอาราม ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีทรัพยากรการท่องเที่ยวอีก

ประเภทหนึ่งที่อยู่คู่กับประเทศไทยมาตั้งแต่อดีตถึง ปัจจุบันและกำลังได้รับความนิยมให้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่น่าสนใจในปัจจุบัน นั่นก็คือ ทรัพยากร การท่องเที่ยวทางการเกษตร (Tourism Authority of Thailand, 2017)

จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นจังหวัดที่ประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ซึ่งส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพการทำนาข้าว ไร่อ้อย การปลูกพืชผล ไม้ดอก และไม้ประดับ กระจายทั่วไปในทุกอำเภอของจังหวัดสุพรรณบุรี และมีพืชเกษตรกรรมอีกชนิดหนึ่งที่น่าสนใจปลูกนั่นก็คือ เห้ว เป็นพืชที่นิยมทำกันมากในเขตพื้นที่ภาคกลาง เป็นพืชเฉพาะถิ่นแหล่งสำคัญคืออำเภอศรีประจันต์ อาศัยน้ำจากลำน้ำท่าจีนที่ไหลผ่าน เนื่องจากสภาพแวดล้อมมีความเหมาะสมเช่นเดียวกับการทำนาข้าว เช่น ที่ราบลุ่ม ดินเลนเหนียว อากาศร้อนชื้น เป็นต้น อัตราการบริโภคเห้วภายในประเทศเริ่มเป็นที่นิยมมากขึ้น ทั้งการบริโภคเห้วแบบต้มสุก เป็นส่วนประกอบในอาหาร ปัจจุบันการเก็บเกี่ยวผลผลิตไม่สามารถใช้เครื่องมือเครื่องจักรในการเก็บเกี่ยวได้ ต้องใช้แรงงานคนเท่านั้น ดังนั้นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บเกี่ยวเห้วจึงมีเพียงเดียวสำหรับเกี่ยวใบเห้ว ตะกร้าและสวิงสำหรับใส่หัวเห้วระหว่างการเก็บเกี่ยว ซึ่งหลังจากการเก็บเกี่ยวส่วนที่เหลือทิ้งคือ ต้นเห้ว ซึ่งต้นเห้ว มีคุณสมบัติเหมาะสมและสามารถนำมาทำผลิตภัณฑ์เชิงหัตถกรรมจากเห้วได้หลากหลายรูปแบบ เช่น งานจักสานจากต้นเห้ว เพื่อลดต้นทุน และเพิ่มรายได้ (Suphan.biz., 2020)

ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญในการส่งเสริม และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มอาชีพจักสาน เพื่อให้สามารถสืบทอดความรู้ความสามารถ และทักษะในการผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานที่ทำจากต้นเห้วอันเป็นพืชพันธุ์ในท้องถิ่นให้เป็นสิ่งที่มิประโยชน์ใช้สอย ซึ่งสามารถนำไปจำหน่ายและสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว รวมทั้งให้สมาชิกสามารถพัฒนาปรับปรุงผลิตภัณฑ์ที่เคยมีอยู่แบบดั้งเดิมให้มีรูปแบบที่หลากหลายและมีคุณภาพดีขึ้นจนได้มาตรฐาน เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของผู้ใช้ อันจะทำให้อาชีพจักสานเป็นงานที่มั่นคง สามารถเพิ่มรายได้ที่แน่นอนให้แก่ผู้ผลิต ซึ่งจะส่งผลทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ จากการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัก

สานผลิตภัณฑ์จากต้นเหหัวให้คงอยู่ และขยายออกไปให้แพร่หลายจนสมาชิกกลุ่มสามารถพึ่งตนเองได้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต และยังเป็นการยกระดับการผลิตในภาคการเกษตรเพื่อเข้าสู่ยุคประเทศไทย 4.0 อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชุมชนตำบลวังยาง อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นเหหัว เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดสุพรรณบุรี
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ประกอบอาชีพจักสานต่อผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นเหหัวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชุมชนตำบลวังยาง อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ กลุ่มผู้อาวุโสที่อยู่ในชุมชนที่เปรียบเสมือนผู้ที่อยู่ในชุมชนมานาน เป็นผู้รู้จักท้องถิ่นทำมาหาเลี้ยงชีพในท้องถิ่น ซึ่งอาจเรียกได้ว่า เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยจะเป็นผู้ประกอบอาชีพจักสาน จำนวน 5 คน ดำเนินการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

1.1 เป็นผู้อาวุโสที่ประกอบอาชีพจักสาน ตำบลวังยาง อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

- 1.2 มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพจักสานมาแล้ว ไม่น้อยกว่า 5 ปี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structure interview) เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานและอาชีพของชุมชนตำบลวังยาง อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้อาวุโสที่ประกอบอาชีพจักสาน ตำบลวังยาง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 5 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์ตามเนื้อหาโดยแยกหมวดหมู่ตามตัวแปรและสรุปประเด็นสำคัญ เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานและอาชีพของชุมชนตำบลวังยาง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นแห้ว เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดสุพรรณบุรี มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือกลุ่มผู้อาวุโสที่อยู่ในชุมชนที่เปรียบเสมือนผู้ที่อยู่ในชุมชนมานาน เป็นผู้รู้จักท้องถิ่นทำมาหาเลี้ยงชีพในท้องถิ่น ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยจะเป็นผู้ประกอบการอาชีพจักสาน จำนวน 5 คน ดำเนินการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ วัสดุ/อุปกรณ์ การทำต้นแบบผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นแห้ว โดยการสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นแห้ว มีขั้นตอนการเตรียมต้นแห้ว เริ่มจากนำต้นแห้วที่เหลือจากการเก็บเกี่ยวนำมาคัดเลือกลักษณะความยาวให้มีขนาดที่เท่ากัน จากนั้นนำผ้าชุบน้ำมันพืชชนิดที่ต้นแห้วให้ทั่ว ทั้งไว้ในร่มให้แห้ง และให้อากาศถ่ายเทได้สะดวกประมาณ 2 วัน จากนั้นชโลมด้วยน้ำมันพืชอีกครั้งหนึ่ง และผึ่งลมให้แห้ง อีก 2 วัน จากนั้นนำเก็บเพื่อเตรียมการจักสานต่อไปเป็นรูปแบบชะลอม และภาชนะ ทั้งหมด 4 รูปแบบ คือ ชะลอมจุก ชะลอมหูหิ้ว ชะลอมหูหิ้วทรงรี และเข่งชะลอมกลม และการเก็บรักษาเพื่อความสวยงามและคงทน โดยทำการเคลือบขี้เถ้า เพื่อให้เงาและมีความแข็งแรงมากยิ่งขึ้น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล การสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ โดยผู้อาวุโสที่ประกอบอาชีพจักสาน ตำบลวังยาง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี สานชะลอมออกมา 4 แบบ เพื่อนำไปสอบถาม โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีทั้งหมด 4 ตอน ได้แก่

ประวัติความเป็นมาและบริบทของตำบล การประกอบอาชีพจักสาน การพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสาน และรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสาน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำต้นแบบผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นเหหัว โดยผู้อาวุโสได้ทำการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขึ้นมา และนำไปสอบถามความพึงพอใจของผู้ประกอบอาชีพจักสานในชุมชนตำบลวังยาง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ที่มีต่อต้นแบบผลิตภัณฑ์ ในขั้นตอนที่ 3 ต่อไปหากมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก หรือมีค่าเฉลี่ยมากกว่าหรือเท่ากับ 3.51 แสดงว่าผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นเหหัวสามารถนำไปเป็นต้นแบบเพื่อใช้ประโยชน์ต่อไปได้

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อต้นแบบผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นเหหัว

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้ประกอบอาชีพจักสานในชุมชนตำบลวังยาง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ที่มีอยู่ทั้งหมด ณ เวลานั้น จำนวน 20 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ต้นแบบผลิตภัณฑ์ชะลอมจักสานจากต้นเหหัว จำนวน 4 แบบ แบบสอบถาม (Questionnaire) เรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นเหหัวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดสุพรรณบุรี ใช้เก็บข้อมูลจากผู้ประกอบอาชีพจักสานในชุมชนตำบลวังยาง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ และระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของผู้ประกอบอาชีพจักสานต่อผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นเหหัว ผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นเหหัว เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 3 ด้าน ประกอบด้วย รูปแบบผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นเหหัว จำนวน 4 ข้อ ด้านผลิตภัณฑ์จักสาน จำนวน 6 ข้อ และด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว จำนวน 4 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบอาชีพจักสานในชุมชนตำบลวังยาง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 20 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ผลการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชุมชนตำบลวังยาง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรีผลการวิจัยพบดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า ตำบลวังยางมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกยังมีกิจกรรมเกิดขึ้นในชุมชนได้ คือ การทำนาเหั่วครบวงจร เป็นกิจกรรมเรียนรู้ที่ครบวงจรที่เรียนรู้ตั้งแต่วิธีการปลูก การดำ การงม การเพาะ และการแปรรูปเหั่ว ซึ่งต้องอาศัยภูมิปัญญาในการทำของคนในชุมชนวังยาง โดยนักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาเรียนรู้กิจกรรมจากประสบการณ์ตรง สามารถลงมือปฏิบัติเพื่อสัมผัสประสบการณ์จริงในนาเหั่วร่วมกับเกษตรกรผู้ปลูกเหั่วพร้อมทั้งเกษตรกรคอยให้ความรู้อย่างใกล้ชิดไปด้วย ซึ่งผลเหั่วที่นักท่องเที่ยวสามารถงมขึ้นมาได้นั้นยังสามารถนำไปประกอบอาหาร และดื่มให้นักท่องเที่ยวได้รับประทาน รวมทั้งใช้เป็นของฝากและของที่ระลึกได้อีกด้วย รวมทั้งมีความต้องการพัฒนาเครื่องจักสานรูปแบบชะลอมสำหรับให้นักท่องเที่ยว เพื่อใช้ในกิจกรรมการเก็บเกี่ยวเหั่วเป็นของฝาก ของที่ระลึก และในอนาคตต้องการพัฒนารูปแบบเครื่องจักสานประเภทของชำร่วยให้มีรูปแบบที่หลากหลายขึ้น เช่น การทำดอกไม้ประดิษฐ์ การสานปลาตะเพียน ของเล่นเด็ก ตุ๊กตา การสานแบบเหรียญโปรยทาน เป็นต้น ส่วนตลาดของผลิตภัณฑ์จักสาน ต้องการ

พัฒนาลวดลายโดยอาศัยพื้นฐานมาจากลายสอง ลายสาม ลายประสุกร ลายกระดิ่งฝัด และวัตถุดิบที่ใช้ พัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานโดยใช้ต้นแห้ว แทนการใช้ตอกไม้ไผ่

2. การพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นแห้ว เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบดังนี้

2.1 ขั้นตอนการเตรียมต้นแห้ว เริ่มจากนำต้นแห้วที่เหลือจากการเก็บเกี่ยว นำมาคัดเลือกขนาดความยาวให้มีขนาดที่เท่ากัน จากนั้นนำผ้าชุบน้ำมันพืชขมิ้นที่ต้นแห้วให้ทั่ว ทั้งไว้ในร่มให้แห้ง และให้อากาศถ่ายเทได้สะดวกประมาณ 2 วัน จากนั้นชุบด้วยน้ำมันพืชอีกครั้งหนึ่ง และผึ่งลมให้แห้งอีก 2 วัน จากนั้นนำเก็บเพื่อเตรียมการจักสานต่อไป

2.2 ขั้นตอนการสาน เริ่มจากการทำเส้นให้แบน ก่อฐานด้านล่างด้วยเส้นแห้ว 2 ชนิด คือ เส้นยืน และเส้นนอน การสานขึ้นรูปทำเป็นรูปแบบชะลอม ทั้งหมด 4 รูปแบบ คือ ชะลอมจุก ชะลอมหูหิ้ว ชะลอมหูหิ้วทรงรี และแข่งชะลอมกลม

2.3 ขั้นตอนการเก็บรักษาเพื่อความสวยงามและคงทน โดยทำการเคลือบแชล็ค เพื่อให้เงาและมีความแข็งแรงมากยิ่งขึ้น

3. ศึกษาความพึงพอใจของผู้ประกอบอาชีพจักสานต่อผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นแห้ว เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบดังนี้ ดังตาราง

ตาราง 1

ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นแห้ว

รูปแบบผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นแห้ว	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ชะลอมจุก	3.95	0.605	มาก
2. ชะลอมหูหิ้ว	3.85	0.671	มาก
3. ชะลอมหูหิ้วทรงรี	3.50	0.688	ปานกลาง
4. แข่งชะลอมกลม	4.05	0.759	มาก
รวม	3.84	0.495	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นแห้วของประกอบอาชีพจักสานในชุมชนตำบลวังยาง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวม พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.495) เมื่อพิจารณารูปแบบผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นแห้ว โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า แข่งชะลอมกลม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.759) รองลงมาคือ ชะลอมจุก ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.605) ชะลอมหูหิ้ว ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.671) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ชะลอมหูหิ้วทรงรี ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 0.688)

ตาราง 2

ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นแห้ว ด้านผลิตภัณฑ์จักสาน

ด้านผลิตภัณฑ์จักสาน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. มีความประณีต สวยงาม และเรียบง่าย	3.50	0.688	ปานกลาง
2. มีประโยชน์ใช้สอย	3.65	0.745	มาก
3. มีขนาดสัดส่วนที่เหมาะสม	3.55	0.759	มาก
4. ใช้วัสดุคงทนถาวร มีคุณภาพดี และมีคุณค่า	3.25	0.716	ปานกลาง
5. บ่งบอกถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีความแปลกใหม่ สะดุดตา	3.90	0.553	มาก
6. มีสีไม่ด่าง และไม่หลุดลอกง่าย	3.50	1.051	ปานกลาง
รวม	3.56	0.565	มาก

จากตารางที่ 4.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นแห้ว ด้านผลิตภัณฑ์จักสาน ของประกอบอาชีพจักสานในชุมชนตำบลวังยาง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวม พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 0.565) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผลิตภัณฑ์จักสานบ่งบอกถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีความแปลกใหม่ สะดุดตา ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.553) รองลงมาคือ ผลิตภัณฑ์จักสานมีประโยชน์ใช้สอย ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.745) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผลิตภัณฑ์จักสานใช้วัสดุคงทนถาวร มีคุณภาพดี และมีคุณค่า ($\bar{X} = 3.25$, S.D. = 0.716)

ตาราง 3

ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นแห้ว ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. มีส่วนช่วยในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว	4.35	0.489	มาก
2. เป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมและสร้างภาพลักษณ์ให้กับชุมชนตำบลวังยาง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี	4.30	0.470	มาก
3. สร้างความน่าสนใจ ดึงดูดใจ แก่นักท่องเที่ยวและผู้พบเห็นทั่วไป	4.05	0.605	มาก
4. สร้างความประทับใจและความทรงจำที่ดีต่อการมาท่องเที่ยว	4.25	0.639	มาก
รวม	4.24	0.455	มาก

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นแห้ว ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว ของผู้ประกอบการอาชีพจักสานในชุมชนตำบลวังยาง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวม พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.639) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผลิตภัณฑ์จักสานมีส่วนช่วยในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.489) รองลงมาคือ ผลิตภัณฑ์จักสานเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมและสร้างภาพลักษณ์ให้กับชุมชนตำบลวังยาง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.470) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผลิตภัณฑ์

จักสานสร้างความน่าสนใจ ดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยวและผู้พบเห็นทั่วไป ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.605)

อภิปรายผล

ความพึงพอใจของผู้ประกอบอาชีพจักสานต่อผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นแห้ว เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดสุพรรณบุรี สามารถอภิปรายผลในแต่ละด้านดังนี้

1. ด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นแห้ว พบว่า ผู้ประกอบอาชีพจักสานมีความพึงพอใจทุกแบบโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารูปแบบผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นแห้วที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เชิงชะลอมกลม รองลงมาคือ ชะลอมจุก ชะลอมหูหิ้ว และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ชะลอมหูหิ้วทรงรี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นแห้ว เป็นผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นจากวัสดุในท้องถิ่น และผ่านการจักสาน ถักทอจากคนในท้องถิ่นที่มีทักษะฝีมือ จึงทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นน่าสนใจ และก่อให้เกิดความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ในระดับมาก ดังที่ Community Enterprise Promotion Division (2014) ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยการผลิต คือ การมุ่งส่งเสริมให้ผู้ผลิตเลือกใช้ปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ ในท้องถิ่น การปรับปรุงเทคโนโลยีการผลิต พัฒนาประสิทธิภาพทักษะฝีมือแรงงาน การผลิต การสร้างความสมดุลของการผลิตกับทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม โดยสนับสนุนการผลิต และแปรรูปภายใต้แนวทางการพัฒนาแบบยั่งยืน สอดคล้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตเพื่อประหยัดพลังงาน ซึ่ง Sangchan (2012) ได้กล่าวว่า ผลิตภัณฑ์จักสาน หมายถึง เครื่องมือเครื่องใช้ที่ทำขึ้นจากวิธีการจัก สาน ถักทอ จากวัสดุที่มีอยู่ตามท้องถิ่นทั่วไป เช่น หวาย ไม้ไผ่ ใบลาน กก ฟาง ก้าน และใบ มะพร้าว เป็นต้น ผลิตภัณฑ์จักสานเป็นหัตถกรรมที่สันนิษฐานว่าเก่าแก่ที่สุดของมนุษย์ เพราะทำขึ้นจากวัสดุที่หาง่าย จากหลักฐานที่ขุดพบจากเครื่องมือเครื่องใช้ของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งพอจะยืนยันได้ว่า มนุษย์รู้จักทำเครื่องจักสานมานาน และเก่าแก่กว่าหัตถกรรมอื่น ๆ นอกจากนี้ Suksikam et al. (2014) กล่าวว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นกระบวนการที่จะทำให้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์มีคุณสมบัติ หรือ

ลักษณะเป็นที่ชื่นชอบและถูกใจของกลุ่มลูกค้า โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้องเริ่มทดลองทำต้นแบบขึ้นมาก่อน หากพบปัญหาให้แก้ไขให้เรียบร้อย ทดลองตลาดว่า ตลาดถูกใจ ชื่นชอบหรือติดใจในเรื่องใดบ้าง หากมีข้อบกพร่องหรือไม่ถูกใจ ต้องแก้ไขตัวผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค

2. ด้านผลิตภัณฑ์จักสาน พบว่า ผู้ประกอบอาชีพจักสานมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นเหหัว ด้านผลิตภัณฑ์จักสาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผลิตภัณฑ์จักสานบึงบอกลึงเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีความแปลกใหม่ สะดุดตา รองลงมาคือ ผลิตภัณฑ์จักสานมีประโยชน์ใช้สอย และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผลิตภัณฑ์จักสานใช้วัสดุคงทนถาวร มีคุณภาพดี และมีคุณค่า ดังที่ Sangchan (2012) กล่าวว่า ผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบมานั้นจะต้องมีความสวยงามน่าใช้ (Aesthetics or sales appeal) ผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบมานั้นจะต้องมีรูปทรง ขนาด สี สันสวยงาม น่าใช้ ตรงตามรสนิยมของกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย ผลิตภัณฑ์ทุกชนิดจะต้องมีหน้าที่ใช้สอยถูกต้องตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ คือ สามารถตอบสนองประโยชน์ใช้สอยตามที่ผู้บริโภคต้องการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรเลือกวัสดุที่มีคุณสมบัติด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความใส ผิวมันวาว ทนความร้อน ทนกรดด่าง ไม่ลื่น ฯลฯ ให้เหมาะสมกับหน้าที่ใช้สอยของผลิตภัณฑ์นั้นๆ และผลิตภัณฑ์ทุกชนิดควรออกแบบให้สามารถบำรุงรักษา และแก้ไขซ่อมแซมได้ง่าย ไม่ยุ่งยากเมื่อมีการชำรุดเสียหายเกิดขึ้นง่าย และสะดวกต่อการทำความสะอาดเพื่อช่วยยืดอายุการใช้งานของผลิตภัณฑ์ รวมทั้งควรมีค่าบำรุงรักษาและการสึกหรอดำ รวมทั้ง Chandhasa (2010) พบว่า ผลการวิเคราะห์การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยผู้เชี่ยวชาญการออกแบบรูปแบบ ของเก้าอี้โยกที่ออกแบบและพัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอยเหมาะสมกับวัสดุและ กรรมวิธีการผลิต มีความสวยงามและหลากหลายที่เป็นเอกลักษณ์อยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ Thai Youth Encyclopedia (2010) ยังกล่าวว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งจำเป็นต่อการขายผลิตภัณฑ์ให้ลดกรรม เพราะผู้บริโภคมักไม่ชอบความจำเจ การพัฒนาคุณภาพสินค้าให้ลดกรรมแต่ละชนิด ย่อมมีความแตกต่างกันไปตาม

ลักษณะเฉพาะตัวสินค้า เช่น สินค้าที่มีประโยชน์ทางการใช้สอย นอกจากต้องมีรูปแบบใหม่สวยงามแล้ว จะต้องมีความคงทนด้วย แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัว และมีความประณีตพิถีพิถันในการผลิต นอกจากการพัฒนาารูปแบบให้มีความแปลกใหม่แล้ว สิ่งที่ต้องทำอย่างยิ่งคือ การนำเอาเทคนิคการผลิต สมัยใหม่ รวมทั้งเครื่องมือสมัยใหม่ เข้ามาช่วย เพื่อช่วยพัฒนาให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพดีและต้นทุน การผลิตที่ไม่สูงจนเกินไป

3. ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว พบว่า ผู้ประกอบการอาชีพจักสานมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นเหหัว โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผลิตภัณฑ์จักสานมีส่วนช่วยในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว รองลงมาคือ ผลิตภัณฑ์จักสานเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมและสร้างภาพลักษณ์ให้กับชุมชนตำบลวังยาง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผลิตภัณฑ์จักสานสร้างความน่าสนใจ ดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยวและผู้พบเห็นทั่วไป ดังที่ Wikipedia (2020) ได้กล่าวถึงเครื่องจักสานไทยในภาคต่าง ๆ นั้น มีมากมายหลายชนิด และมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่แตกต่างกันไป ลักษณะเฉพาะถิ่นของเครื่องจักสานเหล่านั้น สะท้อนให้เห็นสภาพภูมิศาสตร์ของแต่ละท้องถิ่น สภาพการดำรงชีวิต ขนบประเพณี ความเชื่อ ตลอดจนถึงการนับถือศาสนาของกลุ่มชนที่ผลิตเครื่องจักสาน เครื่องจักสานจึงเป็นศิลปหัตถกรรม มีคุณค่าในฐานะที่เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ได้คืออย่างหนึ่ง นอกจากนี้เครื่องจักสานยังเป็นงานศิลปหัตถกรรม ที่สะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาของชาวบ้านได้หลายอย่าง เช่น สะท้อนให้เห็นความชาญฉลาด ในการเลือกสรรวัตถุดิบ ที่จะนำมาใช้ทำเครื่องจักสาน ซึ่งชาวบ้านจะมีความรู้เกี่ยวกับคุณสมบัติของวัตถุดิบแต่ละชนิดเป็นอย่างดีแล้ว นำมาดัดแปลงแปรรูปเป็นวัสดุที่ใช้ทำเครื่องจักสานด้วยวิธีง่าย ๆ แต่สนองการใช้สอยได้ดี เช่น ชาวภาคใต้นำใบลำเจียก หรือใบปาล์มนั้น มาจักและสานเป็นเสื่อและกระสอบ โดยนำใบลำเจียกไปลนไฟให้ใบนิ่มก่อนที่จะจักเป็นเส้น หรือนำต้นลำเจียกไปแช่โคลน แล้วรีดให้แบน หรือการจักไม้ไผ่เป็นดอกแบบต่าง ๆ ให้เหมาะสม ที่จะใช้สานเครื่องจักสานแต่ละชนิด สิ่งเหล่านี้เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้าน ที่ชาวบ้านเรียนรู้ จากการสังเกต และการ

ทดลองสืบต่อกันมาแต่บรรพบุรุษ จนทำให้เครื่องจักสานแต่ละชนิด มีรูปแบบ และประโยชน์ใช้สอยที่สมบูรณ์ลงตัว และมีคุณค่าที่สำคัญอีกประการหนึ่งของเครื่องจักสานไทย คือ คุณค่าในการแสดงออกทางอารมณ์ และจิตใจของช่างพื้นบ้าน เครื่องจักสานหลายชนิดของไทย สานอย่างละเอียดประณีต ซึ่งแสดงให้เห็นอารมณ์ที่ละเอียดอ่อนของผู้สานได้เป็นอย่างดี และความละเอียดประณีตนั้น เริ่มตั้งแต่การแปรรูปวัตถุดิบ เช่น การจักตอก และเหลาให้เป็นเส้นเล็กๆ เพื่อใช้สานและถักส่วนที่ต้องการความละเอียดประณีตของเครื่องจักสาน จนถึงการสานเป็นลวดลายซับซ้อน ดังนั้น เครื่องจักสานไทยเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่มีคุณค่าอย่างหนึ่งของไทย ที่ทำสืบต่อกันมาแต่โบราณ แม้ทุกวันนี้จะมีเครื่องมือเครื่องใช้ ที่ทำจากโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้นก็ตาม แต่ก็ยังมีเครื่องมือเครื่องใช้หลายชนิด ที่ไม่สามารถผลิตด้วยวัตถุดิบอื่นๆ ที่ผลิตด้วยเครื่องจักรตามระบบอุตสาหกรรม มาใช้แทนเครื่องจักสานได้ เช่น เครื่องจักสานประเภทก่องข้าว ที่กล่าวแล้ว ไม่มีภาชนะอื่นใดใส่ข้าวเหนียวหนึ่งได้ดีเท่าก่องข้าว และกระดืบที่สานด้วยไม้ไผ่ ไม่มีเครื่องจับปลาที่ ทำด้วยวัตถุดิบอย่างอื่นมาแทนที่ ลอบ ไซ สุ่ม ที่ สานด้วยไม้ไผ่ได้ สิ่งเหล่านี้ แสดงให้เห็นคุณลักษณะพิเศษของเครื่องจักสานที่มีคุณค่าในตัวเอง ยกที่จะใช้งานหัตถกรรมและอุตสาหกรรมอย่างอื่น ทดแทนได้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เครื่องจักสานมีอายุ ขึ้นยาวสืบต่อกันมานับพันปี เพราะการทำเครื่องจักสาน ต้องใช้ความชำนาญ และความสามารถเฉพาะตัวของช่างพื้นบ้านแต่ละถิ่น สิ่งเหล่านี้เป็นคุณค่าพิเศษของเครื่องจักสานที่ต่างไปจากผลิตภัณฑ์อื่นที่ผลิตด้วยเครื่องจักร เครื่องจักสานจึงเป็นงานศิลปหัตถกรรม ที่มีคุณค่าอย่างหนึ่งของไทยที่ควรอนุรักษ์ไว้สืบไป ซึ่ง Raknui (2006) เครื่องจักสานกลุ่มบ้าน โปธิ์ศรีซึ่งได้ก่อตั้งกลุ่มขึ้นมาเพื่อรวบรวมชาวบ้าน เชื้อสายไทยพวนที่มีความรักในงานศิลปสืบสานงานจักสาน เน้นการอนุรักษ์เครื่องจักสานลวดลาย โบราณประยุกต์เข้ากับรูปทรงได้อย่างกลมกลืน เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่มีประเพณีและวัฒนธรรม แบบดั้งเดิมควบคู่กับการตั้งถิ่นฐานเป็นสิ่งสำคัญ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากผลการศึกษา พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์จักสาน พบว่า ผู้ประกอบอาชีพจักสานมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นแห้ว ด้านผลิตภัณฑ์จักสาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผลิตภัณฑ์จักสานบ่งบอกถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีความแปลกใหม่ สะดุดตา ดังนั้นผู้ประกอบอาชีพจักสาน ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน โดยออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความแปลกใหม่ ทันสมัยนิยม สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า แต่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสุพรรณบุรี ทั้งนี้เพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวสูงสุด

2. จากผลการศึกษา พบว่า ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว พบว่า ผู้ประกอบอาชีพจักสานมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นแห้ว โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผลิตภัณฑ์จักสานมีส่วนช่วยในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ดังนั้นผู้ประกอบอาชีพจักสาน ควรมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานที่เน้นใช้วัสดุธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น โดยจักสานด้วยลวดลายที่บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดให้เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลาย

References

- Chandhasa, R. (2010). *This research on the handicraft product made of vetiver*. Bangkok: Suan Sunandha Rajabhat University. [in Thai]
- Community Enterprise Promotion Division. (2014). *Community enterprise*. <http://www.sceb.doae.go.th/> [in Thai]
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2020). *Summary the twelfth national economic and social development plan (2017-2021)*. <https://www.nesdc.go.th/> [in Thai]

- Raknui, N. (2006). *A study of basketry in Changwat Suphanburi: A case study of Pho Sri village group, Tambol Bang Pla Ma, Amphoe Bang Pla Ma, Changwat Supan Buri*, [Master's thesis]. Bangkok: Srinakharinwirot University. [in Thai]
- Sangchan, N. (2012). *The lighting series from Lkum-Kla design for living room*, [Master's thesis]. Bangkok: Silpakorn University. [in Thai]
- Suksikarn, R., Suksikarn, J., & Chuaykrod, M. (2011). The development on shadow puppet carving handicraft by participatory action research: A case study of shadow puppet leather carvin. *Silpakorn University Journal*, 31(2), 69-82. [in Thai]
- Suphan.biz. (2020). *Water Chestnuts Field Suphanburi*. <http://www.suphan.biz/waternut.htm> [in Thai]
- Tourism Authority of Thailand. (2017). *The second national tourism development plan (2017 - 2021)*. Bangkok: PW Printing Co., Ltd [in Thai]
- Wikipedia. (2020). *Wicker*. <https://th.wikipedia.org/wiki/> [in Thai]

Authors

Mr.Akkarapol Waichiangkha

Miss.Kanchana Fuangsri

Suan Dusit University, Suphanburi campus,

57 Khokkhotao, Mueang Saphan Buri, Suphan Buri

Tel.: 089-905-7929 Email: akkarapol_wai@dusit.ac.th

การสื่อความหมายในคำขวัญโฆษณาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

Interpretive in Advertising Slogans of Tourism Authority of Thailand

พัชรารณ คชินทร์¹

Pacharaporn Kachin

¹ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

Thai Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phuket Rajabhat University

Received: March 1, 2022

Revised: April 19, 2022

Accepted: April 22, 2022

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสื่อความหมายในคำขวัญโฆษณาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ด้วยวิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ระหว่างปี พ.ศ. 2528 - 2564 จำนวน 34 คำขวัญ โดยใช้แนวคิดทางวัฒนธรรมของ John R. Searle และแนวคิดเรื่องค่านิยมในสังคมไทย ผลการวิจัยพบว่า คำขวัญโฆษณาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีการสื่อความหมาย 4 ลักษณะ ได้แก่ “ความภาคภูมิใจในความเป็นไทย” “การท่องเที่ยวภายในประเทศเป็นการช่วยประเทศชาติ” “การเป็นนักท่องเที่ยวคุณภาพ” และ “การท่องเที่ยวทำให้ชีวิตมีความสุข” โดยสื่อความหมายผ่านวัฒนธรรม 4 กลุ่มวัฒนธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมบอกกล่าว (การให้เหตุผล และการเปรียบเทียบ) วัฒนธรรมกลุ่มชั้นนำ (การเชิญชวน การท้าทาย การอ้างถึง และการเตือน) วัฒนธรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก (การชื่นชม) และวัฒนธรรมกลุ่มแถลงการณ์ (การประกาศชื่อ) ซึ่งเป็นการสื่อความหมายแบบตรงมากกว่าแบบอ้อม และมีการสื่อความหมายผ่านค่านิยม 2 ค่านิยมหลัก ได้แก่ ค่านิยมระดับปัจเจกบุคคล และค่านิยมระดับสังคม (ค่านิยมด้านความเป็นชาติ ค่านิยมด้านการพลเมือง)

คำสำคัญ: การสื่อความหมาย, คำขวัญโฆษณา, การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

Abstract

This article aims to study Interpretive of Slogans Advertised in Tourism Authority of Thailand by applying Purposive sampling method totally 34 slogans between 1985 -2021, based on the literary concept of John R. Searle and the concept of values in Thai society. The results showed that Tourism Authority of Thailand's Slogans have been advertised in four interpretive meanings, including “Proud of being Thai”; “Domestic Tourism Can Help Promote Our Home Country”; “How to be a Quality Tourist” and “Tourism Makes a Happy Life” all of which interpreted through four meaningful groups of verbal speeches, namely assertives (reasoning and comparison); Directives (inviting, challenging, referring, and warning); Expressives (admiration) and Declaratives (name declaration), which is more of direct speech acts rather than the indirect ones. Besides the meaning is interpreted through 2 core values include Individual Value and Social values (National Value and Citizenship Value).

Keywords: interpretive, advertising slogans, tourism authority of Thailand

บทนำ

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมทางสังคมรูปแบบหนึ่งที่รัฐบาลไทยให้ความสำคัญและมองเป็นหนทางสร้างรายได้เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจในแต่ละยุคสมัย ทั้งในสถานการณ์ปกติและยามที่เกิดวิกฤตการณ์ต่าง ๆ กระทั่งในช่วงสองปีที่ผ่านมาภาคการท่องเที่ยวไทยได้รับผลกระทบรุนแรงยืดเยื้อจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

Prajongkarn and Chunanantatham (2021) ได้รวบรวมมุมมองของนักวิเคราะห์เกี่ยวกับการระบาดของโรคโควิด-19 สรุปได้ว่า การระบาดของโรคโควิด-19 ไม่เพียงส่งผลกระทบต่อระยะสั้นเท่านั้น แต่ได้มีการเปลี่ยนพฤติกรรมนักท่องเที่ยวทั่วโลกด้วย โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเน้นการท่องเที่ยวด้านสุขภาพและสุขภาพเพิ่มขึ้น เป็นการท่องเที่ยวที่ปลอดภัยหลีกเลี่ยงคนพลุกพล่าน และเที่ยวระยะใกล้มากขึ้น

การท่องเที่ยวภายในประเทศ จึงเป็นมาตรการหนึ่งที่มีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยให้ความสำคัญ โดยมีการหยิบยกขึ้นมาพูดคุยอย่างต่อเนื่องเพื่อหาทางกระตุ้นและส่งเสริมเศรษฐกิจในประเทศให้กลับมาคึกคักอีกครั้ง

จากมุมมองนี้ การท่องเที่ยวจึงไม่ต่างจากการสร้างผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายเป็นสินค้าที่มีรูปแบบเชิญชวนให้ผู้ที่สนใจเข้ามาซื้อหา จึงต้องมีการแสดงความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสินค้าที่มาในรูปของการสร้างตราสินค้าและคำขวัญโฆษณา เช่นเดียวกับสินค้าประเภทอื่น ๆ Thiengburanathum (1998, p. 803) กล่าวว่า การสร้างตราสินค้าและคำขวัญโฆษณาจัดเป็นการสื่อสารการตลาดอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าสินค้าที่จำหน่ายนั้นเน้นสิ่งใดเป็นจุดขาย ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า “slogan” (สโลแกน) หมายถึง คำขวัญ คติพจน์ คำโฆษณา เสียงร้องรวมพล เสียงร้องรบในภาษาไทยมักพบการใช้คำว่า “คำขวัญ” แทนคำว่า “สโลแกน” อยู่บ่อยครั้ง

ทว่าเพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนมากขึ้น ในบทความวิจัยชิ้นนี้จะใช้คำว่า “คำขวัญโฆษณา” โดย Wongmontha (1997, p. 147) ได้ให้ความหมายว่า คำขวัญโฆษณา หรือ slogan ซึ่งเป็นคำสั้น ๆ ที่แสดงความคิดรวบยอด ทำหน้าที่ตอกย้ำในจุดขายของสินค้าและบริการให้ชัดเจนมากขึ้น รวมทั้งใช้เป็นส่วนในการประกอบการเชื่อมโยงกับงานโฆษณาต่างประเภท ต่างชิ้น ต่างวาระ และต่างสื่อให้เป็นแผนประชาสัมพันธ์เดียวกัน เช่น เป๊ปซี่ ใช้คำขวัญโฆษณาว่า “รสชาติของคนรุ่นใหม่” ในทุก ๆ สื่อโฆษณานั้นเอง สำหรับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่ผ่านมาได้มีการสร้างคำขวัญโฆษณาที่ใช้ส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศหลากหลาย ดังนี้

ตาราง 1

คำขวัญโฆษณาที่ใช้ส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ (พ.ศ. 2528 - 2564)

ปีพุทธศักราช	คำขวัญโฆษณาที่ใช้ส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ
2528 - 2529	เที่ยวแผ่นดินไทย ภูมิใจแผ่นดินทอง
2530	ปีท่องเที่ยวไทย / เที่ยวแผ่นดินทอง ร่วมฉลองปีท่องเที่ยวไทย
2531	ที่นี่เมืองไทย คุณเที่ยวเมืองไทยทั่วหรือยัง
2532 - 2535	เที่ยวไทยให้ครบ พบไทยให้ทั่ว
2536 - 2537	ไปดูให้เต็มตา ความล้ำค่าของไทย
2538	เมืองไทยมีมากกว่าที่คุณรู้จัก สวยกว่าที่คุณเคยเห็น
2539	ไทยเที่ยวไทย / เที่ยวเมืองไทย ไม่ไปไม่รู้
2540	เที่ยวเมืองไทย ไม่ไปไม่รู้
2541	ปีท่องเที่ยวไทย / เที่ยวเมืองไทย ไม่ไปไม่รู้
2542	ปีท่องเที่ยวไทย ปีท่องเที่ยวไทย 2542 การเฉลิมฉลองแม่น้ำแห่งราชอาณาจักรไทย เที่ยวเมืองไทย ไม่ไปไม่รู้
2543	ไทยเที่ยวไทย
2544	ไทยเที่ยวไทย / ท่องเที่ยววันหยุด สุดสุดในเมืองไทย
2545	ไทยเที่ยวไทย / เที่ยวทั่วไทย ไปได้ทุกเดือน / เก็บเมืองไทยให้สวยงาม
2546	เที่ยวทั่วไทย ไปได้ทุกเดือน / มุมมองใหม่ เมืองไทย
2547	สัมผัสจริงเมืองไทย / วันธรรมดาที่ไม่ธรรมดา
2548	เที่ยวที่ไหนไม่สุขใจเท่าบ้านเรา
2549	ปีแห่งการเฉลิมฉลอง ท่องเที่ยวทั่วไทย
2550 - 2551	เที่ยวไทยให้สนุก เต็มความสุขให้ชีวิต / เก็บเมืองไทยให้สวยงาม

ตาราง 1 (ต่อ)

ปีพุทธศักราช	คำขวัญโฆษณาที่ใช้ส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ
2552	เที่ยวไทยครีกครั้น เศรษฐกิจไทยคึกคัก 12 เดือน 7 ดาว 9 ตะวัน มหัศจรรย์เมืองไทยต้องไปสัมผัส
2553	เที่ยวไทยครีกครั้น เศรษฐกิจไทยคึกคัก / เมืองไทยใคร ๆ ก็รัก กอดเมืองไทยให้หายเหนื่อย
2554	เที่ยวหัวใจใหม่ เมืองไทยยั่งยืน
2555	เที่ยวหัวใจใหม่ เมืองไทยยั่งยืน / ปิมหัศจรรย์เมืองไทย
2556	เที่ยวหัวใจใหม่ เมืองไทยยั่งยืน
2557	หลงรักประเทศไทย
2558 - 2559	ปีท่องเที่ยววิถีไทย / ท่องเที่ยววิถีไทย เก๋ไก๋ไม่เหมือนใคร
2560	ปีท่องเที่ยววิถีไทย / ท่องเที่ยววิถีไทย เก๋ไก๋สไตล์ลึกลับ
2561	“Amazing ไทยเท่” / ท่องเที่ยววิถีไทยเก๋ไก๋อย่างยั่งยืน
2562	“Amazing ไทยเท่” / มหัศจรรย์เมืองไทย เก๋ไก๋ทุกมุมมอง
2563	“Amazing ไทยเท่” / เมืองไทย สวยทุกที่ เท่ทุกสไตล์
2564	“Amazing ไทยเท่” / เที่ยวเมืองไทย Amazing ยิ่งกว่าเดิม

เมื่อสังเกตจะพบว่าคำขวัญโฆษณาของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีการปรับเปลี่ยนแตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลา ทั้งนี้เกิดขึ้นจากนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ต่าง ๆ ดังนั้นคำขวัญโฆษณาของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นอกจากจะทำหน้าที่ในการสื่อสารทางการตลาดตามที่ต้องการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดไว้แล้ว ยังสามารถสะท้อนการสื่อความหมายบางอย่างที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคสมัยได้อีกด้วย ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงสนใจที่จะศึกษาการสื่อความหมายในคำขวัญโฆษณาของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เพื่อค้นหาวา

ในแง่ของการท่องเที่ยวภายในประเทศนั้นมีการสื่อความหมายการท่องเที่ยวอย่างไร ซึ่งจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจถึงการให้ความหมายการท่องเที่ยวและความสัมพันธ์ของ แนวความคิด หรือวิถีปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาการสื่อความหมายบ่งบอกเจตนาผ่านวัจนกรรมในคำขวัญโฆษณาของ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
2. ศึกษาการสื่อความหมายที่สะท้อนผ่านคำนิยามในคำขวัญโฆษณาของ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความนี้เป็นการศึกษาการสื่อความหมายในคำขวัญโฆษณาของ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับคำขวัญโฆษณาและการสื่อความหมาย จากนั้นรวบรวมคำขวัญโฆษณาของ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2528 - 2564 ผู้วิจัยคัดเฉพาะข้อมูล ที่ไม่ซ้ำกัน รวมทั้งหมดจำนวน 34 คำขวัญ จากนั้นนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่ กำหนดไว้โดยใช้กรอบการจำแนกวัจนกรรมของ John R. Searle (1975 as cited in Phuengchangam, 2011, pp. 17-18) และแนวคิดเรื่องคำนิยามในสังคมไทย

ผลการวิจัย

1. การสื่อความหมายบ่งบอกเจตนาผ่านวัจนกรรมในคำขวัญโฆษณาของ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ประเด็นนี้ผู้วิจัยพบการสื่อความหมายบ่งบอกเจตนาผ่านวัจนกรรมตามกรอบ การจำแนกวัจนกรรมของ John R. Searle ทั้งสิ้น 4 กลุ่มวัจนกรรม ได้แก่ วัจนกรรม กลุ่มบอกกล่าว วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ วัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก และวัจนกรรม

กลุ่มแถลงการณ์ ทั้งนี้ผู้วิจัยขอแยกแสดงผลการวิเคราะห์เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ตามกลวิธีการสื่อความหมายผ่านวัจนกรรม ได้แก่ วัจนกรรมตรง และวัจนกรรมอ้อม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 การใช้วัจนกรรมตรง (Direct Speech Acts) หมายถึง การสื่อสารที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยใช้ความหมายของถ้อยคำในคำขวัญโฆษณาตรงตามเจตนาที่ต้องการสื่อ พบการใช้วัจนกรรม 4 กลุ่มวัจนกรรม ดังนี้

1.1.1 วัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว (Assertives) หมายถึง การสื่อความหมายที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีเจตนาให้ข้อมูลบางอย่างแก่ผู้รับสารทราบ โดยปรากฏ 1 วัจนกรรม คือ วัจนกรรมการให้เหตุผล (Reasoning) หมายถึง ลักษณะภาษาที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยใช้อธิบายว่าเพราะเหตุใดจึงส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยว หรือการให้เหตุผลและผลที่มีข้อมูลเชื่อมโยงกันเพื่อโน้มน้าวใจผู้รับสาร พบจำนวน 2 คำขวัญ ได้แก่ “เที่ยวไทยครีกครีน เศรษฐกิจไทยคึกคัก” และ “เที่ยวหัวใจใหม่ เมืองไทยยั่งยืน” โดยทั้ง 2 คำขวัญ มีการใช้คำระบุเหตุได้แก่คำว่า “เที่ยวไทยครีกครีน” “เที่ยวหัวใจใหม่” ควบคู่กับคำระบุผล ได้แก่คำว่า “เศรษฐกิจไทยคึกคัก” “เมืองไทยยั่งยืน” ในคำขวัญเดียวกัน เพื่อเน้นย้ำให้ผู้รับสารทราบผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว

1.1.2 วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ (Directives) หมายถึง การสื่อความหมายที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีเจตนาให้ผู้รับสารกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามความประสงค์ โดยปรากฏ 3 วัจนกรรม ดังนี้

1.1.2.1 วัจนกรรมการเชิญชวน (Inviting) หมายถึง ลักษณะภาษาที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยใช้แสดงความปรารถนาให้ผู้รับสารเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวหรือมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวตามที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยต้องการ โดยพบการใช้คำกริยา คำช่วยกริยา คำวิเศษณ์ เพื่อเป็นการเชิญชวนหรือสั่งให้ผู้รับสารกระทำในสิ่งที่ผู้ผลิตต้องการ ได้แก่ คำว่า “ร่วม ให้เที่ยว ไป ต้องไป” พบจำนวน 7 คำขวัญ ได้แก่ “เที่ยวแผ่นดินทอง ร่วมฉลองปีท่องเที่ยวไทย” “เที่ยวไทย

ให้ครบ พบไทยให้ทั่ว” “ไปคู่ให้เต็มตา ความล้ำค่าของไทย” “ไทยเที่ยวไทย” “เที่ยวทั่วไทย ไปได้ทุกเดือน” “เที่ยวไทยให้สนุก เติมความสุขให้ชีวิต” “12 เดือน 7 ดาว 9 ตะวัน มหัศจรรย์เมืองไทยต้องไปสัมผัส”

1.1.2.2 วัจนกรรมการท้าทาย (Challenging) หมายถึง ลักษณะภาษาที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยใช้แสดงเจตนาชักชวนให้ผู้รับสารทดลองทำกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อพิสูจน์ว่าจะเป็นจริงตามที่ได้ระบุไว้หรือไม่ โดยพบการใช้คำวิเศษณ์ “ไม่” ปรากฏหน้าคำที่แสดงถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการทำตามการทำท่าย ซึ่งก็คือผลลัพธ์จากการท่องเที่ยวนั่นเอง พบจำนวน 2 คำขวัญ ได้แก่ “เที่ยวเมืองไทย ไม่ไปไม่รู้” และ “เที่ยวที่ไหนไม่สุขใจเท่าบ้านเรา”

1.1.2.3 วัจนกรรมการอ้างถึง (Referring) หมายถึง ลักษณะภาษาที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยใช้แสดงเจตนาชี้แนะให้ผู้รับสารเชื่อถือในข้อมูล หรือ คำกล่าวที่ระบุ พบจำนวน 1 คำขวัญ ได้แก่ “เมืองไทยใคร ๆ ก็รัก” โดยในบริบทนี้เป็นการอ้างถึงผู้คนโดยรวม ด้วยการใช้คำว่า “ใคร ๆ ” อันมีความหมายครอบคลุมกว้าง และเป็นการเหมารวมว่าทุกคนรักเมืองไทย

1.1.3 วัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก (Expressives) หมายถึง การสื่อความหมายที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีเจตนาแสดงสภาวะทางอารมณ์ ความรู้สึก และทัศนคติที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยปรากฏ 1 วัจนกรรม คือ วัจนกรรมชื่นชม (Admiration) หมายถึง ลักษณะภาษาที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยใช้แสดงความพึงพอใจหรือปิติยินดีที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมท่องเที่ยว โดยพบการใช้กริยาคำว่า “ภูมิใจ หลงรัก” ปรากฏหน้าสิ่งที่ต้องการชื่นชม ซึ่งในที่นี้ก็คือ ประเทศไทย พบจำนวน 2 คำขวัญ ได้แก่ “เที่ยวแผ่นดินไทย ภูมิใจแผ่นดินทอง” และ “หลงรักประเทศไทย”

1.1.4 วัจนกรรมกลุ่มแถลงการณ์ (Declaratives) หมายถึง การสื่อความหมายที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีเจตนาประกาศชื่อการท่องเที่ยวให้ผู้รับสารทราบอย่างชัดเจน โดยปรากฏ 1 วัจนกรรม คือ วัจนกรรมการประกาศชื่อ

(Name Declaration) หมายถึง การสื่อความหมายที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีเจตนาแสดงให้ผู้รับสารรับรู้ชื่อปีการท่องเที่ยวที่ระบุไว้ตามประกาศในรูปแบบเป็นทางการ โดยพบการใช้คำว่า “ปี” นำหน้าชื่อกลุ่มคำที่เป็นชื่อปีการท่องเที่ยวนั้น ๆ พบจำนวน 5 คำขวัญ ได้แก่ “ปีท่องเที่ยวไทย” “ปีท่องเที่ยวไทย 2542 การเฉลิมฉลองแม่น้ำแห่งราชอาณาจักรไทย” “ปีแห่งการเฉลิมฉลอง ท่องเที่ยวทั่วไทย” “ปีมหัศจรรย์เมืองไทย” และ “ปีท่องเที่ยววิถีไทย”

1.2 การใช้วัจนกรรมอ้อม (Indirect Speech Act) หมายถึง การสื่อสารที่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยใช้ความหมายของถ้อยคำในคำขวัญโฆษณาไม่ตรงตามเจตนาที่ต้องการสื่อ ดังนั้นผู้รับสารจะต้องอาศัยบริบทและความรู้ช่วยในการตีความพบการใช้วัจนกรรม 2 กลุ่มวัจนกรรม ดังนี้

1.2.1 วัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว (Assertives) หมายถึง การสื่อความหมายที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีเจตนาให้ข้อมูลบางอย่างแก่ผู้รับสารทราบ แต่ในที่นี้ไม่ได้ใช้ถ้อยคำที่มีความหมายตรงตามเจตนาที่ต้องการสื่อ โดยปรากฏ 2 วัจนกรรม ดังนี้

1.2.1.1 วัจนกรรมการบอกกล่าว (Stating) หมายถึง ลักษณะภาษาที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยใช้แสดงเจตนาให้ผู้รับสารทราบถึงสิ่งที่เกิดขึ้น หรือบอกกล่าวข้อมูลเนื้อหาบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว แต่มีการใช้ถ้อยคำที่มีความหมายไม่ตรงตามเจตนาที่ต้องการสื่อ หรือใช้ถ้อยคำที่ต้องอาศัยบริบทและความรู้อื่นมาประกอบในคำขวัญ ทำให้ผู้รับสารไม่สามารถตีความได้โดยตรงตามรูปคำ โดยพบการใช้คำวิเศษณ์วางอยู่ในตำแหน่งหลังคำที่เป็นการระบุข้อมูล เพื่อทำหน้าที่ขยายหรือเน้นย้ำข้อมูลที่ต้องการชี้ให้เห็นชัดเจนมากขึ้น ซึ่งข้อมูลนั้นต้องใช้บริบทและความรู้อื่นมาประกอบการทำความเข้าใจ พบจำนวน 9 คำขวัญ ได้แก่ “ท่องเที่ยววันหยุด สุดสุดในเมืองไทย” “มุมมองใหม่ เมืองไทย” “สัมผัสจริงเมืองไทย” “วันธรรมดาที่ไม่ธรรมดา” “ท่องเที่ยววิถีไทย เก๋ได้สไตล์ลิ่งซิ่ง” “ท่องเที่ยววิถีไทย

เก่าไถ่อย่างยั่งยืน” “มหัศจรรย์เมืองไทย เก้าไถ่ทุกมุมมอง” “เมืองไทยสวยทุกที่
เท่ทุกสไตล์” และ “Amazing ไทยเท่”

1.2.1.2 วัจนกรรมการเปรียบเทียบ (Comparison) หมายถึง การสื่อความหมายที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีเจตนาให้ข้อมูลหรือรายละเอียดบางอย่างแก่ผู้รับสาร แต่ใช้วิธีการเปรียบเทียบให้ผู้รับสารเห็นความแตกต่างระหว่างข้อมูลชุดใหม่และข้อมูลเดิมที่ผู้รับสารเคยรับรู้มาก่อน เพื่อโน้มน้าวให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกสนใจที่จะท่องเที่ยวมากขึ้น โดยพบการใช้คำเปรียบเทียบคำว่ามากกว่า สวยกว่า ไม่เหมือนใคร ไม่เหมือนกัน และยิ่งกว่า ปรากฏหน้าถ้อยคำที่แสดงข้อมูลเดิมที่ผู้รับสารเคยรับรู้มา พบจำนวน 3 คำขวัญ ได้แก่ “เมืองไทยมีมากกว่าที่คุณรู้จัก สวยกว่าที่คุณเคยเห็น” “ท่องเที่ยววิถีไทย เก้าไถ่ไม่เหมือนใคร” “เที่ยวเมืองไทย Amazing ยิ่งกว่าเดิม”

1.2.2 วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ (Directives) หมายถึง การสื่อความหมายที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีเจตนาให้ผู้รับสารกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามความประสงค์ แต่ในที่นี้ไม่ได้ใช้ถ้อยคำที่มีความหมายตรงตามเจตนาที่ต้องการสื่อ โดยปรากฏ 2 วัจนกรรม ดังนี้

1.2.2.1 วัจนกรรมการเชิญชวน (Invite) หมายถึง ลักษณะภาษาที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยใช้แสดงความปรารถนาให้ผู้รับสารเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวหรือมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวตามที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยต้องการ แต่มีการใช้ถ้อยคำที่มีความหมายไม่ตรงตามเจตนาที่ต้องการสื่อ หรือใช้ถ้อยคำที่ต้องอาศัยบริบทและความรู้อื่นมาประกอบในคำขวัญ ทำให้ผู้รับสารไม่สามารถตีความได้โดยตรงตามรูปคำ โดยพบการใช้คำกริยา “กอด และเก็บ” เพื่อเป็นการเชิญชวนผู้รับสารให้กระทำการสิ่งที่คุณผลิตต้องการ พบจำนวน 2 คำขวัญ ได้แก่ “เก็บเมืองไทยให้สวยงาม” “กอดเมืองไทย...ให้หายเหนื่อย” โดยคำว่า “เก็บ” ในคำขวัญดังกล่าวไม่ได้หมายถึงการนำประเทศไทยไปจัดวางในพื้นที่ที่เหมาะสม แต่หมายถึงการเป็นนักท่องเที่ยวภายในประเทศที่มีคุณภาพต้องรู้จักรักษาสีสิ่งแวดล้อม เก็บขยะที่ตนเอง

นำไปยังสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ให้เรียบร้อย ส่วนคำว่า “กอด” ในคำขวัญดังกล่าว ไม่ได้หมายถึงการโอบไว้ในวงแขน แต่หมายถึงการร่วมกันเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศ เป็นเหมือนการให้กำลังใจประเทศชาติที่ประสบปัญหาความวุ่นวายทางการเมืองมาจกปีที่ผ่านมา

1.1.2.2 วังกรมการเตือน (Warning) หมายถึง ลักษณะภาษาที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยใช้แสดงเจตนาบอกให้ผู้รับสารทราบและไม่ลืมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ควรพลาด แต่มีการใช้ถ้อยคำที่มีความหมายไม่ตรงตามเจตนาที่ต้องการสื่อ โดยในบริบทนี้ปรากฏในรูปแบบคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ ประโยคคำถามดังกล่าวจึงไม่ได้ทำหน้าที่ในการถาม แต่ทำหน้าที่และมีความหมายในลักษณะของการเตือนและกระตุ้นให้ผู้รับสารเกิดความคิดบางประการที่เกี่ยวข้องกับคำถามนั้น พบจำนวน 1 คำขวัญ ได้แก่ “ที่นี้เมืองไทย คุณเที่ยวเมืองไทยทั่วหรือยัง”

2. การสื่อความหมายที่สะท้อนผ่านค่านิยมในคำขวัญโฆษณาของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ประเด็นนี้ผู้วิจัยพบการสื่อความหมายที่สะท้อนผ่านค่านิยมในคำขวัญโฆษณาของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2 ค่านิยมหลัก ได้แก่ ค่านิยมส่วนบุคคล และค่านิยมส่วนสังคม โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ค่านิยมส่วนบุคคล (Personal) คือ ค่านิยมที่แสดงออกถึงแนวคิดความเชื่อ พฤติกรรม ตลอดจนวิถีปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตและดำเนินชีวิต เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง เช่น การท่องเที่ยวเพื่อความสุข ความสนุกสนาน การแสวงหาความรู้ ความตื่นเต้น แปลกใหม่ และการปลดปล่อย เป็นต้น โดยมีการสะท้อนค่านิยมผ่านการใช้ภาษาในลักษณะการใช้คำคล้องจอง เช่น “ครบ พบ” “หยุด สุดสุด” “ไทย ไป” การใช้คำซ้ำ เช่น “เมืองไทย” “สุดสุด” และการเล่นคำและความหมาย เช่น “ให้ครบ ให้ทั่ว” “มากกว่า สวยกว่า” เป็นต้น จากการวิเคราะห์พบจำนวน 15 คำขวัญ ได้แก่ “ที่นี้เมืองไทย คุณเที่ยวเมืองไทยทั่วหรือยัง” “เที่ยวไทยให้ครบ พบไทยให้ทั่ว” “เมืองไทยมีมากกว่าที่คุณรู้จัก สวยกว่าที่คุณเคยเห็น” “เที่ยว

เมืองไทย ไม่ไปไม่รู้” “ท่องเที่ยววันหยุด สุดสุดในเมืองไทย” “เที่ยวทั่วไทย ไปได้ทุกเดือน” “มุมมองใหม่ เมืองไทย” “สัมผัสจริงเมืองไทย” “วันธรรมดาที่ไม่ธรรมดา” “เที่ยวไทยให้สนุก เต็มความสุขให้ชีวิต” “12 เดือน 7 ดาว 9 ตะวัน มหัศจรรย์เมืองไทย ต้องไปสัมผัส” “หลงรักประเทศไทย” “มหัศจรรย์เมืองไทย เก้าได้ทุกมุมมอง” “เมืองไทยสวยทุกที่ เท่าทุกสไตล์” และ “เที่ยวเมืองไทย Amazing ยิ่งกว่าเดิม”

2.2 ค่านิยมระดับสังคม (Society-centered) คือ ค่านิยมที่แสดงออกถึงแนวคิด ความเชื่อ พฤติกรรม ตลอดจนวิถีปฏิบัติของผู้คนที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นในสังคม หรือสัมพันธ์กับสิ่งหนึ่งสิ่งใดในสังคม โดยปรากฏค่านิยมย่อยได้ 2 ค่านิยม ได้แก่

2.2.1 ค่านิยมด้านความเป็นชาติ (Nation) หมายถึง ค่านิยมที่สะท้อนถึง การให้ความสำคัญต่อชาติ บ้านเมือง และพระมหากษัตริย์ เช่น การจงรักภักดีต่อ สถาบันพระมหากษัตริย์ การเมือง การปกครอง หรือสิ่งต่าง ๆ ที่ส่งผลถึงความมั่นคง ของชาติ เป็นต้น โดยมีการสะท้อนค่านิยมผ่านการใช้ภาษาในลักษณะการใช้คำ คล้องจอง เช่น “ทอง นิลทอง” “เต็มตา ล้ำค่า” การใช้คำซ้ำ ได้แก่ “ใคร ๆ” และการเล่น คำและความหมาย เช่น “ไทย ทอง” “ท่องเที่ยวไทย” เป็นต้น จากการวิเคราะห์พบ จำนวน 16 คำขวัญ ได้แก่ “เที่ยวแผ่นดินไทย ภูมิใจแผ่นดินทอง” “ปีท่องเที่ยวไทย” “เที่ยวแผ่นดินทอง ร่วมฉลองปีท่องเที่ยวไทย” “ไปคู่ให้เต็มตา ความล้ำค่าของไทย” “ปีท่องเที่ยวไทย 2542 การเฉลิมฉลองแม่น้ำแห่งราชอาณาจักรไทย” “เที่ยวที่ไหน ไม่สุขใจเท่าบ้านเรา” “ปีแห่งการเฉลิมฉลอง ท่องเที่ยวทั่วไทย” “เที่ยวไทยครีกครีน เศรษฐกิจไทยคึกคัก” “เมืองไทยใคร ๆ ก็รัก” “กอดเมืองไทย...ให้หายเหนื่อย” “ปีมหัศจรรย์เมืองไทย” “ปีท่องเที่ยววิถีไทย” “ท่องเที่ยววิถีไทย เก้าไม่เหมือนใคร” “ท่องเที่ยววิถีไทย เก้าสไตล์ลึกลับ” “Amazing ไทยเท่” และ “ปีท่องเที่ยววิถีไทย เก้าอย่างยั่งยืน”

2.2.2 ค่านิยมด้านการพลเมือง (Citizenship) หมายถึง ค่านิยมที่สะท้อน ถึงการเป็นสมาชิกของคนในสังคมที่ต้องอยู่ในระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ช่วยกัน รักษาและไม่ทำลายสาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น โดยมีการสะท้อนค่านิยม

ผ่านการใช้ภาษาในลักษณะการใช้คำคล้องจอง เช่น “ไทย ไป” “ไทย ให้” และการเล่นคำและความหมาย ได้แก่ “ท่องเที่ยวไทย” เป็นต้น จากการวิเคราะห์พบจำนวน 3 คำขวัญ ได้แก่ “ไทยเที่ยวไทย” “เก็บเมืองไทยให้สวยงาม” “เที่ยวหัวใจใหม่ เมืองไทยยั่งยืน”

จากการศึกษาในข้างต้น เมื่อนำมาวิเคราะห์จะพบว่า การสื่อความหมายในคำขวัญโฆษณาของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ปรากฏใน 4 ความหมาย ดังนี้

สื่อความหมาย “ความภาคภูมิใจในความเป็นไทย” ในบริบทนี้หมายถึง ความภาคภูมิใจในความเป็นไทย อันประกอบด้วยชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิต ความเชื่อ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเป็นการสื่อความหมายที่เกิดจากการเลือกใช้ถ้อยคำที่สื่อถึงความปลื้มใจและยินดี ที่ได้เป็นคนไทยและท่องเที่ยวภายในประเทศไทย เช่น “แผ่นดินทอง” “เฉลิมฉลอง” “ภูมิใจ” “ล้ำค่า” “วิถีไทย” เป็นต้น และเมื่อนำมาใช้คู่กับวัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึกและวัจนกรรมเชิญชวน ทำให้ผู้รับสารมีความเข้าใจว่าการเป็นคนไทย ได้อาศัยอยู่ในประเทศไทย และท่องเที่ยวภายในประเทศเป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจ และควรไปสัมผัสด้วยตนเอง

การสื่อความหมายในลักษณะนี้มักปรากฏในปีที่มีการเฉลิมฉลองในวาระสำคัญของประเทศชาติ เช่น การเฉลิมฉลองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร การเฉลิมฉลองการเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬาอาเซียนเกมส์ ครั้งที่ 13 รวมถึงในช่วงเวลาที่พฤติกรรมการท่องเที่ยวของผู้คนในสังคมมีการปรับเปลี่ยนไป เช่น นิยมท่องเที่ยวแบบสัมผัสเอกลักษณ์และวิถีชีวิตในพื้นที่ต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง และท่องเที่ยวแนวย้อนยุคที่มีกลิ่นอายของบรรยากาศแบบดั้งเดิมหลงเหลืออยู่ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นไปได้ว่าการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีจุดมุ่งหมายในการสร้างคำขวัญโฆษณาการท่องเที่ยวที่สื่อความหมาย “การท่องเที่ยวภายในประเทศเป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจ” ขึ้นเพื่อช่วยกระตุ้นและย้ำภาพจำเกี่ยวกับความเป็นชาติให้ประชาชนได้ซึมซับ จนเกิดเป็นความรัก ความภูมิใจ และหวงแหนความเป็นไทยนั้นต่อไป

สื่อความหมาย “การท่องเที่ยวภายในประเทศเป็นการช่วยประเทศชาติ” ในบริบทนี้หมายถึง การท่องเที่ยวภายในประเทศเป็นกิจกรรมทางสังคมที่ช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ภายในสังคมได้ เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสภาพลักษณะของประเทศเสื่อมเสียจากเหตุการณ์ความวุ่นวายทางการเมืองให้กลับมาดีขึ้น รวมถึงช่วยทำให้เกิดการกระจายรายได้ และลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยเป็นการสื่อความหมายที่เกิดจากการเลือกคำถ้อยสื่อถึงความเป็นกลุ่มคนเดียวกัน ได้แก่ “บ้านเรา” “ไทยที่ชาวไทย” รวมถึงถ้อยคำที่แสดงความเป็นเหตุเป็นผลในการท่องเที่ยว โดยผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวคือประเทศชาติ ได้แก่ “เที่ยวไทยครึ่งคืน เศรษฐกิจไทยคึกคัก” “ถอดเมืองไทย...ให้หายเหนื่อย” และเมื่อนำมาใช้คู่กับวัจนกรรมกลุ่มขึ้นนำทั้งการท้าทาย การให้เหตุผล และการเชิญชวน ทำให้ผู้รับสารมีความเข้าใจว่าการท่องเที่ยวภายในประเทศเป็นการช่วยประเทศชาติพ้นตัวจากสภาวะการณ์ต่าง ๆ ทั้งทางเศรษฐกิจและความวุ่นวายภายในสังคม

การสื่อความหมายในลักษณะนี้มักปรากฏในปีที่ประเทศกำลังประสบปัญหาภาวะวิกฤติจากสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น ปัญหาทางการเมือง ปัญหาความวุ่นวายภายในสังคม และปัญหาเศรษฐกิจ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้จึงเป็นไปได้ว่าการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีจุดมุ่งหมายในการสร้างคำขวัญโฆษณาการท่องเที่ยวที่สื่อความหมาย “การท่องเที่ยวภายในประเทศเป็นการช่วยประเทศชาติ” ขึ้นเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนออกมาช่วยประคับประคองประเทศด้วยการท่องเที่ยว เพื่อกระจายรายได้ และลดภาพบรรยากาศที่ตึงเครียดให้ผ่อนคลายลง จนประเทศชาติผ่านพ้นดังกล่าวไปได้นั่นเอง

สื่อความหมาย “การเป็นนักท่องเที่ยวคุณภาพ” ในบริบทนี้หมายถึง การเป็นนักท่องเที่ยวที่มีพฤติกรรมพึงประสงค์ ได้แก่ การเข้าใจอัตลักษณ์ เข้าใจสังคม เข้าใจวิถีชีวิต เข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่น ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบของแหล่งท่องเที่ยว และไม่สร้างผลกระทบให้กับแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ โดยเป็นการสื่อความหมายที่เกิดจากการเลือกใช้ถ้อยคำที่แสดงพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของการเป็นนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพหรือผลลัพธ์จากการท่องเที่ยวที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม เช่น “ไปอย่างมีสำนึก” “เก็บ”

“หัวใจใหม่” “ลึกซึ้ง” “ยั่งยืน” เป็นต้น และเมื่อนำมาใช้คู่กับวัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ และวัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว ทำให้ผู้รับสารทราบถึงกระแสการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมอันพึงประสงค์ต่อชุมชน สถานที่ท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อม

การสื่อความหมายในลักษณะนี้มีปรากฏในช่วงที่มีกระแสการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กระแสการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และกระแสตื่นตัวเรื่องภาวะโลกร้อนจากต่างประเทศเข้ามา ซึ่งในขณะนั้นประเทศไทยเองก็เริ่มมีปัญหาจากการที่นักท่องเที่ยวเพิ่มจำนวนสูงขึ้นจนส่งผลกระทบต่อสถานที่ท่องเที่ยวในเรื่องการรักษาความสะอาด การทำลายความสมบูรณ์ของธรรมชาติทั้งตั้งใจและไม่ตั้งใจ การบุกรุกพื้นที่สาธารณะ การรื้อถอนพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ตลอดจนการก่อสร้างอาคารสถานที่รื้อถอนชายหาด และป่าชายเลน ตลอดจนถูกโจมตีว่าเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำลายสังคมและวัฒนธรรมต่างๆ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นไปได้ว่าการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีจุดมุ่งหมายในการสร้างคำขวัญโฆษณาการท่องเที่ยวที่สื่อความหมาย “การเป็นนักท่องเที่ยวคุณภาพ” ขึ้นเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว และร่วมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้กลายเป็นนักท่องเที่ยวคุณภาพหรือพฤติกรรมอันพึงประสงค์ต่อไป

สื่อความหมาย “การท่องเที่ยวทำให้ชีวิตมีความสุข” ในบริบทนี้หมายถึงความรู้สึกที่ยินดีหรือความสบายกายสบายใจที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมท่องเที่ยว โดยเป็นการสื่อความหมายที่เกิดจากการเลือกใช้ถ้อยคำสื่อถึงความรู้สึก หรือผลลัพธ์จากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในระดับบุคคล เช่น “ความสุข” “สนุก” “รัก” “มุมมอง” “สวย” “เท่” เป็นต้น และเมื่อนำมาใช้คู่กับวัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ ทั้งวัจนกรรมเชิญชวน วัจนกรรมให้ข้อมูล และการอ้างถึง ทำให้ผู้รับสารมีความเข้าใจว่าการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมทางสังคมที่สามารถช่วยผ่อนคลาย และทำให้เกิดความรู้สึกในเชิงบวก ในลักษณะต่างๆ ได้

การสื่อความหมายในลักษณะนี้มีปรากฏในช่วงเวลาที่ประเทศชาติอยู่ในภาวะปกติ หรืออาจจะมีปัญหาบ้าง แต่ก็สามารถรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ได้ในระดับหนึ่ง แม้กระทั่งในปัจจุบันที่ประเทศกำลังอยู่ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ

โรคโควิด-19 แต่คำขวัญโฆษณาที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวก็ยังมุ่งเน้นการสื่อความหมาย “การท่องเที่ยวทำให้ชีวิตมีความสุข” ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความสุข เป็นสิ่งที่ผู้คนโดยทั่วไปปรารถนาและมีการรับรู้ ตลอดจนยอมรับว่าการท่องเที่ยวสามารถสร้างความสุขได้ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นไปได้ว่าการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงมุ่งหมายในการสร้างคำขวัญโฆษณาการท่องเที่ยวที่สื่อความหมาย “การท่องเที่ยวทำให้ชีวิตมีความสุข” ขึ้นเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนรู้สึกต้องการที่จะท่องเที่ยวมากขึ้น

ดังนั้นเมื่อสังเกตจะพบว่า สถานการณ์การท่องเที่ยวภายในประเทศมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และเชื่อมโยงกับเรื่องราวต่าง ๆ มากมาย ซึ่งส่วนมีผลต่อความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยวทั้งสิ้น ดังนั้นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงได้สร้างคำขวัญโฆษณาหลากหลายเพื่อใช้ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในสภาวะการณ์ต่าง ๆ โดยคำขวัญโฆษณาเหล่านั้นนอกจากจะมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อกระตุ้นและโน้มน้าวใจให้คนไทยให้เดินทางท่องเที่ยวในประเทศแล้ว อีกด้านยังสามารถสื่อความหมายบางอย่างที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ประกอบสร้างขึ้นด้วย

อภิปรายผล

การสื่อความหมายในคำขวัญโฆษณาของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2528 - 2564 ปรากฏใน 4 ความหมาย คือ สื่อความหมาย “ความภาคภูมิใจในความเป็นไทย” “การท่องเที่ยวภายในประเทศเป็นการช่วยเหลือประเทศชาติ” “การเป็นนักท่องเที่ยวคุณภาพ” และ “การท่องเที่ยวทำให้ชีวิตมีความสุข” โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงตามกระแสหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. กระแสเศรษฐกิจและปัญหาในสังคม เป็นกระแสหลักที่มีผลทำให้รัฐบาลออกนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านต่าง ๆ เช่น การสนับสนุนปีการท่องเที่ยวการจัดกิจกรรม รวมทั้งการคิดสร้างคำขวัญโฆษณาที่ช่วยกระตุ้นการท่องเที่ยวเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจและปัญหาสังคมที่กำลังเกิดในขณะนั้น กล่าวคือหลังจากมี

การส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง เพื่อตอบสนองต่อการเติบโตอย่างรวดเร็วตามแผนพัฒนาด้านการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นฉบับแรกในปี พ.ศ. 2520 การท่องเที่ยวก็ฟื้นตัวขึ้นตามลำดับ จนถึงช่วงปี พ.ศ. 2545 เกิดวิกฤตเศรษฐกิจทั่วโลก ประเทศไทยก็ประสบปัญหาเช่นกัน รวมถึงในระยะไม่กี่ปีต่อมา ประเทศไทยก็ปัญหาความวุ่นวายทางการเมือง โรคระบาด ภัยพิบัติ และความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ Jatuporn (2021) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวและการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย พบว่า ยุทธศาสตร์ชาติและนโยบายด้านการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเพื่อมุ่งขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งจะมีการวิเคราะห์และคาดการณ์ล่วงหน้าว่าภายหน้าประเทศจะตกอยู่ในสภาวะการณ์เช่นไร จากนั้นก็จะกำหนดนโยบายมาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ดังกล่าว

2. กระแสความเป็นไทย เป็นอีกกระแสหนึ่งที่มีผลต่อการท่องเที่ยวของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี อาหาร เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ความเชื่อ วิถีชีวิต และผู้คน เมื่อนำมาเป็นจุดขายก็สามารถโน้มน้าวใจ ทำให้เกิดการท่องเที่ยวแบบย้อนยุค เนื่องจากผู้คนชอบการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ ประกอบกับการกระตุ้นและส่งเสริมความเป็นไทยของหน่วยงานต่าง ๆ มีมากขึ้น โดยมีกรณีภาพลักษณ์เชิงบวกด้านต่าง ๆ ของประเทศไทยมาเชื่อมโยงกับความรู้สึกของนักท่องเที่ยว จนทำให้เกิดความสมดุลระหว่างการส่งเสริมการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ Sing-in (2017) ที่ศึกษานโยบายด้านการสื่อสารการท่องเที่ยววิถีไทยและการปรับตัวของชุมชนในจังหวัดพังงา และจังหวัดตรัง พบว่า นโยบายการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับกระแสความเป็นไทยเกิดขึ้นเพื่อมุ่งส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ กล่าวคือ นอกจากจะสร้างรายได้ทางการท่องเที่ยวแล้ว ยังเป็นนโยบายที่ทำให้คนไทยรู้จักและเข้าใจวัฒนธรรมของตนเองมากขึ้น จนนำไปสู่การร่วมอนุรักษ์ต่อไป

3. กระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นกระแสที่เกิดขึ้นทั่วโลกนั้น ก็มีผลต่อการท่องเที่ยวในประเทศไทยเช่นเดียวกัน เนื่องจากหากไม่

มีการวางระบบรองรับที่ดีก็จะทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น การรुकล้ำพื้นที่ การทิ้งขยะ การแย่งกันใช้สาธารณูปโภค การทำให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม แม้ประเด็น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจะปรากฏครั้งแรกในคำขวัญโฆษณาเมื่อปี พ.ศ. 2539 - 2540 “เที่ยวเมืองไทย ไปอย่างมีสำนึก” ตามนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของประเทศ และปรากฏอีกครั้งในปี พ.ศ. 2550 - 2551 “เก็บเมืองไทยให้สวยงาม” จากกระแสดิ้นตัวเรื่องภาวะโลกร้อนในขณะนั้น แต่ก็ยังไม่ชัดเจนมากนัก จนกระทั่ง ททท. ได้คิดสร้างคำขวัญโฆษณา “เที่ยวหัวใจใหม่ เมืองไทยยั่งยืน” ซึ่งใช้ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 - 2556 เพื่อมุ่งเน้น การเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศแบบรักษาคุณค่า ความมั่งคั่งของทรัพยากร ซึ่งจะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยนอกจากจะเป็นการสร้างทัศนคติด้านใหม่ ให้กับนักท่องเที่ยวแล้ว ยังเป็นการแสดงออกถึงการดำเนินนโยบายด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจังด้วย

4. กระแสความสุขจากการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจำนวนมากรู้สึกว่าการท่องเที่ยวเป็นการพักผ่อน เป็นความสุขที่แสวงหาได้ไม่ยากนัก โดยเฉพาะปัจจุบัน ที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวหลากหลาย เช่น การท่องเที่ยวแบบเนิบช้า ที่ใช้เวลากับสถานที่ท่องเที่ยวแห่งหนึ่งมากขึ้น เพื่อที่จะได้มองเห็นสิ่งสวยงามของสิ่งใกล้ตัวมากขึ้น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ที่นำเรื่องของการดูแลสุขภาพและการรักษาพยาบาลมาพ่วงอยู่กับการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงสัมมนา ที่เปิดโอกาสให้ผู้คนสามารถประชุมสัมมนาและพักผ่อนในเมืองท่องเที่ยวควบคู่ในเวลาเดียวกัน สอดคล้องกับ Nilsonthi and Namwong (2018) ที่ศึกษาปัจจัยแรงจูงใจทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเชิงพื้นที่พหุจิตวิญญาณ พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจทำให้เกิดการท่องเที่ยวนั้นมาจากความรู้สึกภายในของนักท่องเที่ยว เช่น การหลีกหนี การผ่อนคลาย การพบสิ่งใหม่ เป็นต้น ซึ่งก็คือ ความสุขอันเป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวนั่นเอง

5. กระแสการบริโภคนิยม เป็นกระแสที่ทำให้ผู้บริโภคเชื่อว่าการท่องเที่ยวเกิดจากความต้องการ (needs) ที่แท้จริงของตนเอง หรือเกิดจากหน้าที่ (function) ที่พึงกระทำของพลเมือง ดังนั้นแม้ว่าการท่องเที่ยวจะไม่ใช่อินสันทนาการที่อยู่ในกลุ่มของปัจจัยสี่ของการดำเนินชีวิต แต่การท่องเที่ยวก็เป็นสินค้าที่ผู้บริโภคบางคนขาดไม่ได้ และมีความพยายามที่จะดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวตลอดเวลาไม่ว่าจะอยู่ในสภาวะการณ์ใดก็ตาม

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้อ่านเข้าใจการสื่อความหมายการท่องเที่ยวและความสัมพันธ์ของแนวความคิด หรือวิถีปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวภายในประเทศเท่านั้น ดังนั้นจึงควรมีการเปรียบเทียบการสื่อความหมายในคำขวัญโฆษณาที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวต่างประเทศด้วย เพื่อค้นหาความเหมือนหรือความแตกต่างของการสื่อความหมายในสองกลุ่มข้อมูล อันนำสู่ภาพรวมของการสื่อความหมายการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยต่อไป

References

- Jatuporn, C. (2021). *The relationship between tourism and economic growth in Thailand*, [Master's thesis]. Chiang Mai: Maejo University. [in Thai]
- Nilsonthi, C., & Namwong, S. (2018). Motivation factors on wellness tourism influencing tourist satisfaction of spiritual retreat visitors. *Dusit Thani College Journal*, 12(2), 384-403. [in Thai]
- Phuengchangam, E. (2011). *Speech acts and language strategies used in electioneering posters of the election in 2011*, [Master's thesis]. Bangkok: Silpakorn University. [in Thai]

Prajongkarn, W., & Chunanantatham, S. (2021). *Tourism at a crossroad*.

https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_18Aug2021.aspx

Sing-in, K. (2017). *Communication policy of the TAT and the adjustment of communities in Phang Nga and Trang provinces*, [Master's thesis].

Thammasat University. [in Thai]

Thiengburanathum, W. (1998). *Dictionary English-Thai*. Bangkok: Se-education. [in Thai]

Wongmontha, S. (1997). *Practical advertising*. Bangkok: Dungkamonsamia. [in Thai]

Author

Miss Parcharaporn Kachin

Thai Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Phuket Rajabhat University, 21 Moo.6, Ratsada, Muang District, Phuket
83000 Tel. 094-5155362

E-mail: patcharaporn.k@pkru.ac.th

ความสัมพันธ์ของประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้ และการสะท้อนคิดของนิสิตครู

Correlation between Learning Design Experience and Reflection among Pre-service Teachers

กัญญารัตน์ โคจร¹ / กัญญารัตน์ สอนสุภาพ²

Kanyarat Cojorn / Kanyarat Sonsupap

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Assistant Professor Dr., Faculty of Education, Mahasarakham University

² ดร., คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Dr., Faculty of Education, Mahasarakham University

Received: December 18, 2021

Revised: February 20, 2022

Accepted: March 30, 2022

บทคัดย่อ

การสะท้อนคิดถือเป็นการประเมินในฐานะกลไกของการเรียนรู้ที่นำไปสู่การพัฒนาตนเอง ทั้งนี้พบว่าคนที่มีคุณภาพการสะท้อนคิดมักเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในเรื่องนั้น ๆ การศึกษาครั้งนี้จึงสนใจศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลของประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้และการสะท้อนคิดของนิสิตครู โดยการศึกษาครั้งนี้ใช้ การสะท้อนคิดแบบร่วมมือร่วมใจ ประกอบด้วยการสะท้อนคิดตนเอง และการให้ข้อมูลย้อนกลับ ของนิสิตครูหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป จำนวน 112 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม เก็บข้อมูลจากแบบบันทึกการสะท้อนคิดและแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สหสัมพันธ์ของเพียร์สันและการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย ผลการศึกษาพบว่า การสะท้อนคิดตนเองของนิสิตครูกับประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างต่ำ เมื่อศึกษาค่าอิทธิพลพบว่าตัวแปรประสบการณ์

ในการออกแบบการเรียนรู้สามารถอธิบายการสะท้อนคิดตนเองได้ ร้อยละ 2.70 ในขณะที่การทำให้ข้อมูลย้อนกลับไม่มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้

คำสำคัญ: ประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้, การการสะท้อนคิดแบบร่วมมือ
ร่วมใจ, การสะท้อนคิดตนเอง, การให้ข้อมูลย้อนกลับ

Abstract

Reflection is considered as a form of assessment as learning that accomplished to self-improvement. According to the study, people with the ability to reflect are often experienced. Therefore, this study is attentive to study the relationship between experience in learning design and the reflection of student teachers and the influence values of experience in learning design and the reflection. This study uses collaborative reflection included self-reflection and peer feedback of 112 bachelor degree general science student teachers obtained by cluster random sampling groups. The data was collected by using reflective journal and semi-structure interview. Pearson correlation and simple linear regression are employed for data analysis. The result shows that there is a relatively low level of relationship. When studying the effect values, experience variables in learning design is 2.70 percent of their self-reflect. The peer feedback ability is not correlated with experience in learning design.

Keywords: learning design experience, collaborative reflection, self-reflection,
peer feedback

บทนำ

ภาพฉายอนาคตของ “ครู” ยุคใหม่ เป็นครูที่มีบทบาทหลัก 3 ประการ คือ เป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้แนะแนวทาง และเป็นผู้ร่วมเรียนรู้/ร่วมศึกษา ครูจึงต้องพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ เข้าใจตนเองตระหนักรู้ถึงจุดเด่นและยอมรับจุดบกพร่องจากการวิเคราะห์ตนเอง และสามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของตนเองให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตามแนวทางของการประเมินในฐานะกลไกของการเรียนรู้ (Assessment as Learning) ซึ่งถือเป็นกระบวนการในการกำกับจัดการการเรียนรู้ วินิจฉัย ประเมิน และปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ของตนเอง (Western and Northern Canadian Protocol for Collaboration in Education, 2006) โดยหลักการสำคัญคือการประเมินตนเอง โดยครูผู้สอนต้องเป็นผู้เชื่อมโยงการประเมินและการจัดการเรียนรู้เข้าด้วยกัน มีการวิเคราะห์ ประเมินและสะท้อนตนเอง เพื่อนำไปสู่การแสวงหาแนวทางพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีการประเมินเพื่อนเพื่อใช้เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมด้วย ดังนั้นแล้วการสะท้อนคิดตนเอง (self-reflection) และการนำผลป้อนกลับ (feedback) จากการติดตามตัวเองเพื่อปรับปรุง แก้ไข หรือพัฒนาในสิ่งที่ได้เรียนรู้จึงถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเช่นกัน (Dann, 2002; Sardareh & Saad, 2012) กอปรกับในปัจจุบันนี้การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community; PLC) ที่เป็นการรวมตัวกันทำงานในการพัฒนาทักษะและการจัดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ตรงในการออกแบบจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีการวิพากษ์สะท้อนการทำงานของตนเองและแลกเปลี่ยนกับเพื่อนครูที่ทำงานด้วยกัน (Hord, Roussin & Sommers, 2009) มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ซึ่งการสะท้อนคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ตลอดจนการให้ข้อมูลย้อนกลับก็เป็นกุญแจสำคัญในการขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ดังนั้นเพื่อตอบรับกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว นิสิตครูจึงควรได้รับการฝึกฝนให้มีทักษะในด้านการพินิจวิเคราะห์และพิจารณาสิ่งต่าง ๆ (Reflective Practice) อย่างรอบคอบ เพื่อทบทวนและสะท้อนการกระทำของตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเข้าใจและเกิดการ

เรียนรู้จากประสบการณ์ นำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงและการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

เพื่อให้เห็นต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 นิสิตครูจึงควรได้รับการส่งเสริมความสามารถในการสะท้อนคิด ซึ่งจะเป็นจุดเริ่มต้นที่จะนำไปสู่การเป็นครูมืออาชีพในอนาคต (Farrell, 2004) นอกจากนี้ยังอาจกล่าวได้ว่าการสะท้อนคิดเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาความรู้และการฝึกปฏิบัติทางวิชาชีพที่นำไปสู่กระบวนการของการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงพัฒนา การฝึกสะท้อนคิดอยู่เสมอจะถือเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ในลักษณะของการเรียนรู้เชิงรุก (Schon, 1987) ทั้งนี้จากการศึกษาต่าง ๆ จะพบว่าความสามารถในการสะท้อนคิดกับประสบการณ์นั้นมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างมาก (Finlay, 2008; Ghaye, 2010; Fatih, 2015) เนื่องจากการศึกษาซึ่งเป็นกระบวนการในการปรับระบบ ปรับเปลี่ยนโครงสร้างความรู้อย่างต่อเนื่องอันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงมวลประสบการณ์ โดยประสบการณ์นั้นจะสามารถใช้เพื่อเรียนรู้และสะท้อนออกมาเพื่อพัฒนาตนเอง (Dewey, 1938) นอกจากนี้ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb (1984) ได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ การสะท้อนคิด และการเรียนรู้ ผ่านวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งกล่าวว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อมีการสะท้อนคิดจากประสบการณ์ ทั้งนี้เมื่อฝึกปฏิบัติบ่อย ๆ จะเกิดการสังสมประสบการณ์มากขึ้น ซึ่งจะทำให้การสะท้อนคิดจากประสบการณ์ได้หลากหลายมิติ มุมมองมากขึ้น ทำให้คุณภาพการสะท้อนคิดดีขึ้นและเกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาต่อไป (Kolb, 1984) ดังนั้นการสะท้อนคิดกับประสบการณ์จึงมีความสัมพันธ์กันอย่างมาก อาจจะกล่าวได้ว่าการฝึกการสะท้อนคิดก็คือการเรียนรู้จากประสบการณ์ในการปฏิบัติเพื่อพัฒนาให้ดีขึ้น

ปัจจุบันการจัดการศึกษาในหลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นช่วงเปลี่ยนผ่านของการใช้หลักสูตรจากหลักสูตรที่มีระยะเวลา 5 ปีการศึกษา ไปสู่หลักสูตรที่มีระยะเวลา 4 ปี

การศึกษา ซึ่งทั้ง 2 หลักสูตรมีโครงสร้างหลักสูตร รายวิชาและแผนการเรียนที่แตกต่างกันตามข้อจำกัดของระยะเวลา แต่บริบทในด้านอื่น ๆ ตลอดจนสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้มีความคล้ายคลึงกันเป็นอย่างมาก โดยทั้ง 2 หลักสูตรได้ตระหนักถึงความสำคัญจำเป็นในการฝึกฝนการสะท้อนคิดให้กับนิสิตครู โดยได้มีการสอดแทรกผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชา และกิจกรรมเสริมความเป็นครูต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้มีการศึกษาเกี่ยวกับความสามารถของการสะท้อนคิดของนิสิตครูและพบว่าในการสะท้อนคิดทั้งการสะท้อนคิดตนเองและการให้ข้อมูลป้อนกลับผู้อื่นนั้น นิสิตครูจะคิดหรืออาศัยมวลประสบการณ์เดิมของตนเองที่เรียนรู้และปฏิบัติมาเพื่อมาใช้พินิจพิจารณาห้ก่อนสะท้อนคิดออกมา ดังนั้นเมื่อนิสิตครูมีประสบการณ์น้อยและไม่มีความเชี่ยวชาญในองค์ความรู้เกี่ยวกับศาสตร์การสอนจะทำให้ระดับความสามารถในการสะท้อนคิดของนิสิตครูอยู่ในระดับที่ไม่สูงมากนัก โดยพบว่าระดับการสะท้อนคิดของนิสิตครูทั้ง 2 หลักสูตรที่มีประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกันในภาพรวม มีเพียงบางมิติเท่านั้นที่มีความแตกต่างกัน (Cojom & Sonsupap, 2022) แต่ทั้งนี้ก็ยังไม่มีข้อมูลการศึกษาที่ชัดเจนเกี่ยวกับการสะท้อนคิดกับประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้ว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร และตัวแปรดังกล่าวนี้มีอิทธิพลมากน้อยเพียงใด ดังนั้นเพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนการออกแบบหลักสูตรของสถาบันการผลิตครูให้มีความเหมาะสมต่อไปในอนาคต ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ของการสะท้อนคิดกับประสบการณ์ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของนิสิตครู ตลอดจนศึกษาค่าอิทธิพลของตัวแปรดังกล่าวกับการสะท้อนคิด ซึ่งเป็นการศึกษาการสะท้อนคิดแบบร่วมแรงร่วมใจ ที่ประกอบด้วยการสะท้อนคิดตนเองและการให้ข้อมูลย้อนกลับในมิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบการเรียนการสอน ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการวางแผนทางของหลักสูตรการผลิตครู ตลอดจนเป็นแนวทางในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมสามารถพัฒนาสมรรถนะของนิสิตครูให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลของประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้ และการสะท้อนคิดของนิสิตครู

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

เนื่องจากบริบทของหลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในขณะนี้ในช่วงการเปลี่ยนผ่านของการปรับใช้หลักสูตร ดังนั้นในปัจจุบันจึงมีการจัดการเรียนการสอน 2 หลักสูตรควบคู่กัน คือ หลักสูตร กศ.บ. (วิทยาศาสตร์ทั่วไป) ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นหลักสูตรที่มีระยะเวลาในการศึกษา 5 ปีการศึกษา และหลักสูตร กศ.บ. (วิทยาศาสตร์ทั่วไป) ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2562 มีระยะเวลาในการศึกษา 4 ปีการศึกษา ซึ่งหลักสูตรดังกล่าวจะมีบริบทที่คล้ายคลึงกัน ในการศึกษาครั้งนี้จึงมีการกำหนดขอบเขตในการศึกษา ดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง เป็นนิสิตครูหลักสูตร การศึกษามัธยมศึกษา สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 112 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ชั้นปีเป็นหน่วยสุ่ม ซึ่งประกอบด้วย 2 กลุ่ม โดยทั้ง 2 กลุ่มเป็นนิสิตครูที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาในหลักสูตร (Course work) เป็นปีสุดท้ายก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานศึกษาในปีการศึกษาต่อไป ประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1 กลุ่มที่มีประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้น้อย เป็นนิสิตชั้นปีที่ 3 หลักสูตร กศ.บ. (วิทยาศาสตร์ทั่วไป) ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2562 จำนวน 58 คน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มที่มีประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้มาก เป็นนิสิตชั้นปีที่ 4 หลักสูตร กศ.บ. (วิทยาศาสตร์ทั่วไป) ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 จำนวน 54 คน

ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วยการสะท้อนคิด และประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบบันทึกการสะท้อนคิด ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบบันทึกปลายเปิด โดยบันทึกตามขอบข่ายที่กำหนดไว้กว้าง ๆ ประกอบด้วย ความรู้สึก สิ่งที่ได้เรียนรู้ สิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไขจากการจัดการเรียนการสอน โดยการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญพบว่า มีค่าความเหมาะสมเท่ากับ 5.00 ซึ่งเป็นระดับที่มีความเหมาะสมมากที่สุด ทั้งนี้ในการศึกษาครั้งนี้ได้ประยุกต์ใช้กรอบการประเมินคุณภาพการสะท้อนคิด ตามแนวทางของ Ono, Chikamori, and Rogan (2013) โดยศึกษาใน 5 มิติ ดังนี้

มิติที่ 1 กลวิธีและเทคนิคการจัดการเรียนการสอน (Teaching and Learning Strategy) ซึ่งรวมถึงการใช้กลวิธีสอนในการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ รวมถึงการเลือกใช้เทคนิคการจัดการเรียนการสอนรวมถึงการนำไปปฏิบัติในชั้นเรียน

มิติที่ 2 ลักษณะของครูผู้สอน (Teacher's appearance) หมายความว่ารวมถึงพฤติกรรมการสอนของครูผู้สอนที่ได้แสดงออกในชั้นเรียน ตลอดจนคุณลักษณะของครูผู้สอน ทักษะการสื่อสารในชั้นเรียนด้วย

มิติที่ 3 ประสบการณ์ของผู้เรียน (Student's experience) หมายถึงประสบการณ์เดิมในการเรียนรู้ของผู้เรียน พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนในทุก ๆ มิติ

มิติที่ 4 ผลสำเร็จของบทเรียน (Learning achievement) หมายถึงผลสำเร็จในการจัดการเรียนการสอน การบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของบทเรียนตลอดจนของหลักสูตร รวมถึงความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

มิติที่ 5 การปฏิบัติการด้านศาสตร์การสอน (Pedagogical practice) หมายถึงการออกแบบวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ การเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน

โดยมีการสร้างเกณฑ์การให้คะแนนการสะท้อนคิดตามกรอบแนวคิดดังกล่าว และมีการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญพบว่า มีค่าความเหมาะสมเท่ากับ 4.89 ซึ่งเป็นระดับที่มีความเหมาะสมมากที่สุด

2. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ใช้สัมภาษณ์นิสิตครูเกี่ยวกับการสะท้อนคิดตนเอง และการให้ข้อมูลย้อนกลับในมิติต่าง ๆ โดยการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญพบว่ามีความเหมาะสมเท่ากับ 4.87 ซึ่งเป็นระดับที่มีความเหมาะสมมากที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยในครั้งนี้ ภายใต้อำนาจของจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และผ่านการขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้วิจัยติดต่อประสานงานอาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชา เพื่อขอความอนุเคราะห์ทดลองจนชี้แจงและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาในครั้งนี้ โดยเลือกรายวิชาที่นิสิตต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนและได้ทดลองปฏิบัติการสอนในชั้นเรียนและทำการสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากการสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของนิสิตครูผ่านการบันทึกการสะท้อนคิด และทำการสัมภาษณ์นิสิต

3. นำข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย
การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การหาความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้และการสะท้อนคิดของนิสิตครู ใช้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และแปลผลความหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตามเกณฑ์ Salkind (2000) ดังนี้

ค่าระดับความสัมพันธ์	ระดับความสัมพันธ์
0.81 – 1.00	สูงมาก (Very Strong)
0.61 – 0.80	ค่อนข้างสูง (Very Strong)
0.41 – 0.60	ปานกลาง (Moderate)
0.21 – 0.40	ค่อนข้างต่ำ (Weak)
0.01 – 0.20	ต่ำมาก (Very Weak)

2. การศึกษาอิทธิพลของประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้และการสะท้อนคิดของนิสิตครู ใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย

3. การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป และนำมาเขียนแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้และการสะท้อนคิดของนิสิตครูในภาพรวมของทั้งการสะท้อนคิดตนเองและการให้ข้อมูลย้อนกลับ พบดังตาราง 1

ตาราง 1

ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้กับการสะท้อนคิดของนิสิตครู

การสะท้อนคิด	ประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้		
	r	p	ระดับความสัมพันธ์
การสะท้อนคิดตนเอง	0.289*	0.046	ค่อนข้างต่ำ
การให้ข้อมูลย้อนกลับ	0.070	0.461	ไม่มีความสัมพันธ์

* $p < .05$

จากตารางจะพบว่าการสะท้อนคิดตนเองของนิสิตครูกับประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) พบว่ามีค่า 0.289 ซึ่งแสดงว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างต่ำ ในขณะที่พบว่าความสามารถในการให้ข้อมูลย้อนกลับไม่มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้

เมื่อพิจารณารายมิติของการสะท้อนคิดตนเองของนิสิตครู พบรายละเอียดดังตาราง 2

ตาราง 2

ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้กับการสะท้อนคิด
ตนเองของนิสิตครูในรายมิติ

การสะท้อนคิดตนเอง	ประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้		
	r	p	ระดับความสัมพันธ์
มิติที่ 1 กลวิธีและเทคนิคการจัดการเรียนการสอน	-0.095	0.319	ไม่มีความสัมพันธ์
มิติที่ 2 ลักษณะของครูผู้สอน	-0.011	0.906	ไม่มีความสัมพันธ์
มิติที่ 3 ประสบการณ์ของผู้เรียน	0.491*	0.000	ปานกลาง
มิติที่ 4 ผลสำเร็จของบทเรียน	0.250*	0.008	ค่อนข้างต่ำ
มิติที่ 5 การปฏิบัติการด้านศาสตร์การสอน	0.012	0.899	ไม่มีความสัมพันธ์

* $p < .05$

จากตารางจะพบว่าในการสะท้อนคิดตนเองของนิสิตครูในมิติที่ 3 ประสบการณ์ของผู้เรียน และมิติที่ 4 ผลสำเร็จของบทเรียน กับประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) แล้วพบว่ามีความสัมพันธ์ 0.491 และ 0.250 ตามลำดับ ซึ่งแสดงว่าในการสะท้อนคิดตนเองของนิสิตครูในมิติที่ 3 และมิติที่ 4 มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้ในระดับปานกลาง และระดับค่อนข้างต่ำตามลำดับ และพบว่าในการสะท้อนคิดมิติที่ 1 กลวิธีและเทคนิคการจัดการเรียนการสอน มิติที่ 2 ลักษณะของครูผู้สอน และมิติที่ 5 การปฏิบัติการด้านศาสตร์การสอน ไม่มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้

การศึกษาอิทธิพลของประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้และการสะท้อนคิดตนเองในภาพรวม มีรายละเอียดดังตาราง 3

ตาราง 3

ค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยอย่างง่ายของประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้กับการสะท้อนคิดตนเอง

ประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้	b	β	SE _b	t	sig
ค่าคงที่	10.096		0.708	12.946	0.000
ประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้	1.008	0.198	0.499	2.021*	0.046
R=0.036 R ² =0.027 F=4.084 P-Value < 0.05					

จากตารางพบว่าประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้สามารถทำนายการสะท้อนคิดตนเองได้อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งตัวแปรประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้สามารถอธิบายการสะท้อนคิดตนเองได้ร้อยละ 2.70 (R²) และสามารถ เขียนเป็นสมการความสัมพันธ์ตามข้อมูลในตารางที่ 3 ได้ดังนี้

การสะท้อนคิดตนเอง = 10.096+1.008(ประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้)

นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ สามารถสรุปประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสะท้อนคิดของนิสิตครูในประเด็นต่าง ๆ ดังตาราง 4

ตาราง 4

สรุปประเด็นการสะท้อนคิดของนิสิตครูจากการสัมภาษณ์

การสะท้อนคิด	ประเด็นที่พบ
การสะท้อนคิด ตนเอง	นิสิตอธิบายพฤติกรรมที่ได้ทำในการสอนและความรู้สึก ของตัวเอง โดยที่ไม่ได้อ้างอิงหลัก แนวทางด้านการจัดการ เรียนการสอน รวมแนวทางในการปัญหาในการจัดการ เรียนการสอนโดยนิสิตมุ่งเน้นไปที่ผลที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้อธิบาย วิเคราะห์สาเหตุที่แท้จริง
การให้ข้อมูล ย้อนกลับ	- เมื่อต้องวิพากษ์การสอนของผู้อื่น ส่วนใหญ่นิสิตจะ บรรยายจากข้อมูลเชิงประจักษ์โดยไม่ได้มีการวิเคราะห์ อาจจะให้ความเห็นในเชิงทัศนคติว่าชอบหรือไม่ชอบได้ แต่ไม่สามารถบอกเหตุผลหรือแนะนำแนวทางในการ แก้ปัญหาหรือแนะนำกิจกรรมการเรียนการสอนได้ - นิสิตไม่มั่นใจในความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้จึงทำให้ไม่ มั่นใจที่จะวิจารณ์การสอนของผู้อื่นหรือให้ความเห็นที่ เกี่ยวข้องกับการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้
มิติที่ 1 กลวิธี และเทคนิคการ จัดการเรียนการ สอน	นิสิตมีความรู้ด้านกลวิธีและเทคนิคการสอนทำให้สามารถ นำมาออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้แต่ยังไม่สามารถ นำความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัด กิจกรรมในชั้นเรียนได้
มิติที่ 2 ลักษณะ ของครูผู้สอน	นิสิตสะท้อนพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จากข้อมูลเชิงประจักษ์โดยไม่ได้มีการแปลผลก่อน

ตาราง 4 (ต่อ)

การสะท้อนคิด	ประเด็นที่พบ
มิติที่ 3 ประสบการณ์ ของผู้เรียน	นิสิตให้ความสนใจกับการจัดการการเรียนรู้ของตนเอง ไม่ คำนึงปัจจัยด้านอื่นๆ โดยเฉพาะปัจจัยด้านผู้เรียน ทำให้การ ออกแบบการเรียนรู้มุ่งให้ความสำคัญกับแนวคิดของตัวเอง
มิติที่ 4 ผลสำเร็จของ บทเรียน	นิสิตไม่เห็นความสำคัญของการของการใช้ประโยชน์ผล การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมาใช้ในการปรับปรุงการ การสอนของตัวเอง
มิติที่ 5 การ ปฏิบัติการด้าน ศาสตร์การสอน	นิสิตสรุปจากข้อมูลเชิงประจักษ์โดยคำนึงถึงปัจจัย แวดล้อมอื่น ๆ เน้นการบรรยายถึงปัญหาที่เกิดขึ้นตรงหน้า ขณะที่ทำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และไม่ได้มีการ วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา

อภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่าในการสะท้อนคิดตนเองของนิสิตครูกับประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างต่ำ โดยเมื่อศึกษาค่าอิทธิพลพบว่าตัวแปรประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้สามารถอธิบายการสะท้อนคิดตนเองได้ร้อยละ 2.70 ซึ่งแสดงว่าประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้มีผลต่อการสะท้อนคิดตนเองของนิสิตครู โดยนิสิตครูที่มีประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้มากกว่าจะมีการสะท้อนคิดตนเองในระดับที่สูงกว่าด้วย เนื่องจากการสะท้อนคิดตนเองเป็นลักษณะของการมองย้อนกลับไปถึงสิ่งที่ตนเองได้ปฏิบัติผ่านมา โดยการนำหลักฐานข้อมูลเชิงประจักษ์มาพิจารณาวิเคราะห์จุดเด่น จุดบกพร่องตนเองและหาแนวทางในการพัฒนาตนเอง (Schwarz, Dreyfus & Hershkowitz, 2004) เพราะการสะท้อนคิด

เป็นการเรียนรู้จากสิ่งที่ได้ปฏิบัติ ซึ่งประสบการณ์จะเป็นจุดเริ่มของการสะท้อนคิดตาม ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่อธิบายวงจรการเรียนรู้ที่เริ่มจากประสบการณ์ (Experience) นำสู่การสะท้อนคิด (Reflection) เพื่อนำไปสู่การสร้างความรู้ต่อไป (Kolb, 1984) ซึ่งแน่นอนว่าคนที่มีความรู้ในเรื่งนั้นๆมากกว่าย่อมจะสามารถ เก็บหลักฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ได้จำนวนมาก จะสามารถวิเคราะห์ในหลากหลายมิติ ทำให้สะท้อนคิดตนเองได้หลายมุมมองมากกว่าด้วยเช่นกัน ดังนั้นถ้านิสิตครูมี ประสบการณ์ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มากกว่า ก็จะสามารถมอง การจัดการเรียนการสอนในหลากหลายแง่มุมมากกว่า ส่งผลให้การสะท้อนคิดตนเองมี ความสัมพันธ์กับประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Naghdipour and Emeagwali (2013) ที่ได้ศึกษาและพบว่าอายุและระดับการศึกษาเป็น สองปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมระดับความสามารถในการสะท้อนคิด ทั้งนี้เพราะเกี่ยว ข้องกับประสบการณ์ที่มีมากขึ้นจึงส่งผลให้นักศึกษาสามารถสะท้อนคิดในระดับที่ดี ขึ้นได้ นอกจากนี้แล้วระดับความสามารถในการสะท้อนคิดในระดับที่สูงขึ้นจะเป็น ลักษณะของการวิพากษ์บนฐานของความรู้ความเข้าใจในหลากหลายมิติ รวมถึงเป็น ลักษณะการให้ข้อเสนอแนะที่สัมพันธ์สอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎี ที่เหมาะสมกับ บริบท เป็นแนวทางการปฏิบัติที่ดีที่เป็นรูปธรรม เพื่อแก้ไข ปรับปรุงหรือพัฒนาให้ดีขึ้น (Kember et al., 2008) ดังนั้นคนที่มีความรู้ในการสะท้อนคิดที่ดีย่อมต้องมีพื้นฐาน ความรู้และประสบการณ์ที่มากเพียงพอด้วย จึงทำให้ประสบการณ์ในการออกแบบ การเรียนรู้มีผลต่อการสะท้อนคิดตนเองของนิสิตครู ซึ่งก็สอดคล้องกับการศึกษาของ Yaffe (2010) ที่พบว่าการพัฒนาการสะท้อนคิดทำให้หลากหลายอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดประสบการณ์ในเรื่องนั้นอย่างเต็มที่ โดยอาจเริ่มจากการมีพี่เลี้ยงเพื่อช่วยให้ ได้รับประสบการณ์ในการวิพากษ์จุดเด่น จุดบกพร่องและหาแนวทางพัฒนาที่ดีขึ้น ซึ่ง การมีประสบการณ์ที่มากขึ้นจะช่วยพัฒนาการสะท้อนคิดให้ดีขึ้นด้วย นอกจากนี้ Mok (2005) เน้นว่า การคิดและการเรียนรู้ของนิสิตครูมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของ ตัวนิสิตเอง นิสิตครูจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีการปรึกษาร่วมกับอาจารย์ผู้สอนและครูพี่เลี้ยง

เกี่ยวกับปัญหา การปฏิบัติสอนและการตัดสินใจ รวมถึงปัจจัยอื่น ๆ อาจารย์ผู้สอน และครูที่เลี้ยงควรจะมีบทบาทเป็นทั้งผู้ร่วมงาน ต้นแบบ ผู้ฝึกสอน และที่ปรึกษา (Furlong & Maynard, 1995) ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถาบันการผลิตควรเน้นการจัดประสบการณ์ให้นักศึกษได้ฝึกปฏิบัติการสะท้อนคิดให้นักศึกษได้รับประสบการณ์ตรง เพื่อที่จะสามารถพัฒนาการสะท้อนคิดตนเองและนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพในการพัฒนาดตนเองสู่ความเป็นครูมืออาชีพอย่างยั่งยืนต่อไป

เมื่อพิจารณาแต่ละมิติพบว่าการสะท้อนคิดตนเองมิติที่ 3 ประสบการณ์ของผู้เรียน และมิติที่ 4 ผลสำเร็จของบทเรียนมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้ในระดับปานกลาง และค่อนข้างต่ำตามลำดับ ซึ่งจากการวิเคราะห์พบว่าทั้งสองมิตินี้ลักษณะร่วมที่คล้ายกันคือเป็นมิติที่เกี่ยวกับบุคคลหรือสิ่งอื่น ๆ ทำให้นักศึกษที่ประสบการณ์น้อยขาดการตระหนักถึง สอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ชี้ให้เห็นว่าในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้นิสิตครูจะออกแบบวางแผนโดยยึดตนเองเป็นสำคัญในการพิจารณาเลือกสิ่งทีตนเองเห็นว่าเหมาะสมที่สุดเป็นหลัก โดยละเอียดไม่ได้คำนึง ถึงนักเรียนเป็นสำคัญในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ สอดคล้องกับ Ineke et al. (1999) ที่พบว่านิสิตครูมักนึกถึงปัญหาทางการเรียนในวิชานั้น ๆ ของตนเอง และคาดว่านักเรียนของตนเองก็จะประสบปัญหาเช่นเดียวกันกับตนเอง ซึ่งเมื่อนิสิตครูมีประสบการณ์ที่มากขึ้นฝึกฝนซ้ำบ่อย ๆ นิสิตครูจะได้เรียนรู้จากประสบการณ์ว่าการกระทำในลักษณะนั้นอาจไม่ได้ผลดีในชั้นเรียนเท่าที่ควร และนอกจากนี้ Geddis (1993) ยังชี้ให้เห็นว่าเมื่อนิสิตครูต้องไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพ พวกเขาจะพบว่าการจัดการเรียนการสอนและการจัดการชั้นเรียน ไม่ได้เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ เช่นเดียวกับมิติของผลสำเร็จของบทเรียนที่นิสิตครูมักจะกล่าวถึงในภาพรวม ว่าได้ผลเป็นเช่นไร แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าที่ควร โดยเฉพาะข้อมูลเชิงลึก เพื่อนำมาสะท้อนผลวิเคราะห์จุดเด่นจุดบกพร่องในมิตินี้ ซึ่งเมื่อนิสิตครูมีประสบการณ์ในการออกแบบและปฏิบัติ การจัดการเรียนรู้ที่มากขึ้นนิสิตครูก็จะตระหนักรู้และให้ความสำคัญในส่วนนี้มากขึ้น ซึ่งก็จะทำให้นักศึกษสามารถสะท้อนคิดตนเองในมิตินี้ได้มากขึ้นด้วย

จึงส่งผลให้ความสามารถในการสะท้อนคิดตนเองในทั้งสองมิตินี้มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้ ส่วนมิติอื่น ๆ ที่มีลักษณะเป็นมิติที่เกี่ยวกับตัวครูผู้สอนโดยตรง ทั้งมิติที่ 1 กลวิธีและเทคนิคการจัดการเรียนการสอน มิติที่ 2 ลักษณะของครูผู้สอน และมิติที่ 5 การปฏิบัติการณ์ด้านศาสตร์การสอน นิสิตครูจะให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก ตั้งแต่เริ่มต้นออกแบบวางแผนกิจกรรมการเรียนการสอนว่าในการสอนเรื่องนั้น ๆ จะใช้กลวิธีการสอนอะไร กิจกรรมเป็นอย่างไร ใช้สื่อการเรียนการสอนแบบใด และครูต้องทำอะไรอย่างไรบ้าง ทำให้การสะท้อนคิดตนเองในมิติเหล่านี้ นิสิตครูจะสามารถวิพากษ์และมองตนเองได้เป็นอย่างดี ซึ่งนิสิตครูทั้ง 2 กลุ่มเป็นนิสิตครูที่เตรียมจะออกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานศึกษาในปีการศึกษาต่อไป ดังนั้นในมิติเหล่านี้ย่อมได้รับการบ่มเพาะและฝึกฝนมาเป็นอย่างดีแล้ว จึงทำให้ไม่มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้

2. การให้ข้อมูลย้อนกลับหรือการสะท้อนคิดผู้อื่นของนิสิตครูไม่มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้ อาจเนื่องมาจากการสะท้อนคิดผู้อื่นหรือให้ข้อมูลย้อนกลับซึ่งเป็นลักษณะของการสังเกตและวิพากษ์ผู้อื่น ซึ่งนิสิตครูยังขาดความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองร่วมกับอิทธิพลของวัฒนธรรม ระบบการศึกษาของนิสิตครูที่ผ่านมา ที่มีลักษณะเป็นเชิงรับมากกว่าเชิงรุก มุ่งสอนให้ผู้เรียนคิดตามสิ่งที่ผู้สอนป้อนมากกว่าการคิดสิ่งใหม่ ๆ จึงทำให้ไม่สามารถพัฒนาทักษะการคิดได้เต็มตามศักยภาพ อีกทั้งค่านิยมที่มักจะยกย่องชื่นชมมากกว่าการวิพากษ์ (Pimpa, 2018) จึงส่งผลให้นิสิตครูไม่กล้าที่จะคิดวิพากษ์คนอื่นในแง่มุมที่แตกต่างออกไป ทั้งนี้เพราะการสะท้อนคิดผู้อื่นหรือการให้ข้อมูลย้อนกลับนั้นเป็นกระบวนการหนึ่งทางสังคมที่มีอิทธิพลมาจากวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม บรรทัดฐานทางสังคม จึงทำให้นิสิตครูไม่สามารถก้าวข้ามกำแพงของความเกรงใจในการวิพากษ์คนอื่น จึงทำให้ประสบการณ์ในการออกแบบการเรียนรู้ไม่มีความสัมพันธ์และไม่ส่งผลต่อความสามารถในการสะท้อนคิดผู้อื่นนั่นเอง ซึ่งก็เป็นที่มาของการศึกษาวิจัยหลายครั้งที่พบว่าวัฒนธรรมการอ่อนน้อมถ่อมตน ความเกรงใจ ความอาย ค่านิยมการยกย่องคน

เก่งก็เป็นอุปสรรคอีกอย่างในการสะท้อนคิดได้เช่นกัน (Tawanwongsri & Phenwan, 2018; Yong & Chuchu, 2021) อีกประการหนึ่งอาจเป็นเพราะแม้ว่านิสิตครูมีความรู้ที่มากขึ้น แต่ไม่สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ที่มีประสิทธิภาพได้ จึงไม่สามารถให้คำแนะนำหรือวิพากษ์การจัดการเรียนรู้ของผู้อื่นได้เช่นกัน ดังที่ Calderhead (1991) กล่าวว่านิสิตที่เปลี่ยน แปลงความรู้และความเชื่ออาจไม่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านการปฏิบัติการสอน นอกจากนี้ Kagan (1992) อธิบายถึงกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงความเข้าใจด้านการสอนว่าประกอบด้วย การจำความรู้เกี่ยวกับกลยุทธ์ในห้องเรียน (Rote knowledge of classroom strategy) คือครูสามารถพุดคุยเกี่ยวกับกลยุทธ์การสอน แต่ไม่สามารถดำเนินการได้ หรือดำเนินการด้วยความเข้าใจเพียงผิวเผิน ความรู้ตามขั้นตอน (routine knowledge) คือครูสามารถพุดคุยเกี่ยวกับเหตุผลที่เป็นพื้นฐานของกลยุทธ์และนำไปใช้ได้ แต่ต้องอาศัยความพยายามและความคิดอย่างมากและในบริบทเฉพาะเท่านั้น และองค์ความรู้อย่างรอบด้าน (comprehensive knowledge) คือครูสามารถพุดถึงกลยุทธ์และประยุกต์ใช้ตามบริบทได้โดยอัตโนมัติ ทำให้สามารถเอาใจใส่กับผู้เรียนได้เต็มที่ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้พบว่านิสิตยังอยู่ในขั้นแรกของการพัฒนาเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

1. ในการออกแบบหลักสูตรการผลิตครูควรพิจารณาวางรายวิชาที่เน้นการปฏิบัติ การสร้างประสบการณ์ตรงและพัฒนาการสะท้อนคิดอย่างเป็นระบบและครอบคลุมในทุกมิติ โดยเฉพาะมิติที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ หรือสิ่งอื่น ๆ เพื่อให้ นิสิตมีประสบการณ์และพัฒนาการสะท้อนคิดได้
2. ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาชีพครู ควรมีการเน้น ให้นิสิตครูได้เชื่อมโยงแนวคิด ทฤษฎีและหลักการต่าง ๆ บูรณาการนำไปสู่ การประยุกต์ใช้ในการออกแบบการเรียนการสอนในบริบทจริง

3. ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนครูควรส่งเสริมให้นักศึกษามีความมั่นใจและกล้าแสดงออก กล้าวิพากษ์บุคคลอื่นอย่างสร้างสรรค์และฝึกฝนให้กล้ายอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง เพื่อสะท้อนและปรับปรุงพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้น

References

- Cojorn, K. & Sonsupap, K. (2022). Investigating student teachers' reflections on early field experiences. *Journal of Educational Issues*, 8(1), 279-291. [in Thai]
- Dann, R. (2002). *Promoting assessment as learning: Improving the learning process*. London: Routledge/Falmer.
- Dewey, J. (1938). *Experience and education*. New York: Macmillan.
- Farrell, T. S. C. (2004). *Reflective practice in action*. Corwin Press.
- Fatih, D. (2015). The effect of reflective thinking on the teaching practices of preservice physical education teachers. *Educational Research*, 25(3), 260-275.
- Finlay, L. (2008). *Reflecting on reflective practice*. PBPL.
- Furlong, J., & Maynard, T. (1995). *Mentoring student teacher: The growth of professional knowledge*. London: Routledge.
- Geddis, N. (1993). Transforming subject-matter knowledge: The role of pedagogical content knowledge in learning to reflect on teaching. *International Journal of Science Education*, 15(6), 673-683.
- Ghaye, T. (2010). *Teaching and learning through reflective practice: A practical guide for positive action*. London: Routledge.

- Hord, S. M., Roussin, J. L., & Sommers, W. A. (2009). *Guiding professional learning communities: Inspiration, challenge, surprise, and meaning*. Thousand Oaks, CA: Corwin.
- Ineke, F., Ton, V., Laurinda, L., & Ingvar, T. (1999). Preservice physics teachers and conceptual difficulties on temperature and heat. *European Journal of Teacher Education*, 22(1), 61-74.
- Kagan, D.M. (1992). Professional growth among preservice and beginning teachers. *Review of Educational Research*, 62(2), 129-169.
- Kember, D., Mckey, J., Sinclair, K., & Frances, K. (2008). A four category scheme for coding and assessing the level of reflection in written work. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 33(4), 369-379.
- Kolb, D.A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Mok, Y. F. (2005). A philosophy of teaching practicum: construction of a personal theory of teaching and learning. *Teacher Development*, 9(1), 43-57.
- Naghdipour, B., & Emeagwali, O. (2013). Assessing the level of reflective thinking in ELT students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 83(2013), 266 -271.
- Ono, Y., Chikamori, K., & Rogan, J.M. (2013). How reflective are lesson study discussion sessions? Developing an instrument to analyze collective reflection. *International Journal of Education*, 5(3), 52-67.
- Pimpa, P. (2018). Current Thai studies. *Academic Journal of Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus*, 7(1), 242-249. [in Thai]
- Western and Northern Canadian Protocol for Collaboration in Education. (2006). *Rethinking classroom assessment with purpose in mind*. Manitoba Education, Citizenship and Youth.

- Salkind, N. j. (2014). *Exploring research* (8th ed). Pearson Education, Harlow, Essex.
- Sardareh, S. A., & Saad, M. R. M. (2012). A sociocultural perspective on assessment for learning: The case of a Malaysian primary school ESL context. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 66(Supplement C), 343-353.
- Schön, D. (1987). *Educating the reflective practitioner*. Jossey Bass.
- Schwarz, B., Dreyfus, T., & Hershkowitz, N. H. R. (2004). Teacher guidance of knowledge construction. *Proceedings of the 28th Conference of the International Group for the Psychology of Mathematics Education*. 4, 169-176. http://www.kurims.kyotou.ac.jp/EMIS/proceedings/PME28/RR/RR175_Schwarz.pdf
- Tawanwongsri, W., & Phenwan, T. (2018, 26-27, March). Effectiveness of reflection in medical students. *The 6th Active Learning National Conference. Walailak University*. [in Thai]
- Yaffe, E. (2010). The reflective beginner: Using theory and practice to facilitate reflection among newly qualified teachers. *Reflective Practice*, 11(3), 381-391.
- Yong, J., & Chuchu, Z. (2021). New methods to support effective collaborative reflection among kindergarten teachers: An action research approach. *Early Childhood Education Journal*, 49(1), 247-258.

Authors

Assistant Professor Dr. Kanyarat Cojorn

Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education,

Maharakham University, Talad, Muang, Maharakham 44000

Tel.: 086-2208295 E-mail: Kanyarat.c@msu.ac.th

Dr. Kanyarat Sonsupap

Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education,

Maharakham University, Talad, Muang, Maharakham 44000

Tel.: 083-2851564 E-mail: Kanyarat.s@msu.ac.th

**การปรับตัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง
ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19**
**The Adaptation of Prince of Songkla University, Trang Campus
Students during the COVID-19 Pandemic**

ปรารถนา หลีกภัย¹

Pradthana Leekpai

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะพาณิชยศาสตร์และการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตตรัง

Asst. Prof. Dr., Faculty of Commerce and Management, Prince of Songkla University,
Trang Campus

Received: March 4, 2022
Revised: April 12, 2022
Accepted: April 22, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปรับตัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง ระหว่างสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด 19 และเพื่อเปรียบเทียบการปรับตัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง ระหว่างสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด 19 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้างนี้ คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง จำนวน 350 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบหาความแตกต่างค่าที และสถิติทดสอบหาความแตกต่างค่าเอฟ ผลการวิจัย พบว่าการปรับตัวในภาพรวมของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลา นครินทร์ วิทยาเขตตรัง ระหว่างสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด 19 อยู่ในระดับมาก จากการเปรียบเทียบ

การปรับตัวในภาพรวมของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง ระหว่างสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง ที่มีอายุ และชั้นปีที่ศึกษาแตกต่างกัน มีการปรับตัวระหว่างสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: การปรับตัว, การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19, จังหวัดตรัง

Abstract

The purpose of this research was to investigate the adaptation of Prince of Songkla University, Trang Campus students during the COVID-19 pandemic, and to compare their adaptation during this epidemic which was classified by their demographic factors. In total, 350 students were recruited in this study. The questionnaire was employed as the main tool for data collection. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and One-Way ANOVA. The results revealed that the overall adaptations of Prince of Songkla University, Trang Campus students during the COVID-19 pandemic were rated at a high level. The differences in ages and years of study of these students exhibited the different adaptations at the significant level at 0.05.

Keywords: adaptation, COVID-19 pandemic, Trang Province

บทนำ

การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่ปลายปี 2019 แต่เริ่มมีผลที่เห็นชัดในหลาย ๆ ประเทศเมื่อต้นปี 2020 และได้เพิ่มระดับความรุนแรงและขยายการระบาดในวงกว้างระหว่างประเทศ จนองค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เป็นภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุขระหว่างประเทศ (Public Health Emergency of International Concern) และเป็นการแพร่ระบาดใหญ่ระดับโลก (Pandemic) ซึ่งมีจำนวนผู้ป่วยและผู้เสียชีวิตเพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็ว (WHO Thailand, 2020)

การแพร่ระบาดของโควิด 19 ทำให้รัฐบาลในหลาย ๆ ประเทศ รวมทั้งรัฐบาลไทย ได้มีการประกาศปิดเมือง ปิดประเทศ รัฐบาลมีการประกาศเคอร์ฟิวห้ามผู้คนออกจากบ้านในเวลากลางคืน รวมทั้งมาตรการอื่น ๆ อีกมากมาย ผลที่ตามมา คือ ธุรกิจจำนวนมากได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม จนต้องลดพนักงาน เลิกจ้าง หรือปิดตัวเองลง ซึ่งจะเห็นได้ว่าโควิด 19 ได้สร้างวิกฤติกับคนไทย โดยเฉพาะพนักงานมนุษย์เงินเดือนบริษัทเอกชนเป็นอย่างมาก

นอกจากนั้น วิกฤติที่เห็นได้อย่างชัดเจนอีกเรื่องหนึ่งจากการแพร่ระบาดของโควิด 19 คือ ด้านการศึกษา โดยจากการแพร่ระบาดของโควิด 19 ในรอบแรกทำให้กระทรวงศึกษาต้องประกาศให้โรงเรียนทั้งหมดในประเทศไทยต้องเลื่อนการเปิดเทอมปีการศึกษา 2563 ไป ซึ่งปกติจะเปิดวันที่ 16 พฤษภาคมของทุกปีแต่ในปีที่ผ่านมาจำเป็นต้องเลื่อนไปเปิดเดือนกรกฎาคม 2563 และถึงแม้จะเปิดได้บางโรงเรียนบางพื้นที่ซึ่งต้องขึ้นนโยบายการเปิดเหลื่อมเวลา และการเรียนผ่านออนไลน์ หรือห้องเรียนเสมือน สำหรับการแพร่ระบาดรอบที่สองของประเทศไทยตั้งแต่ปลายเดือนธันวาคม พ.ศ. 2563 ทางกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศปิดโรงเรียนมาตั้งแต่วันที่ 23 ธันวาคม 2563 จนกระทั่งถึง 31 มกราคม 2564 ทั้งนี้ การปิดโรงเรียนอันเนื่องมาจากสถานการณ์โควิด 19 นี้ ผู้ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดก็คือนักเรียน ถึงแม้ว่าทางโรงเรียนได้จัด

ห้องเรียนเสมือนให้เด็กกับครูได้เรียนได้สอนกัน แต่ก็พบว่า ประสิทธิภาพทางการศึกษาที่เกิดขึ้นนั้นยังอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าจะยอมรับได้ (Jaroenpo, 2021) การสอนแบบออนไลน์ได้ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ กับผู้เรียนและผู้สอน เช่น ปัญหาความไม่พร้อมด้านอุปกรณ์คอมพิวเตอร์หรือโทรศัพท์มือถือ ปัญหาการขาดแคลนอุปกรณ์ในการเรียนทางไกล ปัญหาภาระค่าใช้จ่ายในการซื้ออุปกรณ์เทคโนโลยีมากขึ้น รวมทั้งปัญหาเกี่ยวกับภาวะโภชนาการที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน และปัญหาเกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (Kittiprapatsorn et al., 2020) จากสภาพการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ดังกล่าวข้างต้น ส่งผลให้ผู้เรียนในทุกระดับชั้นการศึกษาจะต้องมีการปรับตัวเกิดขึ้น โดยเหตุผลสำคัญของการปรับตัวในครั้งนี้ คือ การปรับตัวเองให้เข้ากับสภาพความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน

สำหรับมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งได้มีการจัดการเรียนการสอนใน 5 วิทยาเขต คือ วิทยาเขตหาดใหญ่ วิทยาเขตปัตตานี วิทยาเขตภูเก็ต วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี และวิทยาเขตตรัง ในส่วนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง เปิดสอนในระดับอุดมศึกษาใน 2 คณะวิชา คือ คณะพาณิชยศาสตร์และการจัดการ และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ โดยนักศึกษาส่วนใหญ่ที่ศึกษาที่วิทยาเขตตรัง เป็นนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาในภาคใต้ ทั้งนี้ จากข้อมูลในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2564 นักศึกษาที่กู้ยืมเงินจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) คิดเป็นร้อยละ 50.80 ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาเกี่ยวกับการปรับตัวของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์กับผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา สามารถนำไปใช้ในการวางแผนและวางระบบดูแลช่วยเหลือนักศึกษาให้สามารถดำเนินชีวิตในวิถีใหม่ (New Normal) ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปรับตัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019
2. เพื่อเปรียบเทียบการปรับตัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐานการวิจัย

1. การปรับตัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับมาก
2. นักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีการปรับตัวภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษาที่กำลังศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง ทั้งนี้ จากข้อมูลในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2564 นักศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง มีจำนวนรวม 1,992 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คำนวณจากสูตรทาร์โรวามาเน่ โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 จะได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 333 คน และในการศึกษานี้ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 350 คน เลือกตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ทั้งนี้ แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามหลายตัวเลือก สอบถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ชั้นปีที่ศึกษา และผลการเรียนเฉลี่ย โดยให้เลือกตอบเพียง หนึ่งตัวเลือก

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการปรับตัวภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการเรียนรู้ ด้านสังคม ด้านอารมณ์ และด้านการเข้าร่วมกิจกรรม เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ คือ

คะแนน 1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

คะแนน 2 หมายถึง ระดับน้อย

คะแนน 3 หมายถึง ระดับปานกลาง

คะแนน 4 หมายถึง ระดับมาก

คะแนน 5 หมายถึง ระดับมากที่สุด

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างข้อคำถามโดยดัดแปลงจากงานวิจัยในอดีต การตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม หรือการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย ทำโดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบโดยใช้การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา คือ ข้อคำถามที่มีค่า IOC ระหว่าง 0.50-1.00 มีค่าความเที่ยงตรง ใช้ได้ ส่วนข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ต้องปรับปรุงข้อคำถาม ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์คำถามที่ใช้ในแบบสอบถามแต่ละข้อ พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.50 ทุกข้อ จึงเป็นข้อคำถามที่สามารถใช้ได้ (Posri, 2011)

สำหรับการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ทำโดยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช จากแบบสอบถามทดลองเก็บข้อมูล (Try Out) จำนวน 30 ชุด จากนักศึกษาที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรีของสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ในจังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาชมีค่าเท่ากับ 0.87 ซึ่งมีความมากกว่า 0.7 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมและยอมรับได้ที่จะนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้ (Hair et al., 2006)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษารั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ เพื่อเป็นการลดความเสี่ยงภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาพิจารณาตรวจสอบความสมบูรณ์ หลังจากนั้นได้นำแบบสอบถามมาลงรหัสและทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งมีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ชั้นปีที่ศึกษา และผลการเรียนเฉลี่ย วิเคราะห์แบบแจกแจงความถี่ (Frequency) และแสดงจำนวนร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ การปรับตัวภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการเรียน ด้านสังคม ด้านอารมณ์ และด้านการเข้าร่วมกิจกรรม โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของรายข้อและรายด้าน โดยใช้สูตรการคำนวณช่วงความกว้างของชั้นของ Bunnark (1994) และมีการแปลผลคะแนนเฉลี่ยดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	1.00-1.80	หมายถึง	ระดับน้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	1.81-2.60	หมายถึง	ระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย	2.61-3.40	หมายถึง	ระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	3.41-4.20	หมายถึง	ระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย	4.21-5.00	หมายถึง	ระดับมากที่สุด

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบการปรับตัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล วิเคราะห์ข้อมูลโดยการทดสอบค่าสถิติ t-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการทดสอบค่าสถิติ F-test ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance) และถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมด้วยวิธี Least Significant Difference (LSD)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนรวม 350 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 87.10 มีอายุ 19 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.70 รองลงมา คือ อายุ 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.70 ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 36.30 รองลงมา คือ เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 32.60 ส่วนใหญ่มีผลการเรียนเฉลี่ยระหว่าง 3.01-3.50 คิดเป็นร้อยละ 42.60

2. การปรับตัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019

การปรับตัวในภาพรวมภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง อยู่ในระดับมาก

($\bar{X}$ = 4.08, S.D. = .474) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การปรับตัวของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง สูงที่สุดในด้านสังคม ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = .504) รองลงมา คือ การปรับตัวด้านการเข้าร่วมกิจกรรม ($\bar{X}$ = 4.12, S.D. = .600) การปรับตัวด้านอารมณ์ ($\bar{X}$ = 4.06, S.D. = .524) และการปรับตัวด้านการเรียน ($\bar{X}$ = 3.82, S.D. = .615) ตามลำดับ ดังตาราง 1

ตาราง 1

ผลการวิเคราะห์ระดับการปรับตัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019

ด้าน	Mean	S.D.	ระดับ
ด้านการเรียน	3.82	.615	มาก
ด้านสังคม	4.33	.504	มากที่สุด
ด้านอารมณ์	4.06	.524	มาก
ด้านการเข้าร่วมกิจกรรม	4.12	.600	มาก
รวมทุกด้าน	4.08	.474	มาก

3. การเปรียบเทียบการปรับตัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการปรับตัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 จำแนกตามเพศ พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรังที่มีเพศ

แตกต่างกัน มีการปรับตัวภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการปรับตัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตตรัง ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 จำแนกตามอายุ พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรังที่มีอายุที่แตกต่างกัน มีการปรับตัวภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ในภาพรวมแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ดังตาราง 2

ตาราง 2

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการปรับตัวในภาพรวมของนักศึกษามหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 จำแนกตามอายุ

	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
อายุ	ระหว่างกลุ่ม	4.039	4	1.01		
	ภายในกลุ่ม	74.382	345	.216	4.683	.001*
	รวม	78.420	349			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีอายุ 18 ปี มีการปรับตัวในภาพรวมมากกว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีอายุ 21 ปี นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีอายุ 19 ปี มีการปรับตัวในภาพรวมมากกว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีอายุ 21 ปี นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีอายุ 20 ปี

มีการปรับตัวในภาพรวมมากกว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีอายุ 21 ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีรายละเอียดดังตาราง 3

ตาราง 3

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างการปรับตัวในภาพรวมของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรังภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 จำแนกตามอายุ

อายุ	Mean	18 ปี	19 ปี	20 ปี	21 ปี	มากกว่า 21 ปี
18 ปี	4.25	-	.147 (.070)	.123 (.139)	.356 (.000)*	.173 (.134)
19 ปี	4.10		-	-.024 (.705)	.208 (.003)*	.026 (.804)
20 ปี	4.12			-	.232 (.001)*	.050 (.632)
21 ปี	3.89				-	-.182 (.092)
มากกว่า 21 ปี	4.07					-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการปรับตัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรังที่มี

ชั้นปีที่ศึกษาแตกต่างกัน มีการปรับตัวภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ในภาพรวมแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ดังตาราง 4

ตาราง 4

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการปรับตัวในภาพรวมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา

	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
ชั้นปีที่ศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	4.748	3	1.583		
	ภายในกลุ่ม	73.673	346	.213	7.433	.000*
	รวม	78.420	349			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่การปรับตัวในภาพรวมจำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดตรังชั้นปีที่ 1 มีการปรับตัวในภาพรวมมากกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 2 นักศึกษาชั้นปีที่ 3 และนักศึกษาชั้นปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีรายละเอียดดังตาราง 5

ตาราง 5

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างการปรับตัวในภาพรวมของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรังภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา

ชั้นปี	Mean	ปี 1	ปี 2	ปี 3	ปี 4
ปี 1	4.24	-	.211 (.000)*	.227 (.003)*	.314 (.000)*
ปี 2	4.03		-	.016 (.830)	.103 (.177)
ปี 3	4.01			-	.087 (.326)
ปี 4	3.93				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการปรับตัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 จำแนกตามผลการเรียนเฉลี่ย พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง ที่มีผลการเรียนเฉลี่ยแตกต่างกัน มีการปรับตัวภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

อภิปรายผล

การปรับตัวในภาพรวมของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การปรับตัวของนักศึกษาในด้านสังคมสูงที่สุด โดยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ การปรับตัวด้านการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งอยู่ในระดับมาก การปรับตัวด้านอารมณ์ ซึ่งอยู่ในระดับมาก และการปรับตัวด้านการเรียน ซึ่งอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ เนื่องจาก การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้เพิ่มระดับความรุนแรงและขยายการระบาดในวงกว้างระหว่างประเทศ สำหรับในประเทศไทย มีการพบยอดผู้ติดเชื้อสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และขยายการแพร่ระบาดไปเกือบทั่วทุกจังหวัด ทำให้รัฐบาลได้กำหนดนโยบายด้านสาธารณสุขเพื่อรับมือและลดการแพร่ระบาดของโรค โดยรัฐบาลประกาศใช้พระราชกำหนดฉุกเฉินทั่วประเทศ มีการห้ามการเดินทางและบังคับใช้เคอร์ฟิว รวมถึงการปิดห้างสรรพสินค้า ปิดสถานที่สาธารณะ ปิดสถานศึกษา ปิดสถานประกอบการที่มีความเสี่ยงสูง ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนในสังคมโลกและสังคมไทย และเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบกะทันหัน จึงส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อประชาชนในทุกมิติ ทำให้ทุกคนต้องมีการปรับตัวอย่างมาก ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Sansupa et al. (2020) ที่พบว่า นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงมีการปรับตัวในสถานการณ์โควิด 19 โดยรวมในระดับมาก และการศึกษาของ Tanrattanasrisakul et al. (2021) ที่พบว่า การปรับตัวภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนราชินีบูรณะ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการปรับตัวนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 จำแนกตาม เพศ อายุ ชั้นปีที่ศึกษา และผลการเรียนเฉลี่ย พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัย-

สงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรังที่มีอายุและชั้นปีที่ศึกษาที่แตกต่างกัน มีการปรับตัว ภายใต้อาณัติการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ในภาพรวมแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 เนื่องจาก โดยปกติแล้วนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ต้องมีการปรับตัวหลายเรื่อง เนื่องจากการเรียนในระดับมหาวิทยาลัยมีความแตกต่างจากการเรียนในระดับมัธยมศึกษา ทั้งวิธีการสอนและการสอบที่ต้องพึ่งตนเองมากขึ้น นอกจากนั้นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ยังต้องปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน เพราะเพื่อนใหม่มาจากโรงเรียนที่แตกต่างกัน ต่างพื้นที่ เมื่อเข้ามาศึกษาในชั้นปีที่ 1 จะต้องพบกับเพื่อนใหม่ที่รู้จัก กอปรกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลให้นักศึกษาชั้นปีที่ 1 จึงต้องมีการปรับตัวในภาพรวมมากกว่านักศึกษาชั้นปีอื่นๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้ สอดคล้องกับการศึกษาของ Niyomtam et al. (2017) ที่ศึกษาการปรับตัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ดาก ซึ่งผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ดาก ชั้นปีที่ศึกษาแตกต่างกัน มีการปรับตัวโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 รวมทั้งการศึกษาของ Sansupa et al. (2020) ที่ได้ทำการศึกษา นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 1/2563 พบว่า นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีระดับชั้นปีแตกต่างกัน มีการปรับตัวในสถานการณ์โควิด-19 แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษา พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีการปรับตัวในภาพรวมมากกว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 2 นักศึกษาชั้นปีที่ 3 และนักศึกษาชั้นปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารของมหาวิทยาลัย คือ ผู้บริหารทุกระดับ รวมทั้งอาจารย์ผู้สอน และหน่วยงานสนับสนุนการเรียนการสอน ควรให้ความสำคัญกับการดูแลนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มากกว่านักศึกษาชั้นปีอื่นๆ เนื่องจาก

นักศึกษาชั้นปีที่ 1 เป็นกลุ่มเปราะบาง เป็นนักศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ทั้งสถานที่เรียนใหม่ การเรียนการสอนรูปแบบใหม่ การวัดและประเมินผลการเรียนรูปแบบใหม่ เพื่อนใหม่ รวมทั้งสภาพแวดล้อมใหม่ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางทำให้นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ต้องมีการปรับตัวอย่างมาก ทั้งนี้ หากผู้บริหารทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องไม่ได้ดูแลนักศึกษากลุ่มนี้เป็นอย่างดี อาจส่งผลให้นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีปัญหาในการเรียนและอาจส่งผลกระทบกับการเรียน ทำให้ไม่สามารถศึกษาจนสำเร็จการศึกษาได้

2. นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ควรมีการศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับกฎระเบียบและแนวทางการเรียนในระดับอุดมศึกษา ซึ่งจะช่วยให้ นักศึกษาสามารถปรับตัวได้ดียิ่งขึ้น และประสบความสำเร็จในการเรียนมากขึ้น

3. เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณเท่านั้น ดังนั้น ข้อเสนอแนะของการวิจัยครั้งต่อไป คือ การวิจัยแบบผสมผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

References

- Bunnark, M. (1994). *Statistics for decision making*. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House. [in Thai]
- Department of Disease Control. (2020). *Covid-19 situation report*. <https://ddg.moph.go.th/viralpneumonia/situation.php> [in Thai]
- Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J., Anderson, R.E., & Tatham, R.L. (2006). *Multivariate data analysis*. New Jersey: Prentice Hall.
- Jaroenpo, A. (2021). *New opportunities in the COVID-19 crisis. Survive, learn and adapt*. Bangkok: Bangkok Post. [in Thai]

- Kittiprapatsorn, S., Terdudompan, T., Paktanapakorn, P., & Sokjabok, P. (2020). *The social impact of the coronavirus disease 2019 (COVID-19) and the economic crisis*. Bangkok: Office of the Permanent Secretary, Ministry of Social Development and Human Security. [in Thai]
- Niyomtarn, A., Thepmanee, M., & Tongthai, W. (2017). Adaptation of students of Rajamangala University of Technology Lanna, Tak. *Educational Research Journal*, 12(1), 273-285. [in Thai]
- Posri, R. (2011). *Statistics for research*. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House. [in Thai]
- Sansupa, K., Kongkranphan, U., Sucaromana, U., & Nantasen, P. (2020). The adjustment of undergraduate student in pandemic COVID-19. *Journal of MCU Humanities Review*, 6(2), 83-97. [in Thai]
- Tanrattanasrisakul, M., Iamsa-Ard, U., Singthong, M., Paiboon, K., Chamkeaw, C., Jamsawang, P., Srisawat, K., & Rodyoo, M. (2021). Adaptation under the coronavirus disease 2019 epidemic situation of Matthayomsuksa 6 students of Rachineeburana School. *Journal for Social Sciences Research*, 12(1), 212-228. [in Thai]
- Tongkaew, T. (2020). New normal based design in education: Impact of COVID-19. *Journal of Teacher Professional Development*, 1(2), 1-10. [in Thai]
- WHO Thailand. (2020). *What is COVID-19?* Bangkok: WHO Thailand. [in Thai]

Author

Assistant Professor Dr. Pradthana Leekpai

Faculty of Commerce and Management

Prince of Songkla University, Trang Campus

102 Moo 6 Kuanpring, Muang District, Trang Province 92000

Tel: 096-8714559 E-mail: pradthana.l@psu.ac.th

Factors Affecting Chinese Undergraduate Students Studying in Bangkok's Willingness to Purchase Smart Phones in Thailand

Jirangrug Samarkjarn¹ / Xiaoxiong Cui² / Wittaya Ekwirunphon³

¹⁻² Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Krungthep

³ Interdisciplinary School of Accounting, Mahidol University, Kanchanaburi Campus

Received: February 19, 2022

Revised: April 26, 2022

Accepted: April 27, 2022

Abstract

This research aimed to study the relationships between the marketing mix 4p factor: product, price, place, promotion, and customer perceived value on customer Willingness to Purchase in Chinese Undergraduate Students Studying in Bangkok's Willingness to Purchase Smart Phones in Thailand. The respondents are from all universities in Bangkok. The questionnaires were distributed to respondents via online platforms. Therefore, the population is unknown. Stratified random sampling was used. However, 419 respondents participated in the online survey and 400 respondents were completed. There were three types of analyses utilized in this research. First, descriptive analysis was used to examine the characteristics of the samples. Second, a reliability test was run to ensure that the questions are reliable and consistent. Third, the hypotheses were tested by multiple-linear regression to investigate the effect of the marketing mix factor and perceived value on Willingness to Purchase. Findings of this research indicate that product, price, place, and customer perceived value are statistically significant predictors of customer

Willingness to Purchase. Critical and practical recommendations for Smart Phones marketers are suggested for their competitiveness in the Smart Phones market.

Keywords: Chinese undergraduate students, willingness to purchase, smartphones

Introduction

Nowadays, Thailand has become one of Southeast Asia's international education hubs. According to Thailand's Office of the Higher Education Commission (OHEC), the number of Chinese students choosing Thailand for their tertiary education has been rising in recent years. In 2009, Thai universities hosted 5,364 Chinese students and the number has tripled to 14,423 in 2020. Moreover, between 2018 and 2022, 7,231 Chinese students graduated from Thailand's higher education institutes. In Asia, Thailand, Japan and Singapore are counted among the top choices for Chinese students. In 2020, Chinese students enrolled in Thai universities accounted for 51.3 percent of the foreign student population, a 3 percent increase from 2019 (fulcrum.sg, 2022). Additionally, Due to the situation of COVID-19 pandemic in which online pedagogy is required, the demand for purchasing smartphones has increased. Additionally, Due to the situation of COVID-19 pandemic in which online pedagogy is required, the demand for purchasing smartphones has increased.

Furthermore, Bowen, Kyle & Mathew, 2012 has found that the number of higher education students aged between 18 to 25 using smartphones to support their academic activities including to express their personality has grown rapidly (Kates et al, 2018). Hossain and Ahmed's (2016) suggest that the average change of new

smartphones in the developing country students ranges between 6 months to 1 year, and only a few over 3 years.

The aforementioned facts thus unquestionably strongly suggest the increment of the smartphone market in Thailand. One of the most important facets of marketing is customer willingness to purchase which can help the business units to improve profitability, find the right market for their products, better understand their customers, use them as a leading indicator of future demand for their products, and assess how their marketing actions will impact those future sales.

When considered in the context of willingness to purchase, varying significantly from customer to customer. This variance is often caused by differences in the customer population, typically classified as either extrinsic or intrinsic. In this research, we would study the marketing mix, composed of product, price, place, and promotion, as an extrinsic factor; perceive value as an intrinsic factor. As the number of Chinese students studying at Thai University has significantly increased as the largest portion of overseas students and the increment of the smartphone market in Thailand, the researchers thus study the information about consumer behavior upon using smartphones.

Literature and Hypotheses

1. Willingness To Purchase

Kotler and Armstrong (2007) and Chinomona, Okoumba, and Poee (2013) stated that willingness to purchase is the intention of consumers to purchase certain goods or services in the future or take certain actions, and sometimes it depends on individual purchase ability, external and internal factors influencing consumers' desire to buy such as brand, price, quality, supplement, and impulse (Leo et al., 2005;

Blackwell et al, 2001). Phau et al. (2009) used the construct of willingness to purchase as a surrogate of purchase intention and further reinforced willingness to purchase as an indicator of actual behavior. Willingness to purchase in the relationship between attitude and behavior is influenced by the level of effort needed to exercise the behavior (Bagozzi et al. 1990) and it is more effective than behavioral measure in capturing a consumer's mind (Day 1969). Willingness to purchase is highly correlated to actual behavior (Zeithaml et al. 1996) and this relationship has been empirically tested in ICT product and service businesses (e.g., e-commerce, green product) (Ramayah et al. 2002). Hence, a consumer's willingness to purchase a specific product is a good predictor of the actual purchase of the product.

Willingness to pay (WTP) may be measured by examining differences in compensation for occupations associated with higher risks, or, more commonly, by contingent-valuation studies. Additionally, individual preferences are not fixed; they change over time and are dependent upon circumstances. Thus, the results of a WTP survey are influenced by the composition of the group and may not mirror that of society. Birch et al. (2018) suggested that myriad factors such as environmental consciousness, egoistic motivations, and ethical identity are associated with consumers' inclination to purchase, as well as with the increased frequency of purchasing. According to previous studies, purchase intentions or WTP may be understood as the penultimate step to actual purchase (Fleseriu et al., 2020).

Furthermore, The study conducted by Lim et al. (2014) suggests that consumers who perceive a positive value with regard to organic food are more willing to purchase organic food, in which health was the primary perceived benefit. The same thing was also obtained from research conducted by Zhao (2018), which shown that Perceived consumers' effectiveness, occupation, and income level had a

significant effect on the willingness to pay for carbon-labeled products. Sweeney et.al (1997) study shows that the functional service quality both directly and indirectly influences willingness to pay. According to Zhang et.al (2018) research result, Consumers' willingness to pay a premium price was positively affected by family income, familiarity, differential cognition, safety awareness, nutritional health, packaging, label trust, and online shopping experience.

2. Marketing mix

The marketing mix is the set of marketing tools a firm utilizes to pursue its marketing objectives in the target market (Borden, 1984). McCarthy (1964) refined the “marketing mix”, often referred to as the “4Ps”, as a means of translating marketing planning into practice (Bennett, 1997). A marketing mix is merely a conceptual framework that identifies the principal decision making managers make in configuring their offerings to suit consumers' needs. (Palmer, 2004).

The 4 Ps are used by companies to identify some key factors for their business, including what consumers want from them, how their product or service meets or fails to meet those needs, how their product or service is perceived in the world, how they stand out from their competitors, and how they interact with their customers. The main reasons the marketing mix is a powerful concept are it makes marketing seem easy to handle, allows the separation of marketing from other activities of the firm, and the delegation of marketing tasks to specialists; and The components of the marketing mix can change a firm's competitive position (Grönroos, 1994). They are often designed to influence consumer decision-making and lead to profitable exchanges. Each element of the marketing mix can affect consumers in many ways (Peter & Donnelly, 2007).

Möller (2006) presents an up-to-date picture of the current standing in the debate around the Mix as a marketing paradigm and predominant marketing management tool by reviewing academic views from five marketing management sub-disciplines (consumer marketing, relationship marketing, services marketing, retail marketing, and industrial marketing) and emerging marketing (E-Commerce). The concept of 4Ps has been criticized as being a production-oriented definition of marketing, and not customer-oriented (Popovic, 2006). Lauterborn (1990) claims that each of these variables should also be seen from a consumer's perspective.

Today, however, the marketing mix most commonly remains based on the 4 P's. Despite its limitations and perhaps because of its simplicity, the use of this framework remains strong and many marketing textbooks have been organized around it (Kent & Brown, 2006).

1. Product

Kotler and Armstrong (2006) define a product as anything that can be offered to a market for attention, acquisition, use, or consumption that might satisfy a want or need. They further define a consumer product as the product bought by the final consumer for personal consumption. Product is about quality, design, features, brand name, and sizes. A product is any good or service that fulfills consumer needs or desires. The type of product impacts its perceived value, which allows companies to price it profitably. It also affects other aspects such as product placement and advertisements.

Many attributes of a company's products, including brand name, quality, newness, and complexity, can affect consumer behavior. However, it is also concerned with what the product means to the consumer. (Borden, 1984). The physical appearance of the product, packaging, and labeling information can also

influence whether consumers notice a product in-store, examine it, and purchase it. One of the key tasks of marketers is to differentiate their products from those of their competitors and create consumer perceptions that the product is worth purchasing (Peter & Donnelly, 2007).

According to Lee and Johnson (2017), Consumers' willingness to buy (WTB) is affected by form (appearance, or how it looks) and functional (features, or what it looks like) design. Their study finds that customers' willingness to buy new store brands differs between different product groups. Sethuraman and Cole (1999) prove that characteristics of the product group have an influence on the willingness to pay.

2. Price

The price of products and services often influences whether consumers will purchase them at all and, if so, which competitive offering is selected. Stores such as TESCO, which are perceived to charge the lowest prices, attract many consumers based on this fact alone. For some offerings, higher prices may not deter purchase because consumers believe that the products or services are of higher quality or are more prestigious. However, many of today's value-conscious consumers may buy products more on the basis of price than other attributes (Peter & Donnelly, 2007)

Marc Berger (1998) explained that the results of WTP studies generally reflect the fact that wealthy individuals are usually willing to pay more than economically disadvantaged individuals, a fundamental issue associated with income/wealth distribution. Maxwell (2002) studied Rule-based price fairness and its effect on willingness to purchase and concluded that not just the price tag itself but how that price has been determined affects consumers' perceptions of fairness and willingness to purchase. Research conducted by Kucher et al. proposes that In

Ukraine, the study of consumers' willingness to pay a price premium for ecological goods of various types was initiated and conducted by scientists from the Sumy Scientific School confirmed that a significant proportion of respondents remain highly willing to purchase ecological goods, even at a higher price, provided the price rise does not exceed the limits allowed by consumers, taking into account their income level. Chao and Schor (1998) study proves that High-status consumers are willing to pay premium prices for goods that are perceived to convey status and prestige. The same thing was also obtained from research conducted by Kung et.al (2021), which shown those who were men, had higher educational attainment, had a higher monthly disposable income, or held a management position were more willing to purchase pork at a premium price. According to Grunert (2006), several empirical studies have shown that price information is important for the consumer decision-making process, and these consumers are very price-conscious.

3. Place (or Distribution)

Kotler and Armstrong (2006), define place or distribution as a set of interdependent organizations involved in the process of making a product available for use or consumption by consumers. The dimensions of place are channels, coverage, assortment, location, inventory, and transport (Borden, 1984). The place also involves choosing the place where products are to be made available for sale. Distribution channels such as outsourcing or company transport fleets are decided upon after a cost-benefit analysis. Small details such as shelf space committed to the product by department stores are also included. The primary motive of managing trade channels is to ensure that the product is readily available to the customer at the right time and place.

According to Sethuraman and Cole (1999), with regard to purchase frequency, the literature reports a higher willingness to pay for national brands if customers buy less frequently in the category). Veloutsou et al. (2004) study suggested that a small category purchase frequency constrains the success of store brands.

4. Promotion

Promotion is defined as sales promotion, advertising, personal selling, public relations, and direct marketing (Borden, 1984). It also involves decisions related to advertising, direct marketing, public relations, advertising budgets, etc. The primary aim of promotion is to spread awareness about the product and services offered by a company. It helps in persuading consumers to choose a particular product over others in the market. Advertising, sales promotions, personal selling, and publicity can influence what consumers think about products, what emotions they experience in purchasing and using them, and what behaviors they perform, including shopping in particular stores and purchasing specific brands.

According to Shi, Ka-Man, and Gerald (2005), promotions such as price discounts and buy one get one free are effective promotional tools for encouraging consumers to buy more. The same thing was also obtained from research conducted by Kung et.al (2021), which showed promotional marketing, monthly disposable income, and social value were the main positive factors in increased willingness to pay.

Thus, the researcher has formed a hypothesis:

H1: Products have a significant positive impact on willingness to purchase smartphones

H2: Price has a significant positive impact on willingness to purchase smartphones

H3: Place has a significant positive impact on willingness to purchase smartphones

H4: Promotion has a significant positive impact on willingness to purchase smartphones

3. Customer Perceived Value

In marketing terminology, perceived value is the customers' evaluation of the merits of a product or service, and its ability to meet their needs and expectations, especially in comparison with its peers. Perceived value is a customer's perception of a product or service's merit or desirability to them, especially in comparison to a competitor's product. Marketing professionals try to influence consumers' perceived value of a product by describing the attributes that make it superior to the competition. Holbrook (1994, 1999) suggests that perceived value is accepted as a strategic imperative tool for marketers. Consumer value is a fundamental issue to be addressed in every marketing activity According to Veloutsou et al. (2004). Perceived quality and the importance of different attributes have an impact on the willingness to buy store brands (Veloutsou et al., 2004). The study of Wee et al. (1995) also reveals that High-Status consumers wish to be considered as belonging to a higher social class

Thus, the researcher has formed a hypothesis:

H2: Customer Perceived Value has a significant positive impact on willingness to purchase smartphones

Research Methodology

The study of Factors Affecting Chinese Undergraduate Students Studying in Bangkok's Willingness to Purchase Smart Phones in Thailand is quantitative research.

Population and Sample

This study focused on Chinese Undergraduate Students Studying in Bangkok's Willingness to Purchase Smart Phones in Thailand. The research is a survey research design that uses online questionnaires to collect data from respondents via online platforms.

Research Instruments

For undertaking the consumer survey, the questionnaire has been prepared covering several aspects of Smart Phones Purchasing behavior, including the willingness to pay. The questionnaire comprises three types of analyses utilized in this research. First, descriptive analysis was used to examine the characteristics of the samples. Second, a reliability test was run to ensure that the questions are reliable and consistent. Third, the hypotheses were tested by multiple-linear regression to investigate the effect of the marketing mix and customer perceived value on customer Willingness to Purchase.

For measurement, a self-constructed 5-point Likert scale ranging from 1 as strongly disagree to 5 as strongly agree has been used for recording the consumer responses on marketing mix factor, perceived value and, Willingness to Purchase based on the literature review.

The reliability of the survey questions was conducted utilizing the Cronbach's Alpha test for 30 students. Each reliability value was higher than the acceptable value of 0.6 (Epstein, 2012). The reliability of the Product, Price, Place,

Promotion, perceived value, and Willingness to purchase was 0.911, 0.759, 0.871, 0.794, 0.915, and 0.619 respectively. The results of reliability proved that all questions are reliable to be used.

Data Collection Process

The research adopted a sampling method by distributing the questionnaires to Chinese students who are studying in Thai universities from 1st May– to 30th June 2021. The respondents are from all universities in Bangkok. The questionnaires were distributed to respondents via online platforms that are Facebook and the Line application. Therefore, the population is unknown. Stratified random sampling was used to initially select 400. However, 419 respondents participated in the online survey and 400 respondents were completed. This sample size is considered adequate for an unknown (Ahmad & Halim, 2017). The respondents were voluntarily asked to fill in and clearly explained by the undisguised researcher and the meaningless or irrelevant data was least anticipated.

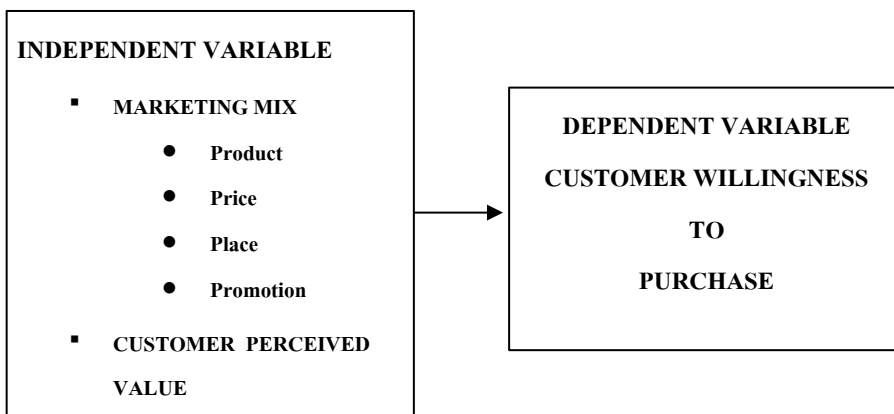
Data Analysis

There were three types of analyses utilized in this research. First, descriptive analysis was used to examine the characteristics of the samples. Second, a reliability test was run to ensure that the questions are reliable and consistent. Third, the hypotheses were tested by multiple-linear regression to investigate the effect of the marketing mix factor and perceived value on Willingness to Purchase. The Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) program version 17.0 was used to calculate the significance level for each different type of variable.

Conceptual Framework

Figure 1

Research conceptual model

Research Results

As aforementioned, The responses from the sample show that most of the respondents are male, totaling 241 persons, or 60.25 percent, while there are 159 female respondents, or 39.75 percent. Moreover, most are of the age below 20 years, specifically 209 people, or approximately 52.25percent. Finally, most respondents, 124 people or 31.0 percent, have an average monthly income above 40,000 Baht.

Table 1*Description of Respondents*

Variable	Metric	Frequency	Percentage
Gender	Male	241	60.25%
	Female	159	39.75%
Total		400	100%
Age	< 20	209	52.25%
	21-30	169	42.25%
	31 >	22	5.50%
Total		400	100%
Monthly Income	<20,000	1	0.25%
	20,001-40,000	110	27.5%
	40,001 >	289	72.25%
Total		400	100%

Hypothesis Testing

To answer the research hypotheses, the effect of marketing mix: product, price, place and promotion and customer perceive value on customer Willingness to Purchase was examined by multiple linear regression method. For this current research, the variance inflation factor (VIF) was also run to examine multicollinearity among independent variables. Result showed that the VIF value of each independent variable was less than 2 as noted in Table 3 which is much less than the upper boundary of the acceptable range at five (Martz, 2013). The adjusted r square was 0.41. Hence, 41 percent of variance in Willingness to Purchase is explained by product, price, place and promotion and customer perceived value ($p < 0.001$).

Table 2

Summary of Hypotheses Testing (N=400)

Variable	B	SE B	Beta (β)	Sig. Value	VIF
product	0.261	0.078	0.254	0.000	1.853
price	0.113	0.074	0.246	0.000	1.773
place	0.277	0.050	0.221	0.000	1.241
promotion	0.092	0.024	0.088	0.191	1.899
customer perceived value	0.215	0.043	0.266	0.000	1.756

Note: Dependent Variable: Purchase Intention, $R^2=0.419$, Adjusted $R^2 = 0.41$

According to the results, three hypotheses, except hypothesis 2, were supported by the multiple linear regression model as shown in Table 3.

Table 3

Hypothesis Testing Results

H(a)	Statement	Results
H1	Products have a significant positive impact on willingness to purchase smart phones	Supported
H2	Price has a significant positive impact on willingness to purchase smart phones	Supported
H3	Place has a significant positive impact on willingness to purchase smart phones	Supported
H4	Promotion has a significant positive impact on willingness to purchase smart phones	Rejected
H5	Customer Perceived Value has a significant positive impact on willingness to purchase smart phones	Supported

As shown in Table 2, The final results presented that 4 out of 5 hypotheses were supported, which hypotheses 1, 2, 3 and 5 have the p-value of 0.000, 0.000, and 0.000 respectively. Hypothesis 4, have the p-value of 0.191. Therefore, promotion rejected the hypothesis proposing a positive relationship with customer

Willingness to Purchase. This can be implied that product have no impact on customer Willingness to Purchase. Also, the standardized coefficient (β) for hypotheses 1, 2, 3 and 5 were 0.254, 0.246, 0.221 and 0.266 respectively. Thus, they were supported. This can be directly implied that product, price, place and customer perceive value have an impact on customer Willingness to Purchase.

Discussion

Based on this research finding, the results can be discussed as follows: The aim of the research was to examine relationships between marketing mix: product, price, place and promotion and customer perceive value on customer Willingness to Purchase.

Regarding the first hypothesis, findings of the study revealed that there is a positive effect of product on customer Willingness to Purchase. Thus, this finding supported the hypothesis one. As Peter and Donnally, (2007) suggest that one of the key tasks of marketers is to differentiate their products from those of their competitors and create consumer perceptions that the product is worth purchasing. This finding is also consistent with previous studies. For example, Lee and Johnson (2017) conducted the research about consumers' willingness to buy (WTB) is affected by form (appearance, or how it looks) and functional (features, or what it looks like) design. Their study finds that customers' willingness to buy new store brands differs between different product groups.

The second hypothesis was supported by the findings of the current research. This findings showed that price is a factor affecting customer Willingness to Purchase. This finding is consistent with previous several existing studies. Maxwell (2002) studied about Rule-based price fairness and its effect on willingness to

purchase ,concluded that not just the price tag itself but how that price has been determined affects consumers' perceptions of fairness and willingness to purchase. Furthermore, Chao and Schor (1998) study prove that High status consumers are willing to pay premium prices for goods that are perceived to convey status and prestige.

The third hypothesis was supported by the findings of the research. This findings showed that place is a factor affecting customer Willingness to Purchase. This finding is consistent with supporting several existing research. For example, Sethuraman and Cole, (1999) conducted the research regard to purchase frequency, the literature reports higher willingness to pay for national brands if customers buy less frequently in the category). Veloutsou et al. (2004) Study suggested that a small category purchase frequency constrains the success of store brands.

As for the forth hypothesis, there was no significant effect of promotion affecting customer Willingness to Purchase. This finding is inconsistent with previous studies. Several studies as the study of Shi, Ka-Man and Gerald (2005), Promotions such as price discounts and buy one get one free are effective promotional tools for encouraging consumers to buy more. The same thing was also obtain from research conducted by Kung et.al (2021), Which shown promotional marketing, monthly disposable income, and social value were the main positive factors in increased willingness to pay. However, all of these studies examined promotion in the context of customer who live in their own country. According to this research, the context that the customer or our respondents is different in term of the possibility to get the language promotion in their own language, the understand of communicating idea in medias etc. The result of the current study implies that even

customer or our respondents if did not get the proper form of promotion but they still willing to purchase , if other preferences factors are high enough.

Lastly, the fifth hypothesis was also supported by the findings of the research. The relationship between perceive value on customer Willingness to Purchase was positively associated. The several studies' findings revealed similar results. For example, Veloutsou et al. (2004) research prove that perceived quality and the importance of different attributes have an impact on the willingness to buy store brands. Wee et al. (1995) also reveal that High Status consumers wish to be considered as belonging to a higher social class

Recommendations

The research will help the management to develop a Smart Phones marketing strategy for Chinese Undergraduate Students Studying in Bangkok's in Thailand by recognizing the priority of importance of product, price, place in marketing and customer perceive value more than promotion. They should launch marketing programs to create customer perceive value. Based on the study results the should pay attention to customers' culture , nationality by keep searching for a new strategy to enhance higher level of customer Willingness to Purchase to gain competitive advantages from customer repurchase intention.

Future research may examine the relationship between aspects of 4P's marketing mix in-depth: price, place, and promotion. Furthermore, the scope of the research should be expanded to the whole country in order to develop broader about their prospective markets and set different kinds of marketing strategies.

References

- Andajani, E. (2015). Understanding customer experience management in retailing. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 211(2015), 629-633.
- Blackwell, R.J., Miniard, P.W., & Engel, J.F. (2001). *Consumer behavior* (9th ed). Ohio: South-Western.
- Bowen, K., & Mathew, D.P. (2012). Students' preferences for mobile app usage. *Studies in Self-access Learning Journal*, 2(3), pp. 228-233.
<https://net.educause.edu/ir/library/pdf/erb1210.pdf>
- Chen, B., Seilnamer, R., Bennett, L., & Bauer, S. (2015). Students' mobile learning practices in higher education: A Multi-year study. *EDUCAUSE Review*.
<https://er.educause.edu/articles/2015/6/>
- Chinomona, R., Okoumba, L., & Poee, D. (2013). The impact of product quality on perceived value, Trust and students' intention to purchase electronic gadgets. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 4(14).
- Education in Thailand: An OECD-UNESCO Perspective. (2016). *Reviews of national policies for education*. Paris: OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264259119-en>
- Horvath, C.W. (2004). Measuring television addiction. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 48(3), 378-398.
- Hossain, M.E., & Ahmed, Z. (2016). Academic use of smartphones by university students: A developing country perspective. *The Electronic Library*, 34(4), 651-665.
- Karl Frederick Braeckan Payne, Heather Wharrad & Kim Watts. (2012). Smartphone and medical related App use among medical students and junior doctors in the United Kingdom (UK): A regional survey.

- Kates, Aaron W., Wu, H., Coryn, & Chris L.S. (2018). The effects of mobile phone use on academic performance: A meta-analysis, *Computer & Education*, 127(2008), 107-112.
- Khajornthewawong, S. (2015). *Factors affecting the purchase of Chinese smartphones in Thailand*, [Published master's thesis]. Bangkok: Thammasat University. [in Thai].
- Kotler, P., & Armstrong, G. (2007). *Principles of marketing (12th ed.)*. Boston: Pearson Education.
- Kumar, M. (2011). Impact of the education of smart phones in education technology and its application in technical and professional studies: Indian perspective. *International Journal of Managing Information Technology*, 3(3), 39-49.
- Leo, C., Bennett, R., & Hartel, C.E. (2005). Cross-cultural differences in consumer decision-making styles. *Cross Cultural Management*, 12(3), 32-61.
- Luo, X. (2016). *Factors positively affecting Chinese students' loyalty toward Thai Universities in Bangkok*, [Published master's thesis]. Bangkok University. [in Thai]
- Menna, O. A., Rajyalakshmi, N., & Genet, G. T. (2015). Personal factors influencing consumers' buying decision of mobile phone: A case of Ethiopia, Dilla City. *European Journal of Business and Management*, 7(1), 48-56.
- Meyer, C., & Schwager, A. (2007). Understanding customer experience. *Harvard Business Review*, 85(2), 1-12.

- Mitega, W.P., Bernard, R., Msungu, A.C., & Sanare, R. (2012). Using mobile phones for teaching and learning purposes in higher learning institutions: The case of Sokoine University of Agriculture in Tanzania. *Proceedings and report of the 5th Ubuntu Net Alliance annual conference*, 118-129. <http://www.ubuntunet.net/sites/default/files/mtegaw.pdf>
- Park, N., Kim, Y., Shon, H.Y., & Shim, H. (2013). Factors influencing smartphone use and dependency in South Korea. *Computers in Human Behavior*, 29, 1763-1770.
- Statista. (2018a). Number of smartphone users worldwide from 2014 to 2020 (in billions). <https://www.statista.com/statistics/330695/number-of-smartphone-users-worldwide>
- Verhoef, Peter C., Leman, Katherine, N., Parasuraman, A., Ruggeveen, A., Tsiros, M., Schlesinger, & Leonard A. (2009). Customer experience creation: Determinants, Dynamics and management strategies. *Journal of Retailing*, 85(1), 31-41.
- Wilska, T.A. (2003). Mobile phone use as part of young people's consumption styles. *Journal of Consumer Policy*, 26, 441-463.
- Wood cook, B., Middleton, A., & Nortdiffe, A. (2012). Considering the smart phone learner an investigation into student interest in the use of personal technology to enhance their learning. *Student Engagement and Experience Journal*, 1(1), 1-15.

Authors

Dr. Jirangrug Samarkjarn

Faculty of Business Administration

Rajamangala University of Technology Krungthep

Tel. 088-965-6999 Email: jsamarkjarn@gmail.com

Mr. Xiaoxiong Cui

Faculty of Business Administration

Rajamangala University of Technology Krungthep

Tel. 17792534017 Email: 276610994@qq.com

Mr. Wittaya Ekwirunphon

Interdisciplinary School of Accounting

Mahidol University, Kanchanaburi Campus

Tel. 089-7876555 Email: wittaya_i@yahoo.com

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของพนักงานต้อนรับ

บนเครื่องบินที่มีต่อสื่อบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ กรณีศึกษา:

บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน)

Cabin Crews' Learning Achievement and Satisfaction toward E-Learning Media: A Case Study of Thai Airways International

วิลาศ ดวงกำเนิด¹

Vilas Duangkumnerd

¹ อาจารย์วิทยาลัยการพัฒนาและฝึกอบรมด้านการบิน มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

Lecturer, College of Aviation Development and Training, Dhurakij Pundit University

Received: December 5, 2021

Revised: March 27, 2022

Accepted: March 30, 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการปฏิบัติงานของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) ด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในด้านประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และความพึงพอใจที่มีต่อบทเรียน เทคนิควิธีวิจัยและพัฒนาเชิงผสมผสานของการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินผู้เข้าร่วมการอบรม จำนวน 375 คนเก็บข้อมูลโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ประมวลผลด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการทางสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน และการวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้บริหารและครูฝึกอบรมจำนวน 5 คน เพื่อวิเคราะห์กระบวนการหาประสิทธิภาพเชิงเหตุผล ผลการวิจัยพบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนฝึกอบรม โดยผ่านคะแนนสอบในเกณฑ์ 80% วิเคราะห์ร่วมกับค่าดัชนีประสิทธิผลการเรียนรู้และความพึงพอใจต่อบทเรียนอยู่ใน

ระดับมาก บทเรียนสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีประสิทธิภาพต่อองค์กรมากแต่ควรพัฒนาเรื่องความแม่นยำในระบบการขึ้นชั้นตัวตนของผู้เรียน การเพิ่มรูปแบบการสอนรวมถึงการมีช่องทางปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนจะทำให้บทเรียนสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีเสถียรภาพมากขึ้น

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, บทเรียนสื่ออิเล็กทรอนิกส์, หลักสูตรการปฏิบัติงาน, ความพึงพอใจ, พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน

Abstract

This research aims to develop e-learning media for Thai Airways international cabin crew by studying basic operation course learning achievement in terms of effectiveness, efficiency, and satisfaction. Mixed methods research was used. The data used were quantitatively collected of Thai Airways international cabin crew. The samples were 375 participants which were selected by using purposive sampling. The data were analyzed by using descriptive and inferential statistics. Five participants from the management team and instructors, contributing the e-learning course, were qualitatively in-depth interviewed and rational approaches toward synthesized the data. Results revealed that after taking the e-learning course training, trainees passed the test scores at 80% with high satisfaction level toward the course, showing higher learning achievement than ever before. Furthermore, the management team agreed that the e-learning is very effective for the organization but should be developed a more accurate learners' authentication system. The trainees proposed that the e-learning media should be more stable with a variety of teaching styles and interactive channel between teachers and learners.

Keywords: learning achievement, E-learning media, basic operation course, satisfaction, Cabin crew

บทนำ

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อทุกสังคม การพัฒนาในยุคการเปลี่ยนผ่านทางดิจิทัล (Digital Transformation) องค์กรธุรกิจทั่วโลกต่างใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานขององค์กร เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว (Westerman, Bonnet & McAfee, 2014; Von Leipzig, 2017) การมุ่งสร้างนวัตกรรมจากเทคโนโลยีใหม่เพื่อสร้างความแตกต่างและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจ (Berman, 2012; Andriole, 2017) โดยนวัตกรรมหนึ่งที่สำคัญคือ ระบบการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (E-Learning) ที่ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการฝึกอบรมพนักงานขององค์กรผ่านการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งถือเป็นการเรียนจากสื่อการสอนในรูปแบบที่ผสมผสานเทคโนโลยีและการสอนเข้าด้วยกัน (Engelbrecht, 2003) การพัฒนากระบวนการอบรมให้พนักงานเกิดการเรียนรู้ผ่านการใช้ระบบการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีความยืดหยุ่นในเรื่องของเวลาและสถานที่ โดยผู้เรียนทุกคนสามารถเลือกสถานที่จัดส่งหรือรับตามข้อมูลการเรียนรู้ เลือกเวลาและมีจังหวะการเรียนรู้ที่เหมาะสมของตนเองได้ นอกจากนี้จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของความรู้และผ่านการเข้าถึงข้อมูลจำนวนมากได้ง่าย รวดเร็ว และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนผ่านกระดานสนทนา ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น จัดอุปสรรคการมีส่วนร่วม รวมถึงแลกเปลี่ยนและมุมมองที่ต่างกันกล่าวคือ ระบบการเรียนรู้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ช่วยสนับสนุนการสื่อสารและปรับปรุงความสัมพันธ์อันเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ (Smedley, 2010) ที่สำคัญคือให้ความคุ้มค่าต่อองค์กรในแง่ของความประหยัดค่าใช้จ่ายในด้านต่าง ๆ ผู้เรียนไม่จำเป็นต้องเดินทาง ไม่จำเป็นต้องใช้อาคารหรือสถานที่ขนาดใหญ่ อีกทั้งผู้เรียนยังสามารถพบทวนหลักสูตรทั้งหมด เพื่อให้เกิดความเข้าใจและยังช่วยลดปัญหาในเรื่อง

การขาดแคลนของบุคลากรด้านวิชาการ ผู้ฝึกอบรม ผู้อำนวยความสะดวก ช่างเทคนิค ในห้องปฏิบัติการ และบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับระบบชั้นเรียนแบบปกติอีกด้วย (Algahtani, 2011; Klein & Ware, 2003)

สำหรับองค์กรธุรกิจการบิน การอบรมพัฒนาเพื่อให้มั่นใจว่าพนักงานต้อนรับมีความสามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้อย่างถูกต้อง มีความสามารถปรับตัวเข้ากับงานและสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่อธุรกิจการบินถือเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับการปฏิบัติงานที่เป็นด้านหน้าของฝ่ายการบริการลูกค้า เนื่องด้วยการบริการถือเป็นหัวใจหลักสำคัญอย่างหนึ่งที่ส่งผลต่อการสร้างความพึงพอใจในการเลือกใช้บริการสายการบิน (Auksomdee, 2011) ด้วยเหตุนี้ระบบการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (E-Learning) จึงถือเป็นนวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่สำคัญต่อองค์กรธุรกิจการบิน เพราะนอกจากได้ฝึกอบรมในรูปแบบใหม่แล้ว ยังสร้างประสิทธิภาพ และยังช่วยลดค่าใช้จ่ายได้อีกด้วย

บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) ในฐานะสายการบินแห่งชาติเป็นที่ยอมรับในระดับสากล การบินไทยเคยได้รับการจัดอันดับเป็น 1 ใน 10 สายการบินที่ดีที่สุดในโลก (World's Best Airlines 2018) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดอันดับสายการบินในปี 2564 ในด้านพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่ดีที่สุดในโลก (World's Best Airline Cabin Crew) จากสกายแทร็กซ์ (SKYTRAX World Airline Awards 2021) บริษัทฯ ให้ความสำคัญภาพพนักงาน โดยมีฝ่ายฝึกอบรมพนักงานต้อนรับเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องการฝึกอบรม มีนโยบายปลูกฝังค่านิยมด้านการเรียนรู้ (Learning Culture) ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริการเพื่อตอบสนองความพึงพอใจของผู้โดยสาร แนวทางการฝึกอบรมจะมุ่งเน้นการพัฒนาพนักงานต้อนรับฯ ให้บริการผู้โดยสารอย่างมีคุณภาพควบคู่ไปกับมาตรฐานความปลอดภัย ตามรายวิชาดังข้อกำหนดของกรมการบินพลเรือนและเป็นการฝึกอบรมที่มุ่งเน้นการให้ความรู้ ในการฝึกอบรมพนักงานต้อนรับฯ จะต้องผ่านการฝึกอบรมครั้งแรก (Initial Training) ที่ศูนย์ฝึกอบรม ก่อนไปปฏิบัติงานจริงและเมื่อครบกำหนดการฝึกอบรมในครั้งต่อไป

พนักงานต้อนรับจะต้องฝึกอบรมทบทวนความรู้ (Recurrent Training) โดยมีขั้นตอนการอบรมดังนี้ (ดูภาพ 1 ประกอบ)

ภาพ 1

แนวทางการฝึกอบรม

ขั้นตอนที่ 1 ความต้องการและความจำเป็นในการฝึกอบรม (Training Needs)

ฝ่ายฝึกอบรมพนักงานต้อนรับฯ จะทำการกำหนดรายวิชาต่าง ๆ จากนั้นจึงเข้าสู่

ขั้นตอนที่ 2 วางแผนฝึกอบรม (Plan Training) กำหนดรายละเอียดของการฝึกอบรม

วัน สถานที่ ระยะเวลาในการฝึกอบรม รวมถึงการเชิญผู้เชี่ยวชาญ(หากมี) ตามวันที่

กำหนด และขั้นตอนที่ 3 ฝึกอบรม (Provide Training) ทำการฝึกอบรมตามที่กำหนด

เมื่อทำการฝึกอบรมเสร็จตามหลักสูตร พนักงานต้อนรับฯ จะทำการปฏิบัติงานจริงทันที

เนื่องด้วยแนวทางการฝึกอบรมข้างต้นเกิดจากการรวบรวมข้อมูลเพื่อ

ออกแบบ พัฒนาหลักสูตรและประมวลรายวิชา โดยครอบคลุมความต้องการและความ

จำเป็นในการฝึกอบรมและทรัพยากรการฝึกอบรมจากข้อมูลภายในองค์กรได้แก่

นโยบายและกลยุทธ์ของบริษัทฯ, โมเดลสมรรถนะ(Competency Model) ของบริษัทฯ,

ข้อมูลจากฝ่ายบริหารของบริษัท, รายงานการประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงาน

ต้อนรับฯ และข้อมูลจากภายนอกองค์กร ได้แก่ ผลตอบรับจากลูกค้า, เกณฑ์มาตรฐาน

อุตสาหกรรมบริการ, เอกสารและข้อมูลอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ซึ่งถือว่าเป็นการออกแบบ

และพัฒนาหลักสูตรได้ดีในระดับหนึ่งแต่ปัญหาสำคัญเกิดจากระยะเวลา 2-3 ปีที่ผ่านมา

ฝ่ายบริหารไม่สามารถจัดส่งพนักงานต้อนรับฯเข้ารับการอบรมแต่ละหลักสูตรได้

ตามแผนงานที่วางไว้ เนื่องจากจำนวนพนักงานต้อนรับที่ต้องไปบินหรือปฏิบัติหน้าที่มีไม่เพียงพอ ซึ่งถือเป็นภาระงานสำคัญที่ต้องคำนึงถึงเป็นลำดับแรก ทำให้กำหนดการฝึกอบรมพัฒนาในด้านการบริการถูกเลื่อน ไม่เป็นไปตามแผนงานอยู่เสมอ ส่งผลให้การกำหนดความต้องการเป็นหลักสูตรไม่แน่ชัด และไม่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ปรับปรุง หรือพัฒนาการฝึกอบรม จากข้อบกพร่องปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานจริงของพนักงานต้อนรับฯ และด้วยข้อจำกัดของขนาดชั้นเรียน (เนื่องจากฝ่ายจัดการการบินไม่สามารถจัดหาพนักงานต้อนรับฯ ในจำนวนที่เหมาะสมต่อการเรียนการสอนต่อครั้งได้) ห้องเรียนในการฝึกอบรม ระยะเวลาในการฝึกอบรม ความสะดวกในการเดินทางของผู้เข้ารับการอบรม และต้นทุนค่าใช้จ่ายในการจัดการอบรมมีเป็นจำนวนมาก นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 เป็นต้นมา บริษัทการบินไทย จึงได้เริ่มนำระบบการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เข้ามาใช้เป็นส่วนช่วยในการฝึกอบรม โดยเฉพาะพนักงานต้อนรับฯ ที่กระจายอยู่เป็นจำนวนมากตามสถานีต่างประเทศ ด้วยเล็งเห็นว่าระบบดังกล่าวจะสามารถช่วยลดค่าใช้จ่ายการอบรม สร้างความสะดวกแก่ทุกฝ่ายและช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพให้แก่พนักงานต้อนรับฯ ตามแนวทางพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กร โดยการอบรมดังกล่าวจะเกิดขึ้นในลักษณะของสื่อการเรียนรู้สื่ออิเล็กทรอนิกส์และมีการทดสอบก่อนและหลังการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทว่าตลอดที่ผ่านมา การใช้ระบบการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ยังคงมีอุปสรรคคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ได้ตามความคาดหวังขององค์กร บางบทเรียนยังคงขาดประสิทธิภาพและไม่ตอบสนองต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ รวมถึงฝ่ายฝึกอบรมพนักงานต้อนรับฯ เองยังไม่สามารถออกแบบการวัดผลของการฝึกอบรมได้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ดังนั้นการศึกษาเพื่อพัฒนาบทเรียนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นจึงสำคัญสำหรับองค์กร ด้วยความสำคัญของระบบการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีต่อองค์กรธุรกิจการบินในฐานะเครื่องมือ (tool) ที่จะเข้ามาช่วยพัฒนาหลักสูตรการเรียการสอนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และประโยชน์ในการลดค่าใช้จ่ายและสร้างการเรียนรู้รูปแบบใหม่ ผู้วิจัยจึงมุ่งทำการศึกษา

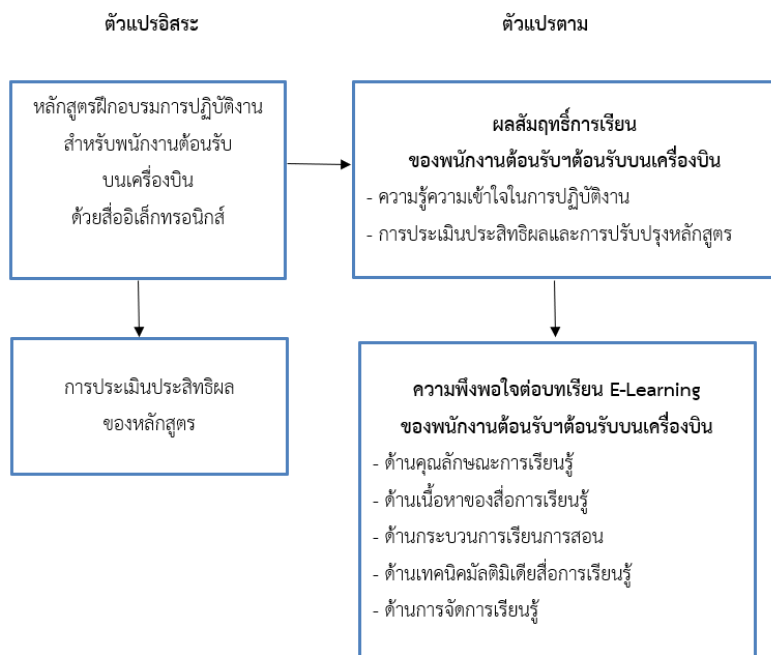
พัฒนาระบบการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของหลักสูตรการปฏิบัติงานสำหรับพนักงานต้อนรับฯ ผ่านการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการใช้ระบบการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์และวัดระดับความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อบทเรียนดังกล่าว เพื่อทำความเข้าใจประสิทธิผลและระดับความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อหลักสูตร อันจะก่อให้เกิดแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าว ซึ่งส่งผลดีต่อองค์กรธุรกิจ การบินต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการประสิทธิภาพเชิงเหตุผลของการจัดระบบการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หลักสูตรการปฏิบัติงานพนักงานต้อนรับฯ
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของบทเรียนสื่ออิเล็กทรอนิกส์หลักสูตรการปฏิบัติงานพนักงานต้อนรับฯ โดยการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการเรียนรู้
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของพนักงานต้อนรับฯ บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) ที่มีต่อบทเรียนสื่ออิเล็กทรอนิกส์หลักสูตรการปฏิบัติงานพนักงานต้อนรับฯ

ภาพ 2

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยประเภท การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) กระบวนการศึกษาค้นคว้าอย่างมีระบบ โดยเป็นทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ต้องการหาแนวทางการพัฒนาบทเรียนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หลักสูตรการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผลตามเกณฑ์มาตรฐานด้วย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของพนักงานต้อนรับฯ โดยมีการกำหนดแนวทางและวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยเชิงคุณภาพสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูฝึก ฝ่ายฝึกอบรมพนักงานต้อนรับฯ บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการฝ่ายฝึกอบรมพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน, ผู้จัดการกองฝึกอบรมระดับก้าวหน้า, หัวหน้ากลุ่มงานกองฝึกอบรมระดับก้าวหน้า และครูฝึกพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน(ชาย/หญิง) สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรคือ พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินบริษัทการบินไทย จำกัด(มหาชน) มีจำนวน 5,887 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 19 มกราคม 2564) กลุ่มตัวอย่างจำนวน 375 คน(สูตรการคำนวณ Taro Yamane, 1973) ระดับความเชื่อมั่น 95% ค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผ่านคำถามอย่างมีโครงสร้าง สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบด้วยแบบแผนการทดลองคือแบบทดสอบในการเรียนและใช้การทดสอบแบบกลุ่มตัวอย่างเดียวเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการเรียน เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือกจำนวน 50 ข้อ (100 คะแนน)โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานคะแนนทดสอบหลังการฝึกอบรมร้อยละ 80 ขึ้นไป ซึ่งเป็นไปตามข้อกำหนดของฝ่ายฝึกอบรมพนักงานต้อนรับฯ, แบบคำถามเชิงโครงสร้าง (Structure Interview) ศึกษาประสิทธิภาพของระบบการเรียนรู้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และแบบสอบถามวัดความพึงพอใจที่มีต่อสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การวัดความพึงพอใจจะมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดแบบอันตรภาคชั้น(Interval Scale) กำหนดคำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ตามรูปแบบของ Likert's Scale

3. การทดสอบและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดำเนินการโดยนำคำถามในแบบสอบถาม 5 ด้านๆละ 5 ข้อ รวม 25 ข้อให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านตรวจสอบเพื่อทดสอบความเที่ยงตรง (Content Validity) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของ ด้วยกระบวนการ Index of item objective congruence (IOC) มีค่าเฉลี่ยของดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้เท่ากับ 0.702 นำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มี

ลักษณะใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 ชุด โดยทำการทดสอบกับพนักงานต้อนรับภาคพื้นดิน (Ground Staff) เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือโดยหาค่าความเที่ยงหรือความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม (Reliability) ของ Cronbach's Alpha ในด้านคุณลักษณะการเรียนรู้เท่ากับ 0.862 ด้านเนื้อหาของสื่อการเรียนรู้มีค่าเท่ากับ 0.737 ด้านกระบวนการเรียนการสอน มีค่าเท่ากับ 0.862 ด้านเทคนิคลดมิติเดียวของสื่อการเรียนรู้มีค่าเท่ากับ 0.919 และด้านการจัดการเรียนรู้มีค่าเท่ากับ 0.870 จากข้างต้นค่าสัมประสิทธิ์ทุกตัวมีค่ามากกว่า 0.7 แสดงว่าผลการทดสอบมีความเชื่อมั่นความเชื่อมั่นสูง และสามารถนำแบบสอบถามดังกล่าวไปใช้ (Srisuk, 2009)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการกำหนดแหล่งข้อมูลคือแหล่งปฐมภูมิ มีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้ 1) หนังสือขอความอนุเคราะห์ข้อมูลและสัมภาษณ์เพื่อเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ 2) ดำเนินการส่งแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างและเอกสารแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยโดยผู้วิจัยจัดส่งและรับกลับคืนด้วยตนเองพร้อมทั้งชี้แจงวิธีการตอบแบบสอบถามให้กับผู้ตอบแบบสอบถามได้เกิดความเข้าใจ เพื่อเป็นข้อมูลเชิงปริมาณโดยเลือกวิธีการเก็บข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) 3) นำแบบสอบถามที่ได้รับมาตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำบันทึกและประมวลผลด้วยโปรแกรมทางสถิติ 4) ทำการทดสอบกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบแผนการทดลองคือแบบทดสอบในการเรียนและใช้การทดสอบแบบกลุ่มตัวอย่างเดียว (One Group Pretest – Posttest Design) รวบรวมผลคะแนนก่อนและหลังการเรียนรู้ 5) ผู้เรียนประเมินความพึงพอใจที่มีต่อบทเรียนสื่ออิเล็กทรอนิกส์หลักสูตรการปฏิบัติงาน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านคำถามเชิงโครงสร้างจำนวน 6 ข้อ เป็นกระบวนการเพื่อหาประสิทธิภาพเชิงเหตุผล (Rational Approach) ผ่านการใช้หลักการของความรู้และเหตุผลในการตัดสินใจคุณค่าของสื่อการเรียนการสอน นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาทำการสังเคราะห์

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการเรียนรู้ (Pre Test and Post Test) เพื่อหาประสิทธิผลของบทเรียนสื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานคะแนนทดสอบหลังการฝึกอบรมร้อยละ 80 ขึ้นไปซึ่งเป็นไปตามข้อกำหนดของฝ่ายฝึกอบรมพนักงานต้อนรับฯ ร่วมกับการวิเคราะห์ทางสถิติหาค่า Dependent Samples (t- test) และวิเคราะห์หาค่าดัชนีประสิทธิผลการเรียนรู้ (Effectiveness Index: E.I) โดยใช้วิธีการของ Goodman, Fletcher and Schneider I

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามเพื่อศึกษาความพึงพอใจพนักงานต้อนรับฯ ใช้วิธีการบรรยายสถิติเชิงพรรณนา ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ความถี่ (Frequency) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลวิธีการสถิติเชิงอนุมานของปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันส่งผลต่อความพึงพอใจ ในด้านเพศโดยการทดสอบสมมติฐาน ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างประชากรสองกลุ่มที่เป็นอิสระจากกัน (Independent Sample t-test) เมื่อทดสอบแล้ว ผลการวิเคราะห์จากการใช้สถิติ t-test เพื่อความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างประชากรสองกลุ่ม โดยจำแนกตามเพศส่วนด้านอายุและประสิทธิภาพการทำงานที่ต่างกันทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และเปรียบเทียบเชิงซ้อน (Multiple Comparison) ผ่านการทดสอบ Least Significant Difference (LSD) เพื่อหาว่าค่าเฉลี่ยใดบ้างที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษากระบวนการประสิทธิภาพเชิงเหตุผลของการจัดระบบการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ จากผลการวิเคราะห์เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานอย่างมากในด้านการลดต้นทุนเมื่อเปรียบเทียบกับกรฝึกอบรมตามแบบเดิม เมื่อพิจารณาพร้อมกับความคิดเห็นของพนักงานต้อนรับฯ ที่มีต่อหลักสูตรปฏิบัติงานพบว่า สิ่งที่ต้องพัฒนาของบทเรียนสื่ออิเล็กทรอนิกส์หลักสูตรการปฏิบัติงาน คือ

1) ความแม่นยำของระบบการยืนยันตัวตนของผู้เรียน 2) ความหลากหลายของรูปแบบการสอน โดยเพิ่มสื่อมัลติมีเดียหรือภาพเคลื่อนไหว 3) ความมีเสถียรภาพของระบบในการใช้งาน 4) การเพิ่มช่องทางการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้เรียนและผู้สอน

วัตถุประสงค์ที่ 2 การศึกษาประสิทธิผลของบทเรียนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หลักสูตรการปฏิบัติงานพนักงานต้อนรับฯ โดยการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการเรียน ผลการทดสอบความสัมพันธ์พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 46.87 และหลังเรียน 87.11 มีค่าสหสัมพันธ์ (Correlation) เท่ากับ 0.238 เมื่อทดสอบสถิติ t พบว่ามีค่าเท่ากับ -34.816 ค่า Sig. มีค่าเท่ากับ 0 จึงสรุปได้ว่าคะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมีความสัมพันธ์กันและหลังการเรียนผู้เรียนมีคะแนนสอบเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผู้เรียนมีความก้าวหน้าทางพัฒนาการเรียนรู้อีกเพิ่มขึ้นร้อยละ 59 จากการทดสอบค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.)

วัตถุประสงค์ที่ 3 การศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อบทเรียน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป เพศหญิง 81.9% เพศชาย 18.1% ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20 - 30 ปี (37.9%) รองลงมาคืออายุ 31 - 40 ปี (32.3%) การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าและส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงาน 6 - 10 ปี (30.1%) และ 11-15 ปี (23.2%) ตามลำดับ ความพึงพอใจต่อบทเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก (3.61) โดยเฉพาะด้านลักษณะการเรียนรู้อีก (4.10) ด้านกระบวนการเรียนการสอน (3.94) และด้านเนื้อหาของสื่อการเรียนรู้อีก (3.93) ส่วนความพึงพอใจด้านเทคนิคมัลติมีเดียของสื่อการเรียนรู้อีกและด้านการจัดการเรียนรู้อีกอยู่ในระดับปานกลาง (2.95 และ 3.13 ตามลำดับ) นอกจากนี้ ผลการทดสอบเปรียบเทียบคุณลักษณะส่วนบุคคลกับความพึงพอใจต่อบทเรียนสื่ออิเล็กทรอนิกส์หลักสูตรการปฏิบัติงาน พบว่า คุณลักษณะด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษาไม่มีผลต่อความพึงพอใจต่อบทเรียน ขณะที่ประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกันมีผลต่อความพึงพอใจ ในด้านกระบวนการเรียนการสอนและด้านเทคนิคมัลติมีเดียของสื่อการเรียนรู้อีกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งพบว่า

พนักงานต้อนรับที่มีประสบการณ์การทำงาน 6-10 ปี มีความพึงพอใจน้อยกว่าพนักงานที่มีประสบการณ์การทำงาน 1-5 ปี ที่ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.85 และ 0.88 ตามลำดับ

อภิปรายผล

การจัดระบบการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้มีประสิทธิภาพสามารถลดต้นทุนของการจัดการอบรมของสายการบิน สอดคล้องกับการศึกษาของ Praijun (2013) ช่วยให้ผู้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถเรียนได้ทุกที่ทุกเวลา การสอนสามารถควบคุมมาตรฐานและเนื้อหาได้อีกทั้งผลการอบรมของผู้เรียนยังได้ถูกบันทึกในรูปแบบออนไลน์จึงประโยชน์ในการตรวจสอบจากภายในและจากองค์กรภายนอก สอดคล้องกับข้อเสนอของ Laohajatsang (2017) ถึงประโยชน์ในเรื่องการเรียนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ลักษณะของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถพัฒนาได้และใช้ได้ในระยะยาวจึงจะมีความคุ้มค่าอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตามการเรียนและวิธีการถ่ายทอดยังต้องการพัฒนาคือเพิ่มรูปแบบวิดีโอภาพเคลื่อนไหว หรือเทคโนโลยีสมัยใหม่อื่น ๆ เพื่อดึงดูดผู้เรียนมากยิ่งขึ้นและต้องพัฒนาระบบการยืนยันตัวตนที่แม่นยำของผู้เข้าอบรม ช่องทางปฏิสัมพันธ์และการโต้ตอบระหว่างผู้เรียนและผู้สอนให้มากยิ่งขึ้น กล่าวคือจำเป็นต้องออกแบบการเรียนการสอนเป็นกระบวนการวางแผนการเรียนการสอนอย่างมีระบบโดยมีการวิเคราะห์องค์ประกอบการเรียนรู้ ทฤษฎีการเรียนการสอน สื่อกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ รวมถึงการประเมินผลร่วมด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thammatar (2014)

ในส่วนของผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจที่มีต่อบทเรียนสื่ออิเล็กทรอนิกส์หลักสูตรการปฏิบัติงานนำมาอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

1. พนักงานต้อนรับฯ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม ผู้เรียนมีความก้าวหน้าทางพัฒนาการเรียนรู้อีกเพิ่มขึ้นแสดงให้เห็นว่าการอบรมพนักงานสำหรับธุรกิจการบินผ่านระบบการเรียนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์สามารถให้ประสิทธิผลที่ดี โดยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงเนื้อหาบทเรียนได้มากขึ้น ผล

ดังกล่าวสอดคล้องกับงานศึกษาของ Thongtanasin and Kanperm (2016) โดยเฉพาะหัวข้อสำคัญเกี่ยวกับ อุปกรณ์ฉุกเฉินสำหรับพนักงานต้อนรับฯ(อ้างถึงบทที่2 กฎหมายกฎระเบียบ ข้อกำหนดด้านความปลอดภัย)พบว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการฝึกอบรมสูงขึ้นกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 พนักงานมีความพึงพอใจในระดับมาก สอดคล้องกับงานศึกษาของ Jiboonypinit (2016) ที่ยืนยันว่า ระบบการเรียนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นสามารถให้ประสิทธิผลที่การเรียนรู้แก่ผู้เรียนได้จริง

2. พนักงานต้อนรับฯมีความพึงพอใจต่อบทเรียนสื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากระบบการเรียนรู้ด้านเนื้อหา มีความชัดเจนของภาษา ประโยค หรือข้อความสามารถอธิบายเนื้อหาในบทเรียนได้ตรงประเด็น และด้านรูปแบบของการเรียนรู้ออนไลน์มีการเชื่อมโยงที่ให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาตามความต้องการได้สะดวกรวดเร็ว การจัดวางองค์ประกอบต่าง ๆ ทางจอภาพปุ่มไอคอนและภาพ ถือเป็นการพัฒนาระบบการเรียนการสอน ผู้เรียนจะพึงพอใจต่อการเรียนอย่างมาก สอดคล้องกับงานศึกษาของ Dumnil (2019)

เมื่อพิจารณาความพึงพอใจรายด้านร่วมกับข้อคิดเห็นของผู้เรียนพบว่า

1. ด้านลักษณะการเรียนรู้ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ช่วยให้

ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย ผู้เรียนจัดการตารางการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ระบบการเรียนสื่ออิเล็กทรอนิกส์จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงบทเรียนและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้สอนจัดเตรียมไว้ให้ได้จากทุกสถานที่ทุกเวลาที่มีการออนไลน์ สอดคล้องกับงานศึกษาของ Salem (2017) แต่อย่างไรก็ตามการเรียนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีลักษณะการเรียนรู้แบบอิสระจึงขาดแรงจูงใจ บ่อยครั้งที่ผู้เรียนเกิดความเหนื่อยล้าของสายตาของร่างกาย จนทำให้รู้สึกง่วงและเบื่อหน่ายกับการเรียน และการเรียนดังกล่าวอาจมีข้อจำกัดสำหรับผู้เรียนที่ไม่ได้ใช้เทคโนโลยีในการเรียน สอดคล้องกับงานของ Ed's Technology Resource Hub (Sombutwong, 2006) ที่พบข้อเสียของผู้เรียนไม่ได้บรรยายการบรรยายสด และการถามด้วยการสนทนาหรือเว็บบอร์ด อาจไม่ได้รับการตอบกลับ ดังนั้น การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์จึงจำเป็นต้องสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนให้เกิด

วัฒนธรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองจะยิ่งเกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ดังแนวคิดของ Knowles (1975) เกี่ยวกับแรงจูงใจในการเรียน

2. ด้านเนื้อหาของสื่อการเรียนรู้ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยมีความเห็นมีภาพรวมของเนื้อหาดี ครอบคลุมเข้าใจง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อน มีคำอธิบายตรงตามวัตถุประสงค์ ครอบคลุมกับการทำงานจริง โดยมีทั้งข้อควรปฏิบัติและอันตรายจากการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานศึกษาของ Praijun (2013) อย่างไรก็ตามบางบทเรียนยังคงมีเนื้อหาที่ยาวเกินไป สิ่งนี้เป็นโจทย์ของผู้ออกแบบที่จะต้องนำไปปรับปรุงพัฒนาให้กระชับและเหมาะสม

3. ด้านกระบวนการเรียนการสอนความพึงพอใจอยู่ในระดับมากเนื่องจากสามารถทบทวนความรู้ได้ตลอดตามต้องการ เพียงแค่ควรปรับเปลี่ยนการจัดเรียงหมวดวิชาและเรียบเรียงบทเรียนให้ชัดเจนมากขึ้นและควรเพิ่มช่องทางการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนให้สามารถซักถามข้อสงสัยได้ทันที

4. ด้านเทคนิคผลิตมีเดียของสื่อการเรียนรู้ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากขาดเสถียรภาพในการเข้าถึงด้วยสมาร์ตโฟน ควรเพิ่มรูปแบบการสอนให้หลากหลาย มีการใช้สีแบ่งแยกความแตกต่างและเน้นย้ำเพื่อให้ผู้เรียนจำได้ง่ายขึ้น มีภาพตัวอย่างประกอบในแต่ละบทเรียน เช่น วิดีโอภาพเคลื่อนไหว หรือใช้สื่อโซเชียล เพื่อให้มีการสอบถามระหว่างการสอนได้ทันที การนำเสนอในรูปแบบที่ทันสมัยมากขึ้นจะกระตุ้นผู้เรียนให้มีความอยากเรียนมากขึ้น สอดคล้องกับข้อเสนอของ Jiboonypinit (2016) เกี่ยวกับการที่บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์มีเนื้อหาสนุก พร้อมมีตัวอย่างแสดง จะยังสามารถทำให้นักเรียนสนุกและมีความสุขกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเข้าใจเนื้อหาที่เรียนได้ ดังนั้นผู้รับผิดชอบรายวิชาควรมีการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยที่เจริญก้าวหน้า

5. ด้านการจัดการเรียนรู้ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากยังมีปัญหาในเรื่องการขาดสนับสนุนการเรียนด้านอุปกรณ์และค่าอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง สิ่งนี้จะปัญหอย่งยิ่งเพราะการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นจำเป็นต้องมี

อุปกรณ์ในการเชื่อมต่อเข้าสู่เครือข่ายและเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร (Khan, 1997) ดังนั้นองค์กรจึงควรมีการสำรวจอุปสรรคและนโยบายเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างราบรื่น ส่วนเรื่องของระบบการจัดการยังขาดความเสถียรและมีความผิดพลาดอยู่บ้างเป็นสิ่งที่ฝ่ายผู้ดูแลระบบและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องใส่ใจและแก้ไขเพื่อให้ระบบการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นมีความสมบูรณ์เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กร

1. การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นประโยชน์ต่อองค์กรธุรกิจการบินอย่างยิ่ง ช่วยลดค่าใช้จ่ายและช่วยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้เป็นอย่างดี ดังนั้นองค์กรธุรกิจการบินจึงควรใส่ใจที่จะพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของบทเรียนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้ดียิ่งขึ้น
2. แม้ว่าพนักงานต้อนรับมีความพึงพอใจต่อบทเรียนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หลักสูตรการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณารายด้านการพัฒนาสื่ออิเล็กทรอนิกส์จึงควรใส่ใจด้านเทคนิคผลิตมีเดียของสื่อการเรียนรู้และด้านการจัดการเรียนรู้ที่ยังมีความพึงพอใจของผู้เรียนอยู่ในระดับปานกลาง
3. แนวทางการพัฒนาสื่ออิเล็กทรอนิกส์สำหรับผู้จัดการเรียนการสอนแล้วต้องพัฒนาระบบการยืนยันตัวตนผู้เรียนที่เข้าเรียนอย่างแม่นยำมากยิ่งขึ้น เพื่อจะสามารถประเมินผลการเรียนรู้ของพนักงานได้ตามจริง
4. แนวทางการพัฒนาสื่ออิเล็กทรอนิกส์สำหรับผู้เรียนได้เสนอให้มีการปรับเนื้อหาให้กระชับยิ่งขึ้น และเพิ่มรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้สื่อมัลติมีเดียเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งยังควรเพิ่มช่องทางการสื่อสารระหว่างผู้เรียนและผู้สอน พัฒนาระบบให้เสถียรมากขึ้น และเสนอให้องค์กรมีนโยบายสนับสนุนอุปกรณ์การเรียนรู้และสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเรียนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาด้วยวิธีวิจัยเชิงทดลอง เพื่อสร้างหลักสูตรการเรียนรู้หรือเปรียบเทียบหลักสูตร
2. ควรมีการศึกษาหลักสูตรการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในรายวิชาอื่น เช่น หลักสูตรบัญชีมนุษย หลักสูตรนิเทศการบิน เพื่อให้ระบบการอบรมพนักงานผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมดมีประสิทธิภาพและให้ผลดีต่อองค์กรยิ่งขึ้น
3. ควรมีการศึกษาการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของประชากรกลุ่มอื่น ภายในองค์กรหรือสายการบินอื่นในประเทศไทยร่วมด้วยทั้งนี้เพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบและจะเกิดผลวิเคราะห์ให้เกิดระบบการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์สำหรับองค์กรธุรกิจการบินที่ส่งผลต่อการพัฒนาพนักงานให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

References

- Algahtani, A. F. (2011). *Evaluating the effectiveness of the E-learning experience in some universities in Saudi Arabia from male students' perceptions*. Durham theses, Durham University.
- Andriole, S. J. (2017). Five myths about digital transformation. *MIT Sloan Management Review*, 58(3), 20-22.
- Auksorndee, J. (2011). *Marketing factors influencing satisfaction to purchase goods and services*. Bangkok: Bangkok University. [in Thai]
- Berman, S. J. (2012). Digital transformation: Opportunities to create new business models. *Strategy & Leadership*, 40(2), 16-24.
- Dumnit, P. (2019). *Development of learning achievement, learning course, innovation and information technology in education by using E-learning and collaborative learning of the 2nd year students in the Faculty of Art Education*. Thesis. Bangkok: Bunditpatanasilp Institute. [in Thai]

- Hornby, A. S. (2000). *Oxford advanced learner's dictionary of current English* (6th ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Jiboonyapinit, C. (2016). *Effects learning and educational achievement in the development of teaching and learning using E-learning in information technology course for students in Mathayomsuksa 1*. The 11st National and International Sripatum University Conference. [in Thai]
- Khongmhor, P. (2017). *The guiding paradigm in online classroom development for RMUTT lecturer*. Thesis. Bangkok: Rajamangala University of Technology. [in Thai]
- Kolter, P. (2000). *Marketing management*. The Millennium Edition. New Jersey: Prentice Hall.
- Laohajarsang, T. (2017). *21st Century skills for CMU faculty development*. https://www.pharmacy.cmu.ac.th/unit/unit_files [in Thai]
- Morrison, Gary R. (2010). *Designing effective instruction* (6th ed.). New York: Knopf / Random House.
- Praijun, T. (2013). *Development of online learning system of ground service department of Nok Airlines company limited department*, [Thesis Graduate School]. Chiang Mai: Chiang Mai University. [in Thai]
- Thai Airways International Public Company Limited. (2019). Annual Report. <http://market.sec.or.th/public/idisc/th/Viewmore/> =THAI
- Thammatar, T. (2014). *E-Learning: from theory to practice*. Bangkok: Thailand Cyber University Project, The Higher Education Commission. [in Thai]

- Thongtanasin, T., & Kanperm, J. (2016). Effects of E-training media utilization on emergency equipment for the flight crews of Thai Airways International. *VRU Research and Development Journal Humanities and Social Science*, 10(3), 361-367. [in Thai]
- Tirakanant, S. (2015). *Introduction to statistics and research in education*. Bangkok: Faculty of Education, Ramkhamhaeng University. [in Thai]
- Smedley, A., & Morey, P. (2010). Improving learning in the clinical nursing environment: Perceptions of senior Australian bachelor of nursing students. *Journal of Research in Nursing*, 15(5), 75-88.
- Srisuk, K. (2009). *Research methodology*. Chiang Mai: Chiang Mai University. [in Thai]
- Salem, A. (2017). *Apply of E-learning in the teaching process*. Thesis. Bangkok: Minburi Business Administration Technological College. [in Thai]
- Sombutwong, W. (2006). *A study of learning achievement and the satisfaction of students in Mathayomsuksa IV by using E-Learning*, [Thesis]. Bangkok: Srinakharinwirot University. [in Thai]
- Von Leipzig, T., Gamp, M., Manz, D., Schöttle, K., Ohlhausen, P., Oosthuizen, G., Palm, D., & Von Leipzig, K. (2017). Initializing customer-orientated digital transformation in enterprises. *Procedia Manufacturing*, 8, 517-524.
- Westermann, G., Bonnet, D., & McAfee, A. (2014). The nine elements of digital transformation. *MIT Sloan Management Review*, 1-6.

Author

Dr. Vilas Duangkumnerd

College of Aviation Development and Training, Dhurakij Pundit University

49, 61 Pracha Chuen Rd, Tambon Tha Sai, Bang Khen, Nonthaburi 11000

Tel.: 081-8215731 E-mail: vilas.dua@dpu.ac.th

จากศัตรูสู่มิตร : การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการหนี้สินของชาวนา

From Enemy to Friend: Participatory Action Research to Develop a Farmers' Debt Management Approach

ปิยพร ท่าเงิน¹ / สุมาลี ไชยสุรารกุล² / ศิรส ทองเชื้อ³

Piyaporn Thacheen / Sumalee Chaisuparakul / Siros Tongchure

¹⁻² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

Faculty of Humanities and Social Sciences, Chandrakasem Rajabhat University

³ คณะเกษตรและชีวภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

Faculty of Agriculture and Life Sciences, Chandrakasem Rajabhat University

Received: March 18, 2022

Revised: April 17, 2022

Accepted: April 22, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ 1) ทดสอบการจัดการหนี้สินชาวนา 3 แนวทาง ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ รวมหนี้ 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จการจัดการหนี้สินชาวนา 3 แนวทางข้างต้น งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมต่อเนื่องระยะ 2 ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ สัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่ม มีนักวิจัยชาวบ้านร่วมจัดการหนี้สิน 5 คน โดยเลือกลดรายจ่าย 1 คน หารายได้เพิ่ม 1 คน รวมหนี้ 3 คน

ผลวิจัยพบว่า การเลือกแนวทางการจัดการหนี้ต้องพิจารณาศักยภาพและความเปราะบางของครัวเรือน แนวทางลดรายจ่ายพบว่า รายจ่ายที่ลดได้เป็นรายจ่ายครัวเรือนมีจำนวนน้อย รายจ่ายที่ลดไม่ได้เป็นรายจ่ายเพื่อการผลิตมีจำนวนมาก แนวทางการเพิ่มรายได้ ชาวนาที่เลือกจบการศึกษาสูง อายุน้อย ดินดี ชอบเรียนรู้ มีทักษะไอที แนวทางการรวมหนี้ ไม่ช่วยลดหนี้ แต่ลดจำนวนแหล่งชำระหนี้และการเวียนหนี้ งานวิจัยนี้พบว่า ชาวนาไม่ได้มองหนี้ในเชิงลบ เพราะสามารถใช้การกู้เงินที่รัฐและสถาบันการเงินจัดสรรผ่อนเบาภาระ

การเงิน เมื่อต้องการเงินสดหมุนเวียน ชำระหนี้ และใช้จ่ายประจำวัน ชาวนาจึงสามารถเปลี่ยนหนี้จากศัตรูเป็นมิตร และรักษาเศรษฐกิจเกษตรรายย่อยได้

คำสำคัญ: ชาวนา, หนี้สิน, การจัดการหนี้สิน, จังหวัดชัยนาท

Abstract

The research aims to 1) test the management of farmer debt problems using three approaches: reducing expenditures, increasing income, and debt consolidation; and 2) study the factors affecting the success of farmers' debt management in accordance with the three approaches. This research is a second phase and used participatory action research and employed the use of interviews, in-depth interviews, and group discussions among five community member volunteers. One person chose expenditure reduction, one chose additional income, and three chose debt consolidation.

The results showed that choosing a debt management approach requires consideration of the capacity and vulnerability of households. The expenditure reduction approach showed that the household expenditures could only be reduced by a small portion since most of the expenditures were for production investments. Farmers who chose the approach to increase income needed to have high education, be young and active, and have IT skills. The debt consolidation approach did not reduce the amount of debt but reduced the number of sources of debt repayment and debt flow. This research found that farmers do not view debt negatively because they can use loans allocated by the state and financial institutions to ease the financial burden. Therefore, farmers can turn debt from an enemy to a friend and maintain the farmer's small agricultural economy for a long time.

Keywords: farmer, debt, debt management, Chainat

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม เป็นอู่ข้าวอู่น้ำ ที่สามารถผลิตข้าวเป็นสินค้าส่งออกอันดับต้นของโลก (Yaimuang et al., 2018, p. 18) แต่เกษตรกรไทยกลับมีหนี้สินล้นพ้นตัว ครัวเรือนเกษตรกรเกินกว่าครึ่งหนึ่ง (คือร้อยละ 62.8) มีหนี้ โดยมีมูลค่าหนี้เฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงขึ้นทุกปี โดยเพิ่มจาก 140,404 บาท ในปี พ.ศ. 2554 เป็น 253,295 บาทในปี พ.ศ. 2562 (National Statistical Office, 2019) เฉพาะเกษตรกรที่เป็นหนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.) มีถึง 4.7 ล้านราย คิดเป็นวงเงินประมาณ 1.53 ล้านล้านบาท (Sukkomneid, 2012, p. 195) และเป็นเกษตรกรที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ ต้องขึ้นทะเบียนเพื่อขอความช่วยเหลือจากกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรถึง 525,828 ราย วงเงินมากกว่า 1 แสนล้านบาท (The office of Farmer's Reconstruction and Development Fund, 2019) ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรซึ่งส่วนใหญ่คือชาวนา จึงกลายเป็นปัญหาสำคัญ ที่ส่งผลกระทบต่ออาชีพและคุณภาพชีวิตของชาวนา เป็นปัญหาทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม คือปัญหาความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ ขาดสภาพคล่องทางการเงินในครอบครัว ไม่สามารถส่งบุตรหลานให้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ ปัญหาความเหลื่อมล้ำ ความยากจน ความเครียด ปัญหาสุขภาพจิต ความสัมพันธ์ในครอบครัว ถูกฟ้องร้องเป็นคดีความ และที่ร้ายแรงที่สุดคือการสูญเสียที่ดินทำกิน หลายครอบครัวต้องกลายเป็นชาวนาเช่าในที่ดินเดิมของตน หรือกลายเป็นชาวนารับจ้าง หรือเป็นกรรมกรทั้งในเมืองและชนบท (Samranchit, 2013, pp. 26-46) บางรายสิ้นหวังถึงขั้นฆ่าตัวตาย โดยในปี 2557-2558 มีชาวนาฆ่าตัวตายจากปัญหาหนี้สินมากที่สุดถึง 24 ราย (Boonyang, 2020, p. 6)

ความรุนแรงของปัญหาหนี้สินของชาวนา ทำให้รัฐบาลทุกชุดหยิบยกเป็นนโยบายสำคัญ และเสนอมมาตรการแก้ปัญหาที่หลากหลายในเชิงนโยบาย ทั้งการประกันราคาข้าว รับจำนำข้าวเปลือก พักหนี้เกษตรกร ปรับโครงสร้างหนี้ และอื่น ๆ รวมทั้งการปล่อยเงินกู้ผ่านการรวมกลุ่มของชาวนา เช่น กองทุนหมู่บ้าน สหกรณ์ออมทรัพย์ กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี และกลุ่มสวัสดิการต่าง ๆ แต่ดูเหมือนว่า นโยบาย

การช่วยเหลือทางการเงิน กลับทำให้ชาวนามีการกู้หนี้ยืมสินเพิ่มขึ้น เนื่องจากข้อกำหนดการกู้ยืมที่มีความยืดหยุ่นมากขึ้น ทำให้ “เดี๋ยวนี้เงินกู้มากะถึงประตูบ้าน” (Thacheen et al., 2020, p. 128) ชาวนามักเงินจากแหล่งต่าง ๆ อย่างน้อย 3-4 แหล่ง และใช้การกู้จากแหล่งที่มีดอกเบี้ยต่ำกว่า ไปชำระหนี้แหล่งเงินกู้ที่มีดอกเบี้ยสูงกว่า แล้วกู้ใหม่ เรียกว่าหนี้หมุนเวียน (Thacheen et al., 2020, p. 86) โดยที่จำนวนยอดหนี้เงินกู้ไม่ได้ลดลง การเป็นหนี้สินที่เรื้อรัง ทำให้หนี้กลายเป็นศัตรูคู่อาฆาตที่สะท้อนความล้มเหลวและความสิ้นหวังในชีวิตของชาวนา

อย่างไรก็ตาม จากการทำงานวิจัยในพื้นที่จังหวัดชัยนาท ในโครงการวิจัยแนวทางการลดหนี้อย่างยั่งยืนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านนชัย (นามสมมติ) จังหวัดชัยนาท ปี พ.ศ. 2561 (Thacheen et al., 2020) ผู้วิจัยได้เรียนรู้ว่า

1. บทบาทของหนี้สิน ชาวนามีมุมมองเรื่องหนี้สินในมิติที่แตกต่างออกไป แม้ชาวนาจะรู้สึกเครียด และกังวลกับยอดหนี้ที่ดูเหมือนว่าสูงเกินกว่าความสามารถที่จะชำระคืนได้ แต่ชาวนามีทัศนคติในเชิงบวกต่อการเป็นหนี้ โดยคิดว่าการเป็นหนี้สินทำให้ชาวนาได้เรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเอง ขยายช่องทางทำมาหากิน “ฉันมีหนี้สินมากมาย ทำให้ต้องคิดนทุกทางเพื่อให้รอด ต้องขอบคุณหนี้สิน” และหนี้สินช่วยให้มีทุนสำหรับการเกษตรต่อไป เพราะชาวนายังรักที่จะเป็นชาวนา “ฉันเกิดเป็นลูกชาวนา รักอาชีพชาวนา ทำอย่างอื่นไม่เป็น เคยไปรับจ้างในเมือง ก็ไม่ชอบ” “ที่ฉันมีเงินซื้อที่นา กับส่งลูกให้เรียนหนังสือสูง ๆ ก็เพราะเงินกู้นี้แหละ” ผู้วิจัยจึงมีคำถามถึงบทบาทของหนี้สินในระบบเศรษฐกิจชาวนาว่า หนี้สินอาจเป็นกลไกของระบบทุน ที่ชาวนาหยิบยืมมาใช้เพื่อรักษาชีวิตเศรษฐกิจครัวเรือนแบบเกษตรกรรายย่อยให้อยู่รอดได้ยามเผชิญวิกฤตต่าง ๆ การกู้หนี้ยืมสินของชาวนาไม่ได้มุ่งเพื่อเปลี่ยนอาชีพ หรือเพื่อลงทุนให้เกิดกำไรแบบเศรษฐกิจในระบบทุนนิยม หนี้จึงเปรียบได้กับดาบสองคม หากใช้และจัดการให้เหมาะสมก็อาจเปลี่ยนบทบาทจากศัตรูเป็นมิตรได้เช่นกัน

2. หนี้สินเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างหรือปัญหาการจัดการ งานวิจัยจำนวนมากชี้ว่า สาเหตุการเป็นหนี้ของชาวนาเป็นปัญหาเชิงโครงสร้าง ทั้งจากการเปลี่ยนแปลงวิถี

การผลิตจากเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นเศรษฐกิจเพื่อการค้า (Ouiyanon, 2003, p. 180) การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทั้งเรื่องทรัพยากรน้ำ ความเสื่อมโทรมของดิน ความไม่มั่นคงด้านที่ดินทำกิน ความเหลื่อมล้ำทางสังคม (Kusantia & Phophonprom, 2018, pp. 30-32) ในขณะทำงานวิจัยอีกจำนวนหนึ่ง ชี้ว่า เกิดจากปัญหาการจัดการคือ ขาดความรู้ความเข้าใจด้านการเงิน (financial literacy) ไม่เข้าใจเงื่อนไขสัญญา การกู้เงิน ไม่ชำระดอกเบี้ยตามเวลา กู้ยืมเงินจากหลายแหล่ง และกู้มากจนเกินระดับความสามารถที่จะชำระคืนได้ (Puapongsakorn et al., 2015, pp. 33, 140) ผู้วิจัยเห็นว่า ปัญหาหนี้สินเป็นทั้งปัญหาเชิงโครงสร้างและปัญหาการจัดการ ชาวบ้านในพื้นที่วิจัยไม่เคยจดบัญชีหนี้สิน บางรายไม่เคยเห็นสัญญาเงินกู้ แทบทุกรายคิดดอกเบี้ยไม่เป็น บางรายกู้หนี้ต่อเนื่องมา 20 - 30 ปี โดยไม่เห็นหนทางว่าจะหาทางออกจากวงจรหนี้ได้อย่างไร ชาวบ้านมีความเห็นว่า “กู้อีกก็เอาเงินมาก่อน ค่อยหาทางคืนทีหลัง” “เรามีแรงทำงานใช้หนี้ได้ก็กู้อีก” หรือ “ดอกเบี้ยถูกก็กู้อีกก่อนเวลาจำเป็น จะกู้อีกเราก็ไม่ทัน”

3. ความซื่อสัตย์และความกระตือรือร้นของชาวบ้านที่ตั้งใจจะแก้ปัญหาหนี้สินด้วยตัวเองเพราะ “เป็นหนี้ก็ต้องคืน เราต้องซื่อสัตย์” โครงการวิจัยหนี้สินชาวไร่ระยะ ที่ 1 (พ.ศ. 2561-2562) เกิดจากความริเริ่มของชาวบ้านที่รวมกลุ่มกันขอให้นักวิจัยจากมหาวิทยาลัยได้มาช่วยแก้ปัญหาหนี้สิน ผู้วิจัยจึงได้เสนอให้ชาวบ้านมาร่วมเป็นนักวิจัยชาวบ้านเพื่อศึกษาสถานการณ์หนี้สินของครัวเรือนในชุมชนทั้งหมด ก่อนจะมุ่งไปสู่การแก้ปัญหาหนี้สิน ชาวบ้านยินดีเข้าร่วมโครงการ 5-7 คน และได้ทำงานร่วมกับนักวิจัยตั้งแต่ต้นจนจบ คือตั้งแต่การพัฒนาโจทย์วิจัย การสร้างแบบสอบถาม การเก็บข้อมูล การสรุปผล และการจัดเวทีชาวบ้าน ชาวชุมชนทั้งหมดตกใจที่รับรู้ว่าจะมีคนมีหนี้สะสมสูงถึงกว่า 21 ล้านบาท และชาวบ้านมีหนี้เฉลี่ยครัวเรือนละ 496,593 บาท (Thacheen et al., 2020, p. 86) ในรายงานวิจัยระยะที่ 1 ชาวบ้านได้เสนอแนวทางในการลดปัญหาหนี้สิน 3 แนวทาง คือ (1) ลดรายจ่าย (2) เพิ่มรายได้ และ (3) รวมหนี้ให้เป็นก้อนเดียว และชาวบ้านยังต้องการทดลองปฏิบัติตามแนวทางที่เสนอว่าจะได้ผลจริงหรือไม่ “เราไปบอกชาวบ้านให้ทำ เขาไม่ทำหรอก เราต้องทำให้ดู ถ้าได้ผล จะได้

ชวนเขามาทำ” (Thacheen et al., 2020, p. 114) ในโครงการวิจัยระยะที่ 2 (พ.ศ. 2563) ผู้วิจัยจึงได้ร่วมมือกับชาวบ้านจำนวน 5 คน ทำการวิจัยต่อเนื่องในระยะที่ 2 เพื่อทดสอบแนวทางการจัดการหนี้ (debt management) ของแต่ละครัวเรือน แม้ว่าแนวทางการแก้ไขปัญหาที่นำเสนอ อาจไม่ได้แตกต่างจากที่มีการนำเสนอไว้แล้ว (Local Act, 2018 cited in Thacheen et al., 2020, pp. 22-23) แต่จุดเด่นของงานวิจัยนี้คือ ชาวบ้านมีความมุ่งมั่นที่จะพึ่งตนเองในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของตนเองให้ได้ และนักวิจัยกับชาวบ้านได้เรียนรู้ รวมทั้งทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดในการแก้ปัญหานี้อย่างเป็นรูปธรรมในพื้นที่ที่เป็นจริงของชุมชน

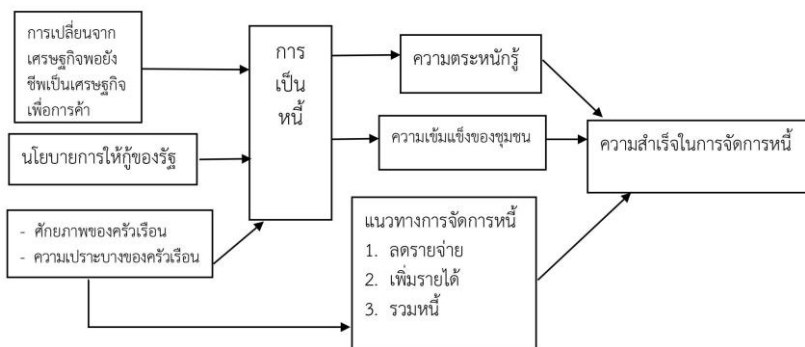
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทดสอบแนวทางการจัดการหนี้ชาวนาด้วยการปฏิบัติการของชาวนาเอง
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อความสำเร็จของการจัดการหนี้ของชาวนาตามแนวทาง 3 แนวทาง ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และรวมหนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพ 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ระเบียบวิธีวิจัย (Methodology)

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยปฏิบัติการ(action) ที่ใช้คือ การเข้าร่วมปฏิบัติการตามแนวทางการจัดการหนี้สิน 3 แนวทาง คือ (1) ลดรายจ่าย (2) เพิ่มรายได้ (3) และการรวมหนี้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ใช้แบบสำรวจบัญชีครัวเรือนที่คณะผู้วิจัยและชาวบ้านร่วมกันสร้าง เพื่อจัดทำบัญชีครัวเรือนของแต่ละคน

1.2 ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตในการติดตามผลการปฏิบัติการ

1.3 ใช้การสนทนากลุ่ม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างข้อสรุปจากการปฏิบัติการ

1.4 ใช้การจัดเวทีชาวบ้าน เพื่อสรุปผลและถอดบทเรียนจากการวิจัย

2. พื้นที่ดำเนินการ

ชุมชนบ้านนาชัย (นามสมมติ) จังหวัดชัยนาท

3. ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย

ระหว่างเดือนมกราคม 2563 - มกราคม 2564 รวม 12 เดือน โดยในช่วงมกราคม-มิถุนายน 2563 เป็นการจดบันทึกรายรับ - รายจ่ายและหนี้สินติดต่อกันอย่างน้อย 3 เดือน และนักวิจัยร่วมกับชาวบ้านประเมินแนวทางการจัดการหนี้ที่เหมาะสมของแต่ละครัวเรือน ช่วงกรกฎาคม - ธันวาคม 2563 เป็นการปฏิบัติการเพื่อจัดการหนี้ตามแนวทางของแต่ละครัวเรือน มกราคม 2564 เป็นการจัดเวทีชาวบ้านเพื่อสรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

1. บริบทชุมชน

ชุมชนบ้านนาชัย (นามสมมติ) เป็นชุมชนที่มีการใช้ประโยชน์จากที่ดินในชุมชนเพื่อการเกษตรประมาณร้อยละ 90 ที่เหลือใช้เป็นที่อยู่อาศัย ลักษณะเชิงกายภาพเป็นพื้นที่ราบลุ่มและอยู่ในเขตพื้นที่ชลประทาน มีประชากรทั้งหมด 563 คน เป็นเพศชาย 259 คน เพศหญิง 304 คน ร้อยละ 67.30 เป็นประชากรวัยแรงงาน มีประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 20.10 และเป็นประชากรวัยพึ่งพิงอายุต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 12.60 ประชากรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร และทำนามากที่สุด และเป็นนาแบบเกษตรเคมี มีเพียงส่วนน้อยที่ทำการเกษตรแบบอินทรีย์ ประชากรส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 59.40 ประชากร ร้อยละ 71.01 มีหนี้ มูลค่านี้น้อยต่อครัวเรือน 329,861 บาท แต่เกษตรกรที่เป็นชาวนามีหนี้สินเฉลี่ยสูงกว่าคือ 496,593 บาทต่อครัวเรือน มีรายได้เฉลี่ยปีละ 248,000 บาท มีต้นทุนการผลิตปีละ 140,000 บาท ได้กำไรจากการขายข้าวปีละ 108,000 บาท (Thacheen et al., 2021, p. 40) หนี้สินส่วนใหญ่กู้เพื่อการลงทุนด้านการผลิต และการใช้จ่ายภายในครัวเรือน และรับภาระหนี้สินแทนบุตรหลาน ชาวบ้านมีหนี้ค้ำชำระไม่ต่ำกว่า 3 แห่ง คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ กองทุนหมู่บ้าน สหกรณ์การเกษตร และธนาคารพาณิชย์ กล่าวได้ว่า ชาวบ้านนาชัยมีสภาพปัญหาเรื่องหนี้สินไม่แตกต่างจากชาวนาในภาคกลางอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของมูลนิธิธัชวิวัฒน์ ทำการสำรวจครัวเรือนเกษตรกรที่ตำบลบางซุด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท พบว่าครัวเรือนกว่าร้อยละ 90 มีหนี้ค้ำชำระกว่า 34 ล้านบาท เฉลี่ยครัวเรือนละ 369,562 บาท (Samranchit, 2018, p. 70)

2. คุณลักษณะของผู้เข้าร่วมปฏิบัติการ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีชาวนาสัมภาษณ์เข้าร่วมปฏิบัติการด้วยตนเองจำนวน 5 คน เพราะต้องการลดหนี้สิน และทั้งหมดไม่ได้เป็นชาวนาจน เพราะมีที่ดินถือครองเป็นของตนเองประมาณ 10 - 30 ไร่ ยกเว้นรายที่ 4 มีเพียง 1 ไร่ไม่รวมที่ปัก ผู้เข้าร่วมปฏิบัติการเป็นเพศหญิงทั้ง 5 คน และทั้งหมดเป็นหัวหน้าครัวเรือน ซึ่ง

สอดคล้องกับข้อมูลชุมชนที่พบว่า ร้อยละ 84.40 ของครัวเรือนมีเพศหญิงเป็นหัวหน้าครัวเรือน ทุกคนสมรสและมีบุตร ครอบครัวละ 2 คน ในจำนวนนี้ 3 คนเป็นผู้สูงอายุ ทุกคนทำนาเป็นอาชีพหลัก ยกเว้นรายที่ 4 เลี้ยงหมูเป็นอาชีพหลัก ส่วนหนี้สินของครัวเรือน ต่ำสุดคือ 150,000 บาท และสูงสุดคือ 1,558,000 บาท โดยมีคุณลักษณะดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1

คุณลักษณะของผู้เข้าร่วมโครงการ

ราย ที่	นามสมมติ	เพศ	อายุ	สถานภาพ สมรส	รายได้หลัก	รายได้รอง	สมาชิก ครอบครัว	กำลัง แรงงาน	จำนวนหนี้ (ปี 2561) (บาท)
1.	นางลำดวน	หญิง	44	สมรส	ทำนาอินทรีย์	ค้าขายเป็นวิทยากร	3	2	890,000
2.	นางชวภา	หญิง	53	สมรส	ทำนาทั้งอินทรีย์ และเคมี	ทำผักสวนครัว	4	2	1,558,000
3.	นางประไพ	หญิง	60	สมรส	ทำนาเคมี	ปลูกมะนาว ค้าขาย	7	2	1,275,000
4.	นางหทัย	หญิง	60	สมรส	เลี้ยงหมู	ทำนาเช่า	4	2	509,725
5.	นางพรศรี	หญิง	66	สมรส	ทำนาทั้งอินทรีย์ และเคมี	ขายอาหาร/ขาย ขนม/ขายน้ำยา ซักล้างต่าง ๆ	2	2	150,000

3. การคัดเลือกแนวทางการจัดการหนี้สิน

การคัดเลือกแนวทางว่าผู้เข้าร่วมปฏิบัติการคนใด จะใช้แนวทางการจัดการหนี้สินอย่างไร เป็นกระบวนการที่นักวิจัยปรึกษาร่วมกับผู้เข้าร่วมแต่ละคน โดยในขั้นแรก ผู้เข้าร่วมปฏิบัติการทุกคนจะต้องจดบันทึกบัญชีครัวเรือนก่อนอย่างน้อย 3 เดือน เพื่อให้ได้เห็นภาพของจำนวนและรายการรายรับ-รายจ่ายและหนี้สินที่มีอยู่ เพื่อประเมินความเหมาะสมของแนวทาง การจัดการหนี้โดยมีหลักในการพิจารณา 2 ประการ คือศักยภาพของบุคคลและครัวเรือน และความเปราะบางของครัวเรือน

3.1 ศักยภาพของบุคคลและครัวเรือน ประเมินจากทักษะประสบการณ์และทัศนคติของชาวบ้านและสมาชิกอื่น ๆ ในครัวเรือนว่าชาวบ้านมีทักษะที่สำคัญในเรื่องใดบ้าง เช่น ทำนา เพาะปลูกเก่งกว่าเรื่องอื่น ๆ มีทักษะในการค้าขายหรือไม่ มีทักษะในการทำอาหาร ทำขนม หรือทำผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่จะเสริมรายได้หรือไม่ รวมทั้งมีทัศนคติในเชิงบวกที่จะแก้ปัญหาหนี้สินด้วยการพึ่งพาตนเองหรือไม่ คู่สมรสให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาหรือไม่

3.2 ความเปราะบางของครัวเรือน หมายถึง ภาระและความสามารถของครัวเรือนที่จะรับมือกับภาวะวิกฤตต่าง ๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต คือ วิกฤตในอาชีพ เช่น ฝนแล้ง น้ำท่วม ศัตรูพืช ผลผลิตไม่ได้ราคา และวิกฤตครัวเรือน เช่น มีค่าใช้จ่ายที่ไม่คาดคิดจากอุบัติเหตุ ภาวะเจ็บป่วยของสมาชิกในครอบครัว หรือปัญหาทางการเงินของบุตรหลาน

4. การทดสอบแนวทางการจัดการหนี้สินของชาวนา

รายละเอียดของการดำเนินการทดสอบแนวทางการจัดการหนี้สินของชาวนาทั้ง 5 ราย ปรากฏผลดังนี้

4.1 ครัวเรือนที่ 1 นางลำควน (นามสมมติ) เพศหญิง อายุ 44 ปี สถานภาพสมรส จบการศึกษาระดับ ปวส. มีบุตรในวัยเรียน 2 คน จากสามีเก่าซึ่งฝากพี่สาวเลี้ยงจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3 คน คือ นางลำควน สามีและบิดา มีที่ดินของตนเองจำนวน 31 ไร่ 2 งาน เมื่อสำเร็จการศึกษา นางลำควนได้เข้าไปทำงานเป็นคนขับบัญชีในกรุงเทพฯ ในปี พ.ศ. 2550 มารดาล้มป่วย นางลำควนจึงตัดสินใจกลับบ้านและมาเริ่มอาชีพทำนา นางลำควนเริ่มกู้เงินครั้งแรกจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์จำนวน 80,000 บาท เพื่อการลงทุนทำนา และกู้ต่อมาอีกหลายครั้ง รวมทั้งกู้เงินจากแหล่งทุนอื่น ๆ ด้วย ปัจจุบันนางลำควนมีหนี้ทั้งหมด 890,000 บาท

ศักยภาพของนางลำควน คือ เป็นผู้ที่ไม่เรียนรู้ มีภาวะผู้นำ มีทักษะด้านการค้าขายที่หลากหลายทั้งขายอาหาร ขายปุ๋ยอินทรีย์ เลี้ยงไก่ชน และอื่น ๆ สามารถขายข้าวอินทรีย์ของตนทางออนไลน์ได้ด้วย และยังมีความสามารถเป็นวิทยากรในเรื่อง

การทำนาอินทรีย์ให้ส่วนราชการต่าง ๆ และเป็นวิทยากรให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ความเปราะบางของครัวเรือน คือ มีภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของสมาชิกในครัวเรือน 3 คน คือ นางลำควน บิดาอายุ 75 ปี และบุตร 1 คนที่ป่วยตั้งแต่แรกเกิด นางลำควนเป็นผู้หารายได้หลักของครัวเรือนเพียงคนเดียว

นางลำควน เลือกลงแนวทางการจัดการหนี้แนวทางที่ 2 คือ ลดรายจ่าย เพราะนางลำควนหารายได้ได้มาก มีเงินสดหมุนเวียนทุกวัน รายการค่าใช้จ่ายที่สามารถลดได้มี 6 รายการ คือ ค่าโทรศัพท์มือถือ ค่าอินเทอร์เน็ตในบ้าน ค่าเบียร์ ค่ากาแฟ ค่าน้ำแข็ง ค่ายาลดกรดในกระเพาะอาหาร เมื่อเข้าร่วมโครงการแล้ว สามารถลดค่าใช้จ่ายใน 6 รายการ จาก 7,300 บาท เหลือเพียง 1,195 บาทต่อเดือน รายจ่ายสำคัญที่ลดได้ทันทีคือการเปลี่ยนแพ็คเกจโทรศัพท์มือถือและอินเทอร์เน็ตบ้านให้เหมาะสมกับการใช้งาน

นางลำควน สามารถลดหนี้จาก 890,000 บาท เหลือ 727,705 บาท ในเวลาปีกว่า นางลำควนมีความมั่นใจว่าจะสามารถชดเชยหนี้ได้หมดภายในเวลา 10 ปี ส่วนการกู้หนี้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร คงจะยังทำต่อไปเพื่อเสริมสภาพคล่องในการทำและทำธุรกิจ แต่เชื่อว่าจะสามารถบริหารจัดการหนี้สินได้ดีในอนาคต นางลำควนเห็นว่า การมีหนี้เป็นแรงกระตุ้นให้ต้องพัฒนาตนเองเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อสร้างอนาคตให้ครอบครัว

4.2 ครัวเรือนที่ 2 นางเขวภา (นามสมมติ) เพศหญิง อายุ 53 ปี สถานภาพสมรส มีบุตรสาว 2 คน ซึ่งได้ส่งให้เรียนหนังสือจนสำเร็จระดับอนุปริญญาและปริญญาตรี บุตรสาวทั้ง 2 คน มีครอบครัวแล้วและประกอบอาชีพนอกภาคเกษตร บุตรสาวคนหนึ่งได้นำหลานมาฝากเลี้ยง 2 คน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5 คน จบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ป.4) เดิมทำนาเช่า แต่ในปี พ.ศ. 2562 ได้รับมรดกเป็นที่นาจากบิดาที่กำลังป่วย จำนวน 9 ไร่ ประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก มีรายได้เสริมจากการเก็บผักสวนครัวไปฝากเพื่อนบ้านขาย และทำงานรับจ้างบ้าง มีหนี้จำนวน 1,558,000 บาท จากแหล่งเงินกู้ 6 แห่ง นางเขวภาเริ่มกู้เงินครั้งแรกจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ราวปี พ.ศ. 2538 ต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน เริ่มจากเงินกู้ครั้งแรก 20,000 บาท

หนี้ที่กู้ยืมมากที่สุดคือ 800,000 บาท เพื่อซื้อที่ดินทำนาให้พ่อ แต่สุดท้ายก็ต้องขายนาผืนนั้นไป เพราะประสบภาวะขาดทุนจากการทำนา การกู้เงินของนางเขวภา คือ กู้มาลงทุนทำนาซึ่งเป็นนาเช่า และลงทุนเพื่อการศึกษาของบุตรสาว 2 คน

ศักยภาพของนางเขวภา คือ ทำนาเป็นหลัก ชอบการปลูกพืชผัก ไม่มีทักษะด้านการค้าขาย จึงหารายได้เพิ่มเติมได้ไม่มาก ความปรารถนาของครัวเรือน เนื่องจากแต่เดิม ครัวเรือนทำนามากถึง 50 - 90 ไร่ แต่เป็นการเช่าทำนา ทำให้มีค่าใช้จ่ายสูงจากค่าเช่านาและต้นทุนการผลิต อีกทั้งได้ส่งเสียให้บุตรสาวได้เรียนหนังสือสูง ๆ จึงมีการศึกษาของบุตรมาก ปัจจุบันบุตรทั้งสองได้ส่งเงินมาช่วยเหลือบ้าง แต่บุตรสาวคนหนึ่งได้นำภาระมาให้อีก คือ ผักเลี้ยงหลาน 2 คน ทำให้นางเขวภาไม่มีเวลาออกไปช่วยสามีทำนาได้เต็มที่ ต้องใช้การจ้างแรงงานบางส่วน

นางเขวภาเลือกวิธีจัดการหนี้สิน 3 แนวทาง คือ ลดรายจ่าย หารายได้เพิ่ม และการรวมหนี้ นางเขวภาเห็นว่าไม่สามารถลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนจึงขอเลือกที่จะลดรายจ่ายในการทำนาแทน นางล้าควนได้แนะนำให้นางเขวภาทดลองทำเกษตรอินทรีย์ก่อนราว 1 - 2 ไร่ ส่วนเกษตรแบบใช้สารเคมีก็ให้เปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทน รวมทั้งทดลองผลิตฮอโมนไข่ไก่เพื่อลดการใช้ยาเคมี ทำให้สามารถลดต้นทุนการผลิตลงได้ 633 บาทต่อไร่ แต่รายจ่ายโดยรวมยังไม่ลดลง เนื่องจากภาวะภัยแล้งในปี พ.ศ. 2563 ทำให้มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นจากการซื้อน้ำมันเพื่อสูบน้ำเข้านา ส่วนการหารายได้เพิ่ม ผู้วิจัยได้แนะนำให้ปลูกตะไคร้โดยไม่ใช้สารเคมีเพื่อส่งขายให้โรงงานผลิตบะหมี่สำเร็จรูป ที่หมั่นักวิจัยได้ประสานงานไว้ให้แล้ว ทำให้มีรายได้เสริมประมาณ 3,000 บาทต่อครั้ง ขายได้ปีละประมาณ 3 ครั้ง นางเขวภาได้รวมหนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรหลายสัญญาให้เหลือเพียงสัญญาเดียว แต่ในระหว่างดำเนินโครงการได้กู้หนี้เพิ่ม จำนวน 201,000 บาท จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร โดยนางเขวภาให้เหตุผลว่า เพื่อให้มีสภาพคล่องในครัวเรือนและเก็บไว้เป็นเงินสำรองฉุกเฉินและนำมาลงทุนทำโรงสีข้าวชุมชน

หลังดำเนินโครงการ นางเขวภา มีหนี้เพิ่มจาก 1,558,000 บาท เป็น 1,759,000 บาท แต่นางเขวภา มีความเชื่อมั่นว่า จะสามารถจัดระเบียบหนี้ และการวางแผนชำระหนี้ได้ โดยมียอดหนี้ต้องชำระประมาณปีละ 50,000-60,000 บาท ต่อเนื่องกัน 15 ปี นางเขวภา เห็นว่าการมีหนี้เป็นสิ่งที่ดี ทำให้สามารถส่งเสียบุตรสาว ให้สำเร็จการศึกษาในระดับสูงได้

4.3 คริวเรือนที่ 3 นางประไพ (นามสมมติ) เพศหญิง อายุ 60 ปี สถานภาพ สมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 7 คน คือ นางประไพ และสามี บุตรสาวกับบุตรเขย และหลาน 2 คน พี่สาวพิการ 1 คน จบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ป.4) มีที่นาของ ตนเอง 7 ไร่ ที่นาเช่าอีก 18 ไร่ มีรายได้เสริมจากการปลูกมะนาวจำนวน 4 ไร่ ทำขนม ขายในชุมชนและขายไข่ไก่ มีหนี้จำนวน 1,257,000 บาท จากแหล่งเงินกู้ 6 แห่ง เริ่มกู้ ครั้งแรกช่วงปี 2523 จำนวน 20,000 บาท เพื่อกู้ให้แม่และทยอยกู้มาเรื่อย ๆ โดยเป็น การกู้เพื่อสร้างบ้านใหม่ ซื้อมอเตอร์ไซด์ และปิดหนี้ให้บุตรสาว

ศักยภาพของนางประไพ นางประไพ สืบทอดการทำนาจากรุ่นพ่อแม่ ตัวเอง ไม่เคยออกไปทำงานนอกชุมชนเลย จึงไม่ค่อยรับการเปลี่ยนแปลง ยังเชื่อมั่นที่จะทำนา เหมือร้อยเปอร์เซ็นต์ต่อไป นางประไพ เลี้ยงไก่ไว้กินไข่ไก่ ปลูกผักสวนครัวไว้บริโภค เอง จะซื้อแต่พวกหมู ไก่ ปลา เท่านั้น ความเปราะบางของครัวเรือน คือ มีแรงงานหลัก เพียง 2 คน คือ นางประไพ กับสามี ซึ่งพิการแขนซ้ายลีบ นางประไพ อ่านไม่ออก เขียน ไม่ได้ จึงมีปัญหาด้านที่กรายรับ-รายจ่ายไม่ได้ ผู้วิจัยต้องช่วยแก้ปัญหาด้วยการใช้ ตัวเลขและสัญลักษณ์แทนตัวอักษร นางประไพ มีความเครียดเนื่องจากลูกสาวนำ รถยนต์ไปประกาศขายต่อในเว็บไซต์ แล้วถูกเชิครดหายไป ทำให้ต้องชดใช้หนี้ ไฟแนนซ์รถยนต์ถึง 400,000 บาท

ส่วนการลดรายจ่าย ทำได้ยาก เพราะยังยึดถือการทำนาด้วยสารเคมี ส่วน ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนมีไม่มาก เพราะปลูกผักกินเองทุกอย่าง มีรายจ่ายค่าเบียร์ของสามี เดือนละ 800 บาท นางประไพ ไม่ต้องการลดรายจ่ายเรื่องนี้ เพราะ “เป็นความสุขของ สามีเขาทำงานหนักทุกวัน ไม่อยากลด” ผู้วิจัยจึงได้ส่งเสริมให้ปลูกตะไคร้เพิ่ม มีรายได้

ประมาณ 3,000 บาทต่อรอบ ซึ่งกลายเป็นแหล่งเงินสดสำคัญที่นำมาใช้ในครัวเรือน นอกจากนี้ นางประไพ สามี พี่สาว และลูกสาวได้รับสวัสดิการจากรัฐเป็นเงินผู้สูงอายุ เงินผู้พิการ และบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ช่วยลดรายจ่ายในครัวเรือนได้มากโดยเฉพาะ จำพวกน้ำมันพืช น้ำตาล น้ำปลา ผงซักฟอก

นางประไพเลือกแนวทางการหนีหนี้ที่ 3 คือ การรวมหนี้เพราะมีวงหนี้เร่งด่วนของบุตรสาว เมื่อเจรจารวมหนี้สำเร็จ ทำให้นางประไพมีหนี้เพิ่มอีก 430,000 บาท เหลือแหล่งเงินกู้ 3 แห่ง แต่นางประไพ “รู้สึกสบายใจที่ช่วยเหลือลูกสาวได้ แม้จะมียอดหนี้เพิ่มมากขึ้น”

กรณีนางประไพ พบว่ายังไม่สามารถลดหนี้ได้ และยังมีหนี้เพิ่มจากการรับภาระหนี้ไฟแนนซ์รถยนต์ของบุตรสาว แต่นางประไพสามารถจดบัญชีครัวเรือนได้แล้ว และตั้งใจจะไม่กู้หนี้เพิ่มเพราะอายุมากแล้ว แต่ยังคงมีความกังวลเนื่องจากได้เป็นผู้ค้ำประกันเงินกู้ให้เพื่อนบ้าน เกรงเขาจะไม่มีเงินใช้หนี้ นางประไพเห็นว่าถ้ายังอยู่ในวัยหนุ่มสาวมีแรงทำงานใช้หนี้ ก็เป็นเรื่องปกติที่จะกู้หนี้

4.4 ครัวเรือนที่ 4 นางหทัย (นามสมมติ) เพศหญิง อายุ 60 ปี สถานภาพสมรส จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 คน คือ นางหทัย สามี และหลาน 2 คนของบุตรชายคนเล็ก อาชีพหลักคือเลี้ยงหมู โดยใช้พื้นที่สาธารณะของชุมชน มีที่ดิน 1 ไร่เพื่อปลูกผักแต่ก็ไม่ได้ผล เพราะหาลาดครองรับไม่ได้ นางหทัยมีหนี้ 509,725 บาท จากการเป็นหนี้กองทุนหมู่บ้าน และหนี้นอกระบบ หนี้ของนางหทัยเกิดจากปัญหาหมูที่เลี้ยงตายไป 2 รอบ ซึ่งถ้าขายหมูได้จะมีรายได้ประมาณ 2 - 3 แสนบาท ซึ่งนางหทัยกู้มาในปี พ.ศ. 2544 จากกองทุนหมู่บ้าน และปี พ.ศ. 2548 กู้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเพื่อจัดงานแต่งงานให้บุตร ศักยภาพของนางหทัยคือไม่มีภาระเลี้ยงดูสมาชิกอื่น โดยบุตรชายคนโต ได้ส่งเงินมาให้ใช้จ่ายอย่างสม่ำเสมอ และน้องสาวนางหทัยที่ไปทำงานต่างประเทศก็ส่งเงินมาให้ด้วย ความเปราะบางของครัวเรือนคือ มีที่ดินทำกินเพียง 1 ไร่ ความเปราะบางอีก

ประการหนึ่งคือ บุตรชายคนเล็กเป็นคนเกรง นางหทัยเป็นหนี้จากการกู้เงินมาขาย
แต่งงานให้ลูกชายคนนี้ถึง 2 ครั้ง พ่อธรณยงค์กระบะให้ และเรื่องอื่นอีก

นางหทัยเลือกแนวทางการจัดการหนี้ วิธีที่ 2 คือ สดรายจ่าย โดยรายจ่ายส่วนใหญ่
คือ ค่าอาหารหมู นางหทัยเริ่มนำอาหารพวกรำข้าว ผักสด หยวกกล้วยมาผสมเป็น
อาหารหมู ทำให้ลดต้นทุนได้เล็กน้อย ส่วนการเพิ่มรายได้ ผู้วิจัยได้แนะนำให้ปลูก
ตะไคร้เช่นเดียวกับครัวเรือนอื่น ๆ ในปี พ.ศ. 2561 นางหทัยได้เช่าที่นาจำนวน 15 ไร่
เพื่อทำนา จะได้มีสิทธิรับเงินชดเชยจากรัฐ โดยนางหทัยได้รับเงินช่วยเหลือมา 15,000
บาท ชดเชยกรณีโรคระบาด Covid - 19 นางหทัยเป็นผู้เข้าร่วมโครงการรายเดียวที่จดจำ
หนี้และคิดดอกเบี้ยได้ จึงได้ให้นางหทัยช่วยสอนครัวเรือนอื่น ๆ ด้วย นางหทัยสามารถ
ออมเงินชำระหนี้ได้ 1 แห่ง เหลือยอดหนี้ค้างชำระ 429,630 บาท นางหทัยเห็นว่า
สำหรับคนที่ไม่มีนา ไม่มีทุน การกู้เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้มีอาชีพเลี้ยงครอบครัวต่อไป

4.5 ครัวเรือนที่ 5 นางพรศรี (นามสมมติ) เพศหญิง อายุ 66 ปี สถานภาพสมรส
อาศัยอยู่กับสามีเพียง 2 คน จบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ป.4) อาชีพหลักคือ ทำนา มี
ที่นาจำนวน 15 ไร่ ที่นาเช่า 12 ไร่ รวมทำนา 27 ไร่ ส่วนอาชีพเสริมคือขายอาหาร และ
สิ่งของหลากหลาย นางพรศรีมีหนี้ 150,000 บาท เป็นหนี้จากแหล่งเงินกู้ 2 แห่ง โดยนาง
พรศรีเริ่มกู้ในปี พ.ศ. 2543 เพื่อเช่านาเพิ่ม ต่อมาในปี พ.ศ. 2547 และปี พ.ศ. 2556 กู้เงินมา
บวชนุตรชายคนเล็ก และช่วยชดใช้หนี้บัตรเครดิตของบุตรชายคนเล็ก

ศักยภาพของนางพรศรี เป็นคนขยัน อดออม ทำงานหนักมีระเบียบวินัย และ
พึ่งพาตัวเองทุกอย่าง มีทักษะทางค้าขาย ขายแกงถุง ขายขนมโดยขี่มอเตอร์ไซด์ไปขาย
ตลาดนอกชุมชนในช่วงเช้า ขายผักในชุมชนและทำน้ายาซักล้างต่าง ๆ เช่น น้ายาล้าง
จาน น้ายาซักผ้า น้ายาปรับผ้านุ่ม ถักไม้กวาดไว้ใช้และขาย แต่ละเดือนจึงมีค่าใช้จ่าย
น้อยมาก เหลือเพียงค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าน้ำมันรถ ค่ายา ค่าโทรศัพท์ และภาษีสังคม ความ
เปราะบางของครอบครัว คือนางพรศรีและสามีอายุมาก ต้องใช้แรงงานรับจ้างทำนา
ทำให้ต้นทุนการทำนาสูง และปัญหาบุตรชายคนเล็กที่แม้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญา
โทแล้ว กลับมีภาระค่าใช้จ่ายเกินตัว ทำให้พ่อแม่ต้องช่วยชดใช้หนี้ให้

เนื่องจากนางพรศรี สามารถผลิตของกินของใช้ได้อંગเกือบทุกอย่าง จึงแทบไม่มีรายการค่าใช้จ่ายในครัวเรือนที่ต้องลด เหลือเพียงค่าใช้จ่ายในการผลิตซึ่งลดได้ยาก เช่น ค่าแรงรับจ้างทำนา ทั้งค่าดำ ค่าหว่าน ค่าฉีดยา คณະนักวิจัย จึงได้แนะนำให้ใช้ปุ๋ยคอกแทนปุ๋ยเคมี และส่งเสริมให้ปลูกตะไคร้ตามพื้นที่เหลือข้างร่องนา

นางพรศรี สามารถชำระหนี้จำนวน 150,000 บาท ซึ่งเป็นการกู้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร 100,000 บาท และกองทุนหมู่บ้าน 50,000 บาท ได้สำเร็จในช่วงกลางปี พ.ศ. 2564 นางพรศรี เห็นว่าการกู้หนี้เป็นภาระ แต่ก็จำเป็นต้องกู้เพื่อช่วยเหลือบุตรหลาน เพราะหาเงินจากคนอื่นยาก

สรุปผลการทดสอบแนวทางการจัดการหนี้ชาวนาทั้ง 3 แนวทาง พบว่าชาวนาที่เข้าร่วมปฏิบัติการเลือกแนวทางการลดรายจ่าย 1 ราย แนวทางการเพิ่มรายได้ 1 ราย และแนวทางการรวมหนี้ 3 ราย โดยผู้ร่วมปฏิบัติการจำนวน 1 ราย สามารถปลดหนี้ได้สำเร็จ จำนวน 1 รายลดจำนวนหนี้ลงได้ ส่วนอีก 3 ราย ยังไม่สามารถลดจำนวนหนี้ลงได้ แต่ทั้งหมดมีความเข้าใจภาวะหนี้สินของตน มีความตระหนักรู้ ตั้งใจและเชื่อมั่นว่าจะสามารถทยอยชำระหนี้ได้หมดในระยะเวลา 10-15 ปี และจะสามารถจัดการหนี้ที่จะเกิดใหม่ในอนาคตได้ ชาวนาที่มีอายุมากคือรายที่ 3, 5 คงจะไม่กู้หนี้ใหม่ในอนาคต ส่วนชาวนารายที่ 1, 2 และ 4 ยังคงกู้หนี้เพิ่มเพื่อนำมาลงทุนในอาชีพ และเก็บไว้เป็นทุนสำรองยามฉุกเฉินต่อไป

5. การวิเคราะห์เงื่อนไขและปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จตามแนวทางต่าง ๆ

5.1 แนวทางการจัดการหนี้สินทั้ง 3 แนวทางมีข้อค้นพบดังนี้

แนวทางที่ 1 การลดรายจ่าย แม้ชาวนาทั้ง 5 ราย จะมีความตั้งใจและได้ตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นออกไปเกือบหมดแล้ว ยังลดรายจ่ายลงได้ไม่มากพอที่จะนำเงินที่ประหยัดได้มาสะสมเพื่อลดภาระหนี้สิน ทั้งนี้ เพราะรายจ่ายที่สามารถลดได้ คือรายจ่ายด้านอุปโภคบริโภค แต่รายจ่ายที่สำคัญคือ รายจ่ายที่เกี่ยวข้องกับการผลิตยังคงอยู่ เช่น ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าปุ๋ย ค่ายา ค่าแรงงานจ้าง ค่าน้ำมันเพื่อวิดน้ำเข้านา

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของแนวทางนี้ คือ การจดบัญชีรายรับ - รายจ่าย ทำให้ชาวนามีความตระหนัก และระมัดระวังในการใช้จ่าย “ตอนนี้จะซื้ออะไรแต่ละอย่างจะคิดแล้วคิดอีก” (Thacheen et al., 2021, p. 102) และความร่วมมือของสมาชิกในครัวเรือน

แนวทางที่ 2 การเพิ่มรายได้ ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของแนวทางนี้ คือ สักยภาพของชาวนาในด้านการค้าขาย และการทำอาชีพเสริมต่าง ๆ รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในด้านการตลาด โดยที่ชาวนารายที่ 1 (นางลำดวน) สามารถทำได้ดีมาก แต่ชาวนารายอื่น ๆ ยังขาดทักษะในด้านนี้ โดยเฉพาะชาวนาที่มีอายุมาก ที่อาจมีอุปสรรคในการเข้าถึงเทคโนโลยีใหม่ๆ

แนวทางที่ 3 การรวมหนี้ มีชาวนาในโครงการ 3 รายที่เลือกแนวทางนี้ เป็นการรวมหนี้เพื่อปลดหนี้ที่เร่งด่วนบางส่วน การรวมหนี้มีผลคือทำให้ชาวนามีความชัดเจนว่าจะใช้หนี้วันไหน จำนวนเท่าไร มีเงินเหลือหมุนเวียนในบ้านเพราะชำระเพียงแหล่งเดียว แต่การรวมหนี้ไม่มีผลต่อการลดภาระจำนวนหนี้แต่อย่างไร

5.2 การทำบัญชีครัวเรือนเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะช่วยให้ชาวนาเกิดความตระหนัก (awareness) ในภาวะหนี้สินของตนเอง เข้าใจจุดอ่อนจุดแข็ง เข้าใจจำนวนหนี้สิน และความเสียหายหากไม่สามารถชำระหนี้ได้ทันกำหนดเวลา ในระยะแรกของการปฏิบัติการวิจัยเกิดสถานการณ์การระบาดของโรคไวรัส COVID 19 ทำให้ไม่มีรายรับ มีแต่รายจ่าย ชาวบ้านรู้สึกเสียกำลังใจ จึงไม่ยอมจดบันทึกรายรับ-รายจ่าย ต่อเมื่อนักวิจัยสามารถเข้าพื้นที่ได้ จึงได้ให้กำลังใจให้ชาวบ้านกลับมาจดบันทึกใหม่

5.3 งานวิจัยพบว่า การขาดความรู้ด้านการเงิน ทำให้ชาวนาไม่สามารถวางแผนด้านการลดหนี้สินได้ บางรายไม่เคยเห็นสัญญาเงินกู้ ไม่รู้จำนวนเงินต้น ดอกเบี้ย กำหนดเวลาและจำนวนงวดที่ต้องชำระ มีเพียง 1 รายเท่านั้นที่สามารถคิดดอกเบี้ยได้ด้วยตนเอง ชาวนารายที่ 3 (นางประไพ) เคยต้องชำระค่าดอกเบี้ยผิฉัดชำระเพิ่มอีก 100,000 บาท หลังจากทำโครงการวิจัยได้ให้ความรู้เรื่องการเงินแก่ชาวนาแล้ว ชาวนามีความเข้าใจและมีความมั่นใจมากขึ้นในการวางแผนจัดการหนี้สินของตนเอง

5.4 ปัจจัยจากตัวชานา การสนับสนุนจากครอบครัวและชุมชน ชานาทั้งหมดมีความมุ่งมั่น ตั้งใจจะแก้ปัญหานี้สินให้จบไปในรุ่นของตัวเอง เพื่อให้ภาระหนี้สินส่งต่อถึงรุ่นลูกหลาน ชานาทั้งหมดเป็นเครือข่ายกันทุกคนช่วยเหลือกัน ให้กำลังใจกัน เรียนรู้ซึ่งกันและกัน ผู้รู้เรื่องการทำปุ๋ยอินทรีย์ ฮอร์โมน น้ำยาซักล้างที่ใช้ในครัวเรือน ฯลฯ ก็จะแนะนำกันต่อ ๆ มา รวมทั้งแนะนำอาชีพเสริมใหม่ ๆ เช่น การทำกระถางต้นไม้ การปลูกพืชผักขาย ชานาทั้ง 5 ราย ให้ความร่วมมือกับกิจกรรมของชุมชนเป็นอย่างดี

5.5 ปัจจัยจากตัวนักวิจัย ที่คอยติดตามให้กำลังใจ ช่วยพาไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนอื่น ๆ รวมทั้งแนะนำการปลูกตะไคร้เพิ่มเติม ช่วยซื้อและจำหน่ายสินค้าที่ชาวบ้านผลิต เพื่อให้มีรายได้เสริม ชานาบางรายกล่าวว่า อยากจะลาออกจากโครงการแต่แรงใจนักวิจัย “เขาคอยถาม คอยห่วงใย จะทิ้งก็เกรงใจเขา” และเมื่อสามารถถอนหนี้ได้สำเร็จ ชานาได้ขอบคุณนักวิจัยที่ช่วยให้เขาได้ความมั่นใจกลับคืนมา นักวิจัยได้ใช้เวลากับงานวิจัยทั้ง 2 ระยะอย่างต่อเนื่องและจริงจัง โดยในโครงการระยะแรก นักวิจัยเข้าทำงานในชุมชน 20 ครั้งในระยะเวลา 1 ปี ส่วนในโครงการระยะที่ 2 นักวิจัยเข้าพื้นที่จำนวน 10 ครั้ง ๆ ละ 2 วัน โดยนักวิจัยพักค้างคืนที่บ้านชานา ส่วนในช่วงเวลาที่เข้าพื้นที่ไม่ได้ เนื่องจากสถานการณ์การระบาดของโรคไวรัส COVID - 19 นักวิจัยใช้การติดต่อทั้งทางโทรศัพท์ และช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ

5.6 กระบวนการกลุ่ม นักวิจัยใช้กระบวนการกลุ่ม ให้ชานาแต่ละรายมาถ่ายทอดผลการดำเนินการของตนให้เพื่อนอีก 4 คน และทีมนักวิจัยรับฟังอย่างต่อเนื่อง ประมาณเดือนละ 1 ครั้ง ทำให้ทั้งกลุ่มเกิดการเรียนรู้ไปด้วยกัน ในระยะแรก ชานาบางรายยังมีความอยากรู้ที่จะเปิดเผยจำนวนหนี้สินของตน รวมทั้งยังรู้สึกผิดว่าตนยังไม่ได้ทุ่มเทแก้ปัญหาอย่างเต็มที่ แต่ในที่สุดทั้งกลุ่มก็สามารถก้าวข้ามข้อจำกัด และเปิดใจเรียนรู้ซึ่งกันและกัน “เราฟังว่าเค้าทำอย่างนั้นอย่างนี้แล้วดี เราก็ก็นำมาทำบ้าง”

(Thacheen et al., 2021, p. 107)

อภิปรายผล

1. แนวทางการจัดการหนี้สินขานาในการวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้สอดคล้องกับแนวทางการวิจัยของหลายโครงการ ที่ดำเนินการโดยมูลนิธิชีวิตไท ที่เน้นในเรื่อง

(1) การเพิ่มรายได้ โดยเน้นการทำงานหนัก ประหยัดคอดออม ทำอาชีพเสริมเพื่อหารายได้จากแหล่งอื่นมาเป็นต้นทุนสำหรับการผลิต (2) การลดรายจ่าย เน้นการปลูกพืชหลากหลาย ทำเกษตรผสมผสานเพื่อการบริโภคในครัวเรือน รวมทั้งมีตัวอย่างความสำเร็จ (Best practice) ของขานาจำนวน 7 ราย ที่สามารถชำระหนี้ได้ ซึ่งใช้หลักการเดียวกัน คือประหยัด คอดออม มุ่งมั่น ลดรายจ่าย แต่สิ่งที่แตกต่างจากงานวิจัยของผู้วิจัย คือ แนวทางทั้งหมดเน้นหนักให้เกษตรกรปรับวิธีการผลิต และการตลาดแบบใหม่ คือ การทำเกษตรอินทรีย์และขายผลผลิตออนไลน์ (Samranichit, 2020, p. 12) แต่งานวิจัยของผู้วิจัย เน้นให้ขานาปรับเปลี่ยนการใช้จ่ายตามบริบท ศักยภาพและความปรารถนาของแต่ละครัวเรือน โดยเกษตรอินทรีย์เป็นเพียงข้อเสนอหนึ่งให้ขานาทดลองปฏิบัติ เพื่อลดรายจ่ายต้นทุนการซื้อปุ๋ยและยาเคมี

2. การแก้ปัญหาหนี้สินควรแก้ที่ปัญหาโครงสร้างหรือปัญหาการจัดการ ผู้วิจัยเห็นว่า การแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างมีความซับซ้อน เกี่ยวพันกับหลายปัจจัย และต้องใช้เวลานาน การแก้ปัญหาด้วยการจัดการสามารถทำได้ในระดับบุคคลและครัวเรือน เป็นการให้ความรู้สร้างภูมิคุ้มกันให้ขานา และส่งเสริมหลักการพึ่งตนเองให้ขานาพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ และสอดคล้องกับข้อเสนอของงานวิจัยจำนวนมากที่เห็นว่าขานาต้องการความรู้ด้านการจัดการทางการเงิน (financed literacy)

(Puapongsakorn et al., 2021, p. 184)

3. ทางออกของหนี้สินขานา คือการเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์ใช่หรือไม่
งานวิจัยในช่วง 5-10 ปี ที่ผ่านมามีแนวโน้มเสนอให้แก้ปัญหาหนี้สินขานา ด้วยการเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์ เนื่องจากเกษตรอินทรีย์ จะช่วยลดต้นทุนการผลิตได้ถึงไร่ละ 2,000 บาท แต่เกษตรอินทรีย์ ก็มีปัญหาด้านการตลาด ด้านการขนส่ง และด้านผู้บริโภค เกษตรกรที่ไม่มีทรัพยากรและเครือข่ายด้านต่าง ๆ ดังกล่าวจะสามารถทำ

เกษตรอินทรีย์ได้ด้วยตนเองหรือไม่ และในกรณีวิกฤตจากภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ฝนแล้ง ศัตรูพืช เกษตรอินทรีย์ก็อาจประสบภัยได้เช่นเดียวกัน เกษตรกรรายหนึ่งที่ จังหวัดชัยนาทใช้เวลาพัฒนาการทำนาอินทรีย์ถึง 7 ปี (Samranachit, 2020, p. 67)

4. อนาคตของอาชีพชาวนาไทยจะมีใครมาสืบทอด ในเมื่อความยากลำบากของการทำนา ทำให้ชาวนายอมกู้หนี้เพื่อส่งลูกหลานให้ได้เรียนหนังสือสูง ๆ เพื่อจะได้ไม่ต้องมาทำนาให้ลำบากเหมือนรุ่นพ่อแม่ แต่ลูกหลานที่มีการศึกษาสูงเหล่านั้น ก็มักกลายเป็นลูกจ้างในส่วนราชการหรือบริษัทเอกชน ที่มีรายได้เพียงชนชั้นกลางระดับล่างในเมือง ไม่สามารถหารายได้มาค้ำจุนอาชีพชาวนาของพ่อแม่ได้ ชาวนาในโครงการวิจัยเล่าว่าในอนาคตเมื่อพ่อแม่เสียชีวิตแล้ว “ลูกหลานคงจะขายที่นาแล้วเอาเงินที่ได้มาแบ่งกัน อาชีพชาวนาก็จะจบแน่” ซึ่งจากข้อเท็จจริงขณะนี้คือ เกษตรกรไทยมีอายุเฉลี่ยถึง 56.40 ปี (National Statistical Office, 2019) หากไม่มีคนรุ่นต่อไปมาสืบทอดอาชีพชาวนา ที่นาเหล่านี้ก็คงตกอยู่ในมือนายทุนทั้งหมด และเราอาจมีปัญหามั่นคงทางอาหารในอนาคต

5. ความเข้าใจเรื่องระบบเศรษฐกิจของชาวนา

ผู้วิจัยมีข้อเสนอในประเด็นวิชาการเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจของชาวนา ดังนี้

5.1 ชาวนาไทยไม่ได้ทำอาชีพปลูกข้าวเพียงอย่างเดียว ในท่ามกลางวิกฤตการทำนาที่ขาดทุนต่อเนื่อง ชาวนาปรับตัวด้วยการใช้กลไกต่าง ๆ ของรัฐ มาพยุงและรักษาอาชีพชาวนาไว้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของโครงการวิจัยเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านไทยว่า เศรษฐกิจไทยเป็นเศรษฐกิจ 2 ระบบ คือ ระบบทุนกับระบบชุมชน เศรษฐกิจชาวนาเป็นเศรษฐกิจชุมชนของเกษตรกรรายย่อย (Natsupha, 2003, pp. 14-16) หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ชาวนาได้พยายามรักษาระบบเศรษฐกิจครัวเรือนชาวนาด้วยการผันตัวไปสู่การปลูกพืชหลายชนิด และการประกอบอาชีพหลากหลายควบคู่กับการทำนา เช่น งานรับจ้าง งานการค้าและบริการ รวมทั้งการย้ายถิ่นของสมาชิกในครัวเรือน ซึ่ง ชส สันตสมบัติ เรียกว่า “ชาวนาผู้ยืดหยุ่น” (Santasombat, 2003, pp. 280-281) แต่ทั้งหมดนี้ ชาวนาไม่ได้ต้องการเปลี่ยนตัวเองเข้าสู่ระบบทุน การกู้หนี้เป็นส่วน

ที่ขายออกไปจากกิจกรรมอื่น ๆ ของชาวนาเพื่อรักษาอาชีพชาวนาไว้ ชาวนาบางคนยังใช้กลไกรัฐที่ให้การเยียวยาชาวนาในกรณีประสบภัยพิบัติและวิกฤตต่าง ๆ ด้วยการทำนาหรือเช่านาเพิ่มเติม ชาวนาจึงยังไม่มีความคิดเลิกกู้หนี้ เพราะต้องการรักษาสถานภาพ “ลูกหนี้ชั้นดี” ของสถาบันการเงินต่าง ๆ ไว้เป็นแหล่งเงินสำรองฉุกเฉิน มีเพียงชาวนาสูงอายุเท่านั้นที่ไม่คิดจะกู้หนี้เพิ่ม เพราะไม่อยากส่งต่อภาระหนี้ให้บุตรหลาน

5.2 การกู้หนี้ยืมสิน เป็นวิธีการที่ชาวนาปรับตัวด้วยแนวความคิดความยืดหยุ่น (resilience) เพื่อรับการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตที่พึ่งพิงทุนและเทคโนโลยีการเกษตร ชาวนาไม่มีเงินออมเพื่อการลงทุน มากกว่าร้อยละ 80 อาศัยการกู้เงินมาลงทุนทำนา (Sukkomneid, 2012, p. 175) ดังนั้น การกู้เงินจึงน่าจะเป็นวิถีชีวิตแนวใหม่ (new normal) ของการทำนา การกู้ยืมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชาวนาแม้นโยบายการให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน เช่น นโยบายเงินกู้ต่าง ๆ ทั้งจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธนาคารพาณิชย์ กองทุนหมู่บ้าน กองทุนสวัสดิการต่าง ๆ จะถูกมองว่าเป็นสาเหตุของการก่อหนี้ ที่มากเกินไปของชาวนา แต่การคงความช่วยเหลือทางการเงินจากสถาบันต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นผลดีต่อชาวนามากกว่าผลเสียหรือเป็นมิตรมากกว่าเป็นศัตรู เพราะชาวนายังคงต้องการกู้ยืมในยามเผชิญวิกฤตต่าง ๆ จากสถาบันเหล่านี้มากกว่าการไปกู้ยืมเงินนอกระบบ ซึ่งมีดอกเบี้ยสูงกว่ามาก รวมทั้งความช่วยเหลือด้านสวัสดิการจากรัฐ เช่น เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ผู้พิการ ฯลฯ ช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันได้เช่นกัน

5.3 ชาวนาต้องการนโยบายด้านสวัสดิการ (welfare) และโครงข่ายความมั่นคงทางสังคม (social safety net) มากกว่านโยบายการช่วยเหลือทางการเงินที่เป็นอยู่ เพราะชีวิตชาวนามีความเปราะบางมากทั้งด้านชีวิตและด้านอาชีพ แนวทางการแก้ปัญหาหนี้สินชาวนาที่งานวิจัยนี้ได้ทำการทดลองเชิงปฏิบัติการ พบข้อจำกัดอยู่หลายประการ โดยเฉพาะประเด็นอายุที่สูงขึ้นของชาวนา ทำให้โอกาสของการพัฒนาไปสู่ทักษะใหม่ ๆ ที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทำได้จำกัด

ข้อเสนอแนะ

1. เจริญนโยบาย

1.1 การทำบัญชีครัวเรือน เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพมากในการสร้างความตระหนักรู้ (awareness) แก่ชาวบ้านในเรื่องค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ควรส่งเสริมให้ทุกชุมชนจัดทำบัญชีครัวเรือนให้ทั่วถึง และใช้ประโยชน์จากบัญชีครัวเรือนอย่างเต็มที่ รวมทั้งการให้ความรู้ด้านการเงินในการคิดดอกเบี้ยเงินกู้ให้ได้

1.2 ควรมีการกำหนดนโยบายเรื่องอนาคตของเกษตรกรรมไทยว่าจะรักษาและสืบทอดอาชีพชาวนาให้คงอยู่ต่อไปได้อย่างไร โดยเฉพาะการจูงใจให้ลูกหลานชาวนา หรือคนหนุ่มสาว หันมาสนใจอาชีพนี้ให้มากขึ้น ด้วยการให้สวัสดิการและสิทธิพิเศษเพิ่มเติม

1.3 ควรปรับแนวคิดและบทบาทของสถาบันการเงินต่าง ๆ ของรัฐให้สามารถให้ความเป็นธรรม และช่วยเหลือชาวนาได้อย่างแท้จริง โดยพิจารณาชาวนาในฐานะบุคคลประเภทที่แตกต่างจากผู้กู้ในระบบทุนอื่น ๆ

2. เจริญการวิจัย

2.1 เนื่องจากกลุ่มชาวนาที่ศึกษาไม่ใช่ชาวนาจน จึงอาจมีบริบทและศักยภาพกลุ่มที่แตกต่างจากชาวนากลุ่มอื่น จึงควรมีการศึกษาเรื่องนี้กับชาวนาให้ครอบคลุมชาวนาทุกกลุ่มทั้งชาวนารวย ชาวนาจน เพื่อให้สามารถจัดการปัญหานี้กับชาวนาได้เหมาะสมกับเงื่อนไขและศักยภาพของแต่ละกลุ่ม

2.2 เนื่องจากจำนวนผู้หญิงที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงควรมีการศึกษาบทบาทของผู้หญิงที่เป็นหัวหน้าครัวเรือน ในการจัดการหนี้สินของครัวเรือน เพื่อให้สามารถส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้หญิงสามารถแก้ปัญหาหนี้สินครัวเรือนได้ดียิ่งขึ้น

2.3 ควรส่งเสริมการวิจัยเชิงปฏิบัติการระหว่างนักวิจัยในสถาบันการศึกษา กับชาวนาในพื้นที่ให้มากขึ้น เพื่อให้ปัญหาชนและชาวนาไม่เหินห่างจากกัน และทำให้งานวิจัยเชิงวิชาการยืนอยู่บนฐานที่เป็นจริงของพื้นที่ยิ่งขึ้น

References

- Boonyang, K. (2020). *Death knot: The state and farmer's suicide*. Bangkok: Thammasat University. [in Thai]
- Chawanot, C. (2021). *Appropriate loans and financial services to solve farmer debt*. In Pongthip S. (ed.), *Deciphering the farmer's debt case*. Bangkok: Local Act. [in Thai]
- Kusantia, A., & Phophonprom, P. (2018). *Peasant crisis, agricultural structural crisis*. In Pongthip S. (Ed.), *Farmers and changes*. Bangkok: Local Act. [in Thai]
- Natsupha, C. (2003). *Statement of the Thai village community economic research project series*. Bangkok: The Thailand Research Fund. [in Thai]
- National Statistical Office. (2019). *Agricultural famer household debt 2019*. <http://www.nso.go.th> [in Thai]
- Ouiyanon, P. (2003). *Central village community economy*. Bangkok: Wtteethut Institute. [in Thai]
- Puapongsakorn, N., Hengtrakul, J., Anuchitworawongwan, C., Intharitik, C., Arayapong, A., Chantasiripong, U., Suwanditthakun, P., Puntakua, K., Srianan, N., Nanta, M., & Gremi, M. (2015). *The study of farmer debt and improvement guidelines fund operations in the supervision of the Ministry of Agriculture and Cooperatives*. Bangkok: Thailand Development Research Institute. [in Thai]
- Samranchit, P. (2013). *Cheevit Prim Nan*. Bangkok: Local Act. [in Thai]
- _____. (2018). *Adaptation of Thai farmers*. Bangkok: Local Act. [in Thai]
- _____. (2020). *Deciphering the farmer's debt case*. Bangkok: Local Act. [in Thai]

- Santasombat, Y. (2003). *Dynamics and resilience of peasant society: Northern community economy and adjusting the paradigm on communities in third world countries*. Chiang Mai: Chiang Mai University. [in Thai]
- Sukkomneid, D. (2012). *Policies and mechanisms for resolving farmer debt*. In Pongthip S. (Ed.), *Farmers and changes*. Bangkok: Local Act. [in Thai]
- Thacheen, T., Chaisuparakul, S., Tongchure, S., & Chaimangkhal, T. (2020). *The sustainable approaches to reduce debt by community participation process of baan na chai chai nat province*. Bangkok: Chandrakasem Rajabhat University. [in Thai]
- Thacheen, T., Chaisuparakul, S., & Tongchure, S. (2021). *The sustainable approaches to reduce debt by community Participation process of baan don saak chai nat province (phase 2)* Bangkok: Chandrakasem Rajabhat University. [in Thai]
- The Office of Farmer's Reconstruction and Development Fund. (2019). *Farmer's reconstruction and development fund act*. <http://www.parliament.go.th> [in Thai]
- Yaimuang, S., Hwangsaajachokh, W., Mitprasart, M., & Yangyuen, K. (2018). *Farmers and changes*. Bangkok: Thailand Development Research Institute. [in Thai]

Authors

Asst. Prof. Dr.Piyaporn Thacheen

Assoc. Prof. Dr.Sumalee Chaisuparakul

Asst. Prof. Dr.Siros Tongchure

39/1 Chandrakasem Rajabhat University, Chandrakasem, Jatujak, Bangkok

Tel.: 089-6693-954 E-mail: piyaporn.ta@chandra.ac.th

**ความสามารถในการปรับตัวของครัวเรือนชาวนารายย่อยในพื้นที่
ชลประทานจังหวัดชัยนาท ต่อปัญหาความสามารถ
ในการชำระหนี้ตามแนวทางเศรษฐกิจชุมชน**

**Adaptability of the Peasant Households in the Irrigational Areas in
Chainat Province toward the Problems of Debt Payment Ability
Based on the Community Economy Concept**

ธีรพงศ์ ไชยมังคละ¹

Teerapong Chaimangkla

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

Faculty of Humanities and Social Sciences, Chandrakasem Rajabhat University

Received: December 12, 2021

Revised: April 19, 2022

Accepted: April 22, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยศึกษาความสามารถในการชำระหนี้ของชาวนาเพื่อนำมาใช้สะท้อนความสามารถในการปรับตัวทางเศรษฐกิจของชาวนารายย่อย โดย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือชาวนาหมู่บ้านนาชัย จำนวน 37 ครัวเรือน ในจังหวัดชัยนาท ใช้การวิจัยเชิงปริมาณประกอบการสัมภาษณ์ (In-Depth Interview) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation)

ผลการศึกษาพบว่า ชาวนาส่วนใหญ่ยังมีปัญหาหนี้สิน แต่มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง แสดงถึงความสามารถในการชำระหนี้ที่ดีขึ้น การทำนาช่วงปี 2560/2561 พบว่ามีรายได้มากกว่าต้นทุน เมื่อนำมาวิเคราะห์กับแนวโน้มการมีหนี้สินลดลง แสดงว่ามีการบริหารจัดการหนี้สินดีขึ้น เป็นไปตามแนวทางองค์การการผลิตครัวเรือนชาวนา (เศรษฐกิจชุมชน) ครัวเรือนชาวนายังเลือกใช้แรงงานภายในครัวเรือนเป็นหลัก แต่

เนื่องจากทำนาพื้นใหญ่แรงงานไม่พอ จึงเสริมด้วยการจ้างแรงงาน การใช้แรงงานภายในครัวเรือนยังเป็นวิธีการทำนามที่มีสัดส่วนมากที่สุด แม้พบบางครัวเรือนใช้วิธีการจ้างทั้งหมดแต่มีสัดส่วนน้อย ทั้งนี้การใช้แรงงานในครัวเรือนไม่คิดเป็นมูลค่าในฐานะต้นทุนการผลิต ครัวเรือนชาวนาจึงยังทำการผลิตอยู่

คำสำคัญ: ความสามารถในการชำระหนี้ชาวนา, การปรับตัวของชาวนารายย่อย, เศรษฐกิจชุมชน

Abstract

This study aimed at investigating the adaptability of the payment of debt among the small peasants. The ability to pay back the debt of the small peasants was reflected in the adaptability based on the community economy concept in Chainat. The participants included 37 families at Nachai Village in Chainat using quantitative research including in-depth interviews along with non-participant observation.

The findings of this study were as follows: Nachai Village faced a debt problem. This showed that the trends of debt problems were lower down continuously. It also showed that the ability on debt payment became better. The investment during the year 2560-2561 were found that the income return became higher than the capital. The small peasant performed the debt management at a better level using the peasant mode of production. The families still applied the family workforce instead of the hired workforce one. Most of the peasants did the farming by themselves. However, the farming areas were quite large leading to the hired workforce being regarded as the additional means for the farmers. It was also found that some families used the hired workforce. The family workforce was never included in the capital of investment, so that the small peasants was still producing.

Keywords: adaptability of the peasants' debt Payment, adaptability of the peasants, community economy

บทนำ

สถานการณ์หนี้สินโดยรวมทั้งประเทศของคนไทยมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ระดับการบริโภคลดลงทำให้การขยายตัวทางเศรษฐกิจชะลอตัว และอาจนำไปสู่ปัญหาวิกฤติทางเศรษฐกิจ ปัญหาหนี้สินครัวเรือนสะท้อนภาพให้เห็นตั้งแต่ระดับประเทศไปจนถึงระดับหมู่บ้าน โดยเฉพาะชาวนาในชนบทที่เผชิญกับปัญหาหนี้สินอยู่ตลอดเวลา เมื่อชาวนาขายข้าวได้ ต้องนำเงินไปชำระหนี้ก่อนนำไปใช้จ่ายด้านอื่น เนื่องจากวิธีการทำนาในปัจจุบันต้องลงทุนซื้อ ปุ๋ย น้ำมันรถไถ น้ำมันเครื่องสูบน้ำ ค่าจ้างแรงงาน เมล็ดพันธุ์ เป็นต้นทุนที่สูง ต้องอาศัยรายได้ทางอื่นของสมาชิกในครัวเรือนช่วยเหลืออยู่เสมอ ทำให้ขาดเงินทุนหมุนเวียนสำรอง เกิดการกู้ยืมถูกรอบการผลิต เมื่อเกิดปัญหาการขาดความสามารถในกาชำระหนี้สิน ต้องสูญเสียหลักทรัพ์ค้ำประกัน สูญเสียที่ทำนา กลายเป็นชาวนารับจ้างในพื้นที่หรือเข้ามาเป็นแรงงานในเมือง (Thachin et al., 2020, p. 39)

วิถีชีวิตชาวนาไทยมีมาแต่เดิมพึ่งพาตนเอง มีศักดิ์ศรี และสามารถดำรงอยู่ได้นานาน เป็นวิถีชีวิตที่แตกต่างไปจากวิถีชีวิตสมัยใหม่ในระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ตามแนวคิดของ เอวี ชายานอฟ ชาวนามีองค์การการผลิตครัวเรือนชาวนาที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากการผลิตในระบบทุนนิยม ในสังคมทุนนิยมแบ่งผู้คนออกเป็นชนชั้นต่าง ๆ ประกอบด้วย ชนชั้นนายทุน ชนชั้นผู้ประกอบการขนาดย่อมและผู้มีวิชาชีพอิสระ ชนชั้นแรงงานรับจ้าง และชนชั้นยากจน ผู้ซึ่งดำรงชีวิตการ โครงการสวัสดิการ (Hunt, 2003, p. 15) ทุกคนที่อยู่ในชนชั้นต่าง ๆ ในระบบทุนนิยมล้วนดำรงชีวิตจากรายได้ที่มาจากการลงทุน หรือ การรับจ้าง ในขณะที่ชาวนาและวิถีชาวนาไม่อยู่ในชนชั้นใดในระบบทุนนิยม ไม่อยู่ในชนชั้นยากจนที่ปราศจากปัจจัยการผลิต และไม่ได้ดำรงชีวิตด้วยระบบสวัสดิการ แม้บางเวลาจะเป็นแรงงานรับจ้าง แต่ไม่ได้ดำรงชีวิตด้วยค่าจ้างเพียงอย่างเดียว และไม่ได้เป็นชนชั้นกลางเนื่องจากเป้าหมายการผลิตหรือการประกอบการไม่ใช่เพื่อกำไร (Daniel,

1966: xiii) ชาวนาใช้แรงงานตนเองและในครัวเรือนเพื่อผลิตสำหรับบริโภค พึ่งพาทรัพยากรท้องถิ่น ส่วนที่เหลือจากการบริโภคก็นำมาแลกเปลี่ยนกันภายในชุมชนเพื่อช่วยเหลือซึ่งและกัน เป็นระบบเศรษฐกิจที่ฝังอยู่ในสังคมและวัฒนธรรมไทย (Natsupha, 2007, p. 42) เศรษฐกิจชุมชนชาวนาจึงเป็นระบบเศรษฐกิจแบบหนึ่งที่อยู่คู่ขนานกับระบบศักดินา และเศรษฐกิจระบบทุนนิยม (Toadithep, 2013, p. 21) ที่ผ่านมามีพบว่าครัวเรือนชาวนามีการปรับตัวและต่อสู้กับกระแสการเปลี่ยนแปลงตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาเพื่อรักษาความรู้สึกสำนึกผูกพันและให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัว และชุมชนไว้ (Ouyyanont, 2003, p. 19) ในปัจจุบันสถานการณ์การดำรงอยู่ของวิถีทางเศรษฐกิจชาวนาเปลี่ยนไปจากเดิมค่อนข้างมาก การทำนามีการลงทุนผลิตและกู้ยืมเงินทุนมากขึ้น ซึ่งแม้ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น แต่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบวิถีการผลิต ส่งผลให้ชาวนาไม่สามารถพึ่งตนเองได้ (Otasri, 2013) การใช้แนวทางเศรษฐกิจชุมชนที่มีครัวเรือนเป็นหน่วยการผลิต ใช้แรงงานในครัวเรือน พึ่งพาทรัพยากรท้องถิ่น พึ่งตัวเองและพึ่งชุมชน (Natsupha, 2008, pp. 122-123) เป็นทางเลือกหนึ่งที่ทำให้ชาวนากลับมามีศักดิ์ศรี และพึ่งพาตนเองได้

การกู้และการเป็นหนี้ ไม่ได้มีแต่ด้านที่เป็นปัญหา ในอีกด้านหนึ่งเป็นเสมือนการลงทุน สร้างโอกาสในการผลิต เพื่อให้มีรายได้ทำให้ครัวเรือนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ลูกหลานได้รับการศึกษา เพียงแต่ความสามารถในการชำระหนี้ไม่ใช่ทักษะในวิถีเดิม การเรียนรู้ทักษะนี้เป็นเสมือนกลไกการปรับตัวของครัวเรือนชาวนา เพื่อให้วิถีชาวนายังคงดำรงอยู่ได้ในกระแสทุนนิยม ปัญหาการขาดความสามารถในการชำระหนี้สินของชาวনারายย่อยจึงมีความสัมพันธ์กับการคงอยู่ของวิถีชาวนา โดยปัญหานี้สินชาวนาที่ต่อเนื่องยาวนานนี้ นำไปสู่ข้อเสนอให้ชาวนาเปลี่ยนเป็นผู้ประกอบการ (Viriyabanditkul, 2016) โดยทิศทางการประกอบการนี้ไม่ว่าชาวนาประสบความสำเร็จแก้ไขปัญหานี้สินได้ กลายเป็นชนชั้นกลางหรือล้มเหลว ก็เป็นชนชั้นยากจนในระบบทุนนิยม วิถีชาวนาไทยที่พึ่งพาตัวเอง มีศักดิ์ศรี ดำรงอยู่ได้อย่างยาวนานก็จะสูญเสียไป

จากสภาพปัญหาปัญหาดังกล่าวนำมาซึ่งการศึกษาวិถีการปรับตัวของ

ครัวเรือนชาวนารายย่อยในพื้นที่ชลประทาน จังหวัด ชัยนาท ตามแนวทางเศรษฐกิจชุมชนผ่านความสามารถในการชำระหนี้ว่ามีความสัมพันธ์กับรูปแบบองค์กรการผลิตครัวเรือนชาวนา

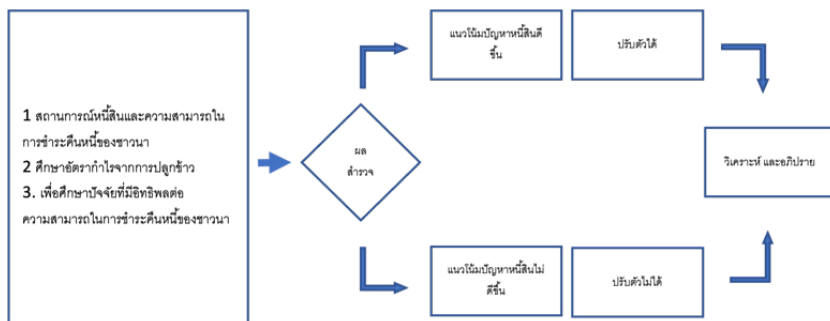
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์หนี้สินและความสามารถในการชำระหนี้ของชาวนา รายย่อยในพื้นที่ชลประทาน จังหวัดชัยนาท
2. ศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าวปีการผลิต 2560/2561 เพื่อพิจารณาอัตรากำไรจากการปลูกข้าว ทั้งในและนอกฤดู ซึ่งมีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของชาวนา

กรอบแนวคิดวิจัย

ภาพ 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ชาวนาในพื้นที่ชุมชนบ้านนาชัย (นามสมมติ) พื้นที่ชลประทาน ขนาดของตัวอย่าง 37 ครั้วเรือน โดยใช้วิธีการสุ่มครั้วเรือนชาวนาแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลเป็นหัวหน้าครั้วเรือน เนื่องจากแบบสอบถามมีความละเอียดอ่อน ดังนั้นผู้เก็บข้อมูลจำเป็นต้องใช้ความสนิทสนมในการเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ

การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์หนี้สิน สาเหตุการเกิดหนี้สินในบ้านนาชัย (นามสมมติ) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวนครั้วเรือน 37 ครั้วเรือน ผู้วิจัยเป็นผู้กรอกแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานและสถานภาพทางครอบครัว ส่วนที่ 2 สถานภาพทางเศรษฐกิจ ส่วนที่ 3 พฤติกรรมการก่อหนี้ ส่วนที่ 4 ทักษะคิดต่อหนี้ ส่วนที่ 5 แนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สิน โดยนำแบบสอบถามไปทดสอบความตรง (Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ซึ่งทุกข้อมีคะแนน IOC มากกว่า 0.5 และทดสอบความเที่ยง (Reliability) ด้วยโปรแกรม STATA โดยใช้ตัวอย่างเบื้องต้น 30 คนพบว่าค่า reliability coefficient เท่ากับ 0.9327 ซึ่งหมายความว่าแบบสอบถามดังกล่าวมีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เมื่อตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจึงทำการลงรหัสและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยประมวลผลข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรม STATA (ลิขสิทธิ์) โดยใช้ค่าร้อยละเพื่อวิเคราะห์และอธิบายตัวแปรทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ เป็นต้น

2. สำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ทำการการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) การจดรายรับรายจ่าย แปลงข้าว พื้นที่เพาะปลูก สภาพที่อยู่อาศัย สถานที่ไปค้าขาย

3. สำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ทำการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ หลายตัวกับตัวแปรตาม 1 ตัว ได้แก่ ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย ข้อมูลพื้นฐานและสถานภาพทางครอบครัว รายได้ จำนวนเงินออม มูลค่าทรัพย์สิน ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ตัวแปรตามคือ ความสามารถในการชำระหนี้สินของชาวนา ปี พ.ศ. 2561

สมมติฐานการวิจัย

ความสามารถในการชำระหนี้สินของครัวเรือนชาวนาชาวนารายย่อย ที่ทำนานอกฤดูฝนได้ (โอกาสที่จะมีรายได้เพิ่มขึ้น) ขึ้นอยู่กับประสบการณ์การเป็นหนี้ ซึ่งมาปรับให้เข้ากับองค์การการผลิตครัวเรือนชาวนาตามแนวทางเศรษฐกิจชุมชน โดยพิจารณาพร้อมกับการสำรวจสถานการณ์หนี้สินย้อนหลัง กับแนวโน้มหนี้สินครัวเรือนเพื่อใช้สะท้อนความสามารถ (หรือไม่สามารถ) ในการปรับตัวของครัวเรือนชาวนา

ผลการวิจัย

สถานการณ์หนี้สินและความสามารถในการชำระหนี้สินของชาวนาในชุมชนบ้านนาชัย (นามสมมติ)

พบว่ามีครัวเรือนชาวนาที่มีหนี้สินอยู่ในปัจจุบันจำนวน 33 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 89.19 ในขณะที่ครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สินมีจำนวนจำนวน 4 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 10.81 โดยเก็บข้อมูลเกี่ยวกับหนี้สินในบ้านดอกซากครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างย้อนหลังไป 5 ปี คือ ตั้งแต่ปี 2557 - 2561 จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยภาพรวมพบว่าสถานการณ์หนี้สินของชาวนาบ้านนาชัย มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2557 ชาวนาบ้านนาชัย มีหนี้สินสะสมต่อครัวเรือนเฉลี่ย 562,425.97 บาท และลดลงอย่างต่อเนื่องจนถึงปี 2561 เฉลี่ย 496,593.00 บาท ซึ่งลดลง 65,832.97 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 11.71 โดย

หนี้ส่วนใหญ่มีลักษณะของหนี้หมุนเวียนที่ผู้กู้โดยรวมต้องนำเงินมาชำระหนี้ในรอบระยะเวลาบัญชีหรือ 1 ปี (ตาราง 1)

ตาราง 1

สถานการณ์หนี้สินของชาวนาในชุมชนบ้านนาชัย (นามสมมติ) ระหว่างปี 2557-2561

แหล่งเงินเชื่อ	จำนวน ครัวเรือน	2557	2558	2559	2560	2561
1. ธนาคารเพื่อการเกษตรและ สหกรณ์ (ธ.ก.ส.)	27	364,120.00	354,420.00	317,222.22	311,722.22	302,103.70
2. สหกรณ์การเกษตร	17	264,642.86	251,562.50	220,294.12	213,235.29	211,764.71
3. ธนาคารพาณิชย์	29	213,333.33	470,000.00	255,000.00	240,000.00	225,000.00
4. กองทุนหมู่บ้าน	24	53,291.67	53,282.61	53,227.27	52,812.50	50,416.67
6. ญาติพี่น้อง	4	415,000.00	415,000.00	320,000.00	241,000.00	241,000.00
7. ไฟแนนซ์รถยนต์	7	339,176.17	257,747.50	228,818.83	252,390.17	193,395.57
8. บัตรกดเงินสด / บัตรเครดิต	4	40,000.00	35,000.00	50,000.00	34,750.00	33,750.00
10. กลุ่มออมทรัพย์	2	3,000.00	3,000.00	3,000.00	3,000.00	6,500.00
11. นอกระบบ	3	135,000.00	75,000.00	75,000.00	102,500.00	149,166.67
อื่นๆ	4	45,000.00	44,250.00	51,000.00	42,750.00	0.00
เฉลี่ย		562,425.97	536,590.45	517,148.88	516,828.52	496,593.00

ปี 2561 พบว่าชาวนาในชุมชนบ้านนาชัย (นามสมมติ) ส่วนใหญ่มีหนี้สินกับแหล่งเงินกู้ 5 แหล่ง ได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร กองทุนหมู่บ้านและสหกรณ์การเกษตร ซึ่งครัวเรือนมีหนี้สินกับธนาคารพาณิชย์มากที่สุดจำนวน 29 ครัวเรือน โดยมียอดเงินกู้ยืมเฉลี่ยครัวเรือนละ 225,000.00 บาท รองลงมาคือธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.) จำนวน 27 ครัวเรือน มียอดเงินกู้ยืมเฉลี่ยครัวเรือนละ 302,103.70 บาท กองทุนหมู่บ้าน จำนวน 24 ครัวเรือน ร้อยละ 55.38 ของครัวเรือนที่มีหนี้สินทั้งหมด โดยมียอดเงินกู้ยืมเฉลี่ยครัวเรือนละ

288,650.00 บาท สหกรณ์การเกษตรจำนวน 20 ครัวเรือน มียอดเงินกู้ยืมเฉลี่ยครัวเรือนละ 50,416.67 บาท สหกรณ์การเกษตร จำนวน 17 ครัวเรือน มียอดเงินกู้ยืมเฉลี่ยครัวเรือนละ 211,764.71 บาท ตามลำดับ

ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าวปีการผลิต 2560/2561 ในการปลูกข้าวครั้งที่ 1 มีครัวเรือนชาวนาในชุมชนบ้านนาชัย (นามสมมติ) ที่ปลูกข้าวจำนวน 37 ครัวเรือน พบว่ามีพื้นที่ปลูกทั้งหมดจำนวน 1,069.25 ไร่ หรือเฉลี่ยครัวเรือนละ 28.89 ไร่ โดยเกษตรกรเป็นเจ้าของที่นาเองจำนวน 400.50 ไร่ หรือ ร้อยละ 37.46 และเป็นที่นาเช่าจำนวน 668.75 ไร่ หรือร้อยละ 62.54 ซึ่งเกษตรกรมีค่าเช่าเฉลี่ยคิดเป็นข้าวจำนวน 19.75 ถัง/ไร่ และเกษตรกรสามารถผลิตข้าวเปลือกได้ปริมาณผลผลิตเฉลี่ยเท่ากับ 98.05 ถัง/ไร่ ครัวเรือนชาวนาสามารถขายข้าวเปลือกได้ในราคาเฉลี่ย 84.11 บาท/ถัง มีรายได้จากการขายข้าวเฉลี่ย 8,246.38 บาท/ไร่ โดยมีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 3,832.12 บาท/ไร่ และมีกำไรจากการขายข้าวเปลือก 4,414.27 บาท/ไร่ ครัวเรือนชาวนาส่วนใหญ่จำหน่ายข้าวเปลือกให้กับท่าข้าว ร้อยละ 52.29 หรือ 3,401.67 ถัง รองลงมาคือการค้าขายข้าวเปลือกให้กับโรงสี ร้อยละ 36.73 หรือ 2,389.57 ถัง ทำเป็นเมล็ดพันธุ์ร้อยละ 10.30 หรือ 670 ถัง และเก็บไว้กินเองเพียงร้อยละ 0.67 หรือ 43.88 ถัง

ในการปลูกข้าวครั้งที่ 2 มีครัวเรือนชาวนาในชุมชนบ้านนาชัย (นามสมมติ) ที่ปลูกข้าวจำนวน 26 ครัวเรือน มีพื้นที่ปลูกทั้งหมด 801.25 ไร่ หรือเฉลี่ยครัวเรือนละ 30.81 ไร่ โดยครัวเรือนชาวนาเป็นเจ้าของที่นาเองจำนวน 281.50 ไร่ หรือร้อยละ 35.13 และเป็นนาเช่าจำนวน 519.75 ไร่ หรือร้อยละ 64.87 ซึ่งมีค่าเช่าเฉลี่ยคิดเป็นข้าวจำนวน 21.70 ถัง/ไร่ โดยครัวเรือนชาวนาสามารถผลิตข้าวเปลือกได้ปริมาณผลผลิตเฉลี่ยเท่ากับ 79.31 ถัง/ไร่ และสามารถขายข้าวเปลือกในการปลูกข้าวรอบที่ 2 ได้ในราคาเฉลี่ย 86.27 บาท/ถัง ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยคือ 4,139.16 บาท/ไร่ โดยครัวเรือนชาวนามีรายได้เฉลี่ยเท่ากับ 6,841.81 บาท/ไร่ และมีกำไรจากการขายข้าวเปลือก 2,702.65 บาท/ไร่ ครัวเรือนชาวนาส่วนใหญ่จำหน่ายข้าวเปลือกให้กับท่าข้าว ร้อยละ 56.10 หรือเท่ากับ 4,400 ถัง รองลงมาคือการค้าขายข้าวเปลือกให้กับโรงสี คิดเป็นร้อยละ 32.93

หรือเท่ากับ 2,305.60 ถึง ทำเมล็ดพันธุ์ร้อยละ 10.37 หรือ 850 ถึง และเก็บไว้กินเอง เพียงร้อยละ 0.60 หรือ 46 ถึงต่อครัวเรือน (ตาราง 2)

ตาราง 2

ปริมาณผลผลิตเฉลี่ย ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าวของชาวนาในชุมชน
บ้านนาชัย (นามสมมติ)

รายการ	รอบการผลิตครั้งที่ 1		รอบการผลิตครั้งที่ 2		รวม	
รวมพื้นที่ปลูกทั้งหมด	1,069.25	ไร่	801.25	ไร่	-	
เฉลี่ยครัวเรือนละ	28.89	ไร่	30.81	ไร่	-	
เป็นเจ้าของเอง	400.50	ไร่	281.50	ไร่	-	
เช่า	668.75	ไร่	519.75	ไร่	-	
ค่าเช่าเฉลี่ย	19.75	ถึง/ไร่	21.70	ถึง/ไร่	41.45	ถึง/ไร่
ปริมาณผลผลิตเฉลี่ย	98.05	ถึง/ไร่	79.31	ถึง/ไร่	177.36	ถึง/ไร่
ราคาเฉลี่ย	84.11 บาท/ถึง		86.27 บาท/ถึง		170.38 บาท/ถึง	
ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย	3,832.12 บาท/ไร่		4,139.16 บาท/ไร่		7,971.28 บาท/ไร่	
รายได้เฉลี่ย	8,246.38 บาท/ไร่		6,841.81 บาท/ไร่		15,088.19 บาท/ไร่	
กำไรเฉลี่ย	4,414.24 บาท/ไร่		2,702.65 บาท/ไร่		7,116.89 บาท/ไร่	
โรงสี	2,389.57	ถึง	2,305.60	ถึง	4,695.17	ถึง
ทำข้าว	3,401.67	ถึง	4,400.00	ถึง	7,801.67	ถึง
ทำเมล็ดพันธุ์	670.00	ถึง	850.00	ถึง	1,520.00	ถึง
เก็บไว้กินเอง	43.88	ถึง	46.00	ถึง	89.88	ถึง

ด้านการจ้างงานของครัวเรือนชาวนาในการทำนารอบที่ 1 ของปี 2561/2562 พบว่าครัวเรือนชาวนาส่วนใหญ่ทำนาโดยมีการจ้างงานบางส่วน เนื่องจากไม่มีแรงงานในครัวเรือนเพียงพอ จำนวน 24 ครัวเรือน รองลงมาสำหรับการจ้างงานในการทำคือ การจ้างแรงงานทำนาทั้งหมด ร้อยละ 24.32 เนื่องจากไม่มีแรงงานในครัวเรือนเลย และสำหรับครัวเรือนชาวนาที่ไม่ได้จ้างแรงงานเลย ร้อยละ 10.81

สำหรับการทำนาในรอบที่ 2 มีการจ้างงานบางส่วนเช่นกันจำนวน 18 ครั้วเรือนจากจำนวน 26 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 69.23 ซึ่งการจ้างงานเป็นบางส่วนมีสัดส่วนมากที่สุดเหมือนกับการจ้างงานในทำนารอบแรก ส่วนครั้วเรือนชาวนาที่จ้างงานทั้งหมดร้อยละ 23.08 และครั้วเรือนชาวนาที่ไม่ได้จ้างแรงงานเลย มีเพียงร้อยละ 7.69

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการชำระค่านี้นของชาวนาในชุมชนบ้านนาชัย (นามสมมติ)

เมื่อพิจารณาปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการชำระค่านี้นของชาวนาในชุมชนบ้านนาชัย (นามสมมติ) ปี 2561 นั้น สามารถเขียนในรูปสมการเชิงเส้นตรงได้ดังนี้

$$DEBTCH = 8493.89 - 170226.60CHILD - 79366.25GRCHILD + 12879.51EDUKIDS - 3289.38AREA + 0.34INCOME + e$$

DEBTCH หมายถึง สามารถในการชำระค่านี้นของชาวนาปี 2561 (บาท)
CHILD หมายถึง จำนวนบุตร (คน) GRCHILD หมายถึง จำนวนหลาน (คน)
EDUKIDS หมายถึง การศึกษาของบุตร (ปี) AREA หมายถึง พื้นที่ถือครอง (ไร่)
INCOME หมายถึง รายได้ (บาท/ปี) และ e หมายถึง ความคลาดเคลื่อน

ตาราง 3

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของชาวนาปี 2561

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
CHILD	-170226.60	65343.64	-2.61	0.011**
GRCHILD	-79355.25	35624.15	-2.23	0.029**
EDUKIDS	12879.51	5040.21	2.56	0.012**
INCOME	0.34	0.11	3.07	0.003***
cons	8493.89	41205.60	0.21	0.837
R-squared	0.1586			
Adjusted R-squared	0.1073			
Prob (F-statistic)	0.0132			

***หมายถึง ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของตัวแปรแต่ละตัวที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

**หมายถึง ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของตัวแปรแต่ละตัวที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

จากสมการพบว่าค่า Prob. (F-statistic) ที่ได้จากการคำนวณมีค่าเท่ากับ 0.0132 ซึ่งทดสอบผ่านในระดับนัยสำคัญทางสถิติในช่วงความเชื่อมั่นร้อยละ 95 แสดงว่าสมการที่ได้จากการศึกษาสามารถใช้อธิบายความสัมพันธ์ของปัจจัยดังกล่าวที่มีผลต่อหนี้สินครัวเรือนปี 2561 ของบ้านนาชัย ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในช่วงความเชื่อมั่นร้อยละ 95

การวิเคราะห์ค่า t-Statistic เป็นการทดสอบความมีนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระแต่ละตัว เพื่อดูว่าตัวแปรอิสระใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม จากสมการหนี้สินของเกษตรกรบ้านนาชัย ปี 2561 พบว่าค่า t-Statistic ของตัวแปรอิสระต่าง ๆ ได้แก่ (1) จำนวนบุตร (CHILD) มีค่า t-Statistic เท่ากับ -2.61 ซึ่งทดสอบผ่านในระดับนัยสำคัญทางสถิติในช่วงความเชื่อมั่นร้อยละ 95

ละ 95 แสดงว่าจำนวนบุตร มีอิทธิพลต่อความสามารถในการชำระหนี้ปี 2561 (บาท) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของปัจจัย จำนวนบุตร มีค่าเท่ากับ -170,226.60 หมายความว่า เมื่อจำนวนบุตรของชาวนาในชุมชนบ้านนาชัย (นามสมมติ) เพิ่มขึ้น 1 คน จะมีอิทธิพลต่อความสามารถในการชำระหนี้ลดลง 170,226.60 บาท (2) จำนวนหลาน (GRCHILD) มีค่า t-Statistic เท่ากับ -2.23 ซึ่งทดสอบผ่านในระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ช่วงความเชื่อมั่นร้อยละ 95 แสดงว่าจำนวนหลาน มีอิทธิพลต่อความสามารถในการชำระหนี้ปี 2561 (บาท) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของปัจจัย จำนวนหลาน มีค่าเท่ากับ -79,355.25 หมายความว่า เมื่อจำนวนหลานของชาวนาในชุมชนบ้านนาชัย (นามสมมติ) เพิ่มขึ้น 1 คน จะมีอิทธิพลต่อความสามารถในการชำระหนี้ลดลง 79,355.25 บาท (3) การศึกษาของลูกหลาน (EDUKIDS) มีค่า t-Statistic เท่ากับ 2.56 ซึ่งทดสอบผ่านในระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ช่วงความเชื่อมั่นร้อยละ 95 แสดงว่าการศึกษาของลูกหลาน มีอิทธิพลต่อความสามารถในการชำระหนี้ปี 2561 (บาท) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของปัจจัยการศึกษาของลูกหลาน มีค่า 12,879.51 หมายความว่า เมื่อการศึกษาของลูกหลาน ของชาวนาในชุมชนบ้านนาชัย (นามสมมติ) เพิ่มขึ้น 1 ปี จะมีอิทธิพลต่อความสามารถในการชำระหนี้เพิ่มขึ้น 12,879.51 บาท (4) รายได้ (INCOME) (บาท/ปี) มีค่า t-Statistic เท่ากับ 3.07 ซึ่งทดสอบผ่านในระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ช่วงความเชื่อมั่นร้อยละ 99 แสดงว่ารายได้ทั้งหมดของประชากรที่สำรวจ มีอิทธิพลต่อความสามารถในการชำระหนี้ปี 2562 (บาท) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของปัจจัย รายได้ มีค่าเท่ากับ 0.24315 หมายความว่า เมื่อชาวนาในชุมชนบ้านนาชัย (นามสมมติ) มีรายได้ทั้งหมดเพิ่มขึ้น 1,000 บาท จะมีอิทธิพลต่อความสามารถในการชำระหนี้เพิ่มขึ้น 340.00 บาท

อภิปรายผล

จากสมมุติฐาน ความสามารถในการชำระหนี้ของครัวเรือนชาววนารายย่อยในพื้นที่ชลประทานที่ทำนาได้ตลอดทั้งปี พบว่าครัวเรือนชาววนารายย่อยมีความสามารถในการชำระหนี้เพิ่มขึ้น แม้ว่ามีรายได้จากการทำนาเพียงปีละสองครั้ง การปรับตัวแสดงให้เห็นจากลักษณะการจัดการหนี้สินจากแหล่งเงินกู้ต่าง ๆ ครัวเรือนชาววนารายย่อยจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.) เป็นจำนวนมากที่สุด ด้วยตระหนักว่ารัฐบาลสามารถแทรกแซง ธ.ก.ส. เพื่อช่วยเหลือพักชำระหนี้ได้ ทั้งนี้ ธ.ก.ส. ยังมีรูปแบบการให้กู้ที่สนับสนุนความสัมพันธ์ภายในชุมชนเรียกว่า “การค้าประกันกลุ่ม” โดยให้สมาชิกในชุมชนหมู่บ้านรวมกลุ่มกันแล้วมาร่วมกันค้าประกัน สร้างความผูกพันภายในชุมชน ลดปัญหาการไม่ชำระคืนหนี้ และช่วยแก้ปัญหา เกษตรกรไม่มีโฉนดที่ดินค้าประกันเงินกู้ (Poapongsakorn et al., 2001, pp. 1-3) ลดความรู้สึกกังวลที่จะสูญเสียที่ดิน ที่นา อย่างไรก็ตามครัวเรือนชาววนารายย่อยเป็นหนี้กับธนาคารพาณิชย์เป็นจำนวนมากรองลงมา การกู้จากธนาคารพาณิชย์ไม่มีเงื่อนไขการใช้เงิน ซึ่งพบว่าส่วนหนึ่งนำมาใช้หนี้ ธ.ก.ส. เป็นลักษณะหนี้หมุนเวียน สะท้อนความพยายามรักษาความน่าเชื่อถือกับทั้ง ธ.ก.ส. และสมาชิกที่ร่วมกันค้าประกันเงินกู้ เป็นวิธีการจัดการชำระหนี้และดอกเบี้ยจากแหล่งต่าง ๆ ที่มีกำหนดเวลาการชำระหนี้ต่างกัน เพื่อรอรายได้จากการจำหน่ายผลผลิต โดยแนวโน้มการเป็นหนี้ที่ค่อย ๆ ลดลง แสดงให้เห็นการเรียนรู้ที่จะบริหารจัดการระหว่างรายรับกับจำนวนหนี้สินที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ ประกอบกับปัจจัยสนับสนุนจากภาครัฐคือมาตรการลดดอกเบี้ยเงินกู้เพื่อการผลิตแก่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวนาปีของรัฐบาล (Department of Cooperative Promotion, Capital Management Office, 2001)

รายได้จากการลงทุนทำนา เป็นพื้นฐานสำคัญของความสามารถในการชำระหนี้ครัวเรือนชาววนารายย่อยบ้านนาชัย แม้อยู่ในเขตชลประทานที่สามารถทำนาได้มากกว่าปีสองครั้ง แต่เนื่องจากปัญหาภัยแล้ง กรมการข้าวจึงแนะนำให้ปลูกข้าวแค่ปีละสองครั้ง (Chimpali, 2007) แม้ว่าคาขายข้าวเปลือกจากการปลูกข้าวครั้งที่สองนอก

ฤดูฝนจะสูงกว่า แต่ต้นทุนที่เพิ่มขึ้นมาจากการใช้เครื่องสูบน้ำ และการจ้างแรงงานที่เพิ่มขึ้น ทำให้อัตรากำไรต่อไร่ลดลงเมื่อเทียบกับทำนาในฤดู ครัวเรือนชาวนาส่วนใหญ่จำหน่ายข้าวเปลือกให้กับท่าข้าว และ โรงสี เก็บข้าวเปลือกทำเมล็ดพันธุ์ และ บริโภคเพียงเล็กน้อย แม้พบว่าชุมชนบ้านนาชัยมีที่เครื่องสีข้าวขนาดเล็กที่ภาครัฐจัดไว้ให้สามารถนำข้าวเปลือกมาสีขายได้เมื่อราคาในตลาดสูงขึ้น แต่พบว่าครัวเรือนไม่มียุ้งฉางขนาดใหญ่ และไม่มีรถขนาดใหญ่สำหรับบรรทุกข้าวออกไปขาย ประกอบกับชาวนาต้องการเงินสดมาชำระหนี้และจับจ่ายใช้สอย เครื่องสีข้าวขนาดเล็กในหมู่บ้านจึงไม่เป็นที่นิยม กล่าวได้ว่าที่ดังของหมู่บ้านนาชัยเอื้อต่อการปลูกข้าวขาย ที่มีทั้งโรงสีและท่าข้าวมีเครื่องมือเครื่องจักรสร้างความได้เปรียบในการค้าและปลูกข้าวเชิงพื้นที่ เห็นได้ว่าเมื่อมีบางครัวเรือนหันไปปลูกอ้อยในนาข้าวตามคำแนะนำจากภาครัฐเรื่องภัยแล้งพบภายหลังว่าในบริเวณนั้น ไม่มีกลไกสนับสนุนการปลูกอ้อย

การใช้แรงงานภายในครัวเรือนชาวนา เป็นตัวชี้วัดหนึ่งในการปรับตัวและคงอยู่ของวิถีชาวนา ทฤษฎีองค์กรการผลิตครอบครัวชาวนา ของ เอวี ชายานอฟ กล่าวว่า ครัวเรือนชาวนาจะใช้แรงงานภายในครัวเรือนเพื่อประกันระดับการบริโภคของสมาชิกในครอบครัว เมื่อถึงระดับที่ใช้ความหักโหมก็จะหยุดผลิต ซึ่งเป็นเขตประสิทธิภาพการผลิตเป็นจุดสมดุลของปริมาณผลผลิตต่อการใช้แรงงาน ทำให้วิธีการผลิตแบบของกิจการผลิตครัวเรือนชาวนาสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตัวเอง (Natsupha, 2007, pp. 68-69) กรณีนี้พบว่าครัวเรือนจำนวนหนึ่งใช้แรงงานในครัวเรือนทั้งหมด บางครัวเรือนมีแรงงานไม่เพียงพอและจ้างแรงงานบางส่วน สำหรับครัวเรือนที่จ้างแรงงานทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 24.32 เห็นได้ว่าครัวเรือนชาวนาบ้านนาชัยส่วนใหญ่พยายามใช้แรงงานในครัวเรือนก่อนเมื่อไม่ไหวถึงจ้างแรงงาน ข้อสังเกตคือ ครัวเรือนที่จ้างแรงงานทั้งหมด มีรายได้จากการรับราชการเป็นครู สมาชิกในครัวเรือนไม่มีใครสนใจทำนา แม้ว่าสามารถเปลี่ยนเป็นเจ้าของที่ดินให้เขาได้ แต่การทำนาบนที่ตัวเองให้ผลประโยชน์มากกว่า เป็นเสมือนชาวนาผู้จัดการมีแนวโน้มเป็นผู้ประกอบการมากกว่าชาวนา ส่วนครัวเรือนที่ใช้แรงงานภายในครัวเรือนทั้งหมด พบว่า แรงงานเป็นบุตรชายที่ไม่ประสบความสำเร็จ

ในระบบการศึกษาทั่วไป ตัดสินใจกลับหมู่บ้านนาชัยพร้อมภรรยามาอยู่กับมารดาเพื่อทำนา คราวเรือนของเขามีที่นาจำนวนมาก การทำนาฝืนใหญ่เมื่ออาศัยเครื่องจักรทุ่นแรง แรงงานเพียงคนเดียวกับความเชี่ยวชาญเฉพาะสามารถไถเตรียมที่นาขนาดใหญ่ได้ในเวลาที่รวดเร็วมีเวลาเหลือไปปรับจ้างทำนาให้กับครัวเรือนที่ขาดแรงงานถือว่าเป็นแรงงานที่อยู่ในพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพเพราะเป็นทำซ้ำกับที่นาของตัวเอง การอาศัยอยู่ในบริเวณหมู่บ้าน ยังช่วยให้การเคลื่อนย้ายเครื่องจักรเพื่อไปปรับจ้างมีต้นทุนไม่มาก เรื่องนี้มีส่วนทำให้ต้นทุนการทำนาในหมู่บ้านนาชัยโดยรวมลดลง

อีกปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการชำระหนี้ที่ลดลงของครัวเรือนชาวนาชุมชนบ้านนาชัย คือจำนวน บุตร หลาน ที่เพิ่มขึ้น วิถีชีวิตในปัจจุบัน ครัวเรือนชาวนาต้องส่งบุตรหลานเข้ารับการศึกษ เครื่องมือที่ใช้ในการเรียนล้วนส่งผลให้ค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นที่นาสังเกตคือการศึกษาที่เพิ่มขึ้นของบุตรหลานหนึ่งปี ส่งอิทธิพลต่อความสามารถในการชำระหนี้เพิ่มขึ้น เมื่อพิจารณาระดับความรู้ของหัวหน้าครัวเรือนกับความสามารถในการชำระหนี้ พบว่าเมื่อหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรรมระดับความรู้ที่มากจะสัมพันธ์กับจำนวนเงินกู้ที่เพิ่มขึ้น นั้นแสดงให้เห็นถึงระดับการศึกษาที่เพิ่มขึ้นสะท้อนความมั่นใจว่าจะสามารถชำระหนี้ได้มากกว่า ครัวเรือนที่มีการศึกษาในระดับรองลงมา (Poapongsakorn et al., 2001, pp. 3-8) แต่การศึกษาของบุตรหลานที่เพิ่มขึ้นในกรณีนี้ไม่สามารถบอกได้ชัดเจน ข้อสมมุติฐานคือ ค่าใช้จ่ายในการศึกษาของบุตรหลานมาจากการกู้ยืม บุตรหลานต้องได้รับการศึกษาตามเวลาที่เหมาะสม ไม่สามารถรอให้มีรายได้เพียงพอจึงค่อยส่งเข้ารับการศึกษ ดังนั้นค่าใช้จ่าย จึงมักมาจากการกู้ยืม เมื่อผลการศึกษแสดงว่าความสามารถในการชำระหนี้ที่มีเพิ่มจากการศึกษาของบุตรหลานที่เพิ่มขึ้น จึงหมายถึงหนี้สินที่เริ่มลดลงตามปีการศึกษาของบุตรหลาน

การวิจัยนี้พบว่า วิถีชีวิตแบบชาวนายังคงปรับตัวและอยู่ได้ในพื้นที่หมู่บ้านนาชัย และผู้วิจัยตระหนักถึงความร้ายแรงของการสูญเสียที่ดินของชาวนา ดังนั้นควรสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของวิถีชาวนา เพื่อสนับสนุนให้ชาวนาสามารถพึ่งพาตนเองด้วยการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในวิถีองค์กรการผลิตครัวเรือนชาวนา

และเศรษฐกิจชุมชน จะช่วยให้ชวามาไม่ติดกับดักการบริโภคที่ไม่จำเป็นและไม่กลายเป็นชนชั้นหนึ่งในระบบทุนนิยม หากวิถีชีวิตของชวามาสาละไปจะทำให้เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม ถูกลดตามไปด้วย (Ngamlamom, 2021)

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ทฤษฎีเศรษฐกิจชุมชนชวามา กล่าวว่าสังคมชวามาเป็นระบบสังคม-เศรษฐกิจที่มีลักษณะต่างไปจากระบบทุนนิยม สามารถอยู่คู่ขนานกับระบบเศรษฐกิจอื่น ๆ ได้ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรสำรวจ สภาพเศรษฐกิจควบคู่ไปกับสภาพสังคมของหมู่บ้านนาชัย ประกอบการวิเคราะห์การปรับตัวของครัวเรือนชวามารายย่อย เพื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชวามากับวิถีการผลิตอื่นที่สอดคล้องเกื้อหนุนกันภายในชุมชน เช่น เมื่อแรงงานครัวเรือนทำนาด้วยการใช้เครื่องจักรสมัยใหม่ เครื่องสูบน้ำ ควรมีผู้ประกอบการภายในชุมชนที่มีความรู้ สำหรับดัดแปลงซ่อมบำรุง และเครื่องจักรการเกษตร เพื่อลดต้นทุน และช่วยให้สมาชิกในครัวเรือนไม่ลำบากใช้แรงงานอย่างหักโหม ในทางเศรษฐกิจควรสำรวจการก่อตัวของวิสาหกิจชุมชน การประกอบการที่สนับสนุนวิถีชวามา ในทางสังคมควรสำรวจกิจกรรมทางสังคมตามวัฒนธรรมต่าง ๆ ทั้งภายในชุมชน และระหว่างชุมชน ทั้งสองด้านประกอบกันจะช่วยให้เห็นแนวโน้มที่เข้มแข็งขึ้นของเศรษฐกิจชุมชน ความสามารถปรับตัวเรียนรู้ของครัวเรือนชวามารายย่อยในชุมชนหมู่บ้านนาชัย อยู่ในทิศทางที่สร้างสมดุลระหว่างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกับการพอเพียงตามวิถีชีวิตชวามาได้ เศรษฐกิจชุมชนไม่สร้างรายได้มาก แต่เพียงพอที่ช่วยให้สมาชิกในชุมชนจะไม่ตกอยู่ในชนชั้นยากจนที่ขาดปัจจัยการผลิตต้องพึ่งพาสวัสดิการจากภาครัฐกลายเป็นผู้ที่ไม่มีศักดิ์ศรี ไม่เป็นชนชั้นแรงงานที่ดำรงชีวิตด้วยเงินรับจ้างเพียงอย่างเดียว

References

- Chimpali, C. (2021). *The rice department has modeled a system for farming not more than 2 times a year to cope with drought*. https://www.isranews.org/content-page/item/27689-rice_27689.html [in Thai]
- Daniel, T. (1966). *Theory of peasants economy*. Illinois: The American Economic Association. [in Thai]
- Department of Cooperative Promotion. Capital Management Office. (2021). *The measures to reduce interest on production loans for rice farmers in the year 2014/15 production of cooperative members/farmer groups*. <https://www.cad.go.th/> [in Thai]
- Hunt, E. K. (2003). *Property and prophets: The evolution of economic institutions and ideologies*. New York: M. E. Sharpe.
- Natsupha, C. (2007). *The concept of community economy*. Theoretical proposals in different social contexts. Bangkok: The Way of Life Foundation. [in Thai]
- _____. (2008). *History of Thai economy*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. [in Thai]
- Ngamlamom, W. (2021). *Changing the way of life of farmers*. http://file.siam2web.com/trdm/article/2013318_75343.pdf [in Thai]
- Otasri, S. (2013). Existence of Thai peasants Occupation: A case study of Thai peasants, Lopburi Province". *Research and Development Journal Loei Rajabhat University*, 8(25), 32-43. [in Thai]
- Ouyyanont, P. (2003). *Community economy of villages in the central region*. Bangkok: Institute of Methodology. [in Thai]

- Poapongsakorn, N., Hengtrakul, J., Anuchitworawong, C., Inthawitak, C.,
Arayapong, A., Chantarasiri, U., Suwandisthakul, P., Puntakua, K.,
Sri-anan, N., Nanta, M., & Gremi, M. (2021). *The project on farmers debt
conditions and potential improvement approaches operation of funds
under the supervision of the ministry of agriculture and cooperatives of
Thailand office of agricultural economics*. [https://tdri.or.th/wp-
content/uploads/2019/05/ภาวะหนี้สินเกษตรกรFinal-Report.pdf](https://tdri.or.th/wp-content/uploads/2019/05/ภาวะหนี้สินเกษตรกรFinal-Report.pdf) [in Thai]
- Thachin, P., Chaisupharakun, S., Ngampitiphan, T., Thongchua, S., & Chaimangkla,
T. (2020). *Sustainable debt reduction approaches by Ban Nachai
community participation process. Chainat Province*, [Master's thesis].
Bangkok: Chandrakasem Rajabhat University. [in Thai]
- Toaditthep, T. (2013). *Economic evolution of Pak Nam Prasae fishing community*,
[Master's thesis]. Chonburi: Burapha University. [in Thai]
- Viriyabanditkul, N. (2016). *From traditional farmers to intelligent agribusiness
entrepreneurs*. [http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2560-
2561/PDF/8396e/8396น.ส.ณรินทร์ทิพย์%20วิริยะบัณฑิตกุล.pdf](http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2560-2561/PDF/8396e/8396น.ส.ณรินทร์ทิพย์%20วิริยะบัณฑิตกุล.pdf) [in Thai]

Author

Mr. Teerapong Chaimangkla

39/1 Chandrakasem Rajabhat University,

Chandrakasem, Jatujak, Bangkok

Tel.: 080-5950-279 E-mail: Theerapong.c@gmail.com

ความสัมพันธ์ระหว่างจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีกับประสิทธิภาพ การทำงานของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

The Relationship between Code of Accounting Professional Ethics and Work Efficiency of Accountants in the Northeastern Region

สุพัตรา รักการศิลป์¹ / เอมอร แสงวงโรตม์² / พกามาต บุตรสาลี³

Supatra Rakarnsin / Em-on Sawaengwarot / Pakamat Butsalee

¹⁻³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Assistant Professor Dr., Accounting Program, Faculty of Management Science, Buriram Rajabhat University

Received: February 8, 2022

Revised: April 26, 2022

Accepted: April 27, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีกับประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชี ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 110 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ และการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) จรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี ด้านความซื่อสัตย์สุจริต และด้านความรู้ความสามารถมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงาน โดยรวม ด้านคุณภาพงาน ด้านความทันเวลา และด้านปริมาณงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 2) จรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี ด้านการรักษาความลับ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงาน ด้านความทันเวลา ด้านปริมาณงาน และด้านความถูกต้องของบการเงินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: จรรยาบรรณวิชาชีพ, ประสิทธิภาพการทำงาน, นักบัญชี,
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Abstract

The objective of this study was to examine the relationship between the code of accounting professional ethics and the work efficiency of accountants. The data were collected from 110 accountants in the Northeastern region by using a questionnaire. Statistics used for analyzing the data were multiple correlation analysis, and multiple regression analysis. The findings indicated that: 1) the code of accounting professional ethics in terms of integrity, confidentiality, and knowledge and ability was positively correlated with overall performance of the financial statements with statistical significance at the 0.05 level, and 2) the code of accounting professional ethnics in terms of confidentiality was positively correlated with performance ability, timeliness, workload, and the accuracy of the financial statements with statistical significance at the 0.05 level.

Keywords: code of accounting professional ethics, work performance, accountants,
the northeastern region

บทนำ

ปัจจุบันมีเทคโนโลยีมีความก้าวหน้าสูงขึ้นส่งผลให้ธุรกิจทุกธุรกิจเกิดการ
แข่งขันกันหลากหลายรูปแบบ ส่งผลให้ธุรกิจต้องปรับแนวทางการดำเนินงานเพื่อ
เพิ่มความสามารถในการแข่งขัน ข้อมูลทางการบัญชีจึงถือเป็นสิ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อ
องค์กรธุรกิจ ทั้งองค์กรธุรกิจที่แสวงหากำไร และไม่แสวงหากำไร ซึ่งข้อมูลทาง

การบัญชีมีบทบาทต่อผู้ใช้ภายนอกองค์กรด้วยวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันไป องค์กรที่สามารถใช้ข้อมูลทางการบัญชีให้เป็นประโยชน์ในการบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะมีความได้เปรียบในการแข่งขันมากกว่า (Uthansawat, 2013; Jantimee & Meemak, 2016, p. 112) ข้อมูลทางการบัญชีมีบทบาทมากยิ่งขึ้น องค์กรทุกองค์กรต้องมีการจัดทำบัญชีตามที่กฎหมายกำหนดเพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ ซึ่งบุคคลที่มีหน้าที่ในการจัดทำบัญชีให้องค์กรนั้นคือ “ผู้ทำบัญชี” ผู้ทำบัญชีมีหน้าที่ในการจัดทำรายงาน เพื่อแสดงถึงผลการดำเนินงานและฐานะทางการเงินที่เป็นอยู่ตามความเป็นจริง และตามมาตรฐานการบัญชีที่สภาวิชาชีพบัญชีได้กำหนดไว้ ดังนั้น นักบัญชีจึงต้องการตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิบัติงานของตนเอง โดยจะต้องปฏิบัติงานบนพื้นฐานของจรรยาบรรณของนักบัญชีที่ดี เพื่อให้ข้อมูลทางบัญชีสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริงและเพื่อให้ตัวนักบัญชีเอง สามารถก้าวไปสู่ความสำเร็จในการทำงานได้ ซึ่งจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีถือเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับประมวลความประพฤติหรือวิธีปฏิบัติงานที่ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีทุกคนต้องยึดถือ เพื่อดำรงไว้ซึ่งความเป็นมืออาชีพและเสริมสร้างเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพบัญชี ซึ่งมีกรอบความประพฤติที่สอดคล้องกับศีลธรรมและหลักการครองชีพให้เป็นที่ประจักษ์แก่ลูกค้าและสาธารณชน เพื่อความน่าเชื่อถือและไว้วางใจในผลงานของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี จรรยาบรรณจึงเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินงานขององค์กรในปัจจุบัน เพราะถ้าบุคลากรในองค์กรขาดการปฏิบัติตามจรรยาบรรณแล้ว โอกาสที่องค์กรจะเจริญเติบโตก้าวหน้าก็ลดน้อยลงเช่นกัน ในขณะที่โอกาสที่จะประสบกับความล้มเหลวกลับมากขึ้น ซึ่งหากบุคคลใดไม่มีคุณธรรมเป็นหลักเบื้องต้นแล้ว เป็นการยากที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จแห่งตนเองและวิชาชีพนั้น ๆ (Lekruengsin, 2013, 5 - 6; Sripor et al., p. 1)

ดังนั้น เพื่อให้ข้อมูลทางบัญชีที่จัดทำขึ้นจากนักบัญชีมีความน่าเชื่อถือและมีประโยชน์ต่อผู้ใช้งานครบที่สุด นักบัญชีควรปฏิบัติงานบนพื้นฐานของจรรยาบรรณ อาทิ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเที่ยงธรรมและความเป็นอิสระ ความรู้ความสามารถ ความ

โปรงใส และการรักษามาตรฐานการปฏิบัติงาน การรักษาความลับ พฤติกรรมทางวิชาชีพ และความโปรงใส (Federation of Accounting Professions under the Royal Patronage of His Majesty the King, 2018, pp. 19-20) ซึ่งการทำบัญชีอย่างมีจรรยาบรรณจะช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการทำงานอย่างเต็มความสามารถโดยใช้เทคนิคและวิธีการทำงานเพื่อให้บรรลุผลทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดประหยัดเวลาและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าเป็นที่น่าพอใจของทุกฝ่ายโดยให้เสียต้นทุนน้อยที่สุดและได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้อย่างถูกต้องทันต่อเหตุการณ์และเชื่อถือได้ (Thapthanee, 2017, p. 30) ซึ่งในองค์กรเอกชนการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรในองค์กรเป็นสิ่งสำคัญของผู้บริหารที่จะต้องให้ความใส่ใจ และคำนึงถึงความเหมาะสมของการมอบหมายอำนาจหน้าที่ในตำแหน่งงานต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักบัญชีมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงต่อการจัดทำรายงานทางการเงินขององค์กร ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาตนเองเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและที่สำคัญ นักบัญชีจะต้องมีความรอบรู้ สามารถทำความเข้าใจในลักษณะการดำเนินงานของธุรกิจ (Yodchan, 2015, p. 2)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีกับประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีกับประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คณะผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดในการวิจัย (Federation of Accounting Professions under the Royal Patronage of His Majesty the King, 2018, pp. 19-20) ดังนี้

ภาพ 1

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักบัญชีในสำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 1,356 คน (Department of Business Development, 2018)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักบัญชีในสำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 110 คน โดยขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการเปิดตาราง Krejcie & Morgan และใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) สำหรับวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง คณะผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

- 1) นำรายชื่อของนักบัญชีในสำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือพร้อมด้วยที่อยู่จำนวน 1,356 คน ลงในกล่องแบบทึบเพื่อเตรียมไว้สำหรับการสุ่มจับ
- 2) คณะผู้วิจัยทำการหยิบรายชื่อของนักบัญชีในสำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือขึ้นมาจนกว่าจะครบตามจำนวนคือ 302 คน และ
- 3) คณะผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามไปยังนักบัญชีในสำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่สุ่มหยิบจับขึ้นมาทั้ง 302 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งได้สร้างตามวัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 30 ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหา 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความซื่อสัตย์ จำนวน 5 ข้อ ด้านความเที่ยงธรรม จำนวน 5 ข้อ ด้านความเป็นอิสระ จำนวน 5 ข้อ ด้านความรู้ความสามารถ จำนวน 5 ข้อ ด้านความโปร่งใส จำนวน 5 ข้อ และด้านการรักษาความลับ จำนวน 5 ข้อ ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 20 ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหา 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านคุณภาพงาน จำนวน 5 ข้อ ด้านความ

ทันเวลา จำนวน 5 ข้อ ด้านปริมาณงาน จำนวน 5 ข้อ และด้านความถูกต้องของงบการเงิน จำนวน 5 ข้อ และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการต่อไปนี้เป็น 1) ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีกับประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม 2) จัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในการระดมความคิดเห็นของกลุ่ม (Group Think) โดยใช้เทคนิค Appreciation-Influence-Control (AIC) การระดมความคิดเห็น (Brainstorming) แผนที่ความรู้ (Mind Mapping) รวมทั้งการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งโอกาส และข้อจำกัด (SWOT Analysis) การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การจัดกลุ่มประเด็นปัญหา เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการกำหนดเป็นกรอบแนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีกับประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อนำข้อมูลไปสร้างแบบสอบถามซึ่งผู้เชี่ยวชาญที่เข้าร่วมสนทนากลุ่มและให้ข้อมูล ได้แก่ 2.1) คุณแพรวทิพย์ ชูเลิศชนันท์ ผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัดชัยวัฒน์การบัญชี 2.2) คุณกิริยา ปิยะวงศ์ ผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด คีวายการบัญชี 2.3) คุณชริตา นิพรัมย์ ผู้จัดการบริษัท พี.เอ็น.บัญชี 1999 จำกัด 2.4) คุณภูติศ ชาติสง กรรมการผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด ชัยวัฒน์การบัญชี และ 2.5) คุณเฟื่องฤทัย เข็ยรัมย์ กรรมการผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด คีวายการบัญชี 3) จัดทำแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดที่กำหนด โดยพิจารณาเนื้อหาให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ของการวิจัย และสมมติฐานการวิจัย 4) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ในสาขาวิชาเพื่อพิจารณาความเหมาะสม ความถูกต้องของการใช้ภาษาและครอบคลุมเนื้อหาของการวิจัย เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข 5) ปรับปรุงแก้ไขสอบถาม แล้วนำไปตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ดังนี้

5.1) การนำแบบสอบถามไปทดสอบใช้ (Try - Out) กับนักบัญชีในบริษัทจำกัดใน จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 30 คน 5.2) การหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งความคิดเห็นเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีของนักบัญชีในเขตภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาอยู่ระหว่าง 0.7612 - 0.9473 และความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาอยู่ระหว่าง 0.7195 - 0.9128 และ 5.3) การหาค่าอำนาจจำแนก แบบสอบถามเป็นรายข้อ (Discriminant Power) โดยใช้เทคนิค Corrected Item - total Correlation ซึ่งความคิดเห็นเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีของนักบัญชีในเขตภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.5021 - 0.9398 และความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.5325 - 0.8893 และ 6) นำผลที่ได้จากการตรวจสอบ คุณภาพของแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไข แล้วจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยส่งแบบสอบถามไป ตามจำนวน กลุ่มตัวอย่าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการ ดังนี้ 1) ดำเนินการจัดทำแบบสอบถามตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย พร้อมตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน และความสมบูรณ์ของเอกสารเตรียมนำส่งทางไปรษณีย์ 2) ขออนุญาตส่งเอกสารจากคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ โดยแนบไปพร้อมกับแบบสอบถามที่ส่งไปยังกลุ่มตัวอย่าง คือ นักบัญชีในเขตภาค ตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อขอความอนุเคราะห์และความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม 3) ดำเนินการจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ถึงนักบัญชีในเขตภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 302 ฉบับ ตามชื่อ ที่อยู่ ตามที่ได้รับข้อมูลอีเมลจากกรม

พัฒนารูทการการค้า โดยแนบซองจดหมายตอบกลับไปพร้อมกับแบบสอบถาม ซึ่งกำหนดให้ส่งจดหมายตอบกลับทางไปรษณีย์ ภายใน 30 วัน 4) เมื่อครบกำหนดมีแบบสอบถามตอบกลับมา จำนวน 68 ฉบับ หลังจากนั้นคณะผู้วิจัยได้มีการโทรประสานขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามจากหน่วยงานที่ยังไม่ส่งแบบสอบถามกลับมา ซึ่งหลังจากที่ได้มีการโทรศัพท์ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามทำให้มีแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ตอบกลับมารั้งที่ 2 จำนวน 42 ฉบับ ส่วนแบบสอบถามส่วนที่เหลือ จำนวน 192 ฉบับถูกตีกลับเนื่องจากไม่มีผู้รับและย้ายที่อยู่ จำนวน 49 ฉบับ เลิกกิจการ จำนวน 17 ฉบับ และติดต่อไม่ได้เลย จำนวน 126 ฉบับ โดยรวมระยะเวลาในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล 45 วัน ดังนั้น แบบสอบถามที่นำไปวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย แบบสอบถามครั้งที่ส่งกลับมารั้งที่ 1 จำนวน 68 ฉบับ และครั้งที่ 2 จำนวน 42 ฉบับ รวมทั้งสิ้น จำนวน 110 ฉบับ 5) ตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับตอบกลับมา พบว่า มีความสมบูรณ์ จำนวน 110 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 36.42 เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปยังกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับ Aaker, Kumar and Day (20012) ได้นำเสนอว่าการส่งแบบสอบถามต้องมีอัตราตอบกลับอย่างน้อยร้อยละ 20 จึงจะถือว่ายอมรับได้ว่ามีขนาดตัวอย่างที่ได้มีความเหมาะสมและเพียงพอที่จะใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป และ 6) ดำเนินการนำแบบสอบถามที่มีความครบถ้วน และสมบูรณ์มาวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถาม ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปโดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะ

แบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน โดยใช้วิธีการประมวลผล

ตามหลักสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2-3 การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี และประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้วิธีการประมวลผลทางหลักสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางควบคู่กับบรรยายและสรุปผลการวิจัย ซึ่งกำหนดการให้คะแนนคำตอบของแบบสอบถาม ดังนี้ (Srisa-at, 2011, p.121)

ระดับความพึงพอใจมากที่สุด	กำหนดให้เป็น 5 คะแนน
ระดับความพึงพอใจมาก	กำหนดให้เป็น 4 คะแนน
ระดับความพึงพอใจปานกลาง	กำหนดให้เป็น 3 คะแนน
ระดับความพึงพอใจน้อย	กำหนดให้เป็น 2 คะแนน
ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด	กำหนดให้เป็น 1 คะแนน

แล้วนำคะแนนไปหาค่าเฉลี่ย โดยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้ (Srisa-at, 2011: 121)

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00	หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50	หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50	หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50	หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50	หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ และการสร้างสมการพยากรณ์ในการทดสอบความสัมพันธ์และผลกระทบของจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีกับประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

โดยใช้วิธีการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ (Multiple Correlation Analysis) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2) สถิติที่ใช้ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ได้แก่ การหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability Test) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient Method) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) และการหาค่าอำนาจจำแนกแบบสอบถามเป็นรายข้อ (Discriminate Power) โดยใช้เทคนิค Item - Total Correlation และ 3X สถิติทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ (Multiple Correlation Analysis) และการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) จากสถิติที่ใช้ในการทดสอบการวิจัย คณะผู้สามารถสรุปสมการที่ใช้ได้ใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีกับประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{สมการ Working Efficiency} = & \beta_0 + \beta_1 \text{ Integrity} + \beta_2 \text{ Justice} + \beta_3 \text{ Independence} \\ & + \beta_{14} \text{ Competency} + \beta_5 \text{ Transparency} + \beta_6 \text{ Confidentiality} + \varepsilon \end{aligned}$$

ผลการวิจัย

1. นักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี และประสิทธิภาพการทำงานนำเสนอในตาราง 1

ตาราง 1

แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ
บัญชี และประสิทธิภาพการทำงาน

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ความคิดเห็นเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี			
1. ด้านความซื่อสัตย์	4.54	0.47	มากที่สุด
2. ด้านความเที่ยงธรรม	4.52	0.45	มากที่สุด
3. ด้านความเป็นอิสระ	4.28	0.64	มาก
4. ด้านความรู้ความสามารถ	4.31	0.59	มาก
5. ด้านความโปร่งใส	4.61	0.46	มากที่สุด
6. ด้านการรักษาความลับ	4.67	0.48	มากที่สุด
โดยรวม	4.60	0.45	มากที่สุด
ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงาน			
1. ด้านคุณภาพงาน	4.54	0.46	มากที่สุด
2. ด้านความทันเวลา	4.44	0.52	มาก
3. ด้านปริมาณงาน	4.43	0.50	มาก
4. ด้านความถูกต้องของงบการเงิน	4.55	0.46	มากที่สุด
โดยรวม	4.57	0.43	มากที่สุด

จากตาราง 1 พบว่า นักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.45) และเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านการรักษาความลับ ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.48) ด้านความโปร่งใส ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.46) ด้านความซื่อสัตย์ ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.47)

ด้านความเที่ยงธรรม ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.45) ด้านความรู้ความสามารถ ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.59) และด้านความเป็นอิสระ ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.64) และนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.43) และเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านความถูกต้องของงบการเงิน ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.46) ด้านคุณภาพงาน ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.46) ด้านความทันเวลา ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.52) และด้านปริมาณงาน ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.50)

2. จรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานโดยรวม (WE) และตัวแปรที่พยากรณ์ประสิทธิภาพการทำงานโดยรวม (WE) ได้แก่ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต (IT) และด้านความรู้ความสามารถ (CP) นำเสนอในตาราง 2

ตาราง 2

การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงานโดยรวม (WE) ของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี	ประสิทธิภาพการทำงานโดยรวม (WE)		t	p-value
	สัมประสิทธิ์	ความคลาดเคลื่อน		
	การถดถอย	มาตรฐาน		
ค่าคงที่ (a)	1.878	0.317	5.922	0.000*
ด้านความซื่อสัตย์สุจริต (IT)	0.305	0.078	3.900	0.000*
ด้านความรู้ความสามารถ (CP)	0.304	0.062	4.896	0.000*
F = 40.016 p = 0.000 ^a Adjusted R ² = 0.417				

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตาราง 2 พบว่า จรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี ด้านความซื่อสัตย์สุจริต (IT) และด้านความรู้ความสามารถ (CP) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงาน โดยรวม (WE) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อนำจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี ด้านความซื่อสัตย์สุจริต (IT) และด้านความรู้ความสามารถ (CP) ไปสร้างสมการ พหุการณณ์กับประสิทธิภาพการทำงานโดยรวม (WE) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ของการพหุการณณ์ปรับปรุง ($\text{Adj}R^2$) เท่ากับ 0.417 โดยได้สมการพหุการณณ์ ดังนี้

$$WE = 1.878 + 0.305(IT) + 0.304(CP)$$

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีกับ ประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คณะผู้วิจัย สามารถอภิปรายผลหารวิจัยได้ ดังนี้ 1) นักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี โดยรวมและเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้าน การรักษาความลับ ด้านความโปร่งใส ด้านความซื่อสัตย์ และด้านความเที่ยงธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความรู้ความสามารถ และด้านความเป็นอิสระอยู่ในระดับมากที่สุดเป็นเช่นนี้เนื่องจาก จรรยาบรรณผู้ทำบัญชีเป็นสิ่งสำคัญต่อการนำไปใช้ปฏิบัติงาน ดังนั้นผู้ทำบัญชีต้องคำนึงถึงการนำจรรยาบรรณไปใช้ในการตัดสินใจทางวิชาชีพ และทางจัดการเพื่อช่วยให้ผู้ทำบัญชีมีเหตุผลในการตัดสินใจกระทำสิ่งใด ๆ ด้วยการสำนึกในความถูกต้อง ความเหมาะสมดังตามจรรยาบรรณผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี จรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีของผู้ทำบัญชีจึงเป็นการประมวลผลความประพฤติที่ผู้ประกอบวิชาชีพแต่ละแขนงกำหนดขึ้น เพื่อรักษาและส่งเสริมปกป้องเกียรติคุณชื่อเสียงสมาชิกในวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sasee (2019, p. 31) พบว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติ โดยรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากร ด้านเวลา และด้านปริมาณงานอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านคุณภาพของงานอยู่ในระดับมาก

ตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Meemak et al. (2016, p. 658) พบว่า จรรยาบรรณของนักบัญชี โดยรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านความเป็นอิสระ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความรู้ความสามารถ ด้านความโปร่งใส และด้านการรักษาความลับ 2) นักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงาน โดยรวมและเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านความถูกต้องของงบการเงิน และด้านคุณภาพงานอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความทันเวลา และด้านปริมาณงานอยู่ในระดับมากที่สุดเป็นเช่นนี้เนื่องจาก การทำงานให้หน่วยงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐหรือเอกชนต่างก็ตระหนักถึงการปรับเปลี่ยนกระบวนการหรือวิธีการทำงานเพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การสร้างความสำเร็จในการทำงาน หรือเทคนิคการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน ตลอดจนการทำงานอย่างไรให้มีความสุข นั้นแสดงว่าองค์กรทั้งหลายต่างก็มีความเห็นตรงกันว่าองค์กรจะมีความเจริญก้าวหน้าหรือพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศได้นั้น สิ่งสำคัญประการหนึ่งอยู่ที่ ผู้ปฏิบัติงานมีคุณภาพ และสามารถทำงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ประสิทธิภาพการทำงานเป็นการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผลสำเร็จของงานต้องมีคุณภาพและความถูกต้อง เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือของผลงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Homsuwan (2014, Abstract) พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของนักบัญชีมีอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านความทันเวลา ด้านประโยชน์การนำไปใช้ ด้านคุณภาพของผลงาน ด้านการประหยัดทรัพยากร และด้านปริมาณงาน ตามลำดับ 3) จรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี ด้านความซื่อสัตย์สุจริต และด้านความรู้ความสามารถมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงาน โดยรวม ด้านคุณภาพงาน ด้านความทันเวลา และด้านปริมาณงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจาก การทำงานด้านบัญชีจะอาศัยจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีแล้ว ผู้ทำบัญชีจำเป็นต้องมีความรู้และความสามารถในการทำงาน เพราะงานด้านบัญชีจำเป็นต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์การทำงาน จึงจะทำให้

งานประสบผลสำเร็จทันเวลา ผลงานที่ออกมามีคุณภาพรวมไปถึงปริมาณงานตรงตามความต้องการที่วางไว้ และหากผู้ทำบัญชีมีทั้งความซื่อสัตย์สุจริตและความรู้ความสามารถควบคู่กัน ก็จะช่วยส่งผลให้งานที่ออกมามีคุณภาพยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Damchu and Chanowan (2017, p. 917) พบว่า คุณสมบัตินักบัญชีที่สถานประกอบการต้องการให้พัฒนามากที่สุด ด้านคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ในเรื่องความอดทนอดกลั้น และปัจจัยด้านอายุ มีความสัมพันธ์กับด้านคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณ และด้านความรู้ความสามารถทางด้านบัญชี ปัจจัยด้านระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์ในด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ปัจจัยด้านประสบการณ์ในการทำงาน มีความสัมพันธ์ในด้านคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณและด้านความรู้ความสามารถทางด้านบัญชี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Muengjun et al. (2013, p. 48) ที่พบว่า จรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี ด้านสมรรถนะวิชาชีพบัญชี ด้านความซื่อสัตย์สุจริต และด้านการสร้างความเชื่อมั่นในการนำเสนอข้อมูล มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานโดยรวม และ 4) จรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี ด้านการรักษาความลับ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงาน ด้านความทันเวลา ด้านปริมาณงาน และด้านความถูกต้องของงบการเงินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจาก จรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีของผู้ทำบัญชีในด้านการรักษาความลับของข้อมูลนั้น ผู้ทำบัญชีจะต้องเคารพคุณค่าและสิทธิของผู้เป็นเจ้าของในข้อมูลที่ได้รับและไม่เปิดเผยข้อมูลโดยปราศจากอำนาจหน้าที่ที่เหมาะสม เว้นแต่มีกฎหมายหรือวิชาชีพกำหนดไว้ ถ้าหากผู้ทำบัญชีสามารถปฏิบัติตามจรรยาบรรณด้านการรักษาความลับ หรือจรรยาบรรณของผู้ทำบัญชีด้านต่าง ๆ ได้ ก็ย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานไม่ว่าจะเป็น ด้านคุณภาพงาน ด้านปริมาณงานที่เสร็จตามต้องการ รวมไปถึงด้านความถูกต้องของงบการเงิน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sasee (2019, p. 46) พบว่า จรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความ

โปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรม และความซื่อสัตย์ สุจริต 2) ความรู้ ความสามารถ และมาตรฐานในการปฏิบัติงาน 3) ด้านการรักษาความลับ 4) ด้านความรับผิดชอบต่อผู้รับบริการ 5) ด้านความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น ผู้เป็นหุ้นส่วน บุคคล หรือนิติบุคคลที่ผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีปฏิบัติหน้าที่ และ 6) ด้านความรับผิดชอบต่อเพื่อนร่วมวิชาชีพและจรรยาบรรณทั่วไป มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1.1 สำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือควรให้ความสำคัญกับบทบาทของตัวแปรจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีในประเด็นการปฏิบัติงานโดยปราศจากการควบคุมที่ไม่เหมาะสม เนื่องจากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าประเด็นดังกล่าวมีค่าระดับความคิดเห็นต่ำสุด ซึ่งหากนักบัญชีมีการปฏิบัติงานที่ไม่เหมาะสมหรือการปฏิบัติงานปราศจากการควบคุมที่ดีอาจจะส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ในการทำงาน รวมถึงการให้ความเชื่อมั่นของผู้มีส่วนได้เสียที่มีต่อองค์กร

1.2 สำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือควรให้ความสำคัญกับบทบาทตัวแปรจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี ด้านความซื่อสัตย์สุจริตและด้านความรู้ความสามารถ เนื่องจากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการทำงาน ซึ่งหากการปฏิบัติงานของนักบัญชีที่ไม่มีความซื่อสัตย์หรือไม่มีความรู้ในวิชาชีพอาจจะส่งผลทำให้นักบัญชีรับรู้รายการผิดซึ่งส่งผลให้ผลการดำเนินงานมีความคลาดเคลื่อนต่อความเป็นจริงอันจะส่งผลกระทบต่อการนำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจของผู้บริหารในอนาคตได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

2.1 การศึกษาครั้งต่อไปควรมีศึกษาจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานในเขตพื้นที่อื่น ๆ เพื่อยืนยันผลการศึกษา

2.2 การศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเพิ่มเติมโดยใช้กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ และปรับเปลี่ยนการเก็บรวบรวมข้อมูลจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีจากแบบสอบถามเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก หรือการระดมสมองเพื่อให้ผลการศึกษาไม่มีมิติที่กว้างและสะท้อนผลการศึกษาที่แท้จริงเพิ่มขึ้น

2.3 การศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษา โดยทำการศึกษาตัวแปรจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี ในมิติอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำงานเพื่อให้ผลการศึกษาสะท้อนผลการศึกษาที่แท้จริง

References

- Aaker, D.A., V. Kumar., & G.S. Day. (2012). *Marketing research*. 11th ed. New York : John Wiley & Sons.
- Damchu, L., & Chanowan, P. (2017). The desirable characteristics development of accountants in establishment for approaching to Asian economic community. *The 8th Hatyai national and international conference, Hatyai University*. 917- 933. [in Thai]
- Department of Business Development. (2018). *Juristic person information and business type in Thailand*. <https://datawarehouse.dbd.go.th> [in Thai]
- Federation of Accounting Professions under the Royal Patronage of His Majesty the King. (2018). *Code of ethics for professional accounting*. <https://www.tfac.or.th/upload/9414/5HnUcQr4Rn.PDF> [in Thai]

- Homsuwan, C. (2014). *Management and work skills affecting the performance of accountants in the perspective of fiscal administrators of Sub-District Administrative Organizations in Nakhon Ratchasima Province*, [Thesis, M.B.A]. Nakhon Ratchasima: Vongchavalitkul University. [in Thai]
- Jantimee, R., & Meemak, T. (2016). The accountant's code of ethics that affected accountant's working efficiency in the accounting offices in Muang District, Nakhon Rachasima Province. *The national and international graduate research conference 2016 graduate school, Khon Kaen University, Thailand and university Muhammadiyah Yogyakarta, Indonesia*. 1123-1131. [in Thai]
- Meemak, T., Boonsawart, R., & Khlipthong, C. (2016). The relationship between the ethics and professional skills of accountant's of the working efficiency working in accounting offices in nakhon ratchasima province. *The 7th Hatyai national and international conference, Hatyai university*. 653-664. [in Thai]
- Muengjun, C., Sudsomboon, S., & Tontiset, N. (2013). The relationship between the ethics for managerial accounting and accountants' work efficiency of auto parts manufacturing businesses in Thailand. *Journal of accountancy and management Mahasarakham business school, Mahasarakham University*, 5(3), 48-57. [in Thai]
- Sasee, J. (2019). *The relationship between professional accounting ethics and efficiency in the performance of accountants*. Independent Study, [M.Acc.]. Bangkok: University of the Thai Chamber of Commerce. [in Thai]

- Sriporn, T., Sudsomboon, S., & Ninlaphay, S. (2014). Relationships between accounting practice morality and job success of accountants of contractor construction businesses in Thailand. *Journal of Accountancy and Management*, 6(1), 79-91. [in Thai]
- Srisa-at, B. (2011). *Introduction to research* (9th ed). Bangkok: Suweerivasarn. [in Thai]
- Thapthanee, S. (2017). *Relationships between work honesty and work efficiency of accountants in education solution under office of vocational education commission*, [Thesis, M.Acc.]. Mahasarakham: Mahasarakham University. [in Thai]
- Yodchan, R., Tangpinyoputtikhun, Y., & Konthong, K. (2015). The relationship between transformational leadership and job efficiency of accountant of commercial banks in northeastern. *Journal of Accountancy and Management*, 7(3), 1-8. [in Thai]

Authors

Assistant Professor Dr. Supatra Rakarnsin
Accounting Program, Faculty of Management Science,
Buriram Rajabhat University
Tel.: 097-3296101 E-mail: Supatruk@gmail.com

Assistant Professor Dr. Em-on Sawaengwarot
Accounting Program, Faculty of Management Science,
Buriram Rajabhat University
Tel.: 081-9998357 E-mail: em_on.acc@hotmail.com

Assistant Professor Dr. Pakamat Butsalee
Accounting Program, Faculty of Management Science
Buriram Rajabhat University
Tel.: 095-6097614 E-mail: mon-noi@hotmail.com

แนวทางการพัฒนาการดูแลผู้ใช้บริการในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี

Ways of Developing Care of Service Users

in Nonthaburi Protection Center for Helpless People

สุกิจ อยู่ในธรรม¹ / รุ่งนภา เฉยคล้าย² / นิฤมณ รัตนะรัต³

Sukit U- Naidhamma / Nirumon Rattanarat / Rungnapa Choeiklay

¹ อาจารย์ ดร.ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

Lecturer, Faculty of Law, Eastern Asia University

² นักศึกษาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสังคม คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

M.A. Student, Social Policy, Faculty of Social Administration, Thammasat University

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจำคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Assistant Professor Dr., Faculty of Social Administration, Thammasat University

Received: June 23, 2021
Revised: March 18, 2022
Accepted: March 30, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไข ปัญหาการดูแลผู้ใช้บริการในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การประชุมกลุ่มย่อย และการลงพื้นที่สังเกตการณ์ การทำกิจกรรมของเจ้าหน้าที่ของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี จากการศึกษาพบว่า ปัญหาด้านการจัดสวัสดิการด้านปัจจัยสี่ คือ สถานที่พักอาศัยของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรีมีความแออัด เนื่องจากผู้ใช้บริการมีจำนวนมาก ด้านการรักษาพยาบาล เนื่องจากมีผู้ใช้บริการที่หลากหลาย แต่ยังขาดบุคลากรเฉพาะทาง เช่น พยาบาลวิชาชีพ นักจิตวิทยาคลินิก นักกิจกรรมบำบัด ด้านการบำบัดฟื้นฟู เนื่องจากขาดบุคลากรเฉพาะทางดังกล่าว ส่งผลให้การจัดกิจกรรมการ

บำบัดฟื้นฟูให้ผู้ใช้บริการไม่ทั่วถึงและไม่ได้มีการประเมินแผนฟื้นฟูสมรรถภาพรายบุคคล ทำให้ผู้ให้บริการบางรายยังไม่สามารถกลับสู่สังคมและครอบครัวได้ แนวทางการพัฒนาการดูแลผู้ให้บริการ ในการจัดสวัสดิการ ด้านสถานที่พักอาศัยซึ่งมีความแออัด จึงควรทำการส่งต่อผู้ให้บริการไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือส่งผู้ให้บริการกลับสู่ครอบครัวของตนเอง ด้านการรักษาพยาบาล ควรมีการส่งผู้ให้บริการไปรักษาที่โรงพยาบาลทางกาย และโรงพยาบาลจิตเวช โดยในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ควรนำระบบการดูแลและประเมินอาการทางด้านจิตเวชผ่านเทคโนโลยีการประชุมทางไกล มาใช้ในการรักษาพยาบาล ด้านการบำบัดฟื้นฟู ควรมีการอบรมความรู้ให้กับเจ้าหน้าที่และผู้ให้บริการที่มีศักยภาพให้สามารถดูแลบำบัดฟื้นฟูผู้ให้บริการรายอื่น ๆ ต่อไปได้ และควรมีการจัดทำคู่มือการทำกิจกรรมดังกล่าว ตลอดจนนำคู่มือไปใช้อย่างเป็นรูปธรรม มีการติดตาม และประเมินผลการบำบัดฟื้นฟูอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยให้การดูแลผู้ให้บริการในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรีมีการพัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการ และนำไปสู่การพัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งแห่งอื่น ๆ ต่อไป

คำสำคัญ: คนไร้ที่พึ่ง, การดูแลผู้ให้บริการ, สถานคุ้มครองคนไร้ที่พืงนนทบุรี

Abstract

This research aims to study problems and ways of solving care problems among service users in the Nonthaburi Protection Center for Helpless People. This research carried out qualitative research method by analyzing information from documents and related research works, focus group discussion and field visit to observe activities among officers in the Nonthaburi Protection Center for Helpless People.

The study found a problem of provision of four requisites welfare i.e., congested dwelling place of the Nonthaburi Protection Center for Helpless People

due to a number of service users, a problem of medical treatment due to diversified service users i.e., lack of specialist personnel e.g., professional nurse, clinical psychologist, occupational therapist and a problem of rehabilitation due to such lack of specialist personnel resulting rehabilitation activities having not been thorough as well as lack of assessment of individual rehabilitation plan resulting some service users having not been able to return to society and family. Several ways of developing care of service users should be a solution of congested dwelling place by referral of service users to other related agencies or return of service users to their own family and a solution of medical treatment problem by referral of service users to hospital providing physical treatment and to psychiatric hospital. In particular, during spreading of coronavirus/COVID-19 pandemic, psychiatric care and evaluation system via video conference technology should be applied in medical treatment. In respect of rehabilitation, some trainings should be held to enhance knowledge and skills among officers and potential service users in order to enable them to provide further care and rehabilitation for other service users and meanwhile, a manual on such activities should be also created and concretely used. In addition, incessant monitoring and assessment of rehabilitation result should be carried out as well. The aforementioned suggested ways would develop efficiency of services provided in the Nonthaburi Protection Center for Helpless People and bring about further developing efficiency of services provided in other protection centers for helpless people.

Keywords: helpless people, care of service users, Nonthaburi protection center for helpless people

บทนำ

สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี เดิมมีบทบาทเป็นสถานแรกรับและส่งต่อ ผู้ใช้บริการไปยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งต่าง ๆ ทั่วประเทศ แต่หลังจากเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2557 - 2558 ได้เปลี่ยนบทบาทมาเป็นสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จากบทบาทที่ต้องเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลทำให้เกิดปัญหาด้านการให้บริการแก่ผู้ให้บริการในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี คือ

1) พื้นที่จำกัดและอาคารสถานที่พักอาศัยมีจำนวน 6 อาคาร แต่มีผู้ให้บริการจำนวนประมาณ 500 กว่าคน ทำให้ผู้ให้บริการจะต้องอาศัยอยู่ประมาณ 60 คนต่ออาคาร จึงมีความคับแคบและแออัดเป็นอย่างมาก

2) อัตราค่าจ้างเจ้าหน้าที่ เนื่องจากอัตราค่าจ้างเจ้าหน้าที่ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรีไม่เพียงพอ และเจ้าหน้าที่บางคนขาดทักษะด้านการบำบัดฟื้นฟู ผู้ให้บริการ อีกทั้งยังไม่มีเจ้าหน้าที่เฉพาะทาง เช่น นักกิจกรรมบำบัด นักจิตวิทยาคลินิก และพยาบาลวิชาชีพ ในการดูแลบำบัดฟื้นฟูผู้ให้บริการ ซึ่งจำนวนของผู้ให้บริการทั้งหมดมีจำนวนประมาณ 500 กว่าคน ประกอบด้วยผู้ให้บริการที่ป่วยเป็นจิตเวชประมาณ 130 คน ผู้พิการทางกายประมาณ 380 คน และผู้สูงอายุประมาณ 100 คน ซึ่งโดยปกติแล้ว เจ้าหน้าที่ซึ่งต้องทำหน้าที่ในการดูแลผู้ให้บริการเทียบเท่าหลักเกณฑ์มาตรฐาน คือ 1 ต่อ 5 แต่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี กลับมีเจ้าหน้าที่ซึ่งดูแลผู้ให้บริการในอัตราส่วน 1 ต่อ 80 ดังนั้น การดูแลผู้ให้บริการของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรีจึงประสบปัญหาต่าง ๆ เช่น การจัดยาให้กับผู้ให้บริการที่เจ็บป่วยทางกาย และทางจิต ซึ่งมีความจำเป็นต้องรับประทานยาเป็นประจำ อีกทั้งการบำบัดฟื้นฟูให้ผู้ให้บริการไม่ทั่วถึง ซึ่งปัจจุบันสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรีได้แก้ไข ปัญหาโดยให้ผู้ให้บริการเกรด A มาช่วยจัดยาและดูแลผู้ให้บริการรายอื่น ๆ และมีการจัดกิจกรรมตามแผนที่กำหนด โดยการจัดกิจกรรมเป็นแบบกิจกรรมกลุ่ม ไม่ได้ดำเนินการตามแผนบำบัดฟื้นฟูรายบุคคล ดังนั้น สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี มีความประสงค์ในการจะพัฒนาการทำกิจกรรมบำบัดฟื้นฟูให้กับผู้ให้บริการ

ที่มีหลายกลุ่ม โดยการพัฒนาองค์ความรู้ให้กับเจ้าหน้าที่และผู้ให้บริการเกรด A ในการจัดกิจกรรมบำบัดฟื้นฟูให้กับผู้ให้บริการ เพื่อให้ผู้ให้บริการสามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างปกติสุข โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) ร่วมกับ สถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา และสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี จึงได้ริเริ่มงานดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบคู่เครือข่ายเพื่อพัฒนาการดูแลผู้มีปัญหาด้านสุขภาพจิตในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี โดยจัดกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลผ่านการประชุม อบรมสัมมนา ศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนิเทศติดตามเพื่อสร้างและพัฒนาเครือข่ายสถานคุ้มครองฯ ให้สามารถรองรับและดูแลฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยจิตเวชในระยะยาวต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาของการดูแลผู้ให้บริการในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหการดูแลผู้ให้บริการในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การประชุมกลุ่มย่อย ซึ่งประกอบด้วย ผู้ปกครองของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี แพทย์พยาบาลและบุคลากรที่เกี่ยวข้องจากสถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา และโรงพยาบาลศรีธัญญา รวมจำนวน 16 ท่าน และการลงพื้นที่สังเกตการณ์ทำกิจกรรมของเจ้าหน้าที่ของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์

ถึงปัญหาในการดูแลผู้ให้บริการ และแนวทางการพัฒนาการดูแลผู้ให้บริการในสถาน
คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี

ผลการวิจัย

สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี สังกัดกองคุ้มครองสวัสดิการและ
เสริมสร้างคุณภาพชีวิต กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและ
ความมั่นคงของมนุษย์ ดำเนินงานในเขตพื้นที่ 2 จังหวัด คือ กรุงเทพมหานคร และ
นนทบุรี มีการกึ่งในการให้การช่วยเหลือ สงเคราะห์ พื้นฟู พัฒนาศักยภาพและฝึก
ทักษะอาชีพแก่ "คนไร้ที่พึ่ง คนเร่ร่อน คนขอทาน และผู้ป่วยที่สิ้นสุดการรักษาจาก
โรงพยาบาล" ซึ่งประสบปัญหาไม่มีที่อาศัย ขาดผู้อุปการะ เพื่อเตรียมความพร้อมก่อน
กลับคืนสู่ครอบครัวและอยู่ร่วมกับสังคมต่อไป

หน้าที่สำคัญของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี คือ การจัดให้ผู้ให้บริการ
ได้มีที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่มที่เหมาะสมและถูกสุขลักษณะ จัดให้มีการ
ตรวจสุขภาพกายและสุขภาพจิต ฝึกอบรมและฝึกอาชีพรวมทั้งหาอาชีพให้ รวมถึงการ
ประสานงานเพื่อเตรียมความพร้อมของครอบครัวหรือจัดส่งคนไร้ที่พึ่งไปยังหน่วยงาน
ที่รับผิดชอบต่อไป

พันธกิจและหน้าที่ของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี ประกอบด้วย

1. พัฒนาค้นแบบระบบการดำเนินงานคุ้มครอง พิทักษ์สิทธิกลุ่มเป้าหมาย
2. คุ้มครองสวัสดิภาพและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตกลุ่มเป้าหมายสู่การพึ่งพา

ตนเอง

3. ประสานความร่วมมือกับเครือข่ายร่วมให้บริการ
 4. จัดทำข้อมูลสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ
- ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยในประเด็นด้านการคุ้มครองผู้ให้บริการซึ่งควรได้รับ

การดูแลในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ

1. การคุ้มครองผู้ใช้บริการด้านปัจจัยสี่ โดยตามกฎหมาย คนไร้ที่พึ่งมีสิทธิที่จะขอรับการคุ้มครองจากสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหรือศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง (Protection Of Helpless Persons ACT, B.E. 2557, section 19, 2014) โดยความยินยอมเข้ารับการคุ้มครองสิทธิของคนไร้ที่พึ่ง สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจะต้องรับคนไร้ที่พึ่งไว้ จากนั้นทำการสอบข้อเท็จจริง ประเมินปัญหาและดำเนินการให้ความช่วยเหลือในเบื้องต้น หากมีภาวะวิกฤติหรือเร่งด่วน และจะต้องทำการสืบเสาะและจัดทำทะเบียนประวัติ เพื่อนำมาวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการให้ความคุ้มครอง อีกทั้งยังต้องมีการตรวจสุขภาพกายและจิตใจ หากมีความจำเป็นก็ต้องได้รับการตรวจรักษาพยาบาล (Announcement of the Homeless Committee on Prescribing Criteria for the Protection of the Homeless, 2016, p. 5) ดังนั้น การดำเนินงานของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรีจึงมีหน้าที่จัดให้บริการทางสังคม เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อให้การตอบสนองการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งคือ ผู้ใช้บริการให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรีมีหน้าที่การจัดการดูแลด้านปัจจัยสี่ให้กับผู้ใช้บริการ ซึ่งประกอบด้วยการจัดที่พักอาศัย อาหาร และเครื่องนุ่งห่มที่เหมาะสมและถูกสุขลักษณะให้กับผู้รับบริการ

ในด้านที่พักอาศัย เนื่องจากสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี มีพื้นที่จำกัด ประกอบด้วยอาคารที่พักอาศัย จำนวน 6 อาคาร ผู้ใช้บริการอาศัยอยู่ประมาณ 60 คน ต่อ 1 อาคาร ทำให้เกิดความคับแคบและแออัดในการพักอาศัยของผู้ใช้บริการ และจากการประชุมกลุ่มย่อยผู้ให้ข้อมูล ได้ให้ความเห็นว่า “จำนวนที่พักและผู้บริการไม่สอดคล้องกันเมื่อเทียบกับสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งแห่งอื่น เช่น สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งราชบุรีซึ่งมีอาคารจำนวน 16 อาคาร และจากจำนวนผู้ให้บริการมากย่อมส่งผลต่อการดูแลของเจ้าหน้าที่ต่อผู้ใช้บริการซึ่งตามมาตรฐาน ผู้ดูแล 1 คน จะดูแลผู้ใช้บริการ 5 คน แต่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี มีการดูแลเจ้าหน้าที่อัตรา 1 ต่อ 80”

2. การคุ้มครองผู้ใช้บริการด้านการรักษาพยาบาล เนื่องจากผู้ใช้บริการจะต้องได้รับความคุ้มครองสิทธิด้านการรักษาพยาบาล โดยสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี จะต้องดำเนินการตรวจรักษาและจัดให้ผู้ใช้บริการเข้ารับการรักษาพยาบาล โรคทางกาย โดยส่งไปรักษายังโรงพยาบาลชลประทาน โรงพยาบาลพระนั่งเกล้า และโรงพยาบาลโรคทรวงอก ซึ่งเป็นโรงพยาบาลที่ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือผู้ใช้บริการ ส่วนการรักษาพยาบาลผู้ใช้บริการที่มีอาการทางจิตเวช โดยส่งไปรักษาติดตามอาการที่โรงพยาบาลศรีธัญญา และสถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา โดยสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี ได้จัดเจ้าหน้าที่ในการประสานงานและการนำส่งผู้ใช้บริการไปรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลทางกายและ โรงพยาบาลทางจิตเวช แต่เนื่องจากสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี ไม่มีเจ้าหน้าที่เฉพาะทาง เช่น แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยาคลินิก นักกิจกรรมบำบัด มีเพียงเจ้าหน้าที่ด้านสังคมสงเคราะห์จำนวน 5 คน ซึ่งจบตรงสาขาวิชา 3 คน ส่วนอีก 2 คน คุณวุฒิการศึกษาไม่ตรงกับการปฏิบัติหน้าที่ ดังนั้นในการดำเนินงานดังกล่าวสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี จึงได้จัดเจ้าหน้าที่ดูแลผู้ใช้บริการจำนวน 2 คน และสำหรับงานพยาบาล ได้จัดเจ้าหน้าที่ซึ่งจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยมีการอบรมความรู้เพิ่มเติมให้เป็นพี่เลี้ยงที่ ทำหน้าที่ช่วยงานพยาบาลจำนวน 5 คน ในการนำส่งผู้ใช้บริการไปรักษาพยาบาลไปยังโรงพยาบาลต่าง ๆ

จากปัญหาความไม่เพียงพอของเจ้าหน้าที่ดังกล่าว สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี ได้แก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยจัดให้มีเจ้าหน้าที่ดูแล 24 ชั่วโมง หากมีกรณีฉุกเฉินจะส่งตัวไปรักษาที่โรงพยาบาล และได้ประสานความร่วมมือกับโรงพยาบาลชลประทาน ซึ่งจะมีจิตอาสาเข้ามาช่วยงานสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ในการดูแลผู้ใช้บริการที่สามารถรับประทานยาเองได้

การจัดยา เนื่องจากเจ้าหน้าที่มีจำนวนน้อย และผู้ใช้บริการที่ต้องรับประทานยามีจำนวนมาก ขอมส่งผลกระทบต่อการจัดยาให้ผู้ป่วยแต่ละวัน ดังนั้น สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี ได้ให้ผู้ใช้บริการเกรด A ซึ่งมีอยู่ประมาณ 25 คน มาช่วยเจ้าหน้าที่

ในการจัดหาให้กับผู้ให้บริการรายอื่น ๆ และดูแลการรับประทานยาของผู้ให้บริการในแต่ละวัน

3. การคุ้มครองผู้ให้บริการด้านการบำบัดฟื้นฟู สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรีจะต้องจัดให้ผู้รับการได้รับการบำบัดฟื้นฟู การให้คำปรึกษาและคำแนะนำ เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้ปกติสุขอย่างบุคคลทั่วไป โดยผู้ให้บริการจะต้องทำข้อตกลงเข้าร่วมการอบรมเพื่อฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ การประกอบอาชีพ และการทำงาน เป็นต้น (Announcement of the Homeless Committee on Prescribing Criteria for the Protection of the Homeless, 2016, p. 5) นอกจากนี้สถานคุ้มครองคนไร้ที่พืงนนทบุรีจะต้องมีการประเมินผู้ให้บริการเพื่อจัดทำแผนการฟื้นฟูรายบุคคล IRP การกำหนดแผนการให้บริการรายบุคคล สำหรับผู้ให้บริการที่ได้รับการประเมินผลและจัดกลุ่มในแต่ละระดับ คือ A, B และ C ดังนี้ คือ

ระดับ A คือ ผู้ให้บริการเกรด A ซึ่งมีร่างกายที่แข็งแรงสามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเองมีทักษะและสามารถพัฒนาด้านการประกอบอาชีพได้และต้องไม่เป็นผู้สูงอายุและผู้ป่วยจิตเวช

ระดับ B คือ ผู้ให้บริการเกรด B ซึ่งสามารถช่วยเหลือตัวเองได้บ้าง ทำกิจวัตรประจำวันได้บางอย่าง ส่วนมากเป็นผู้ป่วยจิตเวช และหากได้รับการพัฒนาฟื้นฟูก็สามารถทำได้

ระดับ C คือ ผู้ให้บริการเกรด C ซึ่งไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ส่วนมากเป็นผู้สูงอายุ ผู้ป่วยเรื้อรังหรือผู้ป่วยติดเตียง ผู้พิการ ผู้ให้บริการกลุ่มนี้มีความยากลำบากในการฟื้นฟู

ตัวอย่างเช่น หากผู้ให้บริการได้รับการประเมินผลและจัดอยู่ในกลุ่ม A การให้บริการก็จะถูกกำหนดไว้ในแผนสำเร็จรูปในระบบ ว่าการพัฒนาศักยภาพในแต่ละด้านของกลุ่ม A นั้น มีกิจกรรมอะไรที่เหมาะสม เพื่อเป็นแนวทางในการจัดบริการตามแผน

แผนฟื้นฟูรายบุคคล (IRP) เป็นเครื่องมือในการพัฒนาและฟื้นฟูศักยภาพให้กับผู้ให้บริการ โดยมีทีมสหวิชาชีพเป็นผู้ใช้เครื่องมือนี้ ประกอบด้วย การฟื้นฟู 4 มิติ คือ

1. การฟื้นฟูทางการแพทย์ อาทิ การส่งเสริมการรักษาด้วยยาต่อเนื่อง การทำกิจกรรมจิตบำบัด อาชีวบำบัด กิจกรรมบำบัด หรือกายภาพบำบัด
2. การฟื้นฟูทางสังคม เน้นการเตรียมความพร้อมเพื่อกลับคืนสู่สังคม คือ มีการออกแบบกิจกรรมทางสังคม สำหรับผู้ให้บริการที่หลากหลาย ทั้งกิจกรรมสถานคุ้มครอง ฯ และภายนอกสถานคุ้มครอง ฯ
3. การฟื้นฟูทางการศึกษา เน้นการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย การฝึกทักษะเบื้องต้นในการใช้ชีวิตประจำวัน และการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น
4. การฟื้นฟูทางอาชีพ กระบวนการในการพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพ มีการประเมินความสามารถ การทดลองปฏิบัติงานและประเมินผลการทำงาน การจัดหางานที่ก่อให้เกิดรายได้และสามารถเลี้ยงตนเองได้ (Lengdee, 2021)

การบำบัดฟื้นฟูผู้ให้บริการนั้นสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี ได้มีแผนดำเนินการที่ชัดเจนในการดูแลสุขภาพจิตของผู้ป่วยจิตเวช และมีกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น กิจกรรมบำบัด เป็นวงดนตรีของผู้ให้บริการเป็นผู้ดำเนินการเอง แต่เนื่องจากสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี ไม่มีพยาบาลวิชาชีพ นักกิจกรรมบำบัด ในการทำหน้าที่ด้านการบำบัดฟื้นฟูผู้ให้บริการ ซึ่งทางเจ้าหน้าที่ของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรีขาดความรู้ในเรื่องการดูแลผู้ป่วยจิตเวช และการแบ่งประเภทของผู้ป่วยจิตเวช ว่าเป็นโรคประเภทใดมีสาเหตุมาจากอะไร ซึ่งหากเจ้าหน้าที่ของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรีทราบสาเหตุของโรค ลักษณะของโรคก็จะสามารถดูแลได้ดียิ่งขึ้น

ดังนั้น เพื่อให้การบำบัดฟื้นฟูผู้ให้บริการสามารถดำเนินการต่อไปได้ จึงได้จัดให้ผู้ให้บริการ กลุ่ม A ซึ่งมีอยู่ประมาณ 25 คน มาช่วยดูแลผู้บริการที่ไม่สามารถออกมาภายนอกอาคารหรือช่วยเหลือตัวเองได้ และได้จัดอบรมให้กับเจ้าหน้าที่ และผู้ให้บริการ กลุ่ม A และมีการจัดทำคู่มือเพื่อให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานได้เห็นภาพการจัด

กิจกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตผู้ป่วยจิตเวชในสถาน คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี

อภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่าปัญหาด้านการดูแลผู้ให้บริการ และแนวทางการพัฒนาการดูแลผู้ให้บริการในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี มีดังต่อไปนี้

1. การคุ้มครองผู้รับบริการด้านปัจจัยสี่ การดำเนินงานของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี มีหน้าที่จัดให้บริการด้านปัจจัยสี่ ประกอบด้วยการจัดที่พักอาศัย อาหาร และเครื่องนุ่งห่มที่เหมาะสมและถูกสุขลักษณะให้กับผู้ให้บริการ แต่เนื่องจากอาคารที่พักอาศัยไม่เพียงพอต่อจำนวนของผู้ให้บริการ จึงมีความคับแคบและแออัดของอาคารที่พักอาศัย ซึ่งสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรีจะต้องขอสนับสนุนงบประมาณในการจัดสร้างอาคารเพิ่มเติม หรือการจำหน่ายผู้ให้บริการที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูที่สามารถช่วยเหลือตนเองและใช้ชีวิตในสังคมได้ ให้กลับสู่ครอบครัวหรือสถานที่ดูแลสงเคราะห์อื่นของรัฐต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับรายงานฉบับสมบูรณ์ การถอดบทเรียนการดำเนินงานมาตรฐานการจัดบริการคนไร้ที่พึ่งในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กล่าวคือ “บางพื้นที่สามารถของบประมาณในการขยายอาคารเรือนนอนหรืออาคารกิจกรรมได้ บางพื้นที่ไม่สามารถขยายได้ เนื่องจากข้อจำกัดเรื่องพื้นที่” (Department of Social Development and Welfare And Thammasat University, 2016, pp. 76-77) และจากการประชุมกลุ่มกลุ่มย่อยผู้ให้ข้อมูลได้ให้ความเห็นว่า “หากจะลดจำนวนผู้ให้บริการจะต้องการจำหน่ายออกจากสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี หรือส่งต่อผู้บริการไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือการส่งกลับบ้านหรือการคืนสู่สังคมได้ประมาณ 10-15 เปอร์เซนต์”

2. การคุ้มครองผู้ให้บริการด้านการรักษาพยาบาล สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี จะต้องจัดให้มีการรักษาพยาบาลผู้ให้บริการทั้งด้านร่างกายและจิตใจแก่ผู้ให้บริการ เนื่องจากสถานคุ้มครองมีผู้ป่วยจิตเวช และผู้ป่วยจิตเวชประมาณ 130 คน

หากรวมผู้พิการทางกายด้วย จะมีจำนวนประมาณ 380 คน และผู้สูงอายุประมาณ 100 กว่าคน และจากการทำบันทึกข้อตกลงระหว่างกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ร่วมกับกรมสุขภาพจิตเมื่อมีการแยกหน่วยงานภายในกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ทำให้ผู้ป่วยจะต้องมาอยู่ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี และเนื่องจากสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรีได้รับผู้ป่วยที่สิ้นสุดการรักษาทางกายในเขตกรุงเทพมหานครก็จะต้องรับเคสดังกล่าวเพิ่มขึ้น แต่เนื่องจากสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรีไม่มีเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการรักษาพยาบาลดูแลผู้ป่วย ซึ่งปัญหาการขาดแคลนบุคลากร ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านนี้ สอดคล้องกับการศึกษาของพรนิภา อ่อนเกิด และคณะ พบว่า “บุคลากรเจ้าหน้าที่มีจำนวนน้อยไม่เพียงพอต่อสัดส่วนการให้บริการคนไร้ที่พึ่ง ไม่มีความรู้ขาดความชำนาญ ที่สำคัญไม่ทราบถึงสิทธิตามกฎหมายของผู้ใช้บริการ” (Onkerd, 2016, p. 5) ในการศึกษาของพญัสักดิ์ นาคศรีจันทร์ พบว่า “บางหน่วยงานมีบุคลากร 4-5 คน ไม่เพียงพอ ทำให้การดูแลไม่ทั่วถึงหรือไม่มีคุณภาพ เจ้าหน้าที่ 1 คน ดูแลคนไร้ที่พึ่ง 31 คน ดังนั้นต้องจูงใจเจ้าหน้าที่ให้ทำงานโดยพัฒนาเจ้าหน้าที่ มีการพาไปการอบรม นอกจากนั้นการทำงานกับกลุ่มเป้าหมายคนไร้ที่พึ่งจะต้องอาศัยบุคลากรวิชาชีพเฉพาะ เช่น นักจิตวิทยา พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น” (Naksrichand, 2015, p. 186) และสอดคล้องกับการศึกษาของกิมกร โดมมงคล พบว่า “บุคลากรและเจ้าหน้าที่ในระดับปฏิบัติการในสถานคุ้มครองทุกส่วนงานไม่เพียงพอต่อสัดส่วนผู้ใช้บริการ และขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของคนไร้ที่พึ่ง ขาดทักษะและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านองค์ความรู้ในการปฏิบัติงาน ขาดการประชาสัมพันธ์ถึงสิทธิที่ผู้ใช้บริการที่จะได้รับการคุ้มครอง” (Domemongkol, 2019, p. 175) และสอดคล้องกับรายงานฉบับสมบูรณ์ การถอดบทเรียนการดำเนินงานมาตรฐานการจัดบริการคนไร้ที่พึ่งในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง โดยกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พบว่า “ขาดแคลนบุคลากร สืบเนื่องจากสัดส่วนบุคลากรมีจำนวนน้อยและขาดแคลนบุคลากรที่มีวิชาชีพ

เฉพาะ เช่น นักสังคม สงเคราะห์ นักจิตวิทยา พยาบาล จึงทำให้สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งต้องมีการทำงานทดแทนกัน โดยอาจจะเป็นบุคลากรฝ่ายบริหาร หรือพี่เลี้ยงเข้ามาช่วยงานแทน อาศัยการเรียนรู้จากประสบการณ์และการถ่ายทอดให้แก่กันและกัน ภายในองค์กร” (Department of Social Development and Welfare And Thammasat University, 2016, pp. 76-77)

นอกจากปัญหาการขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และ อัตราค่าจ้างที่ไม่เพียงพอแล้ว ยังประสบปัญหาในปัจจุบัน ซึ่งมีสถานการณ์โรคระบาด โควิด 19 ส่งผลต่อการดูแลผู้ป่วยจิตเวชในการรักษาและการฟื้นฟูอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากการประชุมกลุ่มย่อยผู้ให้ข้อมูลหลักได้ให้ความเห็นว่า ควรนำระบบการดูแลและ ประเมินอาการทางด้านจิตเวชผ่านเทคโนโลยีการประชุมทางไกล (Telepsychiatry) มาใช้ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 โดยผู้ให้ข้อมูลหลักมีความคิดเห็นดังต่อไปนี้

“ระบบ Telepsychiatry สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งสนับสนุนกับโรงพยาบาล ศิริธัญญา ได้เคยทำด้วยกันจำนวน 3 ครั้ง แต่ภายหลังระบบนี้หายไป และการนำระบบ มาให้ผู้ให้บริการจะต้องเป็นผู้ป่วยของโรงพยาบาลศิริธัญญามาก่อน คือ มีवेशะเบียน อยู่ที่โรงพยาบาลศิริธัญญา หากเป็นผู้ให้บริการรายใหม่ไม่สามารถดำเนินการได้ เพราะต้องเห็นหน้าและระบุตัวตนให้ชัดเจน จากนั้นจึงเข้าสู่กระบวนการนี้ได้ หากสามารถทำระบบนี้มาได้อย่างสม่ำเสมอได้จะเป็นประโยชน์”

“ระบบ Telepsychiatry มีประโยชน์มากหากเจ้าหน้าที่สามารถใช้เป็นและมีความชำนาญในการใช้ระบบ แต่เนื่องจากเจ้าหน้าที่ขาดความเข้าใจจึงไม่ได้นำระบบ ดังกล่าวมาใช้ดำเนินงาน”

“การนำระบบ Telepsychiatry มาใช้กับผู้ให้บริการจะช่วยในการดำเนินงาน ได้มาก สถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยามีความพร้อมที่จะให้การสนับสนุน ช่วยเหลือในการอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน”

“ระบบ Telepsychiatry มาใช้ไม่จำเป็นต้องเป็นกรณีที่ผู้ให้บริการมีปัญหา แต่เป็นการให้ผู้ให้บริการได้พบทีมแพทย์พยาบาลอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากแนวคิดของการดูแลคนไข้ผู้ป่วยประเภทนี้ คือ ต้องพบแพทย์และรับประทานยาอย่างสม่ำเสมอ โดยไม่ต้องรอให้มีกรณีฉุกเฉิน และปัจจุบันนิยมใช้ระบบนี้ เนื่องจากความสะดวกในการจัดส่งยาต่างๆ ซึ่งจะส่งผลให้กระบวนการนำส่งผู้ให้บริการ และทำให้กรณีเกิดเหตุฉุกเฉินลดน้อยลง”

3. การคุ้มครองผู้รับบริการด้านการบำบัดฟื้นฟู สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี จะต้องจัดให้ผู้ให้บริการได้รับการบำบัดฟื้นฟู การให้คำปรึกษาและคำแนะนำ เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้ปกติสุขอย่างบุคคลทั่วไป และมีการประเมินผู้ให้บริการเพื่อจัดทำแผนการฟื้นฟูรายบุคคล IRP การกำหนดแผนการให้บริการรายบุคคล สำหรับผู้ให้บริการที่ได้รับการประเมินผลและจัดกลุ่มในแต่ละระดับ คือ A, B และ C แต่เนื่องจากสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี ไม่มีพยาบาลวิชาชีพ นักกิจกรรมบำบัด ในการทำหน้าที่ด้านการบำบัดฟื้นฟูผู้ให้บริการ ซึ่งทางเจ้าหน้าที่ขาดความรู้ในการดูแลผู้ป่วยจิตเวช และการแบ่งประเภทของผู้ป่วยจิตเวช ว่าผู้ให้บริการเป็นโรคประเภทใดมีสาเหตุมาจากอะไร ลักษณะของโรคเป็นอย่างไร ทำให้ไม่สามารถดูแลผู้ให้บริการได้อย่างเต็มที่ ทำได้เพียงดูแลตามอาการ หรือส่งต่อไปยังสถานพยาบาลเท่านั้น ซึ่งปัญหาดังกล่าว สอดคล้องกับการศึกษารายงานฉบับสมบูรณ์ การถอดบทเรียนการดำเนินงานมาตรฐานการจัดบริการคนไร้ที่พึ่งในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งพบว่า “บุคลากรขาดความรู้เรื่องการกายภาพบำบัด พยาบาล การคิดโปรแกรมฟื้นฟู การจัดโครงการ การคิดกิจกรรมบำบัด เป็นต้น รูปแบบการให้บริการจึงเป็นในแนวทางที่จำกัดตามความเชี่ยวชาญของบุคลากร” (Department of Social Development and Welfare And Thammasat University, 2016, p. 96)

สำหรับแนวทางการกำหนดกิจกรรมสำหรับการฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ให้บริการในแต่ละวัน นายแพทย์พงษ์กร เล็งดี ได้ให้แนวทางการกำหนดกิจกรรมไว้

ในโครงการพัฒนาศักยภาพแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบคู่เครือข่ายเพื่อพัฒนาการดูแลผู้มีปัญหาด้านสุขภาพจิตในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี (Lengdee, 2021) เช่น กิจกรรมตอนเช้า ประกอบด้วย

- กิจกรรมส่งเสริมความรู้ด้าน กิจวัตรประจำวัน
- การรับประทานยา / การรับประทานอาหาร/การสระผม/อาบน้ำ/แปรงฟัน
- การทำความสะอาด/จัดเก็บที่นอน/สิ่งของเครื่องใช้ส่วนตัว
- การดูแลเรือนนอนและสิ่งแวดล้อมรอบอาคาร

กิจกรรมตอนบ่าย เป็นกิจกรรมส่งเสริมความรู้ด้านการทำงาน/ทัศนคติต่อการทำงาน และการส่งเสริมความสามารถในการทำงาน ผ่านกิจกรรมต่อไปนี้

- การเลี้ยงสัตว์
- การเกษตร
- งานประดิษฐ์ เข็มปักถักร้อย
- งานคัดแยกพลาสติก
- งานประกอบบรรจุภัณฑ์กระดาษสำเร็จรูป
- งานด้านอาชีพ อื่นๆ

สำหรับผู้ป่วยโรคจิตเภทที่มีปัญหา ซ้ำซ้อน ในการบำบัดฟื้นฟูผู้ใช้บริการที่จะส่งเสริมให้ผู้ใช้บริการที่มีอาการเจ็บป่วยสามารถทำหน้าที่ทางสังคม ปรับตัวอยู่ร่วมกับคนในครอบครัวและอยู่ร่วมกับคนในชุมชนได้อย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดี ทางสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรีสามารถนำรูปแบบการจัดกิจกรรมไปประยุกต์ใช้เพื่อการวางแผน จัดการดูแล บันทึกรายการ ติดตามผลการบำบัดฟื้นฟู การวัดความสำเร็จ และปรับปรุงพัฒนาแนวทางและรูปแบบการดูแลคุ้มครองควบคู่ไปกับการฟื้นฟูศักยภาพของผู้ป่วยทางจิตเวชที่อยู่ในความดูแลของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรีอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

แนวทางการพัฒนาการดูแลผู้ใช้บริการในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี ควรมีแนวทางดังต่อไปนี้

1. สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรีจะต้องประเมินแผนฟื้นฟูสมรรถภาพรายบุคคล IRP เพื่อให้ทราบการพัฒนาการฟื้นฟูและจัดกิจกรรมบำบัดฟื้นฟูให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการ
2. เนื่องจากมีความขาดแคลนบุคลากรในการบำบัดและฟื้นฟู ควรต้องประสานการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นหรือจิตอาสา ตลอดจนการสร้างจิตอาสา เช่น จากนักศึกษาที่ฝึกงานในรายวิชาต่างพื้นที่ มาช่วยในการฝึกทักษะชีวิตให้กับผู้ใช้บริการที่เป็นผู้ป่วยจิตเวช ซึ่งจะต้องมีการบริหารจัดการที่ดีอย่างเป็นระบบ มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐกับเอกชน ในการจัดหาทุนหรือจัดตั้งกองทุน
3. ระบบการดูแลให้บริการด้านสุขภาพจิตในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี จะต้องมีการอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ตามโครงการพัฒนาศักยภาพแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบคู่เครือข่ายเพื่อพัฒนาการดูแลผู้มีปัญหาด้านสุขภาพจิตในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี และจะต้องมีการนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและมีการประเมินการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง
4. สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี จะต้องมีการร่วมมือกับหน่วยงานภาคเอกชนในการฝึกทักษะด้านการอยู่ในสังคม การฝึกทักษะอาชีพใหม่ การทำงาน การสนับสนุนงบประมาณตลอดจนการให้ความรู้ในการประกอบอาชีพ เช่น การเป็นพนักงาน การประกอบอาชีพอิสระ เป็นต้น
5. ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ควรนำระบบ Telepsychiatry มาใช้ในการรักษาพยาบาลผู้ใช้บริการ เพื่อป้องกันการติดเชื้อและการรักษาอย่างต่อเนื่อง

References

- Department of Social Development and Welfare and Thammasat University. (2016). *Lesson learned of implementation of standards for the provision of services for the homeless in the Homeless Protection Center*. <http://61.19.50.68/dsdw/buzzfile/20160704160317-106.pdf>
- Domemongkol, P. (2019). *Rights protection and access to justice of the destitute in the Protection Center for the Destitute*. Journal of Social Administration, [Doctor of Philosophy thesis]. Bangkok: Chulalongkorn University. [in Thai]
- Lengdee, P. (2021). The project to develop the capacity to exchange learning with a pair of networks to develop care for people with Mental health problems in Nonthaburi Protection Center for Helpless people. *Research report*. Bangkok: Health Promotion Foundation. [in Thai]
- Naksrichand, P. (2015). *Social welfare process to protection for the destitute due to the Destitute Protection ACT B.E.2557*, [Master's thesis]. Bangkok: Thammasat University. [in Thai]
- Onkerd, P. (2016). *Proper social welfare direction for homeless people*. <https://shorturl.asia/vbSsk>
- Thai Government Gazette. (2014). *Protection of helpless persons ACT, B.E. 2557*. _____ . (2016). *Announcement of the homeless committee on prescribing criteria for the protection of the homeless*.

Authors

Dr. Sukit U- Naidhamma
Faculty of Law, Eastern Asia University,
200 Rangsit-Nakornnayok Rd.,
Thanyaburi Pathum Thani Province 12110
Tel: 086-7857373 E-mail: sukit2510@gmail.com

Miss Rungnapa Choeiklay
Arts Programme in Social Policy,
Faculty of Social Administration, Thammasat University.
Lumpini Township Rangsit-Klong 1, Prachathipat Sub-district,
Thanyaburi District, Pathum Thani Province, 12130
Tel: 061-6256900 E-mail: rungnapamafia@gmail.com

Assistant Professor Dr. Nirumon Rattanarat
Faculty of Social Administration
Thammasat University 2 Prachan Rd., Phra Barom Maha Ratchawang,
Phra Nakhon, Bangkok 10200
Tel: 089-7727822 E-mail: narumonpr@yahoo.com

Community Participation Network Guidelines for Water Hyacinth Removal in Khlong Rangsit Pathum Thani

Rath Chombhuphan¹ / Chaityasit Punfujinda² /

Krittin Chumkaew³ / Chanakarn Ruangnarong⁴

¹ Creative Craft in Home Economic Program, Faculty of Home Economic Technology, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

^{2,3} Food and Nutrition Program, Faculty of Home Economic Technology, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

⁴ Fashion Design and Clothing Innovation Program, Faculty of Home Economic Technology, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

Received: January 2, 2022
Revised: April 25, 2022
Accepted: April 26, 2022

Abstract

This study proposes the guidelines for community participation network focusing on water hyacinth removal and leveraging such aquatic weeds in Khlong Rangsit, Pathum Thani province. The methodology used in this study is of qualitative research and the samples are 8 associates related to water hyacinth removal at Bung Ba swamp, Nong Suea District, Pathum Thani Province, selected among community leaders, locals and private and government sectors agents. Semi-structured interview is constructed as the research instrument; in-depth interviews data collecting and content analysis. The consequences regarding knowledge and insight on water hyacinth removal and community participation highly rely on estimated fund, instruments and methodology which require attentive planning and agreeable collaboration from all sectors.

Keywords: participation, community, water hyacinth removal

Introduction

Rangsit Prayunsak Canal was first constructed under King Chulalongkorn's royal edict, stretching from west to east between Chao Phraya River and Nakhon Nayok River covering approximately 56 kilometers from Thanyaburi district, Khlong Luang district, Lam Luk Ka District and Nong Suea district. The sluices were installed at both ends of the canal; the Chulalongkorn Sluice in Pathum Thani and the Saovabha Phongsri Sluice at Ongkarak District, Nakhon Nayok Province. The canal was originally designed as one of the first irrigation project in Thailand. Owing to this project, Thailand has since become the world's leading rice exporter (Institute of Thai Studies, Chulalongkorn University, 1994). However, the importance of this canal on agricultural use is immensely reduced; mainly used nowadays in manufacturing estates as a water channel. Thus, the considerable amount of maintenance along the Rangsit Prayunsak Canal is still highly required.

Having numerous waterways and extensive number of agricultural areas, water hyacinth is considered noxious weed in Pathum Thani due to its rapid propagation impeding irrigation. Hence, installing knowledge and insight for further understanding and collaboration between local communities, government and private sectors are favorable. By doing so, certain areas had been designed for the removal and control the amount of water hyacinth in each community. Waste areas were established and people involved are expected to follow certain methods and process for maintain and improving local environment; the cooperation would therefore install and endorses a large-scale environmental awareness in the society for further cooperation and successful operation.

Upon constructing the research, it is established that presently water hyacinth is considered noxious weed harmful to waterways in which to operate the removal of such plant would require collaboration from all sectors. Not only constantly carry on an eradication project of such weed would be beneficial to waterways, but also the plant could be leverage to commercial products, adding values to handicraft and encourage careers for locals. The efficient learning process would then be enacted; beneficial to communities in terms of knowledge and learning which were to be adapted to suit each community. The operation was carried out by all sectors, government and private organizations, including community leaders, local administration and local students. In terms of community development focusing on academic knowledge, there are procedure and proposals for community management by mobilizing community leaders, local Buddhist organizations and academic centers to assisting the sustainable maintenance of local canal.

Objective

To study the methods and guidelines for community participation network in removing water hyacinth and leveraging the aquatic weed in Khlong Rangsit-Pathum Thani, Pathum Thani Province.

Review of Literature and Conceptual Framework

1. General knowledge on water hyacinth removal

1.1 General characteristics of water hyacinth: a buoyant bulb-like Monocotyledon aquatic plant commonly found in both natural and local aquatic sources. Its name varies depending on the areas such as Ya Yawa in Pathum Thani, Pak Pod, Sawa plant and Pak Tobpong in central region. While people in the

Northeast would often dub it as Pak Pong, those in the South refer to it simply as Pak Tob and Northerners call it Pak Bua Loy (Prakongwong, 1991). Water hyacinth usually gives impressive outlook at the early stage and would later propagate beyond control into waterways (Regional Environmental Office 5, 2011).

1.2 Botanical characteristics of water hyacinth: An Herbaceous plant with grass-like monocots. It leaves are often green with reddish tints. The bulbous stalks are generally green and consist of 95 percent of water with spongy bulb-like nodules to keep it afloat above the surface. Its rootlets are free hanging at roughly 30 cm in length. It reproduces by stolon and its fast-growing nature would flourish during rainy seasons. Water hyacinth is resilient to all conditions; thus, it could reproduce even in polluted waterways (Phukhajorn, 2003). However, water hyacinth usually becomes dry during dry season and winter and would repopulate afterward (Regional Environmental Office 5, 2011).

2. Growing stages of water hyacinth

The growth cycle of water hyacinth is categorized into 3 stages depending on seasons as follow.

Stage 1 January- April: The weather becomes dryer during these months. The amount of water in waterways gradually reduce; resulting in the high density of water hyacinth within those waterways. In some areas, the dense water hyacinth could impede the flow of water and later cause pollution due to the lack of oxygen by blocking the surface and the flow.

Stage 2 May – August: Active attempts to remove water hyacinth are highly encourage during rainy season. Although, the level of water is scarce, water hyacinth could promptly reproduce and propagate. Apart from removing them and allow to dry along the canal banks, herbicides would also be used in some areas.

Stage 3 August-December: the removal operations are frequently carrying out during this time of the year. Thus, the large amount of water hyacinth grew in rainy season are drastically reduced and would be reproduce at the end of the year due to lesser watercourse causing the residue of remaining water hyacinth in each area.

3. Issues caused by water hyacinth: As an aquatic weed, water hyacinth generally brings issues to any public water resources namely those used in fishery, general consumption, public health and agriculture. The associates involved in the removal of water hyacinth. (Urban Development Training Institute, 2018) The overgrowing issues affected by uncontrollable water hyacinth propagation highlights the strong connection between human and water sources. Occasionally, communities along waterways are affected by fast-growing water hyacinth in their local water sources. Due to the aforementioned reasons, the community participation plan and collaborating projects between associates had been launched. The plan and operation differ depending on each community context. The following descriptions are core methods of this collaboration (Ngarmwiroj et al., 2012).

1) Surveys of water hyacinth in canals, watercourses and agricultural areas require precise number of the aquatic weed in certain area to calculate whether the plant would obstruct local waterways. In case the water is blocked by the plant, it would soon be polluted by the fast-growing water hyacinth.

2) The excessive number of water hyacinth in waterways are to be reported to related agencies. Agencies and organizations should encourage the use of water hyacinth as consumption goods and distribute knowledge regarding natural fiber research and community product development in order to endorse local incomes and develop methods for further water hyacinth removal.

4. Development and Removal Methods of Water Hyacinth

4.1 Raising awareness and participation in community by the

collaborations between agencies responsible for local water hyacinth management are necessary. Water hyacinth should not be allowed to grow excessively and efficient management methods for practical collaboration and competent operations. (Chairit et al., 2020) The production of water hyacinth as local goods would impact people's perceptions on this aquatic weed. It could also be beneficial to the community e.g.; fertilizing local soil, mulching and developing handicraft products. (Urban Development Training Institute, 2018)

4.2 Career development from water hyacinth materials: Known.

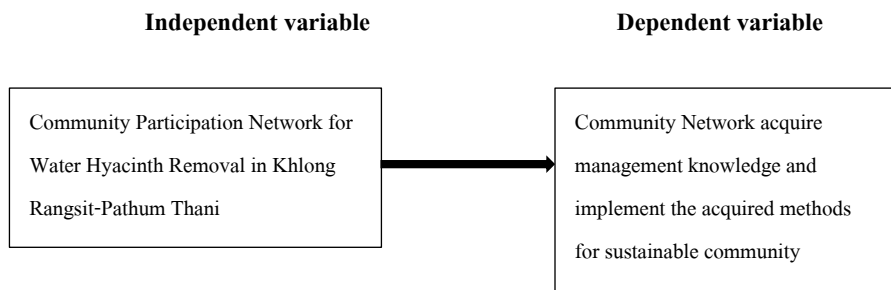
for being vigorous grower, water hyacinth usually obstructs and pollutes watercourses. It is burdensome to eliminate this aquatic weed; thus, some had developed this weed to its maximum potentials; unprocessed products, animal feed or fibers for textile products. Water hyacinth fibers are considered lightweight, comfortable, reflecting environmental awareness. Garments, furniture and home decoration from water hyacinth are considerably favorable products.

Upon reviewing of literature, the research team had synthesized the conceptual framework for community participation network in water hyacinth removal in Khlong Rangsit-Pathum Thani as displayed below.

Conceptual framework

Figure 1

Research conceptual frameworks

Methodology

The methodology implemented in this research is qualitative research with the following details.

Qualitative Research the details are as follow;

Samples: 8 associates with Bung Ba Subdistrict Administrative Organization; officials in charge of Bung Ba water hyacinth removal, community developers, community leaders and Tung Ruangthong village, Bung Ba sub-district, Nong Seua district, Pathum Thani province. The selection criteria are to select people responsible for and experienced in water hyacinth and natural material removal, also equipped with knowledge or insight in supplement vocation from water hyacinth.

Data collection instruments: The semi-structured interview is selected as the research instrument. The research team had developed the instrument from relevant methods, theories and research as follow.

1. Knowledge and community participation in the removal of water hyacinth

2. Approaches in leveraging water hyacinth and natural materials as environmentally friendly products.

Upon initiating the semi-structured interview, it has been reviewed by the advisory board for content validity. The reviewed interviews were further revised and rectified.

Data collection instruments: This research implement the semi-structured interview and content analysis for data collection.

Data collection methods: The research team had contacted those associated with water hyacinth removal to inform about the research objectives and request permission to collect data using In-depth interview which were to be conducted as the Face-to-Face interviews via phones and Line application.

Data analysis: Data collected from the mentioned semi-structured interviews were analyzed under content analysis methods.

Results

Community Context

Bung Ba Sub-district, Nong Suea District, Pathum Thani Province is located in an approximately 7 kilometers distance from Nong Suea District. It covers 28.43 square kilometer with 6 villages under Bung Ba Subdistrict Administrative Organization. The Bung Ba Subdistrict Administrative Organization is responsible for 28.43 square kilometer area or 17,769 Rai. The primary occupations in the area are agricultural and horticultural farming, self-employed and small industry. People in the community rarely seek occupations from outside of the area. Celebrated local

products of the area are rice products, handicraft goods and agricultural products. (Bung Ba Subdistrict Administrative Organization, 2021)

1. Issues and Community Requirements: Nong Suea district, being community villages and a district in Khlong Rangsit-Pathun Thani area, has since formed a network with Rajamangala University of Technology Thanyaburi sharing similar context and interests. Thus, the collaboration within the network in order to removal water hyacinth and leverage the aquatic weed for community's prosperity was initiated.

2. Community's Economic Indicators: The research team establish that, by initiating guidelines for water hyacinth removal, it would prospectively encourage community participation. According to the Development Plan of Pathum Thani Province, prominent feature of communities in the province is that there are a large number of industrial communities namely Navanakorn Industrial Estate and Bang Kadi Industrial Park. Therefore, an intensive labour demand is required. Chao Phraya River runs through the province resulting in numerous canals and waterways with rich history. The Rangsit-Prayunsak canal is one of the finest representations; beneficial for water transport, waterfront community tourism and serve as a connecting hub and routes for other regions. The province also has abundant variety of tourist attractions e.g.; cultural, religious and recreation venues, and distinctive local cuisine; Rangsit boat noodle, Mon ethnic group's Khao Chae and lotus petal-wrapped tidbits. Additionally, the Development Plan of Pathum Thani is considered 1 of 15 provinces which aims to be an Eco Industrial Town, a strategy to encourage local livelihood and environment by an active guideline for community participation for sustainability (The Pathum Thani Provincial Office, 2020).

3. Procedures for Community Learning Development and Innovation

3.1 The communication participation network between Rajamangala

University of Technology Thanyaburi and Communities and districts in Khlong Rangsit-Pathum Thani canal has selected Bung Ba sub-district in Nong Suea district as this research designated area. The participation network and collaboration between relevant agencies and surrounding communities had been successfully launched and received consenting feedbacks which could further develop the management plan for water hyacinth removal and enhancing career within communities and each household.

3.2 The participation and collaboration network for learning and developing

solutions for issues concerning water hyacinth is considered among the primary principles for water hyacinth removal since it would contribute to enhancing irrigation efficiency, reducing decomposing water hyacinth which pollute water sources. By removing water hyacinth and other aquatic weeds, such natural waste could be leverage as composed fertilizer, straw mushroom cultivation, paper and utensil production or using fibers for textile products. Nonetheless, to execute the issues regarding water hyacinth successfully, the consenting participation and collaboration between government and private sectors including regional, community leaders and local citizens are essential. Each associate is expected to engage in every step and agreeingly cooperate to resolve their local community's issues under the public water source's efficiency development methods by general public participation, enhancing community strength in actively protecting natural resources. (Weerapattananirand, 1999) Such method is correlated to the 20 Years National Strategy in terms of decent welfare and environmentally friendly. The water hyacinth would then be undergoing production enhancing sustainable career and welfare.

The associates chosen for the research among the Bung Ba Subdistrict Administrative Organization are officials in charge of Bung Ba water hyacinth removal.

Stage 1. During the research, the research team had arranged the semi-structured interview as data collection instrument. According to the results, it is established that 8 selected associates responsible for water hyacinth removal in Bung Ba Subdistrict Administrative Organization; officials in charge of Bung Ba water hyacinth removal, community developers, community leaders and Tung Ruangthong village, Bung Ba sub-district, Nong Sua district, Pathum Thani province, are experienced with removing this aquatic weed and equipped with adequate knowledge for career endorsement from water hyacinth products and would be appropriate advisors for local citizens.

The Bung Ba Subdistrict Administrative Organization is an administrative organization under Department of Provincial Administration, Ministry of Interior. The Subdistrict administrative organization's structure divides into 5 divisions under the supervision of the Deputy subdistrict chief as displayed below. (The Bung Ba Subdistrict Administrative Organization, 2021)

Each division is responsible for distinctive field, yet, 3 divisions are in charge of the management and removal of water hyacinth in the area.

1. Civil engineering: responsible for machinery and removal of water hyacinth in water sources. The Bung Ba Subdistrict Administrative Organization oversees the course of Khlong Sip and connecting canals.

2. Public health: responsible for removing or determining disposing area for the collected water hyacinth to prevent decomposition and blockades in the water, including the use of chemicals or biochemicals on water hyacinth. The use of such

chemicals consequently affects surrounding environment; vegetation and trees along the canal might have been decay and aquatic creatures absorb the chemicals as well. The Bung Ba subdistrict community reflects the idea as some edible plants might be affected while fishing and cultivating aquatic animals are unpopular in the area due to being the semi-urban society.

3. Academic, religion and cultural agencies: responsible on hosting vocational workshops and distributing knowledge regarding water hyacinth removal and encouraging residents to process consumption products from water hyacinth materials. The activities would endorse community participation and enhancing career for residents.

To removal water hyacinth from Bung Ba subdistrict, the primary concern and effect on such operation is the need of annual funding specifically for water hyacinth removal.

1. Knowledge on the removal of water hyacinth

According to the interview, contemporary methods in removing water hyacinth from government agency is by dredging the aquatic weed on the canal banks or distributing to local farmers to produce fertilizer. Water spinach and mimosa are among edible plants gathered by dredging.

One of the interviewees suggested that “The areas where they disposed water hyacinth often sprung water spinach, quite abundant they could harvest it year-round. However, during late April when it starts to rain, water hyacinth would soon regenerate vigorously, thus, locals must quickly remove it” (Bung Ba resident No.1, water hyacinth management, July 9, 2020).

Interviewee pointed that “The amount of water hyacinth in Bung Ba area is excessive during rainy season, obstructing the flow of water. By complying with

official policy, it would benefit the water hyacinth removal plan in one way or another. It is important to solve the issues quickly with little effects on the community. Doing so could also protect local environment in the long run. Apart from being an aquatic weed, water hyacinth also has its benefits. Some local residents have developed products from water hyacinth in which the SAO have been supporting local professional development groups for further vocational incomes” (Bung Ba Subdistrict Administrative Organization officials No. 1, water hyacinth management, July 9, 2020).

Interviewee argued that “To remove water hyacinth from water source requires funding and heavy machinery since water hyacinth is an aquatic weed absorbing excessive water. Trucks for transporting the gathered weed to designated areas are required. The disposed water hyacinth would then be dried and fertilized, yet, this process demands a vast area since transporting until disposing the weed” (Rungsit municipal officials No. 1, water hyacinth management, July 9, 2020).

The interviewee indicated that “There has been an on-going operation to remove water hyacinth in Bung Ba area following the collaboration between relevant associates responsible for the removal. The community and development groups agreeingly participate and assist on developing the solutions for this community’s issue” (Bung Ba Subdistrict Administrative Organization officials No.2, Community Participation, July 9, 2020).

The interviewee proposed that “Our organization readily support the removal of water hyacinth in order to clear our water sources. Some of the gathered water hyacinth could be used for vocational enhancement since there are a number of professional development groups who produce consumption products from water

hyacinth. This could help gain community and local incomes” (Thanyaburi municipal officials No.1, water hyacinth management, July 9, 2020).

The interviewee offered that “To establish a plan to remove water hyacinth in water sources, the coordination between all responsible divisions is needed. The civil engineering, public health and academic, religion and cultural divisions are expected to cooperate. The organization is prompt to deploy the dredging machines and other machinery required for the task. Community residents would also provide tools such as pitchfork, ploughs, boats or vehicles to transport the gathered water hyacinth to designated areas” (Thanyaburi municipal officials No.2, Community Participation, July 9, 2020).

The interviewee referred that “The frequent surveys on water sources and community areas facing issues from water hyacinth is to seek participation and coordination within the community. Yet, to control and manage this plant demands decent planning and management in order to solve the on-going issues. Local residents also expect to acknowledge the issues and operations” (Bung Ba Subdistrict Administrative Organization officials No. 2, Community Participation, July 9, 2020).

The interviewee also added “The operations directly removing water hyacinth from community’s farming areas are the accomplished operations and management plan in order to establish participation and collaboration within the areas considered as important incomes for local residents. Once the operations in communal farming areas are carried out, it becomes easier to manage local canals” (Bung Ba Subdistrict Administrative Organization officials No. 3, Community Participation, July 9, 2020).

One also added “Activities related to the removal of water hyacinth highly endorse environmental awareness within the community. Since water hyacinth might

pollute the water, the activities would help develop not only the waterways but also the local aquatic landscape. They would as well encourage communities to manage the issues wisely” (Bung Ba community leader No. 1, water hyacinth management, July 9, 2020).

Another highlighted “The cooperation, promptly collaboration and agreeable participation which, in turn, endorse and develop profession for local residents, have raise awareness in communities regarding communal participation and protection of local water sources for agricultural and other purposes” (Bung Ba district resident No. 1, Community Participation, July 9, 2020).

Lastly, one argued “This makes little impact since locals’ primary use of water in local canals is for agricultural purposes and usually farmers have water clarifiers within their area” (Bung Ba district resident No. 2, water hyacinth management, July 9, 2020).

The summary on learning development and innovation regarding water hyacinth removal is the relevant associates had conceptualized development and management guidelines which would include local residents as key participants in order to develop the community. The integrative cooperation between divisions in the SAO (civil engineering, public health and academic divisions) who support the machinery and dredging machines with community residents providing pitchforks, boats or vehicles are beneficial to the community.

2. Approaches in leveraging water hyacinth and natural materials as environmentally friendly products

One interviewee pointed “Water hyacinth occasionally causes issues for agricultural cultivation since it could pollute water source. However, there are some who could benefit from such aquatic weed, turning it into baskets or bags. The SAO

took them on a field trip to where they cultivate and produce water hyacinth products in Ang Thong Province. So, they could develop their own among their groups” (Bung Ba subdistrict community leader No. 1, leveraging water hyacinth, July 9, 2020).

More proposed “It is essential to eliminate invading water hyacinth in local farms or gardens. Yet, if there were some areas that could be used for this weed cultivation, it would have been profitable for the community since we need to order this plant from other area for the production of local goods. Therefore, the proper management would have been favorable and helpful for the community” (Bung Ba subdistrict resident No.2, vocational enhancement, July 9, 2020).

The other pointed “If, by any chance, water hyacinth can be controlled within limited designated areas in the community, it would be very useful since this profitable aquatic weed would, thereby, become our new source of income” (Bung Ba subdistrict resident No.3, leveraging water hyacinth, July 9, 2020).

Other proposed “There are some areas at Khlong Cheom or Khlong An, which could be used as proper areas for water hyacinth cultivation due to the fact that the areas are barren and desolated, easy to manage” (Bung Ba subdistrict resident No.4, leveraging water hyacinth, July 9, 2020).

More indicated “It would be helpful to host some vocational trainings using water hyacinth materials for our community residents. It could spark decent participation and collaboration within the community. It would offer more chances for us to gather and communicate. We all know each other and are prompt to offer a helping hand for those needed” (Bung Ba subdistrict resident No.4, vocational enhancement, July 9, 2020).

The summary to this extent is the communities in Khlong Rangsit area use water hyacinth as;

1. Fertilizer or to fill other agricultural areas for higher nutrition in soil which would benefit the crops.

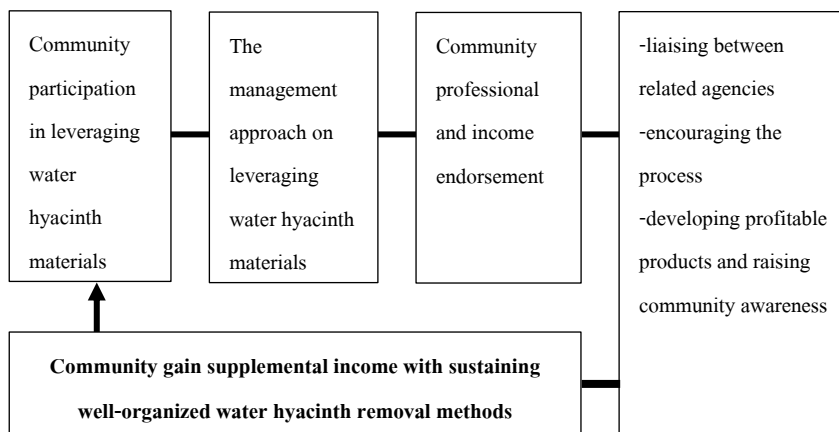
2. Innovative environmentally friendly products focusing on basketry from natural materials such as umbrella sedge, water hyacinth and bamboo.

Hence, there is an immense obligation for cooperative integration from all related agencies and local residents to establish methodically procedures for water source management within communities. Likewise, it is essential to endorse environmental awareness and collaboration within the communities for sustainable water hyacinth management. The integrative participation would prominently contribute to the lesser annual funding on such matter. Furthermore, the knowledge regarding the profitable benefits of water hyacinth should be encouraged by academic agencies or relevant official organizations for circular sustainable community economy.

The study had initiated the procedures for professional development using water hyacinth materials as described below

Figure 2

Procedures for Professional Development using Water Hyacinth Materials

Discussion

1. In terms of the approaches in removal water hyacinth from local water sources, the study found that a large number of local residents within the community are equipped with general knowledge and awareness of the importance of public water sources and are prompt to conserve them. They usually collaborate through community's network and Bung Ba Subdistrict Administrative Organization have been hosting activities related to such issues. Residents are well aware of the importance of public water sources for their livelihood and agriculture, their primary source of income. Thus, water hyacinth as the aquatic weed could also be profitable for enhancing local professions and could be extended to neighboring communities sharing similar community context for sustaining community network. The sustainability initiated from such approaches in managing water hyacinth is consistent with the study conducted by Chairit, Sinthorngo and Khunkha (2020). They have proposed the approaches to resolve issues caused by water hyacinth through Community Participation Guidelines on Issues regarding Water Hyacinth in Theppharat Subdistrict, Ban Pho District, Chachoengsao Province such as fertilizer or straw mushroom cultivation. Not only it helps reduce water hyacinth in local water sources, but also enhance professions for local residents.

2. Development and Removal Methods of Water Hyacinth in this study established that all associates relevant to the removal of water hyacinth in the community; local residents, community leaders and Bung Ba Subdistrict Administrative Organization officials, highlight the necessity of removing water hyacinth and creating profitable products from water hyacinth materials. Workshops and trainings were hosted for residents in the community following the educational exchange with the accomplished areas. Such activities would encourage participation

and cooperation between community for sustainable community economy. Additionally, the learning development in raising environmental awareness for the community would endorse said activities and likely to expand to neighboring communities as well. Younger generation residents would consciously aware and continuously assist in the protection of water sources and community environment. The development approach would benefit public water sources in Bung Ba subdistrict area since there is high demand for agricultural use within the area namely for rice farming, orchards and palm cultivation. The approach is immensely essential to the successful operation in consistent with the study from Sa-yam et al. (2018) proposing in Management of Water Hyacinth in the Public Water Source Sustainably: A case study of Nong Phrao Ngai Sub-district administrative organization, Sainoi District, Nontaburi Province. The study established that most people who associate with water; for agricultural purposes or water transportation, are well aware of the necessary to remove water hyacinth and the sustaining management methods are required to serve the interests of local residents within Nong Phrao Ngai Sub-district Administrative Organization, Sainoi District, Nontaburi Province.

3. Procedures for Professional Development using Water Hyacinth

Materials are initiated by processing natural materials into consumption products through the collaboration between community's network and academic network. The collaboration would contribute to the innovative products suitable for particular types of water hyacinth which would ensure the products' quality and establish distinctive identity for each business and operators. This also corresponded with *The Management of Water Hyacinth in Drainage Basins* by Ngarmwitroj et al. (2012). The study indicates that the approach in removing the aquatic weed and leveraging the materials from water hyacinth would favorably control the amount of water

hyacinth in public water sources and become a new source of income for related communities.

Recommendations

1. The professional development using water hyacinth materials would enhance careers for local residents and would, therefore, soon be adopted and adapted by neighboring communities. The collaboration from all relevant agencies would gain them sustainable prosperity and self-pride owing to the fact that home economic knowledge has been adapted as part of their professional enhancement.

2. By building up the network for managing water hyacinth, it would serve as a model for neighboring communities to adopt and adapt such knowledge to suit their communities' contexts. This is considered the BCG economic development method for community sustainable circular economy.

References

- Bung Ba Subdistrict Administrative Organization. (2021). *Bung Ba Subdistrict administrative organization*. from <http://bungba-sao.go.th/> [in Thai]
- Chairit, A., Sinthornago, A., & Khunkha, N. (2020). Community participation guidelines on issues regarding water hyacinth in Theppharat Subdistrict, Ban Pho District, Chachoengsao Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 4(2), 35-50. [in Thai]
- Institute of Thai Studies, Chulalongkorn University. (1994). 100 years of Khlong Rangsit: The Pilot Experiment Commemorating His Majesty's Golden Jubilee. Institute of Thai Studies, Chulalongkorn University. [in Thai]

- Ngarmwitroj, B., Chareonphansoon, S., Kuruwut, T., & Samerkham, P. (2012). *The management of water hyacinth in drainage basins*. Bangkok: Bureau of Research, Development and Hydrology. Department of Water Resources. [in Thai]
- Phukhajorn, P. (2003). *Using water hyacinth resin for dye removal in dyed wastewater*. Thesis for Master of Public Health Program in Environmental Health. Khon Kean: The Graduate School of Khon Kaen University. [in Thai]
- Prakongwong, C. (1991). *The growth of water hyacinth in Makkasan Swamp*. Bangkok. Department of agriculture. Central laboratory and greenhouse complex. *Water hyacinth*. <http://clgc.agri.kps.ku.ac.th/resources/weed/eichornia.html> [in Thai]
- Regional Environmental Office 5. (2011). *Water hyacinth removal guidelines*. Nakhon Prathom: Regional Environmental Office 5. [in Thai]
- Sa-yam, S., Nopnattawongsakorn, R., & Srithongrung, R. (2018). Management of water hyacinth in the public water source sustainably: A case study of Nong Phrao Ngai Sub-district administrative organization, Sainoi District, Nontaburi Province. *Political Science and Public Administration Journal: Rajabhat Maha Sarakham University*, 3(1), 75-107. [in Thai]
- The Pathum Thani Provincial Office. (2020). *Development plan of Pathum Thani for 2018-2022 (Revised)*. Pathum Thani: The Pathum Thani Provincial Office. Strategy and Data Development Division. [in Thai]
- Urban Development Training Institute. (2018). *Strategic issues and mechanical knowledge management*. Press Creation Company, Bangkok. [in Thai]

Weerapattananirand, P. (1999). *Community learning management*.

http://www.banrainarao.com/column/learn_commu [in Thai]

Authors

Dr. Rath Chombhuphan

Lecturer, Creative Craft in Home Economic Program

Tel: 081-8781873 E-mail: rath@rmutt.ac.th

Asst. Prof. Chaivasit Punfujinda

Lecturer, Food and Nutrition Program

Tel: 091-8872587 E-mail: chaivasit_p@rmutt.ac.th

Asst. Prof. Krittin Chumkaew

Lecturer, Food and Nutrition Program

Tel: 088-7906638 E-mail: krittin_c@rmutt.ac.th

Dr. Chanakarn Ruangnarong

Lecturer, Fashion Design and Clothing Innovation Program

Tel: 089-2935365 E-mail: chanakarn@rmutt.ac.th

Faculty of Home Economic Technology,

Rajamangala University of Technology Thanyaburi

39 Moo 1, Klong 6 Subdistrict, Klong Luang District,

Pathum Thani Province 12120

หลักเกณฑ์การเขียนบทความวิชาการหรือ บทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในมนุษยสังคมสาร (มสส.)

1. ส่งบทความวิจัยฉบับเต็มในรูปแบบของ Word File จำนวน 1 ชุด เป็น
แฟ้มข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์โดยใช้โปรแกรม Microsoft Office Word 2010 เป็นต้นไป
ที่เว็บไซต์ <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jhusoc/index>

2. เป็นบทความที่ครอบคลุมสาขาวิชาหลัก (Main subject Category) คือ
Social Sciences และจะต้องอยู่ใน 3 กลุ่มสาขาวิชา (Subject areas) คือ 1) Arts and
Humanities, 2) Economics, Econometrics and Finance, 3) Social Sciences ซึ่งจะต้อง
อยู่ใน 5 กลุ่มย่อย (Sub-subject areas) คือ 1) General Arts and Humanities,
2) Language and Linguistics, 3) General Economics, Econometrics and Finance,
4) General Social Sciences, 5) Sociology and Political Sciences

3. ความยาวของบทความโดยนับรวมรูปภาพ ตาราง เอกสารอ้างอิง และ
ประวัติผู้เขียน จำนวน 15-20 หน้ากระดาษ A5

4. แบบอักษร (Font) บทความ

4.1 ให้พิมพ์ด้วยตัวอักษร Angsana New ขนาด 14 และพิมพ์เนื้อหา
ในลักษณะคอลัมน์เดียว (One column) กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเป็นแบบระยะ
พิมพ์เดี่ยว (Single space) ระยะขอบบน - ล่าง 2 เซนติเมตร และระยะขอบซ้าย - ขวา
1.8 เซนติเมตร

4.2 ชื่อบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ด้วยตัวหนาโดยใช้
ขนาดอักษร 16 ถึงกลางหน้ากระดาษ กรณีเป็นภาษาอังกฤษ ให้ใช้อักษรตัวแรกเป็นตัว
ใหญ่สำหรับคำหลักต่าง ๆ

4.3 ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (และอาจารย์ที่ปรึกษา) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และให้ใช้หมายเลขกำกับชื่อผู้เขียนหรืออาจารย์ที่ปรึกษาเฉพาะที่เป็นภาษาไทยเท่านั้น พิมพ์ด้วยตัวหนาโดยใช้ขนาดอักษร 14 ถึงกลางหน้ากระดาษ

4.4 ชื่อสาขาวิชา คณะ และสถาบันการศึกษาต้นสังกัด ให้พิมพ์ที่บรรทัดล่างต่อจากชื่อผู้วิจัย ชิดขอบซ้าย พิมพ์อักษรเป็นตัวบางขนาด 12 ใช้เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แต่ให้ใช้หมายเลขกำกับเฉพาะที่ภาษาไทยเท่านั้น

5. เป็นบทความภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ ในกรณีที่เป็นบทความภาษาอังกฤษต้องผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและลงนามรับรองจากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษก่อนส่งให้บรรณาธิการ

6. ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อนหรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น

7. บทความต้องมีสาระสังเขป (บทคัดย่อ) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ A5 หรือระหว่าง 150-200 คำ ในกรณีที่บทความเป็นภาษาอังกฤษ ให้เขียนบทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น

8. ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามระบบการอ้างอิงเอกสารและหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในมนุษยสังคมสาร อย่างเคร่งครัด

9. บทความที่ส่งมาตีพิมพ์จะได้รับการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องจำนวน 3 ท่าน ตามประกาศ ก.พ.อ. เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งให้บุคคลดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ศาสตราจารย์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2564

10. ผลการพิจารณาให้ตีพิมพ์บทความในมนุษยสังคมสาร ให้ถือมติของกองบรรณาธิการเป็นที่สุด

11. บทความที่ไม่ผ่านการพิจารณาให้ตีพิมพ์ กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ทราบ แต่จะไม่ส่งต้นฉบับคืนให้ผู้เขียน

12. ผู้เขียน/คณะผู้เขียน (ผู้วิจัย/คณะผู้วิจัย) ต้องเขียนข้อมูลส่วนตัวโดยย่อเป็นภาษาอังกฤษไว้ในส่วนท้ายสุดของบทความต่อจากเอกสารอ้างอิง โดยให้ระบุค่านามาน้ำชื่อ (นาย/นาง/นางสาว) ตำแหน่งทางวิชาการ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์/รองศาสตราจารย์/ศาสตราจารย์) (ถ้ามี) คุณวุฒิปริญญาเอก (ดร.) (ถ้ามี) พร้อมใส่ข้อมูลที่อยู่ให้ครบถ้วนสมบูรณ์ รวมทั้งรหัสไปรษณีย์ โทรศัพท์ โทรสาร และอีเมลด้วย ในกรณีที่ เป็นนักศึกษาปริญญาโทหรือปริญญาเอก ให้เขียนเฉพาะข้อมูลนักศึกษาเท่านั้น โดยไม่ต้องใส่ข้อมูลของอาจารย์ที่ปรึกษา ตัวอย่างเช่น

Author

Associate Professor Dr. Akkarapon Nuemaihom

English Program, Faculty of Humanities and Social Sciences

Buriram Rajabhat University 439 Jira Rd., Muang District,

Buriram Province 31000

Fax: 044-6128585 Tel: 081-8204402 E-mail: akkarapon.nm@bru.ac.th

□ ส่วนประกอบของบทความ □

□ บทความวิชาการ

ในการเขียนบทความวิชาการ ควรชี้ประเด็นที่ต้องการนำเสนอให้ชัดเจนและมีลำดับเนื้อหาที่เหมาะสม บทความวิชาการควรมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. **ชื่อเรื่อง (Title)** ใช้คำที่สั้น กระชับ และมีความหมายชัดเจน ให้เขียนเป็นระดับกลุ่มคำไม่ใช่ระดับประโยค และต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยก่อนและตามด้วยชื่อเรื่องภาษาอังกฤษในบรรทัดต่อมา แต่ให้เขียนชื่อเรื่องเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้นในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ความยาวระหว่าง 8-15 คำ

2. **บทคัดย่อ (Abstract)** สรุปเนื้อหาของบทความให้ได้ใจความชัดเจน ให้เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเขียนเป็นภาษาไทยก่อน ความยาวไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ หรือระหว่าง 150-200 คำ ในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษให้เขียนบทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น

3. **คำสำคัญ (Keyword)** ระบุคำสำคัญของเนื้อหาที่เหมาะสมสำหรับนำไปใช้ เป็นคำสืบค้นในระบบฐานข้อมูลได้บทคัดย่อ ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ ในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษ ให้เขียนคำสำคัญเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น

4. **บทนำ (Introduction)** นำเสนอข้อมูลเบื้องต้นของเนื้อหา รวมทั้งระบุถึงขอบเขตเนื้อหาของบทความ

5. **เนื้อหา (Body of text)** ระบุเนื้อหาหลักของบทความ โดยแบ่งออกเป็นประเด็นย่อย ๆ และมีการจัดเรียงลำดับหัวข้อตามรายละเอียดของเนื้อหา

6. เอกสารอ้างอิง (References) อ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา (In-text citation) โดยใช้ระบบนาม-ปี (Author-Year) ตามรูปแบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 7 (7th edition) และเอกสารอ้างอิงทุกรายการที่ปรากฏในบทความต้องมีรายชื่อปรากฏอยู่ในรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References) ด้วย

☐ บทความวิจัย

ให้นำเสนอผลการวิจัยที่ค้นพบอย่างเป็นระบบ โดยบทความวิจัยมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. ชื่อเรื่อง (Title) ใช้คำที่สั้น กระชับ และมีความหมายชัดเจน ให้เขียนเป็นระดับกลุ่มคำไม่ใช่ระดับประโยค และต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยก่อนและตามด้วยชื่อเรื่องภาษาอังกฤษในบรรทัดต่อมา แต่ให้เขียนชื่อเรื่องเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้นในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ความยาวระหว่าง 8-15 คำ

2. บทคัดย่อ (Abstract) สรุปสาระสำคัญของงานวิจัยซึ่งประกอบด้วยวัตถุประสงค์การวิจัย ประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือวิจัย สถิติที่ใช้ในการเคราะห์ข้อมูล และผลการวิจัย ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ความยาวแต่ละภาษาไม่เกิน 1 หน้า หรือระหว่าง 150-200 คำ ในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษให้เขียนบทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น

3. คำสำคัญ (Keywords) ระบุคำสำคัญของเนื้อหาที่เหมาะสมสำหรับนำไปใช้เป็นคำสืบค้นในระบบฐานข้อมูลได้บทคัดย่อ ต้องมีทั้งภาษาไทยและ

ภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ ในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษ ให้เขียนคำสำคัญเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น

4. บทนำ (Introduction) ระบุถึงความสำคัญของปัญหาที่ศึกษา วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและประโยชน์โดยรวมที่จะเกิดขึ้นจากผลวิจัย

5. วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objective) ระบุวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยให้ชัดเจนและสะท้อนถึงภาพรวมทั้งหมดของงานวิจัย

6. วิธีดำเนินการวิจัย (Methodology) ระบุวิธีวิจัยที่ครอบคลุมถึงประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือวิจัย ขั้นตอนการเก็บข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

7. ผลการวิจัย (Results) ระบุผลการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

8. อภิปรายผล (Discussion) นำเสนอผลการวิจัยโดยอ้างอิงถึงทฤษฎีต่างๆ เพื่อสนับสนุนผลการวิจัยที่ค้นพบหรือเห็นแย้งที่สมเหตุสมผล

9. ข้อเสนอแนะ (Recommendations) เสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์และเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

10. การอ้างอิง (References) ใช้การอ้างอิงตามรูปแบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 7 (7th edition)

การเขียนเอกสารอ้างอิง

1. การอ้างอิงเอกสารในเนื้อหา (In-text citation) ให้ใช้ภาษาอังกฤษเท่านั้น สำหรับผู้เขียนทั้งที่เป็นชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยระบุเฉพาะนามสกุลแล้วตามด้วยปี ค.ศ. ที่เผยแพร่เอกสาร และ/หรือเลขหน้า เช่น Nuemaihom (2022) หรือ (Nuemaihom, 2022: 23)

2. การเรียงลำดับเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References) ให้เรียงตามลำดับอักษรของผู้เขียน โดยไม่ต้องมีตัวเลขกำกับ ให้อ้างนามสกุลก่อนแล้วตามด้วยอักษรย่อของชื่อแรก

3. ในกรณีอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทย ให้แปลเอกสารอ้างอิงนั้นเป็นภาษาอังกฤษ และให้วงเล็บคำว่า [in Thai] ไว้ส่วนท้ายของเอกสารอ้างอิงนั้น ให้เขียนตามรูปแบบเดียวกันกับการอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาอังกฤษคือให้อ้างนามสกุลก่อนแล้วตามด้วยอักษรย่อของชื่อแรก และให้เขียนรวมไปกับรายการอ้างอิงที่เป็นภาษาอังกฤษเลย

ตัวอย่างเช่น

References

- Nuemaihom, A. (2022). *Speaking English in all situations* (2nd ed.). Bangkok: Digital Media Learning and Production Center. [in Thai]
- Sato, K. (2003). *Improving our students speaking skills: Using selective error correction and group work to reduce anxiety and encourage real communication*. Japan: Akita Prefectural.
- Yothimas, D. (2015). *A study and development of innovation on tourism English communication for tourism personnel at Phnom Rung Sanctuary in Chaloemphrakiat district, Buriram province* (Research report). Buriram: Buriram Rajabhat University. [in Thai]

(สามารถดูหลักเกณฑ์และรูปแบบการอ้างอิงเอกสารเพิ่มเติมได้ที่เว็บไซต์
<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jhusoc/index>)

ให้ใช้ระบบการเขียนเอกสารอ้างอิงนี้ตั้งแต่ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) 2565 เป็นต้นไป

Manuscript Preparation Guidelines for the Submission of Academic and Research Articles in Journal of Humanities and Social Sciences (JHUSOC)

1. The full article should be submitted in the Word File as an electronic file using Microsoft Office Word 2010 onwards via the website: <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jhusoc/index>.

2. The article must be relevant to the main subject category i.e. Social Sciences. This category includes the following three subject areas: 1) Arts and Humanities, 2) Economics, Econometrics and Finance, and 3) Social Sciences. Moreover, the manuscript must be under the following five sub-subject areas: 1) General Arts and Humanities, 2) Language and Linguistics, 3) General Economics, Econometrics and Finance, 4) General Social Sciences, and 5) Sociology and Political Sciences.

3. The article must be typed on A5 paper to include figures, tables, references, and author's brief personal data. Moreover, it should be between 15-20 pages in length.

4. Font

4.1 Angsana New with font size 14 is required. The article must be typed in one column and single spacing. The top-bottom margins of 2 cm. and the left-right margins of 1.8 cm. are used.

4.2 Both Thai and English article titles should be in bold face, font

size 16 with initial caps of the content words, and be centered. Only English title is required for the article written in English or other languages.

4.3 The author's name (and the advisor's name) must be written in both Thai and English. It must also be typed in bold using font size 14 and centered on the page. For the Thai article, the author's name is numbered in order.

4.4 Department(s)/program(s), faculty(s) and affiliation(s) must be written in both Thai and English, and set flush on the left using font size 12 below the author's name. For the Thai article, their Thai information is numbered in order.

5. Either Thai or English article can be submitted. In the case of an English article, it must be verified and signed by an English language expert before being sent to the editor.

6. The article submitted for publication in JHUSOC has not already been published elsewhere or is not under consideration by peer reviewers for publication in other journals.

7. The article must contain both Thai and English abstracts with no more than 1 page of A5, or between 150-200 words. Only English abstract is required for the article written in English or other languages.

8. The author must strictly comply with the reference system and the criteria for the publication of academic or research articles set by the journal.

9. The article will be reviewed by three peer reviews. This goes in line with the Office of Civil Service Commission's announcement relevant to the criteria and procedures for considering the academic appointment of university lecturers (Issue no. 4) B.E. 2564.

10. The Editorial board is responsible for the final decision regarding acceptance or rejection of the article published in the journal.

11. The author will be officially informed if his/her article is not accepted. However, the manuscript will not be sent back to him/her.

12. The author/authors (researcher/researchers) must write the personal information in English in the last part of the article below the references, providing a title (Mr. / Mrs. / Miss), an academic position i.e. Assistant Professor / Associate Professor / Professor (if any), and a doctoral degree i.e. Dr. (If any). A full address, including a postal code, a fax number, and an email address, should also be provided. It is noted if the author is a master's or doctoral student, his/her personal information must be presented while his/her advisors' individual information is not required.

For examples:

Author

Associate Professor Dr. Akkarapon Nuemaihom

English Program, Faculty of Humanities and Social Sciences

Buriram Rajabhat University 439 Jira Rd., Muang District, Buriram

Province 31000

Fax: 044-6128585 Tel: 081-8204402 E-mail: akkarapon2512@gmail.com

Components of Articles

To write an academic article, clear points should be identified and appropriate sequences of the content should be considered. The article should consist of the following parts:

1. Title: The title should possess the short, concise and meaningful words. It should be written in a word level, not a sentence level. The title with 8-15 words must be written in both Thai and English. Moreover, the Thai title is typed first, followed by the English one on the next line. However, only English title is required for the article written in English or other foreign languages.

2. Abstract: The article contents are clearly summarized. Both Thai and English abstracts are required. A one-page Thai abstract with 150-200 words is written first, followed by the English one with the same number of words. It is noted that only English abstract is required for the article written in English.

3. Keyword: The keywords appropriate for retrieving information from the database are identified. Both Thai and English 3-5 keywords are required and must be placed below the abstract. It is noted that only English keywords are required for the article written in English.

4. Introduction: The article background is presented. The article scope is also specified.

5. Body of Text: The main contents and sub-topics of the article are identified. Moreover, the topics are sorted by the contents.

6. References: In-text citation is based on the author-year system of the APA (American Psychological Association) style (7th edition). It is noted that all entries in the text should be listed in the references.

Components of Research Articles

The research results should be presented systematically. The research article should be composed of the following parts:

1. Title: The title should possess the short, concise and meaningful words. It should be written in a word level, not a sentence level. The title with 8-15 words must be written in both Thai and English. Moreover, the Thai title is typed first, followed by the English one on the next line. However, only English title is required for the article written in English or other foreign languages.

2. Abstract: The important research components, including objectives, population, sample group, instruments, statistics for data analysis, and research results. Both Thai and English abstracts must be written. The length of each language is not more than 1 page or between 150-200 words. It is noted that only English abstract is required for the article written in English.

3. Keyword: The keywords appropriate for retrieving information from the database are identified. Both Thai and English 3-5 keywords are required and must be placed below the abstract. It is noted that only English abstract is required for the article written in English.

4. Introduction: The significance of research problems is identified. The relevant literature is reviewed. In addition, the overall benefits obtained from the research results are also presented.

5. Objective: The research objectives are clearly identified to reflect the overall picture of the research.

6. Methodology: The research methods, including population, samples, instruments, steps of data collection, and statistics for data analysis, are clearly indicated.

7. Results: The research results obtained from analyzing the data are clearly interpreted according to the research objectives.

8. Discussion: The research results are discussed with theoretical support so as to check whether the current research results are in line with or against the previous studies.

9. Recommendations: Utilization of the research results, and guidelines for the next research should be recommended.

10. References: The references must be based on APA (American Psychological Association) style (7th edition).

Writing References

1. Both Thai and foreign authors' names in the in-text citation must be written in English only. Moreover, their last names should be written first, followed by the year of publication, and/or page numbers, for example, Nuemaihom (2022) or (Nuemaihom, 2022: 23).

2. References are listed fully in alphabetical order according to the last name of the author and not numbered. Moreover, the last name is written first, followed by the initial letter of his/her first name.

3. For referring the Thai documents, the documents must be translated into English, and the additional word "in Thai" must be put in the brackets [] i.e. [in Thai]. It is noted that the same format for referring both Thai and English documents is required.

For example:

References

- Nuemaihom, A. (2022). *Speaking English in all situations* (2nd ed.). Bangkok: Digital Media Learning and Production Center. [in Thai]
- Sato, K. (2003). *Improving our students speaking skills: Using selective error correction and group work to reduce anxiety and encourage real communication*. Japan: Akita Prefectural.
- Yothimas, D. (2015). *A study and development of innovation on tourism English communication for tourism personnel at Phnom Rung Sanctuary in Chaloeprakhiat district, Buriram province* (Research report). Buriram: Buriram Rajabhat University. [in Thai]

(For further information about the guidelines on writing references, please visit the website: <http://jhusoc.bru.ac.th>)

This reference style will come into effect from
Vol. 20 No.1 (January-April) 2022 onwards.